PRINTED AT
THE 'VAVILLA' PRESS,
MADRAS.—1929.

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు	...	10	0
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము, క్రొత్తకూర్పు		అచ్చు	
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది	...	1	8
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవికృతము	...	1	4
ఛందోదర్పణము (అనంతునిఛందము)	...	1	0
జైమినీభారతము, అశ్వమేధపర్వము	...	2	0
దశకుమారచరిత్రము, పద్యము కేతనకవి	...	2	0
దశావతారచరిత్ర, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	3	0
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక, భాగవతములోనిది	...	0	10
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	2	0
నలచరిత్ర, ద్విపద, చక్రపురి రాఘవాచార్యప్రణీతము		2	0
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, తిక్కనామాత్యప్రణీతము		1	8
పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	0
,, క్యాలికోబైండు	...	1	8
,, వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
,, క్యాలికోబైండు	...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్నసైజు, క్రొత్తకూర్పు	...	1	4
,, సాంధ్రటీకాతాత్పర్యము	...	3	0
బ్రహ్మోత్తరఖండము, క్రొత్తకూర్పు, శ్రీధరమల్లె వేంకటరామకవి		2	0
బసవపురాణము, పిడపర్తి సోమనాథకవి	...	3	8
భాస్కరరామాయణము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	8	0
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్నసైజున మేలుకాగితములమీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రితము	...	6	0
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము	...	3	0
భక్తిరసశతకసంపుటము I 20 శతకములు	...	3	0
,, II ,,	...	3	0
,, III ,,	...	3	0
నీతిశతకసంపుటము I ,,	...	3	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	5	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
రాఘవపాండవీయము, సటీక, ద్వ్యర్థిప్రబంధరాజము	...	3	0
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము) సటీక	...	1	4
వసుచరిత్రవిమర్శనము	...	1	4
వసుచరిత్ర, సటీక, రామరాజభూషణప్రణీతము	...	7	8
వాసిష్ఠరామాయణము, ద్విపద, తరిగొండ వెంకమ్మ	...	1	4
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిది	...	1	8
విష్ణుపురాణము, వెన్నెలకంటి సూరనార్యప్రణీతము, లఘుటిప్పణము	...	3	8
వివేకసింధు, కొండనార్యప్రణీతము	...	1	0
వేంకటాచలమాహాత్మ్యము, తరిగొండ వెంకమ్మ	...	2	0
వైశ్యపురాణము, శ్రీగురు భాస్కరాచార్యకృతము	...	1	4
వీరభద్రవిజయము, పోతనకృతము	...	2	0
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము	...	1	0
శశిరేఖాపరిణయము, అప్పప్పకవికృతము	...	1	0
శృంగారనైషధము, శ్రీనాథకవిది	...	2	0
శృంగారశాకుంతలము, పినవీరభద్రకవి	...	1	8
శేషధర్మము, తామరపల్లి తమ్మయ్య	...	1	0
శుకసప్తతి, కదిరీపతికృతము	...	1	8
సనత్కుమారవిజయము, నూతనముద్రితము	...	1	8
సానందోపాఖ్యానము, శ్రీ శివరామకవి విరచితము	...	1	8
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, తాత్పర్యము	...	5	8
,, అట్టబైండు	...	3	8
సుదక్షిణాపరిణయము, తెనాలి అన్నయకవి (క్రొత్తకూర్పు)		1	0
హరివంశము, క్రొత్తకూర్పు, ఎఱ్ఱాప్రగడ	...	6	0
హరవిలాసము, శ్రీనాథకవి	...	1	8
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవి	...	1	8
హరిశ్చంద్రనలోపాఖ్యానము, సటీక, రామరాజభూషణకవి		5	0

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,

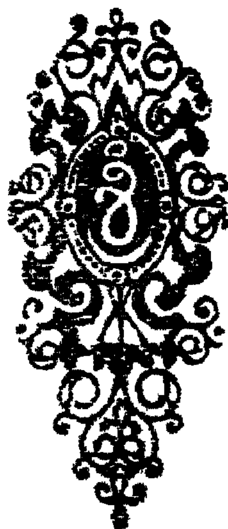
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీవైశ్యపురాణము

పీఠిక.

కంఠున్ జగదేకనాథు నభవున్ శీతాంశురేఖాధరున్
నాకౌకఃప్రవరార్చితాంఘ్రికమలున్ నానాగుణాధారు లీ
లాకైలాసనివాసు శైలతనయోల్లాసప్రదున్ భక్తర
క్షాకారుణ్యకటాక్షు శంకరు మహైశ్వర్యున్ బ్రశంసించెదన్. 1

ఉ. ఫాలవిలోచనాగ్నికణబంధురవైఖరిఁ జక్రరూపమై
వ్రాలిన 1చాపమధ్యమున వర్తిలుచున్ బరివేషమధ్యమ
శ్రీలలితేందులీలఁ బరఁజేత శుభంబుల నిచ్చు నెప్పుడున్
బాలత నాగలోకసురలోకవచఃపరిపూర్ణకర్ణుఁడై. 2

సీ. అఖిలవిశ్వములకు నాధార 2మైతగు తనువు నిశ్చలపురథంబు గాఁగ
కమలోత్పలంబు లా[illegible] జేయఁ జాలిననిజసృష్టి చక్రములుగ
బ్రహ్మదేవునిసత్యభాషలై విలసిల్లు నిశ్వాసపవనంబు లశ్వములుగ
వేల్పుమూకలకెల్ల వీడుపట్టైయున్న ఘనతరకుధరంబు ధనువు గాఁగ

తే. చారుఫణిమయదివ్యభూషణము గుణము, దనరఁ దనయంత నితరసాధనము లేక
ప్రకట 3దైత్యాహితామోఘబాణమునను, ద్రిపురదనుజులఁ గెలిచిన దేవుఁ గొల్తు.

శా. శ్రీరాజన్మహిమానుభావుఁ గరుణాసింధున్ గజేంద్రాస్యు వి
ద్యారంభప్రతిభావు దాససులభున్ ధ్యాతవ్యు దేవాధిపున్
హారగ్రీవుఁ ద్రినేత్రు నైందవకళావ్యాసంగకోటీరు వి
శ్వారాధ్యాంఘ్రియుగున్ మహాగణపతిన్ బ్రార్థింతు నెల్లప్పుడున్. 4

క. శ్రీగణపతి నభివాంఛిత, భోగప్రదు సకలలోకపూజ్యుని వరదున్
భోగీశ్వరోపవీతు హి, మాగసుతాధీశపుత్త్రుఁ బ్రార్థన చేతున్. 5

---

1 నభోంతరంబునను. 2 మగుతన. 3 దైత్యకులాహిత.

సీ. దేవకీసుతు వసుదేవమనోహరు నందగోపవ్రజానందకరుని
సమధికపూతనాస్తన్యరుచిజ్ఞుని శకటాసురాంతకచరణకమలు
ప్రాచుర్యగోవర్ధనాచలోద్ధారకు నీరజాసనసుతస్తుత్యచరితు
కాళియాహిఫణాగ్రకలితరంగస్థలీ నర్తనసంక్రీడనప్రచారు
తే. సబలచాణూరమల్లశిక్షాప్రవీణు, గంసగర్వాపహరణవిక్రమసమర్థు
భక్తవత్సలు రుక్మిణీప్రాణనాథుఁ, గొల్తు శ్రీకృష్ణమూర్తిని గుశలబుద్ధి. 6

క. విద్దపుఁ దొలుపల్కులుఁగల, పెద్దని తను మునులుపొగడఁ బెనుజదువులచే
బుద్ధులప్రోవై వారిపె, న్నుద్దై తగు బ్రహ్మదేవు నురుమతిఁ గొల్తున్. 7

ఉ. వాణికి మ్రొక్కెదన్ మధురవాణికి నిత్యకృపాభిరక్షితేం
ద్రాణికి షట్పదవ్రజవిరాజితసౌరభపుష్పమాలికా
వేణికిఁ గింకిణీగణనవీనగుణక్వణనాంకమేఖలా
శ్రోణికి వల్లకీకమలశోభితపుస్తకకీరపాణికిన్. 8

ఉ. శ్రీరమణీమనోహరవిరించిశతక్రతువీతిహోత్రపం
కేరుహమిత్రచంద్రబుధకీర్తితమూర్తిని భక్తవత్సలున్
గౌరవ మొప్ప వైశ్యులకుఁ గామితసంపద లిచ్చుదేవునిన్
హీరపటీరవర్ణు నగరేశ్వరు నీశ్వరు నాశ్రయించెదన్. 9

క. తలఁతు జనార్దనదేవుని, గలుషమహాతిమిరపటలఖండనకేళీ
బలరుహబాంధవు దానవ,బలశిక్షాదక్షు విమలపద్మదళాక్షున్. 10

శా. శ్రీలావణ్యశరణ్యుఁ బుణ్యుఁ గరుణాశృంగారు సంరక్షిత
క్ష్మాలక్ష్మీవిభుభారతీశశుభవాక్యశ్లాఘ్యు విశ్వంభరున్
బాలేందూజ్జ్వలశేఖరున్ శిఖరికన్యామాన్యవామాంగునిన్
మూలస్థానము మల్లికార్జునశివున్ మోదంబునన్ గొల్చెదన్. 11

ఉ. శ్రీరమణీశశంకరవిరించిరమాతుహినాద్రిపుత్రికా
భారతులన్ భజించి గణపాలకుఁ బ్రార్థన చేసి షణ్ముఖాం
భోరుహమిత్రులం గొలిచి భూరిరసార్ద్రకవిత్వతత్త్వల
క్ష్మీరమణీయులన్ గవులఁ జిత్తమునన్ గొనియాడి వేడుకన్. 12

సీ. [illegible]వార్థజ్ఞానభాషావిశేషముల్ వ్యంగ్యనానావస్తువర్ణనములు
నానావిధాలంకారభావక్రమంబులు శబ్దప్రయోగరసజ్ఞతలును
ఛందోవిశేషలక్షణలక్ష్యభేదముల్ కవిసమయము చమత్కారములును
[illegible]శత్రుమిత్రవర్గగ్రహఫలమ్ములు రీతిశయ్యాపాకజాతివిధులు

తే. గద్యపద్యచతుర్భద్రఖడ్గచక్ర, మురజగోమూత్రికా [1]ముఖ్యముఖరనియతి
కావ్యరచనల నెగడినఘనుల నాదికవుల నభినుతి చేసి తత్కరుణ మెఱసి. 13

వ. మఱియు మద్గురునాథకటాక్షవీక్షణప్రథితానుగ్రహంబున నేతద్దేవతా ప్రార్థనం బొనరించి వసిష్ఠాత్రిగౌతమపరాశరవేదవ్యాసముఖమహామునీంద్రులను భక్తిం దలంచి కాళిదాస బాణ మయూర మాఘ భారవిశివభద్ర మల్హణప్రముఖ నిఖిలకవీశ్వరకృపారసధారాప్రవర్ధమానవచోవిలాసభాసమానుండ నై యొక్క ప్రబంధంబు రచియింపం దలంచుచున్నసమయంబున నష్టాదశపట్టణంబులం గల నూటయేఁబండ్రు నగరస్వాములు పెనుగొండపట్టణంబున నగరేశ్వరుని ముఖమంటపంబున ధర్మసింహాసనాసీను లై కులాచారప్రతిష్ఠాధురంధరు లై మహాప్రతిభ నొనర్చి కులాచారనిర్ణీతసమయబహిష్కృతు లై పఱచినకమ్మరవ గోవ తూర్పునాటి దుష్కృతుల దూషితులం జేయుచుం దథావిధప్రతాపప్రకాశనకనకస్తంభంబు నగరేశ్వర శ్రీమన్మహాదేవుని సమీపంబునం బ్రతిష్ఠించి యున్నసమయంబున. 14

క. తారాగణములలోపలఁ, దారాపతిఁ బోలి యున్నధర్మ్యుని సభలో
భూరిప్రజ్ఞాఢ్యేంద్రుని, గౌరవమున భాస్కరార్యుఁ గనుఁగొని యంతన్. 15

క. గుమిగూడి వైశ్యసంఘము, రమణతఁ గులగురువు భాస్కరార్యపదాంభో
జములకు సాఁగిలి మ్రొక్కిడి, క్రమమొప్పఁగ లేచి నిటలఘటితాంజలు లై. 16

సీ. ద్విజవర్య వైశ్యు లాయజునూరుజన్ము లై ధాత్రిఁ జేతెంచినతద్విధంబు
తపముచే నీశ్వరుకృపచేతఁ గైలాసవాసంబు గంధర్వవైశ్యవరుల
శాపంబు శైలజద్వాపరవేళ వైశ్యులను భూలోకంబు చేర ననుపుట
ద్వినవపట్టణముల విభవాధిపత్యంబుఁ బుత్రకామేష్టిచేఁ బుత్త్రుఁ గనుట
తే. కుసుమసెట్టిని వాసవకోమలాంగి, నధిపుఁ డడుగుట నూటమూఁ డనలకుండ
ములను బడి వైశ్యు లత్తఱి ముక్తిఁ గనుట, విప్రకులముఖ్య మా కిది విస్తరింపు.

సీ. వల్మీకభవుఁ డగువాల్మీకి చెప్పిన రామాయణము లోకరమ్య మయ్యె
వ్యాసమహాముని వాసికెక్కఁగఁ జేసెఁ బాండవేయులపేర భారతంబు
వరుస నార్గురుచక్రవర్తులు రాజులు పదియునార్వురపేరఁ బరగెఁ గృతులు
నట్టి పురాణంబు లతిభక్తి విన్నను బఠియింప లిఖియింపఁ బాపహరము
తే. లైనవిధమున మాకు నీయమలవాక్య, కావ్య మబ్బిన రవిసుధాకరధరాబ్ధి
తారకాద్రీంద్రు లెందాఁకఁ దనరియుండు, నంతకాలంబు సత్కీర్తి నలరు భువిని.

క. బుధజనులు వొగడఁ గవితా, మధురసుధారసవిభాసమానం బై భూ
మిధవులు మెచ్చఁగఁ జెనుఁ గగు, విధమున రచియింపు కృతి నవీన ప్రౌఢిన్. 19

---

1 నాగముఖ్యబంధ.

క. [illegible] సుకథాసమయః వైశ్య [illegible] వనమున్
[illegible] యెల్ల స[illegible]. 20

సీ. [illegible] భూసురప్రశ్న [illegible] వర్ణ సంఖ్య
[illegible] వైశ్యులు [illegible].

ఉ. [illegible]
[illegible] వైశ్యముల్
మీకుఁ [illegible] చెప్పుగ [illegible] తెనుఁగు గ్రంథ మిం
పౌరఁ బ్రసిద్ధిసేయుఁ [illegible] బాడితాగ్రణీ. 22

క. అని [illegible] సాలంకాయన [illegible]
ముని [illegible]. 23

క. చెప్పెద సుకవులచెవులన్, దప్పుల [illegible] మాడ్కిన్
[illegible] క్రియ నొకరికొకరి [illegible] కీర్తుల్. 24

క. అని తనమనమునఁ బొంగుచు, మనమున నొకచింత [illegible] మానసవీక్షన్
గనుఁగొని వైశ్యులు [illegible], [illegible] మ్రొక్కి లేచి వినయాన్వితులై. 25

చ. కలియుగవేళ [illegible] కట్టు[illegible] సేయరో
చలమున నొక్కఁడే [illegible] పెద్దలు బుద్ధిహీను లై
మెలఁగిన నెట్లు కీర్తి [illegible] దోఁచె [illegible]
కుల మనువార్ధికిన్ [illegible]! చెల్లెలికట్ట యెవ్వరో. 26

ఉ. రాజవరున్ శపించు [illegible] మ్మని [illegible] చేరఁ బిల్చి యం
భోజదళాక్షి వాసవియు బోరున మేఘనుగర్జితంబుగాఁ
[illegible] లెల్లకాలమున ముఖ్యపురోహితు [illegible] గట్టడం
దేజ మెలర్పఁ జేసిరని చెప్పినబుద్ధుల నాలకింపరే. 27

క. కొట్లాడ రాదు మార్పడి, మాట్లాడ[illegible] రాదు వీరు మన[illegible] మే
మెట్లాగు నేయుకట్టడ, యట్లాగున [illegible] నర్భకులారా. 28

చ. మాకులమందుఁ బాసిచనుమర్త్యులు మేల్పరజాతులున్ దొరల్
ప్రాకట మైనవస్తువులు భక్తి నొసంగిన నాదరించిన
[illegible] కది నీతిగాదు చన [illegible] మేమును మాకు మీరు నై
యేకత మై చరింపుఁ డని యీశ్వరుపాదము లంటఁ జెప్పదే. 29

ఉ. అలసిన లేవకున్న నెదురాడినఁ దిట్టినఁ గోపగించినన్
[illegible] లేదటంచు వృథనుద్దుల చెప్పిన మ్రొక్కకుండినం
[illegible] గినుక వద్ద మాతుం దగునంచుఁ గన్య దా
[illegible] శపింపవద్దనుచు నంఘ్రులపైఁ బడి సమ్మతింపదే. 30

శా. కన్యారత్నము తోడ నిట్లు వినుతుల్ గావించి ప్రార్థించినన్
ధన్యత్వంబున నొప్పగించి మము నీదారిం జనం బ్రోతురే
సన్యాసైన పితంతురాలు వణిజై సత్పాత్రిణి యై రాజుచే
మాన్యం బైనను మీకు వర్తన లిడన్ మర్యాద గావించెనన్. 31

ఉ. సూర్యశశాంకవంశ నృపసోముల కర్థి వసిష్ఠధౌమ్యు లా
చార్యపురోహితుల్ బలె నృపోత్తమ మీరు పురోహితుల్ గులా
చార్యులు మీవచస్స్థితులనాదరింపక యొండొకానిచే
నార్యులు మెత్తురే యకటకా నప్పుడె యార్యవరుండు ప్రోచునే. 32

ఉ. ధర్మయుగంబునం దగవుదప్పి యయాతి వరించె భార్గవి
న్శర్మిని నాంబికేయుడును బెండిలియాడెను వైశ్యకన్యకన్
న్నిర్మలవిష్ణువర్ధనుడు నీటుగ నేగుచు నాయువెండ్లు న
త్కర్ముల కారణత్వమున గల్పిగ మీకును విన్నవింపదే. 33

మ. ఘనవంశంబులవారి ట్లు నడువం గల్యాణముం జెట్లొకో
మనుజుల్ ద్రోహులు క్రూరు లల్పకులజుల్ మత్తేభులై చొచ్చరే
ననఘా యీతెఱ వెందునుం గలుగునే యానాటి కేత్రోవ మీ
ఘనవిద్యాకుశలత్వ మం గల ముపేక్ష ల్లేక రక్షింపరే. 34

ఉ. కావున మచ్చరిత్రమును గన్యక సాహసకౌశలంబులుం
దేవ ప్రబంధరూపమున దెల్లముగాగ సవిస్తరంబుగా
భూవలయంబున న్నెగడ పూర్ణత దిక్కులు పిక్కటిల్లగా
భావజరూప మీ తెలుగుబల్కుల మాకులవార్థి యుబ్బదే. 35

మ. తెనుగుంగావ్యము చెప్పరయ్య మృదువై దేశీయమై భవ్యమై
వినసొంపై సరసత్వమై విరళమై విఖ్యాతమై కీర్తిమై
జనతామోదకహృద్యపద్యయుతమై సద్ధర్మమై చోద్యమై
తనరం బల్కవె చింత యేల యనుచున్ ధర్మజ్ఞ భాషింపదే. 36

ఉ. వాసవకన్యకామణియు వైశ్యులు నాటొక రర్థి జేయునా
భాసురమైనకట్టడ ప్రపంచము గల్గినయంతకాలమున్
మీసముఖంబు వారడుగ మేము సమర్పణ సేతు మయ్య యా
చేసినకట్టడ ల్మరకు సేయని ద్రోహి కులంబు కర్హుడే. 37

చ. అవఘస్వకర్మ దర్శయుగ మాఘిక క్రాంతి వ్రతోపవాసత
ద్దినముల మిమ్ము జేరడుగ దేర్చినకైవడి సేతుమయ్య మీ
యనుమతి లేక యోగ్యు డని యావల వేఱొక విప్రుకీయ న
ద్దినములు నిష్టదేవతలు దిట్టగ రౌరవమందు గూలరే. 38

ఉ. [illegible] ప్రబాధముల్
[illegible] సత్ప్రసంగతిన్
[illegible] వాక్ప్రతిభాధురీణు లై
[illegible] నిచ్చయుండుటన్. 39

వ. [illegible] మెట్లనియె. 40

శా. [illegible] మీవైశ్యచారిత్ర ము
[illegible] జెప్పుడన్
[illegible] మేల్తైలకన్
ఆకల్పాంతము [illegible] తారార్కమై. 41

వ. అని [illegible] వైశ్యపవిత్రోపదవర్గోప
[illegible] 42

క. నగరేశ [illegible]
[illegible] కావ్య మారంభింతున్. 43

క. బుధజనులు వొగడఁ గవితా, మధురసుధారసవిభాసమానం బై భూ
ప్రథితులు మెచ్చఁగ [illegible], విధమున రచియింతుఁ గృతి నవీనప్రౌఢిన్. 44

శా. ఆపస్తంబమహామునీశ్వర [illegible] సూత్రుండ వి
ద్యాపార [illegible] గౌతమాఖ్యమునిగోత్రాధిక్యుఁడం బ్రోల్లస
[illegible] పెన్గొండపు
శ్రీపుణ్యాస్యనివాసభాసితుఁడ ధాత్రీదేవతామాన్యుఁడన్. 45

క. పల్లవికలత్నయోక్తుల, నుల్లసితకవిస్వల త్త్వయుక్తుఁడ సుమనః
పల్లవితకీర్తిలతికో, ద్వేల్లితహరిచంతరుఁడ ధృతిన్ భాస్కరుఁడన్. 46

వ. అని తన్నుఁ దభివర్ణనంబు చేసికొని సద్గుణమణిరత్నాకరంబు లగువైశ్యవరులపురవరం
బభివర్ణించెద నెట్లనిన. 47

సీ. ఏపురంబున నుండు నెలమి మూలస్థాన మల్లికార్జునుఁడు శ్రీ మండితుండు
ఏపట్టణంబున గోపికాపతి దైత్యమర్దనుం డుండు జనార్దనుండు
ప్రవహించు నేవీటిప్రాగ్భాగమున జెట్టు కదలిరాయనిపొమ్మ గౌతమమ్మ
ఏవీటఁ జెలువొందు నేప్రొద్దుఁ గరుణతో విశ్వనాథునిదేవి వింధ్యనిలయ
తే. విప్రబాహుజవిట్శూద్రవిమలహర్మ్య, కూటసంస్థాపితస్వర్ణకుంభదీప
జాలభాసితబ్రహ్మాండగోళకంబు, ధరణిస్వర్గంబు పెనుగొండపురవరంబు. 48

సీ. ప్రవహించు నేవీటిప్రాగ్భాగమున మించి శ్రీమత్తరంగ వాసిష్ఠగంగ
దర్శించు నేవీటఁ దక్షిణంబున దుగ్ధకాసారపుర మేలుఘనుఁడు శివుఁడు

పాలించు నెపుడు పశ్చిమంబునను గౌరీశ్వరుం డైనరామేశ్వరుండు
యోజించు నెప్పటికుత్తరంబున నుండి యంబుజాక్షుండు జనార్దనుండు
తే. అట్టిపురవర మఖిలవిద్యాధురీణ, వైశ్యవంశపరాక్రమవర్ణనీయ
సముచితాక్షరసంపూర్ణశాసనాగ్ర, కీర్తనీయంబు అమ్మహాగిరివరంబు. 49

వ. మఱియు నభ్రంకష ప్రభూత శుభ్ర శాతకుంభ కుంభ శుంభత్సుధా ధవళ ప్రాసాదవివిధబంధబంధురంబును, గంధసింధుర ఘటాకటకటీఘటిక గళన్మదధారా కదంబజంబాలితరాజమార్గంబును, శిరస్థళశోభాశోభితంబును, దీర్ఘికాలంఘన జంఘాలవిశుద్ధసత్త్వలక్షణలక్షితోత్తమతురంగమప్రకరబంధురంబును గౌతమీస్నాన విధూత నిఖిల కలుష విరహిత సత్కర్మానుష్ఠాన నిష్ఠాగరిష్ఠ వేదశాస్త్ర పురాణేతిహాసాఖ్యాయికాఖ్యాన కావ్యాలంకార నిరవద్యవిద్యావైశద్యవైదుష్యమేధాధురీణధరాసురవరాకీర్ణంబును, శరణాగతభరణాధికదక్షావిచక్షణ దుష్టశిక్షాకరణ ప్రవీణశౌర్యాదిగుణరాజివిరాజమాన మహాకులీనరాజన్యమాన్యంబును, గర్పూర కస్తూరికాది సమస్తవస్తువిస్తారితచీనిచీనాంశుక ప్రకరసుకరక్రయవిక్రయప్రకరణ నిర్వాహణచణవైశ్యజనంబును, మధురవాక్య కవితాసమర్థసుకవిసార్థ మనోహరంబును, రంభోర్వశీసదృశలావణ్యవిభ్రమ కళాకుశలగణికామండితంబును, వికచ ప్రసవసుగంధబంధురమదాంధపుష్పంధయవధూమధురనినదకుశ ఝుంకారశ్రవణలోలుప పుష్పలావికానికాయనికేతనంబును, సహోత్క్రౌంచకలకంఠశుకచంచరీకమనోహరరసాలతమాలహింతాల నారికేళచంపకప్రముఖభూరుహోద్యానహృద్యంబును, కుముదకువలయారవిందసౌగంధికసౌగంధ్యపరిమళమిళితశీతలసరోవరవిరాజితంబును బరిపంథిభయద ప్రాకారసముచ్ఛ్రయపరివేషగండూషితబ్రహ్మాండమండలంబును, గూలంకషాఖాతవిషమ పరిఖాశ్లాఘనీయంబును, రంగత్తరంగమంగళసముత్తుంగగంగాతరంగిణీపశ్చిమతటప్రసిద్ధకపిలమల్లేశ్వరాగణ్యభక్తజనశరణ్యకారుణ్యకటాక్షరక్షితంబును, నిఖిలసంపదావాసభాసురంబును నై యొప్పు నప్పెనుగొండపురవరంబునందు. 50

క. రాజకళాధరభక్తులు, రాజోపమహర్మ్యయూధరంతలు విద్యా
భోజులు దనరిరి వసుధన్, రాజితపెనుగొండనగరరాజద్వైశ్యుల్. 51

సీ. శ్రీనగరేశ్వరశీతాంశుశేఖరపాదసరోరుహభ్రమరమతులు
గోగజహయతిలభూగృహాముఖ్యషోడశమహాదానాదివిశదమతులు
దేవగేహారణ్యదీర్ఘికాకావ్యనిధానాదిసత్సంతానఘనులు
వాణిజ్యకృషివృద్ధివరధేనురక్షణచతురాఢ్యజీవనశాలియశులు
తే. యజనదానాధ్యయనకర్మభజనపరులు, జగతిఁ బెనుగొండపురవరశాసనాంకు

లనుచు సన్నుతిఁ గాంచి నిరంతరంబు, నలరుచుందురు వైశ్యు లతిధర్మనిరతులగుచు. 52

సీ. వితరణగుణధైర్య విశ్రుతభుజశౌర్యవిభవమహైశ్వర్యవిజయయుతులు
ధర్మకర్మాధారనిర్మలవ్యాపార సతతమహోదారశాంతమతులు
వినయవశామూల విశదయశోలోల విపులగుణావాలవిమలమతులు
పరమసత్త్వజ్ఞానభవ్యవిద్యాస్థాన పటుబుద్ధిఘనమానభాగ్యఘనులు

తే. నాఁగఁ బెనుగొండ యనుమహానగరమందు, నలరుచుందురు వైశ్యులతిధర్మనిరతు లగుచు
సకలగుణముల దానవిశ్వాసనియతి, ధర్మదాక్షిణ్యగుణములఁ బరమె పొగడ. 53

క. రాజితమూర్తిజనార్దన, రాజీవోదరునిపాదరాజీవాళుల్
భ్రాజితసాత్త్వికులు ధరన్, రాజితపెనుగొండనిలయరాజద్వైశ్యుల్. 54

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఆంధ్యనివారణచణులకు, సంధ్యాజపహోమముఖ్యసత్కర్ములకున్
వింధ్యావాసినిపదసం,బంధ్యామోదాభిలోలబంభరములకున్. 55

క. కరుణాకరులకుఁ బండిత, వరపారంపర్యభాగ్యవర్ధనులకు ని
ర్భరకీర్తి సతీప్రియులకు, సరసగుణాఢ్యులకు నీతిచాతుర్యులకున్. 56

క. నగరేశ్వరభక్తులకును, నగరాధీశులకు సర్వనగరాఢ్యులకున్
నగరాంకస్థిరమతులకు, నగరస్వాములకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 57

క. శివపూజాతత్పరులకు, వివిధపురాణేతిహాసవేత్తలకును స
త్కవిగాయకకల్పకులకు, నవరసరసికులకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 58

క. భవ్యులకును నీతికళా, కావ్యులకు సుధాంబురాశిగంభీరులకున్
దివ్యాధిపవైభవులకు, నవ్యయశస్కులకు బాలనగరాఖ్యులకున్. 59

క. ధన్యుల కూరుజకులమూ, ర్ధన్యులకు సమస్తవస్తుధనధాన్యరమా
ధాన్యాగ్రహారబహుకర, కన్యాదానప్రవీణకరుణాత్ములకున్. 60

ప్రథమాశ్వాసము.

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా నారచియింపంబూనిన వైశ్యపురాణంబునకుఁ గథా
క్రమం బెట్టిదనిన సర్గప్రతిసర్గవంశ మన్వంతరవంశానుచరితంబు లనుపంచలక్ష
ణంబులు పురాణంబునకుఁ గారణంబులుకావున మున్ను నైమిశారణ్యంబున ననేక
మునిగణంబులుఁగొలువ సుఖాసీనుండగు సాలంకాయనమునీశ్వరునకు వైశ్యమునులు
సాష్టాంగనమస్కారంబు లొనరించి కృతాంజలులై మదీయవంశవృద్ధానుచార
విశేషలక్షణంబు లశేషంబును గృపాయత్తం బగుచిత్తంబునం గ్రొత్తక్రొత్త లగు
సుధాసదృశకథాపూరంబులు తిరంబులుగా నానతీయవలయు ననిన నమ్మహాను
భావుండు భూతభవిష్యద్వర్తమాన జ్ఞానమహిమయుం డగుటంజేసి మున్ను గీర్వాణ
భాషం బురాణరూపంబుగా నుపన్యసించె. నాపురాణంబు నఖిలజనవేద్యంబుగా
నాంధ్రభాషం బ్రబంధంబు నిర్మించెద నందు సృష్టిప్రకారం బెట్టిదనిన. 61

శా. సర్వోత్కృష్టుఁడు సర్వనేత్రుఁడు మహాశబ్దాదిసంయుక్తుఁ డా
శర్వుం డవ్యయుఁ డీశ్వరాఖ్యుఁడు ప్రపంచం బెల్లఁ గల్పించుచున్
దుర్వారుం డయి సంహరింపుచు మహాస్థూలాతిసూక్ష్మప్రభా
ఖర్వజ్ఞానధురంధరుండు గలఁ డోంకారాత్ముఁ డీశుం డనన్. 62

వ. అమ్మహానుభావుని మహిమయు ప్రభావం బచింత్యం బగమ్యం బమేయం బవ్యక్తంబు
వేదంబులు నవాఙ్మానసగోచరం బగుటంజేసి చిక్కువడి భయంబునఁ దద్వ్యావృ
త్తింబలుకుఁ గావున నస్మదాదులకుఁ దత్ప్రభావం బెఱుంగ నశక్యంబ గనశక్యం
బగుట సందియంబులే దైనను భక్తవత్సలుం డన్నవాక్యపరిపాటిం జేసి పరబ్రహ్మ
వేత్త లగుమునీంద్రు లుపన్యసించిన చిరంతనకథాశ్రవణజనితజ్ఞానవిశేషంబునం
జేసి సంక్షేపమార్గంబునం జెప్పెద వర్తమానసౌరమానసంవత్సరంబులు కృతయు
గంబునకుఁ బదునేడులక్షలు నిరువదెనిమిదివేలు, త్రేతాయుగంబునకుఁ బండ్రెండు
లక్షలుందొంబదియాఱువేలు, ద్వాపరయుగంబునకు నెనిమిదిలక్షలు నఱువది
నాలుగువేలు, కలియుగంబునకు నాలుగులక్షలు ముప్పదిరెండువేలు. ఈ యుగ
చతుష్టయంబుఁ గూడ నొక్కమహాయుగం బమ్మహాయుగంబులు డెబ్బదియొక్కటి
చనంగా నొక్కమన్వంతరం బీమనువులు పదునలుగురు చన నొక్కయింద్రకల్పం
బయ్యింద్రకల్పంబు లిర్వది చనంగా బ్రహ్మ కొక్కదివసం బగు నేతద్దివారాత్ర

క్రమయుక్తం బగు వత్సరశతం బతని పరమాయుష్యంబు శతబ్రహ్మకల్పంబులు చన దీర్ఘాయుష్యుం డను మునీంద్రున కొక్కదినంబగు నమ్మునీంద్రు లిరువదికోట్లు చన [1]రోమహర్షున కొక్కరోమం బూడు నారోమజులు ముప్పదికోట్లు చనన్ నాడిమీనంబునకుం బొరచిప్ప దొలంగు మీనంబులు పదికోట్లు చనంగా నష్టావక్రున కొక్కదొంకు చక్కనగు నష్టావక్రు లెనుబదికోట్లు చనఁ బాదలోచనునకు నొక్కనిముసమాత్రం బగు నాపాదలోచను లేఁబదికోట్లు చన శ్రీమన్మహాదేవున కొక నిముసమాత్రం బగునని నమ్మహాత్ముండు కాలాతీతుం డగుట కేమి సందియంబు? అతండు సృష్టిసంపాదనాయత్తచిత్తుం డై నిజజ్ఞానానలభస్మీభూత పంచభూత ప్రపంచుండై సగుణత్వంబునఁ బ్రసన్నుం డగుచు సంకల్పించిన తదనంతరంబ. 63

చ. వెరవగు నీశ్వరాజ్ఞఁ బ్రభవించిరి బ్రహ్మయు విష్ణుదేవుఁడున్
హరుఁడు చరాచరాత్మకచయంబుల నుద్భవరక్షణక్రియా
పరుగరిష్ఠులై తనయహంకృతి మించి విరించి లోకముల్
పరగ సృజింపఁగాఁ దలఁచి భవ్యమహత్త్వముఁ జూపునయ్యెడన్. 64

చ. శిరమున నంబరస్థలముఁ జిత్తమున న్విధుఁ డాననంబునన్
సురపతి వహ్నివిప్రులును సూర్యుఁడు గన్నుల సర్వదిక్కులున్
బరువడిఁ గర్ణరంధ్రములఁ బ్రాణములన్ బవనుండు బాహులం
దరయఁగ రాజరాజియుఁ సమంచితనాభి మహాంతరిక్షమున్. 65

క. ఊరుతలంబుల వైశ్యులుఁ, జారణనుతినొప్పుచరణసరసీజములన్
భూరమణియుఁ శూద్రులుఁ, గారవమునఁ బుట్టి రట్టిఘనతరమహిమన్. 66

వ. మఱియు నీభూతధాత్రివలన నతల వితల సుతల రసాతల పాతాళ నాగ భూర్భువస్సువర్మహర్జన తప స్సత్యాదిలోకంబులును త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవతలును ద్వాదశాదిత్యులు, నేకాదశరుద్రులు, నవబ్రహ్మగ్రహనిధానంబులు, నష్టదిక్పాలకవసుదిగ్గజంబులును, సప్తమాతృకమహాముని సాగరశైలద్వీపంబులును మహానదీనదంబులును, షడుత్తరపంచాశద్దేశంబులును, రక్షఃపక్షియక్షగంధర్వసిద్ధ విద్యాధర కిన్నర కింపురుషాది నానాఖేచరవిశేషంబులును భూజలవనకుధరాంతరిక్షచరాచరాత్మకంబు లగుసమస్తస్థావరజంగమాదివిశేషంబులు గలిగె నని శాలంకాయనమహామునీంద్రుం డానతిచ్చిన విని యత్యంతసంతుష్టాంతరంగులై యవ్వైశ్యమునులు సాష్టాంగనమస్కారంబు లొనరించి ముకుళితకరకమలులై బ్రహ్మోరుసంభవు లగు వైశ్యు లెందఱు? వారిపేరు లెందఱు? వారికి జాతకర్మాదివిధానంబు లెవ్వరొనరించిరి? తదనంతరకథావిశేషంబు లేరూపంబు లానతీయవలయు నని యడుగుటయు. 67

---

1 రోమజు, లేక రోమశు.

ఆశ్వాసాంతము.

ఉ. హీరమరాళ కాశవృష ధీశఫణీశ్వరశర్వరీశవా
క్సారద మేఘనారదసుగంధసమున్నతపుష్పమాలికా
హారపటీరమారహరయానవరామసుధాంబురాశిడిం
డీరవిశాలకీర్తులు వణిక్ప్రవరుల్ మహిమాఢ్యు లిమ్మహిన్. 68

మాలిని:—

నిజకులభవకన్యానిర్జితారాతిభవ్యుల్
సుజననివహసేవ్యుల్ శోభనోత్సాహదివ్యుల్
కుజననివహదూరుల్ సంశితాశ్రిప్రచారుల్
నిజకులహితకర్ముల్ నిర్మలుల్ బాలవైశ్యుల్. 69

గద్యము. ఇది శ్రీ సరస్వతీచరణకమలనిష్యందమకరందబిందుసందోహ మధురధురీణ మధుకరాయమానమానస సరసకవితావిలాస శ్రీ భాస్కరాచార్యనామధేయప్రణీతం బయిన వైశ్యపురాణంబునందు దేవతాప్రార్థనంబును సృష్టినిర్మాణంబును వైశ్యకుల సంభవంబు నన్నది ప్రథమాశ్వాసము.

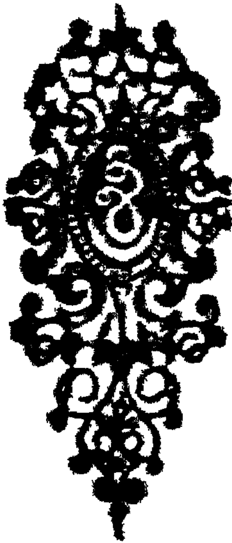

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్య పురాణము

ద్వితీయాశ్వాసము.

రాజరాజవిలస
గారులు దుగ్ధాంబురాశిగంభీరులు జం
భారిసమభోగధీరులు
నారీమన్మథులు బాలనగరప్రవరుల్. 1

వ. ఆకర్ణింపుం డని సాలంకాయనమునీంద్రుండు వైశ్యర్షుల కిట్లనియె. 2

మ. ఎలమిన్ బద్మజదక్షిణోరుతలమం దేర్పాటుపద్నల్గురు
జ్జ్వలమూర్తుల్ మనుజోత్తముల్ తదితరస్థానోరులం దంవజై
జలజాక్షుల్ వరవర్ణినీమణు లతిస్వచ్ఛాంగశృంగారిణుల్
కులశీలాన్విత లుద్భవించి రెలమిన్ గోత్రావళీరక్షకై. 3

ఉ. ధాతయుఁ బుత్త్రమోహజనితప్రియభంగుల జాతకర్మముల్
చాతురి నామధేయములు చౌళవిధానములన్ ఘటించి వి
ఖ్యాతశుభోపనీతులుగ గౌరవనీతికళారసజ్ఞతా
ధీతసమస్తవేదు లగుధీరులుగాఁ గరుణించి యంతటన్. 4

క. ఆద్యాశ్రమగతి నవ్యవస్థితి వర్తమానవనితాతతులన్
విద్యానిధు లగువైశ్యుల, కుద్యోగతఁ బెండ్లిచేసె నుత్కంఠ తగన్. 5

క. ఆప్తత చతుర్దశోత్తర, సప్తశతఖ్యాతగోత్రజంపతులకు సం
తృప్తిగ విలసిల్లెదువా, దీప్తవ్యవహారసరణి ధీరతఁ జెల్పెన్. 6

క. వరకృషిగోరక్షణములు, నిరతముగా ధనసమృద్ధి నిగుడించి మదిన్
గరుణయు వితరణగుణమును, సరసీరుహగర్భుఁ డొసఁగె సంతోషమునన్. 7

వ. మఱియు యజనాధ్యయనదానకర్మత్రయంబును గర్భాధానపుంసవననామకరణా
న్నప్రాశనచౌళోపనయనవివాహాదిషోడశకర్మానుష్ఠానంబును, దేవబ్రాహ్మణతటాక
వనప్రతిష్ఠాపాది సప్తసంతానమహాధర్మంబులును, నణుమాత్రపదార్థసంచయ ప్ర

వర్ధన) నిష్ఠాకౌశలంబును, మహావ్యవహారక్రియాగాంభీర్యధైర్యంబులును, సింహళ
పట్టణాంగణప్రచారప్రచురసమస్తవిస్తారితప్రభావంబును వైశ్యాన్వయయోగ్యంబు
లగుధనకనకమణివస్తువాహనాదివివిధాధిక పరీక్షాధికారిత్వంబును నుపదేశించి భూలో
కంబునఁ బ్రతిష్ఠించిన. 8

సీ. బ్రహ్మాజ్ఞఁ దలమోచి భార్యాసమేతులై భూమండలంబునఁ బూర్ణముగను
సకలజనానందసంపదైశ్వర్యంబు లవ్యాహతఖ్యాతి నతిశయిల్ల
వివిధనీతివిశేషవిద్యాప్రభావంబు లారూఢవాక్ప్రౌఢి నచ్చుపడఁగ
సప్తసంతానాదిచారుధర్మంబులు సత్కీర్తిమహితులఁ జతురముగను

తే. వెలయ నొనరించి బహుమానవివిధగతుల, సత్యసంభాషణరతులై సర్వమాన్యు
లగుచు సౌభాగ్యభోగవిహారు లగుచు, నధిక యౌవనసౌఖ్యంబు లనుభవించి. 9

చ. కొడుకులు కోడలుర్ సఖులు కూరిమి బాంధవు లాప్తవర్గ మిం
పెసరఁగ నెల్లవేళల నిజాజ్ఞ వహించి వశప్రదీప్తులై
చిడుముడిపాటు లేక తమసేవ యొనర్పఁగ సంపదాఢ్యులై
వడిగలనాడె చిత్తము శివస్థిరభక్తిని గూర్పఁగాఁ దగున్. 10

చ. [1]తనుజులు దుర్మదంబునఁ బరంపడి భార్యలు బుద్ధి చెప్పిన
న్వినుచు విభక్తులై మిగుల వేసరి కష్టపుఁగూడు పెట్టఁగా
[2]మునుగుచు నాత్మపత్ని తన మాతులు ముంప నశక్తకార్యులై
చెనఁటితనంబునం బడక శేషవిభూషణుఁ గొల్చు టొప్పగున్. 11

క. జర యరయఁ బాపరూపిణి, జర యెట్టిబలాఢ్యు నైన జవహీనునిఁగా
ఘనఁ జేయుఁ గానఁ దలఁపున్, హరచరణాంబుజములందు నర్పింపఁ దగున్. 12

గీ. అనుచు నిశ్చయించి యంగనాసహితు లై, కడఁకఁ గమలగర్భుకడకు నేగి
యతనిపాదములకు నతిభక్తితో మ్రొక్కి, విన్నవించి రధికవినయ మెసఁగ. 13

క. శరణము కమలాసన మీ, చరణము మా కనుచు మిమ్ము సమ్మతిఁ గోరన్
వరగురుమతిఁ బనివింటిమి, పరమకృపా శివునిఁ గొలుచుపథ మెట్లనినన్. 14

క. విని బ్రహ్మదేవుఁ డిట్లను, ఘను నప్పరమేశుఁ దలఁపఁగను సితరమా
వనజోదరాదు లైనను, మనములఁ దలఁపోయరానిమహిమలవానిన్. 15

క. ఐనను నిజవరభక్తా, ధీనుండగుఁ గాన మీరుఁ ద్రినయనుఁ డచల
ధ్యానాస్పదుఁ డగు భక్తిం, బూని మహామునులసేవ పుణ్యాత్మకులై. 16

---

1 తనయులుఁ దమ్ములున్ సతులుఁ దమ్మునెదిర్చియుఁ బుద్ధిసెప్పఁగా, వినకతి
మూర్ఖులై.

2 మునుకొనియాత్మపత్ని తనమాతులు వొద్ద నశక్తకార్యుఁ డై.

క. నిరభక్తాధీనుం డగు, త్రిజగన్నుతుఁ డైనశివుని ధీరసమాధిన్
భజియించిన గోచరుఁ డగు, విజయమ్ములో మునులకీర్తి వెలయుఁ దా హితులై. 17

గీ. మంత్రవిధులఁ దెలిసి మహితాత్మవంతులై, గురుకటాక్షభంగి గోచరు మిగిలి
ఘనతపస్సమృద్ధిఁ గనవచ్చు శిష్యకృప, నలిన నట్లుకాక యనుచు మ్రొక్కి. 18

వ. బ్రహ్మజ్ఞానవిశేషము దెలిసి యమ్మహాత్ములకు సాష్టాంగనమస్కారంబు లాచరించి తదాజ్ఞావిశేషంబున. 19

మ. చని సందర్శన మాచరించి మనస్సంపూర్ణపుణ్యాపగా
వనజోత్పన్నకదంబడిండిమలహరీ వక్త్రప్రకర్షస్ఫుర
త్పవనభ్రాంతపవంకమందపవనవ్యాపారకేళీలోల్లస
న్మునికన్యాఘటనాభిశోభితతపోముఖ్యాశ్రమశ్రేణులన్. 20

వ. మఱియు నమ్మహామునీశ్వరవరతపఃప్రభావదీపితపావనాపగాసమీపబంధురసంధ్యామండపంబులును సమిత్కుశఫలాహరణస్ఫుటపటుక్రీడారూఢమహానోకహచ్ఛాయానిషణ్ణమృగనాభిశోభితధ్యానస్థానప్రదేశంబులును, నానామునికుమారికానికర కరకిసలయకలితకనకకలశ సలిలాభిషేక వర్ధమాన పల్లవితకోరకితకుసుమిత ఫలితవివిధ ద్రుమవిశ్రాంత శుక పికమయూర మధుకర మిథున విహారణ నిపుణ తరుణ మలయపవనకించిచ్చలితవికచప్రసవవిసరపరిమళ మిళిత బహుళమహీధరగుహాగేహంబులును మునికుమారోదితఋగ్యజుస్సామాథర్వణశిక్షాకల్పవ్యాకరణనిరుక్తచ్ఛందోజ్యోతిషవివిధతర్కతత్త్వజ్ఞానశాస్త్రఘోషఘుమఘుమాయమానసువర్ణవర్ణోద్గీర్ణాభ్యర్ణపర్ణశాలాజాలస్థానంబులును, నిరంతరాహుతిగంధగంధితహోమధూమపావనవచనోపచారప్రచురతైర్థిక మధ్యదర్భాసనాసీనయమనియమాసన ప్రాణాయామప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధ్యష్టాంగయోగ నిరతకశ్యపాత్రిమౌద్గల్య శ్రీవత్స మార్కండేయ గౌతమాంగిరసనారదపారాశర్యవాలఖిల్యవామదేవసుతీక్ష్ణపులస్త్య దుర్వాసోమాండవ్యశాండిల్యఋశ్యశృంగవసిష్ఠభరద్వాజసాలంకాయనప్రముఖముని సంఘంబులం గనుంగొని వినయభక్తిపూర్వకంబుగా సాష్టాంగనమస్కారంబు లాచరించి ముకుళితకరకమలులగుచు, వారలనుద్దేశించి యిట్లనిరి. 21

క. వెలయఁ గృతార్థుల మైతిమి, సలలితముగ వైశ్యకులము సాఫల్యంబై
వెలసె సుకృతాదిగతులం, గలిగె భవద్దర్శనమున ఘనతరభంగిన్. 22

గీ. సకలదురితహరము సద్భక్తిసుకృతంబు, పూర్వజన్మమహితపుణ్యఫలము
భావిభోగభాగ్యవరకృపా సంప్రీతి, తరము బ్రహ్మమునులదర్శనంబు. 23

వ. అనుచు ననేక ప్రకారంబుల నమ్మహానుభావు లగుమునుల మనఃప్రీతిగా వినుతించిన.

క. విని తద్భాషారచనలు, మన మలర ననుగ్రహించి మన్నించి తగన్
మునినాయకులును వైశ్యుల, ఘనముగ నాశీర్వదించి కరుణ దలిర్పన్. 25

క. ఏకారణ మిటు వచ్చితి, రే కాలము పుణ్యవిధుల కిరవగుపురుషుల్
మీ కాగమఫలభాగ్యము, చేకుఱఁ బరమార్థ మనినఁ జెప్పిరి భక్తిన్. 26

శా. భూలోకం బతిగర్వదుర్వహమహాభూతవ్యథాక్షోభదు
ష్కీలావాలము రోగసంకటభయోద్రేకంబునై కాన్యకృ
జ్వాలాభీలము మత్సరాగ్రహమహాశాపాశబంధంబులన్
జాలిం బొందెడి మర్త్యకోటికి శివజ్ఞానంబు సౌఖ్యం బిలన్. 27

క. హాలాహలవిషవర్ష, జ్వాలాభీలాగ్నిఁ దనరి సంభ్రమదవిష
జ్వాలాక్రందన ముడుపఁ, జాలినశివుఁ గొల్చుగతిఁ బ్రసాదింపుఁ డొగిన్. 28

వ. అని వైశ్యబుధులు విన్నవించిన మునివరు లకుంఠితప్రేమంబునఁ దమవాక్యంబు లంగీకరించినఁ బ్రమోదభరితహృదయులై దినదినంబును వారలకు శుశ్రూషావిశేషంబు లొనరించుచుఁ గ్రమక్రమంబున సేవించిన వారలభక్తియు సదాచారనియమంబును బరీక్షించి సంతోషించి వైశ్యులకు శివుండు ప్రత్యక్షం బగునట్లుగాఁ బంచాక్షరీమంత్రం బుపదేశించి తత్సాధనమంత్రపూజాసంకల్పణ జపహోమచక్రోద్ధారణవిధులును నవచక్రంబులును సప్తమండలంబులును పంచాక్షరరహస్యంబులు మొదలగు పరమయోగరహస్యజ్ఞానంబులు దెలిపిన నిజగురుకారుణ్యలబ్ధజ్ఞానసమన్వితులై యమ్మునులచే వైశ్యర్షులు పుణ్యనదీనదసప్తకులమహీధరనైమిశారణ్యాది పుణ్యవనస్థానంబులకుం జని విహితాష్టాంగయోగనిరతులై శ్రీమన్మహాదేవు నుద్దేశించి తపం బొనరింపం దొడంగిరి. 29

ఉ. కొందఱు వన్యమూలములఁ గొందఱు రాలినశుష్కపర్ణముల్
కొందఱు వాయుతోయములఁ గొందఱు పక్వఫలప్రకాండముల్
కొందఱు పంచగవ్యములఁ గొందఱు శాకములన్ భుజించుచుం
గొందఱు భక్తితత్పరతఁ గొందలమందక ధీరచిత్తులై. 30

క. నాలుగుదిక్కుల మంటలు, నాలుక [1]లాగిఁగ్రోసి మండి నటనలు సలుపం
దూలక రవిమండలమునఁ, గీలించినదృష్టి [2]సంప్రకీర్తన మెఱయన్. 31

సీ. లేఁజిచూడఁగరాని తీవ్రాతపంబునఁ బర్వతాగ్రంబులఁ బ్రతిభ దనర
నుడుగనిజడివాన లడరంగ బెగడైన పెనుమ్రానినీడలఁ బెండుపడక
వడి వహ్నినైనను వడఁకించుచలిలోన నిండినకొలఁకుల నేపుమీఱ
నాహారనిద్రలు ననిశంబువర్జించి విఘ్నకారులచేత బెగడువడక

---

1 లాగిఁజాచి. 2 తోఁబ్రకీర్ణత.

తే. సురమహీరుహశాఖలఁ జరణయుగము, లలరఁ గీలించి యుగ్రతఁ దలయుఁ గ్రిందు
గాఁగఁ జేతులు వ్రాలంగఁ గణఁగి ఘోర, తపమొనర్చిరి పరమేశుఁ దలఁచియచట.

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల ఘోరతపం బాచరించి వృద్ధుం గావక సకలవన
పుణ్యాకులకుధరస్థానంబులనుండి తపంబు సేయువారలం దఱుం గూడి విచారణ కర్తలై
యిట్లని వితర్కించిరి. 33

క. సంతోషప్రదుఁ డగుచును, జింతింపఁడు మనల శివుఁడు చిత్తములోనన్
ఇంతేల తపము సేసెనొ, యెంతయు నెఱుఁగింపవలయు నిది గురువులకున్. 34

వ. అని వైశ్యమునులందఱుఁ జింతాకశ్వరులై కదలి మునిసంఘంబులకడకుం జని
యిట్లని విన్నవించిరి. మహాత్ములారా! మీ రానతిచ్చినవిధంబునఁ బరమరహస్యోప
దేశంబునఁ దపంబు చేసినఁ బరమేశ్వరుండు కరుణింపనికారణం బెఱింగింపుఁ డనిన
నమ్మహామునులు దివ్యజ్ఞానంబునం జూచి యిట్లనిరి. 35

క. మీమీయిష్టార్థంబులు, మాముందటఁ బ్రతినఁ జేయ మాననియతితోన్
మీమీనిష్ఠకు మెచ్చుచు, సామీప్యపదం బొసంగు శంభుఁడు వేగన్. 36

వ. అని మఱియు నిట్లనిరి. 37

క. మీకులమువారికెల్లను, సత్క్రియ నార్జింపకున్న నిహపరసుఖముల్
ప్రాకటముగఁ బ్రాపింపవు, శ్రీకలిమియు లేదు మిగుల సిద్ధం బరయన్. 38

వ. అని మునీంద్రు లానతిచ్చిన నట్లకాకయని యంగీకరించిన నందఱ నాశీర్వచించి
మీకుఁ బరమేశ్వరుండు పరమకృపాయత్తచిత్తుండై వేగంబ ప్రత్యక్షంబుగావుత
మనిన వైశ్యమునులు సంతోషించి పుణ్యంబు లగునిజతపస్థానంబులకు నరిగి ఘోర
తపం బాచరించిన. 39

సీ. పద్మాసనస్థులై పాయకుండుటఁ జేసి [1]పెట్టెను బుట్టలు నిట్టలముగఁ
[2]బుట్టలఁ గోళ్లను బుట్టిన కీచకసంధిరంధ్రంబులఁ జతురముగను
వర్షధారలు సొచ్చి వాటమై ముఖనేత్రనాసాశ్రవస్సుల నటనఁ దాఁకఁ
బొడమిన గర్భాగ్ని భుగభుగధ్వనులతో దొరఁగెడి మిణుఁగుఱుల్ తొంగలింప

తే. విపులఁ జిచ్చురకోలలవిధము దోఁప, మింటఁ బుంఖానుపుంఖము లంట మెఱసి
కడిమి నుడివడి ఘనతారకములఁ దాఁకఁ, దప మొనర్చిరి తరుణేందుధరునిఁ గూర్చి.

వ. మఱియు నాతపంబువలన. 41

క. [3]మృడుఁ గొలుచు నుగ్రతపమున, జడిసెం గులగిరులు సప్తజలధులఁ గలఁగెన్
[4]కడిమి నుడుగణము సెదరెను, గడువడి నుడిఁగొనుచు ధరణి గడగడ వడఁకెన్.

---

1 పెట్టెఁబుట్టలను పిపీలికములు. 2 పుట్టగొప్పులలోనఁ బుట్టినకీటక. 3 మృడుఁ గూర్చి చేయుతపమున. 4 పడినుడుగణములురాలెన్, గడువడితోఁ బుడమియంత.

వ. అయ్యవసరంబున నాఖండలుండు వైశ్యమునులతపంబున కదరిపడి యంగార
పాషాణకంటకసర్పసింహగజవ్యాఘ్రంబు మొదలుగాఁగలవానిచే విఘ్నంబు లాచ
రించినఁ దద్విఘ్నంబులం జలింపక యున్నంత నాఖండలుండు చలించి నిజగురు
వగునంగిరసపుత్త్రు వీక్షించిన నతండు తనయోగదృష్టిచేత వారలసమాచార
మెఱింగి శచీవల్లభున కిట్లనియె నయ్యా వా రూరుజులు, శంకరునిగూర్చి మోక్షా
ర్థులై తపం బాచరించుచున్నవా రనిన విని యతండు కొంతకాలం బూరకుండి
మనంబున సంశయించి దిక్పాలసమేతుండై కదలి కైలాసంబునకుం జని యందు
దేవర్షిప్రమథగణసహితుండై యున్నశంకరునకు నమస్కరించి కరకమలంబులు
ముకుళించి నిలిచె. అంత శంకరుం డూరవ్యులతపంబునకుఁ బ్రసన్నహృదయుండై
బ్రహ్మవిష్ణుదేవర్షిప్రమథగణంబులుఁ దిక్పాలకులు మొదలుగాఁగలవారికిఁ గామరూ
పంబులిచ్చిన నందఱు నన్నిరూపు లై రట్టిసమయంబున. 42

క. అందఱయాశ్రమభూముల, నందఱువైశ్యులకు వరదుఁ డయ్యెడిరొఱకుక్
అందఱు దివిజులు గొలువఁగ, నందఱకును నన్నిరూపు లరుదుగ నయ్యెక్. 43

సీ. శార్దూలచర్మంబు మార్దవచేలంబు ఘూతియుఁ గస్తూరి పొలుపుమిగులఁ
బాములహారము ల్పద్మారిఖండంబు సీమంతరేఖయుఁ జెలువుదనర
మిన్నేటినటనయు మేలిమి నేసయు ఫణికుండలము దంతపత్త్రికయును
సూత్రస్తనంబు విస్ఫురితకుచంబును మహనీయసౌందర్యమహిమ లలర

తే. నర్ధనారీశ్వరాకృతి నమరఁ దాల్చి
పరఁగ శూలాంకుశాభయవరదహస్త
సరసిజాతుం డగుచు మించి సకమలమతిఁ
జారు తేజోమయుం డైనశంకరుండు. 44

గీ. వెండికొండభంగి విశదకాంతుల మించు
నందికేశు నెక్కి నటన మెఱయ
వరకృపామృతార్ద్రవరకటాక్షములు
భక్తవరులమీఁదఁ బరఁగి చెలఁగ. 45

వ. మఱియుం, విఘ్నేశ్వరనందినాథభృంగిరిటమహాకాశవీరభద్రకుమారచండీశ్వరాంగద
చారుకర్ణవిజయకర్ణవీరకర్ణఘంటాకర్ణత్రిముఖచతుర్ముఖపంచముఖానేకముఖైకకరద్వి
కరదశకరశతకరసహస్రకరసింహముఖాద్యనేకప్రమథగణసమేతుఁడై హరిబ్రహ్మేం
ద్రప్రముఖదిక్పాలకసురగణపరివృతుఁడై త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవతాగణంబులు
ను యక్షరాక్షసపతత్త్రిగరుడగంధర్వసిద్ధసాధ్యకిన్నరకింపురుషులును రంభాద్యప్సరస్త్రీని
కాయంబును గొలువఁ జండీశ్వరతుంబురునారదాదులు కైవారంబులు సేయ భూన
భోంతరాళంబులు గ్రందుకొన నిఖిలవేదవేదాంగసంగతజయజయధ్వానంబులుచెలంగ

వజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగ మరకతమౌక్తిక ప్రవాళకనకపుష్పవర్షంబులు గురియ ఘంటాశంఖకాహళమృదంగనిస్సాణభేరీవిశేషఘోషంబులు మెఱయ నవాఙ్మానసగోచరుం డైనయప్పరమేశ్వరుండు వైశ్యఋషులకుం బ్రత్యక్షంబైన వారు వల్మీకంబులనుండి వెలువడి పరమానందకందళితహృదయారవిందు లగుచు సవినయంబుగా సాష్టాంగనమస్కారంబు లాచరించి, కరకమలంబులు ముకుళించి నిటలతటంబుల జేర్చి యిట్లని వినుతించిరి. 46

దండకము. శ్రీమన్మహాదేవ దేవాధినాథా భవానీమనోనాథ లోకత్రయాధార సర్వేశ్వరా శర్వ సర్వజ్ఞ సర్వాత్మకా నిర్వికల్పప్రభాభర్వ దోర్గర్వదుర్వార సర్వంసహారథ వ్యోమకేశా దినేశాయుతస్వప్రతాపాధికభ్రాజితాడంబరా ! యీశా మహేశా పవిత్రీర మాయాంధకారాతి ధీశా నికేశా నిలింపానుకంపా సుధానాంగసత్సంగగానప్రియా పంచవక్త్రప్రకాశా మహాదేవ పంచాక్షరీమంత్రసిద్ధావనీ ప్రాహిభూపా మహత్వ్యక్త భక్తప్రియా నీమహత్త్వం బచింత్యం బనంతం బభేద్యం బనాద్యం బమేయం బజేయం బపారం బఘోరంబు చోద్యంబు నీపాదపద్మంబు లేదైవము ల్గానఁగా నేర్తురే ముందు గోవిందుఁడుం బ్రహ్మదేవుండు నాద్యంతశోధక్రియాబుద్ధిఁ గ్రోడంబు హంసంబునై మేదినీమండలవ్యోమభాగంబుల జొచ్చి శోధింపఁగా విశ్వబాహుండవై విశ్వనేత్రుండవై విశ్వవక్త్రుండవై విశ్వదేహుండవై యెద్దియుం గానరానిక విశ్వంబునెల్లం బదాంగుష్ఠకోణంబునం ద్రొక్కి నెట్టుకొన్న నీయుక్కుమిత్రప్రభావంబు లేశంబునుంగానఁగాలేక యత్యంతచింతాభరభ్రాంతి సంత్రామితస్వాంతులై యెద్దెసం గానఁగాలేక యుండన్ కృపామేయమాయాంధకారంబులోఁ బ్రుంగుఁడై సంగడంబేది యన్యోన్యరూపంబులుం గానఁగాలేక శంభో శరణ్యా నమశ్శంకరా యాక్షరా యాక్షయాయ స్వభూ విశ్వకర్త్రే నమో విశ్వరూపాయ హర్త్రే నమో విశ్వహర్త్రే నమో విశ్వవిశ్వంభరాయ ప్రసిద్ధాయ ప్రభాభివ్యసవ్యస్వరూపాయ భీమాయ తుభ్యం నమః కాలకాలాయ కామప్రకామాయ కారుణ్యరూపాయ తుభ్యం నమో శ్రీత్రివేషాయ నీవారశూకాణురేఖాతిసూక్ష్మప్రభాభావదివ్యస్వభావాయ తుభ్యం నమో ధూర్జటే నీలకంఠా త్రయీరక్షణా క్షీణకల్యాణమూర్తే నమో. దివ్యకృపా యాతిశోభాయ నిశ్శేషజన్మత్రయత్రాణలింగాయ దివ్యచ్ఛరచ్చంద్రకోటి ప్రకాశాంతరేశం నిరీశం మహేశం భజే నీలకంఠం భజే యన్నఁ బ్రత్యక్షదేవుండవై కాచి రక్షింపఁగా నేర్తు వెల్లప్పు నీవే భవత్తత్త్వ మెవ్వాఁడు గానన్సమర్థుండు మృత్యుంజయా నీప్రసాదంబునన్ జన్మసాఫల్యమయ్యెన్ ధరా

వాయుతో యాభ్రసోమార్కవైశ్వానరాత్మాష్టమూర్తే కృపాసాంద్రనాగేంద్ర
భూషోజ్జ్వలా మామకాభీష్టసిద్ధుల్ ప్రసాదించి రక్షింపు శ్రీవిశ్వనాథా నమస్తే
నమస్తే నమః. 47

క. అని సంస్తుతించి పలికిన, విని సంతోషించి శివుఁడు విశ్వాధీశుం
డను నెద్ది యభీష్టము మీ, కెనయంగాఁ గోరుఁ డిత్తు నేవరమైనన్. 48

వ. అని సకలలోకాధీశ్వరుం డైనయీశ్వరుం డానతిచ్చినఁ బరమానందకందళిత
హృదయారవిందులై యవ్వైశ్యముఖ్యు లందఱుఁ బరేశునకుఁ బ్రణామంబు లాచ
రించి నిటలతటఘటితకరకమలులై నమస్కారపురస్సరంబుగా నిట్లనిరి. 49

క. మాకులమువారలెల్లను, నీకరుణయ కలుగనిమ్ము నిత్యస్థానం
బౌ కైలాసనివాసముఁ, జేకొను మావిన్నపంబు శివ! మె యభవా. 50

వ. అని యిట్లు వేఁడిన వైశ్యవర్యులం గాంచి మీరు ధర్మార్థకామంబులు గోరక మోక్షా
పేక్షు లగుటకు సంతోషించితి నని కుబేరునిం గని వీరికి సాలోక్యసామీప్యం
బొసంగితి వీరలం దోడ్కొని రజతశైలంబునకు రమ్మనిన నతండు వల్లె యని
పుష్పకవిమానంబున నెక్కించుకొనిపోవ దాపింపలంచి యాకర్షించె. 51

సీ. ఖచితమహారత్నకనకసౌధంబులు ధగధగద్ధగ యని దనరి వెలుఁగ
దివ్యభూషణఘోషదివ్యకాంతానందఘనలసత్కంకణధ్వనులు సెలఁగ
ఘణఘణధ్వనిజుష్టఘంటోరుదుందుభిఘుమఘుమారావంబు ఘూర్ణముగను
పటునటత్కామినీపదమంజరీమణిఝుణఝుణత్కారపుంజములు మెఱయఁ

తే. పుష్పవర్షంబు గురిసెడు పుష్పకంబు
నందు వైశ్యులనెల్లను నమర నిలిపి
శివునికైలాసశిఖరికిఁ జిత్రగతులఁ
గొనుచు విచ్చేసె నాశ్చర్యఘోష మమర. 52

వ. అపుడు వైశ్యమునిసంఘంబులు పుత్త్రమిత్రకళత్రబాంధవులతో దివ్యదేహం
బులఁ దాల్చి యప్పరమేశ్వరునిదివ్యశ్రీపాదంబులు గొలుచుచుఁ గైలాసంబున
వసియించి రని సాలంకాయనమునీంద్రుఁ డానతిచ్చిన యవ్వైశ్యవరుల వివిధకథా
వృత్తాంతం బడుగుటయును. 53

చ. హరిహరపద్మగర్భచరణాంబుజలోలుపచంచరీకముల్
ఖరకరతేజు లాశ్రితనికాయనిధానము లంబికామనో
హరకరుణావిరాజితులు యాచకపాలనకామధేనుని
ర్భరఘనదానబాలనగరప్రవరుల్ సువిచారు లిమ్మహిన్. 54

మాలిని. పరిభవగుణదూరుల్ భావజాకారసారుల్
నరవరజనమాన్యుల్ న్యాయవిజ్ఞానధన్యుల్
వరసుతపటుకీర్తుల్ నవ్యగంభీరమూర్తుల్
పరహితసమవశ్యుల్ వర్ణితాచారవైశ్యుల్. 55

గద్యము. ఇది శ్రీసరస్వతీచరణవిలాసనసరసీరుహనిష్యందమకరందసందోహమాధురీధురీణ మధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాసవిభాసమాన భారతసౌభాగ్యభాగ్యోదయ బొల్లనాచార్యపుత్ర భాస్కరాచార్యనామధేయప్రణీతం బైన వైశ్యపురాణం బను మహాప్రబంధంబునందు బ్రహ్మదక్షిణవామోరువుల నేడునూటపదునలుగురు సతీయుక్తులై వైశ్యులు జనించుటయు వారలు బ్రహ్మపంపునఁ దపంబున కరుగుటయు మునిదర్శనంబును బంచాక్షరీమంత్రోపదేశంబును నీశ్వరానుగ్రహంబును గైలాసంబున కరుగుటయు ననుకథం గల ద్వితీయాశ్వాసము.

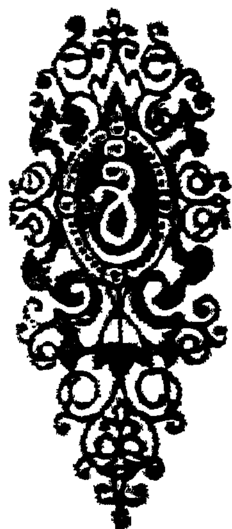

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః

శ్రీ వైశ్య పు రా ణ ము

తృతీయాశ్వాసము.

రజతాద్రీశపదాం
భోరుహమదచంచరీకముఖ్యులు కరుణాం
భోరాసు లార్య లనఘులు
నారాయణసుతులు బాలనగరప్రభుల్. 1

వ. ఏకచిత్తంబున నాకర్ణింపు మని సాలంకాయనమునీశ్వరుం డవ్వైశ్యఋషుల కిట్లనియె, న ట్లమ్మహాదేవుండు వారలఁ గైలాసంబున నుండు మనిన వార ద్దేవుని దివ్యచరణధ్యానపరాయణు లగుచు మందారవనసమూహమధ్యస్థలంబులను జంద్రకాంతశిలానికేతనస్థానంబులను సురాపగాతటనికటసైకతస్థలంబులను నిరంకుశవృత్తిఁ జరించుచు దేవమునిగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరాదిమహాప్రమథవరులతోడ సఖ్యంబులొనర్చుచుఁ బుత్రపౌత్రకళత్రయుక్తులై యుండి రిట్లు బహుసహస్రాబ్దంబులు చనిన యనంతరంబున నొక్కనాఁడు. 2

సీ. చిత్రకంతుండనఁ జెలువారుగంధర్వుఁ డభవుని సేవింప నరుగుచుండి
సోమకాంతాఖ్యవైశ్యునిపుత్త్రిఁ ద్రిభువనకీర్తనీయచరిత్రఁ గీర్తికన్యఁ
బథమునఁ గనుఁగొని పంచాస్త్రపంచాస్త్రనిర్భిన్నహృదయుఁడై నేర్పు దక్కి
తమకంబుతోడ నత్తరలాక్షివెంటనె ధామంబునకు నేగి దానితల్లి

తే. దండ్రులను గాంచి తనయాస్పితంబు చెప్పి, కన్య నిమ్మన్న వారు నాఖచరవరుని
యాత్మ నొప్పింపఁజాలక యాప్తులకును, జెప్పి యిచ్చెద మనియాశఁ ద్రిప్పి రతని.

గీ. ఇట్లు త్రిప్పిత్రిప్పి యేచి యవ్వైశ్యుండు, ఖచరనాథుఁ జూచి కన్యనీయఁ
గూడ దరుగు మనిన గురుతరక్రోధరక్తాక్షుఁ డగుచు నప్పు డాతఁ డనియె. 4

గీ. ఓరి పాపకర్మ యూరుజాధమ నీవు, నిన్నుఁ గూడుబంధునిచయములును
గాలుఁ డుర్వి కేగి కన్యతో నొక్కరాజన్యుకతన ననుచు శాపమిచ్చె. 5

క. శాపంబు గొంటి యాతఁడు, కోపాటోపమునఁ బోరి గుణహీన దురా
లాపము లాడితి నే వాక్పాపాలంబన మై జనింపు భూలోకమునన్. 6

వ. అని యవ్వైశ్యవరుండు మఱియు నిట్లనియె, నిక్కన్యకనిమిత్తంబు భూలోకంబున రాజన్యై పుట్టి వైశ్యులశాపంబునం బొలియు మని ప్రతిశాపం బిచ్చె నంత నంతకాలంబునకుఁ బరమేశ్వరుండు గౌరీకళ్యాణం బవధరించె నాసమయంబున.

ఉ. శ్రీనుతదివ్యరత్నమణిచిత్రసువస్తువు లెల్ల నాదిగాఁ
గానుక లిడ్డఁ దెచ్చి శుభకారణవైభవ మొప్పఁ జేయుచు
న్నానఁగఁ జొచ్చియున్నజనమాన్యుల నెల్లనకలోకవాసులం
బూని కటాక్షదృష్టిఁ బరిపూర్ణులఁ జేసి యనంతరంబునన్. 8

చ. నిరతము సేవచేయుచును నిచ్చలుఁ గైలసమందుఁ జూచి యీ
వరుస సమస్తలోకములవారు నుపాయనహస్తులై
కర మనురక్తిఁ జొచ్చి నిజకార్యఫలాభ్యుదయంబుఁ బొంది వేచనన్
ధరణిజనంబు లిట్లు భుజదర్ప మెలర్పఁగ రా రదేటికో. 9

వ. అని యానతిచ్చినం గుబేరుం డిట్లనియె. 10

క. గురుతరకాంచనవాహన, వరమణివాసోవిశేషవస్తువిశేషా
స్థిరమతిమంతులు వైశ్యులు, ధరణిస్థలి నెందు లేరు తరుణేందుధరా. 11

సీ. మిమ్ము మెచ్చఁ గొల్చి మీపాదపద్మంబు, లమర సేవఁ జేసి యమరు లగుచు
ఘనవచస్సమృద్ధిఁ గైలాసవాసులై, యున్నవారు వైశ్యు లుర్వి లేరు. 12

వ. అని విన్నవించిన నప్పరమేశ్వరుండు నిజవివాహోచిత సమస్తవస్తుపరికరంబు లొసఁగూర్చుచున్న యవ్వైశ్యబుధులం జూచి యత్యుచితంబుగా ననుగ్రహించి నానామణివాహనవస్తువితానపరీక్షాకౌశల్యం బై భూలోకం బున్నది గావున మీ రచ్చటికిం జని సుఖంబుండవలయు నని యానతిచ్చిన. 13

ఆ. అట్ల కాక యనుచు నత్యంతభక్తితో, నలరి వైశ్యవర్యు లక్షితోడ
శంభుపాదములకు సాష్టాంగనమ్రులై, విన్నవించి రధికవినయ మెసఁగ. 14

చ. తరుణశశాంకశేఖర! విధాతృముఖామరరాజరాజికిం
జిరముగఁ జేరరానిభవదీయపదాంబుజయుగ్మసేవ మా
కిరవుగ నిచ్చినాఁడవు మహేశ్వర ధాత్రిఁ జరింప నేర్తుమే
సురతరుపుష్పగుచ్ఛముల సొక్కిన తేఁటికి జిల్లె డేటికిన్. 15

వ. అని విన్నవించిన వైశ్యబుధుల కంబికామనోహరుండు నగి యిట్లనియె మున్ను మీకరవిందభవుండు సెప్పినరహస్యప్రకారంబునను గంధర్వునిశాపంబునను వచ్చిన కీడు తొలఁగ మదీయస్థానంబున నుండుటం జేసి మీవెంబడి వచ్చి నగరేశ్వరుండ నై యుండెద నిందుకు సందియంబు లేదు నమ్ముం డని మఱియు నిట్లనియె. 16

గీ. భక్తి నెచట నున్న బద్ధానురక్తితో, నచట మేము నుందు మహరహంబు
గాన మీరు ధరకుఁ గమపియగతి నేగిఁ, మహితభక్తియుక్తి మనుఁడు మిగుల. 17

సీ. భూమండలంబునఁ బుణ్యాలయం బైనశుద్ధదేశంబున సొంపుదనరఁ
బురములు నిర్మించి వరరత్నహాటక వివిధగేహంబుల విశ్రమించి
వాణిజ్యకృషివృద్ధి వర్యగోరక్షణ జీవనభంగులఁ జెన్ను మిగిలి
సంతతవిశ్రాణసంపత్ప్రదావాస బహువైభవంబులఁ బ్రబలు లగుచు

తే. మమ్ము భక్తిని సేవించి మనుఁడు మీరు, నగరులకు పేరధాత్రిలో నెగడుఁ జెలమి
మేము నగరేశ్వరఖ్యాతి మించి మిమ్ము, ఘనతఁ బాలింతు మేవేళఁ గరుణతోడ.

వ. అనుచు నప్పరమేశ్వరుండు పుణ్యస్థాననిర్ణయంబునకుఁ బరమేష్ఠియు సకలవస్తు
నిర్మాణంబునకు విశ్వకర్మయు నిఖిలధర్మవ్యవహారార్థంబులకు ధనదుండును మీకు
సహాయం బగునట్లుచేసెదము, మీరు నందికేశ్వరుకర్ణరంధ్రమార్గంబునం బ్రవేశించి
వెడలి భూలోకంబునకుం జనుం డని యానతిచ్చిన వైశ్యవరు లప్పుడు. 19

వైశ్యవరులు భూలోకంబున కరుగుదెంచుట.

క. గోకర్ణరంధ్రపథమున, గోకర్ణాభరణునాజ్ఞఁ భువలయమునకున్
గోకర్ణజు లటు గదలిరి, గోకర్ణేశుండు బ్రహ్మఁ గూర్మిం బలికెన్.

గీ. నీవు నిత్యమహిమ నిపుణత్వమున మించి, విశ్వకర్మ ధనదవిభులు గొలువఁ
బుష్పకంబు నెక్కి పాలుపార వైశ్యుల, భువికిఁ గొనుచుఁ జనుమ బుధులు పొగడ.

వ. అనిన బ్రహ్మదేవుండు మహాప్రసాదం బని తదాజ్ఞావిశేషంబున. 22

సీ. మహితహాటకరత్న మహనీయకుట్టిమ ప్రాకారతోరణప్రబల మగుచు
వజ్రగోమేధిక వైడూర్యమణిశిల ముక్తాఫలశ్రీసమూహ మగుచు
వివిధాద్భుతాపాదివిపులవాతాయన ఘనకుటీసౌందర్యకలిత మగుచు
సంగీతశృంగారసంగరంగోజ్జ్వల కాంచన మయరత్నకలిత మగుచు.

తే. మహిమచే మించి దేదీప్యమాన మగుచు, నున్నపుష్పక మందున్నయూరుజులను
నిలుపుకొని వచ్చి ధాత్రికి నీరజాక్ష, భవుఁడుఁ దక్కర్తయు నర్థపతియుఁ గొలువ.

పర్వతద్వీపనదీనదవిస్తారవర్ణనము.

మ. ఇలలోఁ జెంబదియాఱుదేశములలో నేపారునంధ్రస్థలిం
జెలువొందు న్నవఖండసారము మహాశ్రీగౌతమీవాహినీ
ఫలితానేకపదార్థభూమి పరఁగుం బ్రాగ్వారిభాగంబునన్
జలధిప్రాంతమునందు నొక్కసరసీసారంబు తీరంబునన్. 24

వ. పుష్పకంబు డిగ్గి భారతీవల్లభుండును విశ్వకర్మయుఁ గుబేరుండును వైశ్యసంఘంబు
లును నత్యంతకుతూహలస్వాంతులై పదాఱువన్నెపసిండి చెక్కుల చొక్కంబులై

బిసకిసలయస్థలీరథసంబు లగుహంసంబులు పద్మినీకుచద్వయ ప్రాయంబు లగు చక్రవాకంబులును మహాజలచరంబు లగుమకరంబులును బరిభ్రమణవిభ్రాజిత చ్ఛత్రికవిసరంబు లగురాజీవంబులుం గలిగి చెవ్వల కింపగు చెలువు గానింప నింపొందు ప్ర శోభాలసిపలన శుభజాత్పన్నంబులు గనుంగొనుచుఁ దన్మధ్యస్థలంబున. 25

ఉ. కమలిని నేకనాళమునఁ గాంచనకేళికిఁ నుల్లసిల్లుచు
నిర్మలము లైనపుష్పములు వేవురఁ ద్రయంబటు గానవచ్చినం
దమకము నొంది చిత్తమని తద్వణిగన్వయనాథు లుబ్బునం
గమలజ యీవిధం బయినకారణ మే మిది యానతీఁదగున్. 26

వ. అని పరమేష్ఠిని పితామహుం డడిగె నసినవిని యబ్బాలనగరంబువారలు సాలం కాయనమహామునీంద్రున కిట్లనిరి. మహాత్మా! యిమ్మహాప్రాదం బేమునీశ్వరతపః ప్రభావంబున నగాధోదకంబును నతివిస్తీర్ణంబును నత్యద్భుతంబును నయ్యె నది యునుంగాక మాపూర్వులు కైలాసంబునుండి భూలోకంబునకు వచ్చి రనియాన తిచ్చితిరి. కైలాసంబు లెన్ని యేయేభూధరంబులు గనుంగొనిరి. భాగీరథీప్రవాహంబు లెన్ని. నగంబులలో నేనగంబునకుఁ బర్వతరాజనామధేయంబు గలిగె నీపుండే హంబు దొలంగ నానతీవలయు నని యడిగిన వారల కమ్మునివరుండు చెప్పందొ డంగె. భూలోకంబునకు ముప్పదిరెండుకోట్ల యోజనంబులపొడవు పరాత్పరుండగు శివుండు వసియించుకైలాసంబు కర్పూరనగంబుమీఁదను త్రిమూర్తులపురంబులలో నొక్కటి కైలాసంబు మేరువునకుఁ బశ్చిమంబునఁ గైలాసం బనంబరంగిన దొక్కటియు నిట్టులఁగన మూఁడుకైలాసంబులు గలవు. భాగీరథీనదులు సహస్రం బులు బ్రహ్మలోకంబున నుండి సితకేసరకుధరంబునకు లంఘించి యచ్చటనుండి గంధమాదనపర్వతంబుపైబడి యిలావృతకింపురుషవర్షంబుల కెడగల్గి భద్రాశ్వ వర్షంబునకు వచ్చి హిమవత్పర్వతవిదారణం బొనరించి యచ్చట మోక్షద్వారం బనం బ్రఖ్యాతిం గాంచి దక్షిణముఖం బై వరణ అసి సరయువు లనునదుల నతిక్ర మించి వచ్చి యమునాసరస్వతీపుణ్యనదులం గలిసి త్రివేణీసంగమం బనం బరఁగి యచ్చటనుండి తూర్పుజలనిధిని సహస్రముఖంబులై కలసిన భాగీరథీప్రవాహ మహిమం బిది యని వినిపించిన వారును మహానందభరితులై పుణ్యకుధరంబు లావలిం దనిన వినుండని మునిచెప్పందొడంగె. ప్రాక్పశ్చిమసముద్రంబుల నంటి లక్షయోజనంబులనిడుపు గలిగి సపాదలక్షకుధరంబులలో పేరుపడి నెగడినట్టి హిమవన్నగంబును నిషధమహీంధ్రంబును వింధ్యభూధరంబును మాల్యవంతంబును పారియాత్రంబును గంధమాదనంబును హేమకూటంబు ననంబరుసప్తకులపర్వతం బులును దధిక్షీరజలనిధిమధ్యంబున మానసోత్తరం బనుకుధరంబుమీఁద నింద్రాగ్ని యమనైరృతి వరుణవాయుకుబేరేశానపురంబులు గలవు. మేరువున కూర్ధ్వభాగం

బున నధోభాగంబునఁ బదునాలుగులోకంబులు నుండు నీధరణీధరంబులలో మేరువు సమధికంబు. వీనియావల నన్నింటి నాక్రమించినచక్రవాళపర్వతంబు గలదు. వీనియన్నిటియందు హిమవంతంబు ప్రఖ్యాతిగాంచె ననిన విని యమ్మహాముని శేఖరునకు బాలనగరంబు లిట్లనిరి. హిమవన్నగంబున కేమినిమిత్తంబున నాధిక్యంబు గలిగె ననిన వారలకు నమ్ముని యిట్లనియె. తుహినభూధరంబు దేవకార్యంబునకు హితంబాచరించెఁ గావున ఖ్యాతివహించె ననిన విని యాకథ యానతీవలయు ననిన నమ్ముని వారల కిట్లనియె.

హిమవత్పర్వతమహిమానువర్ణనము.

మ. కలఁడత్యుత్తముఁ డుత్తరక్షితి దెసం గైలాసవాసోన్నతుం
డలఘూద్యద్గుణదేవతాత్ముఁ డగుసీహారాచలాధీశ్వరుం
డలరుం ధాత్రికి మానదండ మనఁగా నవ్యాహతఖ్యాతిసొం
పులఁ బూర్వాపరసంధిసింధుల మహాపూర్ణాంగుఁడై యెప్పుడున్. 28

క. అక్షయరత్నోత్పత్తికి, దక్షుం డగునతనిసొంపు దనరంగ హిమం
బక్షయ మగునైందవకళ, లక్షణ మలరం గరంగి లఘువగుభంగిన్. 29

క. ధరఁ దాల్పఁజాలు ననియును, గరముగ యజ్ఞాంగవస్తుకారణ మనియుం
బరికించి శైలరాజ్యము, నరుదుగ యజ్ఞాంగఫలము నబ్జజుఁ డిచ్చెన్. 30

మ. హిమవంతుం డచలేశ్వరుం డగుమహాహృద్యోన్నతప్రౌఢితో
సుమహత్త్వప్రతిభాస్వభావమహితస్ఫూర్తిప్రతాపప్రభా
సమజాసిద్ధవిహారకందరకుటీసర్వౌషధీకల్పక
ద్రుమకాధస్థితకామధేనుకనకోరుస్వర్ణశ్రేణిచేన్. 31

శా. కాంతారత్నము భక్తవత్సల జగత్కల్యాణి రుద్రాణి వే
దాంతార్థస్ఫురితత్త్వనిశ్చితకృపావ్యాసంగచిత్తాబ్జ నె
కాంతస్థానమున న్మహానియతుఁడై యాత్మప్రజాప్రార్థన
స్వాంతుండై మదిలోఁ దలంచుచుఁ దపోవర్ధిష్ణుఁ డైనంతటన్. 32

పార్వతీపరమేశ్వరులు తపంబు సలుపుట.

క. లీలన్ హిమగిరినాయకు, పాలిటఁ గృపగల్గి పాలపాపయుఁబోలెన్
మేలై శర్వాణి నవీ, నాలసగతితోఁ బ్రసన్న యయ్యెం గడఁకన్. 33

వ. అంత నప్పార్వతియు లబ్ధోదయయై చంద్రరేఖయుంబోలె దినదినప్రవర్ధమాన యగుచు సిద్ధసాధ్యనికాయంబులు గొలువఁ జెలువు మిగిలియున్నసమయంబున.

చ. తొడుగనిభూషణంబు తనుతుష్టికి సమ్మదకారణంబు సొం
పడరెడు చిత్తజాత కలితాపఘనప్రసవంబు మేలుసం

పద పదః మార్దవంబు కృతభావవిధానమనోజ్ఞభంగితో
బెడఁగగు జవ్వనంబు దగు పెంపునఁ బార్వతి యుండె నింపుగాన్. 35

చ. వినుతవిశేషమై తగినవీథుల నిర్ఝరకేళిఁ దేలుచున్
ఘనమృగనాభిగంధములఁ గమ్మనిగాడ్పులు చల్ల చల్లనై
పనరిన శైలరాజసుత భామమహాస్థలియందుఁ దన్నుఁదాఁ
గనుఁగొనువేడ్క నందె తిలకంబుఁ దుపక్రమవిక్రమోన్నతికిన్. 36

వ. తదనంతరంబ పరిమజ్ఞానవంతుండగు హిమవంతుండు సఖీసమేత యగు నప్పార్వతిని పరమేశ్వరునకు శుశ్రూషావిశేషంబు లొనరింప నియోగించిన సంతోషితస్వాంత యగుచు ననేకప్రకారభయభక్తియుక్తహృదయారవింద యై యమ్మహాదేవు నుప చరించుచున్న సమయంబున.

ఉ. తారకదానవుండు భుజదర్ప మెలర్ప జగత్త్రయంబు సం
హారము సేయఁబూనినభయంబున బెగ్గిరి యింద్రముఖ్య బృం
దారకు లబ్జసంభవుని డగ్గఱి మ్రొక్కుచు సంస్తుతించి వి
స్తారనిజోగ్రబాధలు పదంపడి సర్వము విన్నవించినన్. 38

వ. అనిపద్మాసనుండును బద్మామనోహరుని మనంబున నిలుపుకొని యాదానవుండు షణ్ముఖునిచేతం గాని హతుండు గాఁడని దివ్యదృష్టి నెఱింగి వారల కిట్లనియె.

క. వారునకు శైలతనూజకుఁ, బరువడి జన్మించునతని బాహాటోప
స్ఫురణం దారకుఁ డడఁగును, మరుచేఁ దద్యోగవిధము మానుగఁ గల్గున్. 40

వ. అని కమలగర్భుం డానతిచ్చిన విని సర్వదేవతాసహితుండై యాఖండలుండు నిజ పురంబున కరుగుదెంచి యప్సరోగణంబులు గొలువ సుఖాసీనుండై పేరోలగం బుండి సురాచార్యు రావించి యతనికిఁ దమవృత్తాంతం బెఱింగించినవాఁడై సుమ శరు రావించిన. 41

మన్మథుఁడు శివతపోభంగంబునకై వచ్చుట.

ఆ. చిలుకతేజి నెక్కి చెఱకువింగిణి పుష్ప, శరధి సంధిలంగ సరసగతుల
రతివసంతు లలర రభసంబు పెంపున, మనసిజుండు వచ్చె మహిమ మెఱయ. 42

క. వచ్చిన సురపతిఁ గనుఁగొని, యచ్చపుఁగృపతోడఁ జూచి యర్ధాసన మీ
వచ్చిన మ్రొక్కుడు నతఁడుం, జెచ్చెర నేకాంత మాడఁ జేరుచు బలికెన్. 43

మ. త్రిదశాధీశ్వర జంభభంజన భవద్దివ్యత్పదాంభోజము
మోదమందం గనుఁగొంటి నంచితకృపాముఖ్యుండ నై మించితి
న్మది నూహించినకార్య మెద్ది నను నేమాడ్కిం దలంపయ్యెనో
యిదె కొల్వం బనివింటిఁ జేతు నిఁక నేనేయానతైనం దగన్. 44

క. నీపదము గోరి యెవ్వఁడు, తాపసుఁడై నియతభంగిఁ దప మొనరించుం
గోపప్రస్ఫురితాధర, కోపనలం బట్టి వానిక్రొవ్వడఁగింతున్. 45

మ. తగుసేనిత్యకృపావిశేషమహిమన్ ధన్యుండ నా కెవ్వఁడే
జగతిన్ సాటివసంతుఁ డొక్కసఖుఁడుం జాలు న్సహాయుండుగా
నొగిఁ బుష్పాస్త్రము లిక్షుచాపమును నేనున్ జృంభణం బూర్చి వే
తెగి తూలింతుఁ బినాకితాల్మియును నా కీర్తుల్ బ్రకాశింపఁగాన్. 46

క. అనునామన్మథుపల్కులు, విని మనమున సంతసిల్లి వేగ సుమాయు
ధునిఁగా నప్పరమేశ్వరు, నని సాధింపుము మదర్థ మని హరి పలికెన్. 47

గీ. అట్లకాక యనుచు నాజ్ఞావిశేషంబు
శిరమునందుఁ దాల్చి చెలువు దనరఁ
గణఁగి కొంతమేర కినుకతోఁ జనఁజన
మతి గలంగుచు రతి మదను కనియె.

శా. జిష్ణుం డానతి యిచ్చె నంచు మదిలోఁ జింతింప కిట్లేగిన
న్విష్ణుప్రీతియుఁ గాదు పుష్పశరముల్ త్ర్యక్షాగ్ని భక్షాతివ
ర్ధిష్ణుం డైన మహేశు నొంపఁ గలవా ధీశక్తి నూహించితే
యుష్ణీషంబునఁ గట్టవచ్చునె మదవ్యాఘ్రోగ్ర వేదండమున్. 49

వ. అని యనేకభంగుల వాచాకౌశలంబున మరుండు జయంబు గోరి నయంబుగా బల్కిన నారతిపలుకులు చులుకనగాఁ దలంచి కినుకవొడమినమనంబున వినక తనపతి కార్యంబు నిశ్చయంబుగా నవలంబింపవలయు నని యెట్టకేలకు నొడంబడఁబలికి వసంతుం జూచి మనబలంబుల సన్నాహం బొనరించి శుకస్యందనం బత్తిత్వరితగతిం దెమ్మనిన నట్లచేయుడు నతనుండు విజృంభించుసమయంబున. 50

మ. పగిలెం దాపసధైర్యదుర్గములు కంపంబందెఁ బాంథావళుల్
వగలం దూలె వియోగిసజ్జనమనోవర్ధిష్ణువర్గంబు వే
చిగురెత్తెన్ హిమశైలనాయకవనశ్రేణీతతుల్ మిక్కిలిన్
దిగులొందెం జెదరెం గలంగెఁ దగఁ దస్వీపూరుషస్వాంతముల్ 51

వ. అని సాలంకాయనముని యానతిచ్చిన తరువాతివృత్తాంతం బెట్టయ్యె నని వైశ్యబుషు లడుగుటయు.

ఉ. సామజవైరివిక్రములు సంపదుదంచితరాజరాడ్గృహ
శ్రీమహిమాభిరామధనశీలురు పండితవర్గపాలకుల్
స్వామిజనార్దనాంఘ్రిపదసారసమత్త మధువ్రతంబు లా
కామహనీయకీర్తిఘను లర్యులు వైశ్యవరేణ్యు లిమ్మహిన్. 53

మాలిని. మధురమృదులవాచామంజుల శ్రీవిచారుల్
బుధనుతగుణశీలుల్ పూర్ణసంపత్ప్రకారుల్
మధురిపుపదభక్తుల్ మంగళాచారసక్తుల్
విధుతవిదరహాసుల్ వైశ్య పెన్గొండవాసుల్. 54

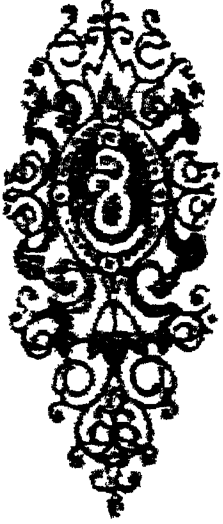
గద్యము. ఇది శ్రీసరస్వతీవరదాన సరసీరుహామకరందనిష్యంద సందోహమాధురీధురీణమధుకరాయమానమానసరసకవితావిలాసబొల్లనాచార్యపుత్ర భాస్కరాచార్యనామధేయ ప్రణీతం బైన వైశ్యపురాణంబునందు శివునికటాక్షంబున వైశ్యులు కైలాసంబున సంచరించుటయుఁ జిత్రకేతుం డనుగంధర్వుండు వైశ్యులశపించుటయు వైశ్యులతనికిఁ బ్రతిశాపం బిచ్చుటయు వైశ్యులు భూలోకంబున కరుగుదెంచుటయుఁ బర్వతద్వీపనదీనదవిస్తారవర్ణనంబును హిమశైలోత్కర్షయుఁ బార్వతీపరమేశ్వరుల తపోమహిమయుఁ దారకాసురబాధాకథనంబును మదనుండు పరమేశుతపంబు చెఱచుటకై వచ్చుటయును ననుకథలం గలది తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము.

చతుర్థాశ్వాసము.

రామామణిహృదయాం
భోరుహభాసురమురారిభూనుతపాద
శ్రీరాజవరులు లోల
న్నారీమన్మథులు బాలనగరప్రవరుల్. 1

వ. ఆకర్ణింపుఁడు సాలంకాయనమునీంద్రుండు వైశ్యఋషుల కిట్లనిచెప్పె. 2

ఉ. ఆర్యమవర్యు లిట్లనుచు నామునితోడను బల్కి రామహా
ధైర్యమహార్యగహ్వరముదగ్రజితుం జని యంత మాఱుఁ డే
కార్య మొనర్చె వేగ వినఁగావలె నానతియి మ్మటన్నఁ జా
తుర్యము మీఱఁ బల్కుచు గుతూహలవృత్తిని జేసె లాలనన్. 3

క. వినుఁ డని పల్కెను మారుం, డనుమానము మనములోన నత్యద్భుతమై
పెనుచుచు ముక్కిరిగొనఁగాఁ, జని గౌరీభర్తు లున్న చక్కికిఁ జెలువన్. 4

ఉ. విద్రుతపత్రసత్త్వపనవీథిఁ గనుంగొనె భర్గు దేవదా
రుద్రుమవేదికన్ భయదరూపమృగాజినచర్మవాసునిన్
రౌద్రభుజంగరాడ్వలయరమ్యకపర్దుఁ ద్రినేత్రశోభితున్
భద్రసముద్రయోగజయభాస్వరముద్రుని నాదిరుద్రునిన్. 5

వ. అంత నక్కంతుండు సంతోషితస్వాంతుండు గాక నిట్టూర్చిపడి నట్టేటఁ బుట్టి మునింగినభంగి నిట్టట్టు తొలంగరాక కట్టెదుట నున్నముక్కంటికి జక్కటిచాయ నుండనోపక యోసరిల్లి యుల్లంబు జల్లనఁ గరపల్లవంబులు చల్లనై సొంపొదవు పొదరిండ్లఁ దూఱి నేడదేరు సమయంబున నంబికయుఁ బంబినవేడ్కఁ ద్ర్యంబకునకంబుజంబుల నభిరామంబగుదామంబు సమర్పించుసమయంబున. 6

క. ఆపుడును బుష్పాస్త్రము, వే సూటిగ నాటఁ జెఱకుఁబంటను బంటై
భాసురగతి శివుస్వాంతము నాసించి మనోజుఁ డేసె నద్భుతభంగిన్ 7

వ. అప్పుడు. 8

సీ. శివుఁడు గిరిజమోము చెలువంబుఁ బాఱఁ జూచె, శివుని శివయుఁ జూచి సిగ్గువడఁగ
హరుఁడు గనుగొనుచున్న యాత్మసత్వంబును, దాల్మి నాలుకొలిపెఁ దక్షణంబ. 9

వ. శివుండు సమాధిభంగకారణం బెఱింగి యత్యుగ్రకోపంబున. 10

మన్మథుఁ డీశ్వరునిచే దహింపఁబడుట.

లయగ్రాహి.—
ఫాలశిఖిలోచనపుజ్వాలలు రయంబున కరాళముగమిణుఁగుఱులురాలి విడిగ్రాలన్
గీలువడి త్రొట్టి లయకాలపుమహాశనులు ప్రేలిపడి తాఁకుగతి జాలి వసుధాఁకన్
గాలి మసిఁ జెంటఁగఁ గ్రోఁపడి దేవతలు కాలగళ కాలహర చాలు శరణన్నన్
తూలగతి నాపదను దూలుచు మహాభయతఁ జేలి రతిచుట్టుకొని సోలిధరఁగూలెన్.

క. హరుఁడు వ్వంతట నంది,శ్వరభృంగిరిటి ప్రముఖ్యసర్వగణంబుల్
వరజయఘోషము లలరఁగఁ, గరముగఁ గైలాసగిరికిఁ గదఁకం జనియెన్. 12

వ. అంతటఁ గొంతతడవున కారతికాంత చింతాక్రాంత యగునవసరంబున వసంతుండు
దెలిసినఁ దెలిసి గద్గదస్వరంబున. 13

క. చిలుకలరథము దెలువగు,నలరమ్ములుఁ జెఱకువిల్లు నళిసిగుణముల్
జలమునఁ ద్రోగె ద్రాఁగిన, బలువగుభస్మంబుఁ జూచి పడఁతుక పలికెన్. 14

రతీదేవివిలాపించుట.

క. శైవద్రోహము చేసిన, నేవలనఁ బ్రమాద మగుట యెఱుఁగుదు వెఱిఁగా
కావనిదివిజాలమాటలు, భావంబునఁ బట్టి యిట్టిపాపం బయ్యెన్. 15

వ. అనుచు ననేకప్రకారంబుల శోకాయత్తచిత్తయై కొంతతడవునకు దీనానన
యగుచు నమ్మహానుభావు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 16

క. కరుణాకర శివ శంకర, శరణాగతరక్షణాంక శరణము శరణం
బరుదుగ ద్రోహము చేసితి, మఱియుఁ క్షమియించు రోషమంతయుఁ బెలువన్.

క. హర గంగాధర కరుణా,కర కైలాసేంద్ర వైరిఖండన భక్తా
గ్రరమికరక్షణ కల్మష,హర సురవినుత దయఁబ్రోవు మభవ పురారీ. 18

వ. అని విలపించుచు దుఃఖార్ణవమగ్న యై యున్నరతి కాకాశవాణి యిట్లనియె. 19

సీ. భర్గుకోపశిఖిఁ బాటిల్లె నింతయు, దుఃఖముడుగు మింక తూలనేల
ఘనుండు శివుఁడు వేగ మనసిజు బ్రతికింప, వచ్చువాఁడు నమ్ము వనజనయన. 20

వ. అనిన రతీకాంత శోకంబుడిగి తదేకచిత్తాగరిష్ఠయై శివునిరాక కెదురు సూచుచున్న సమయంబున, 21

క. వనజభవుం డింద్రుండును, మనసిజసతినుతికి మానిమండలి గొలువన్
గనికరమున వే శర్వుఁడు, వనితామణికడకు వచ్చె వాత్సల్యమునన్. 22

వ. ఇట్లువచ్చినశివుం గనుంగొని ప్రణమిల్లి దీన యగుచు నుతియించి రతీదేవియమ్మహాత్మున కిట్లనియె. 23

క. ఆచక్రవాళమధ్యస్థ, రాచక్రములోన భర్గ రక్షించు పతిన్,
ఖేచరు లెంచగ నీకును, నాచంద్రార్కముగఁ గీర్తి యలరున్ ధాత్రిన్. 24

వ. మఱియును శర్వ సర్వజ్ఞ సర్వేశ్వరా త్రిపురాంతకా యని యనేకవిధంబుల స్తుతియించిన రతీదేవిని గరుణించి శివుం డిట్లనియె. 25

గీ. ఏడ్వకేడ్వ కబల యీ రేడుజగముల, వినుతి కేను మెచ్చి మునులఁ గూడి
వచ్చినాఁడ నిప్డు డిచ్చెద నీప్రాణ, నాయకునకు నాయు వాయతముగ. 26

ఈశ్వరానుగ్రహంబున మన్మధుండు జీవించుట.

వ. అని మఱియు. 27

చ. హరుఁడు కృపావిశేషమహిమాస్పదుఁడై సురరాజరాజవా
క్పరిణతచిత్తవృత్తిపరిపాటి మనోజుఁ బ్రతిష్ఠ సేసి సొం
పరుదుగఁ బ్రాణవంతునిగ నద్భుతసత్వసమేతుఁగాగ నిం
పరుదుగ సర్వమాన్యునిగ నర్థిగఁ బాలన చేసి నిల్పినన్. 28

గీ. చిలుకరథము నెక్కి చెఱకుసింగిణిఁ బుష్ప, శరములు ధరియించి చతురగతుల
రతివసంతు లలర రమణమై వర్ధిల్ల, శివపదాబ్జయుగముఁ జేరి మ్రొక్కె. 29

వ. నిలిచిన వారిం గనుంగొని కరుణాయత్తచిత్తుండై మన్మథుని దీర్ఘాయుష్మంతుగా ననుగ్రహించి శివుం డంతర్ధానంబు చేసె నని సాలంకాయనముని వైశ్యబుషులకుం జెప్పిన విని వారలు వందనంబు లాచరించి యవ్వలికథ యెఱింగింపు మనిన వారల కమ్మునివరుం డిట్లనియె. 30

క. మదనునిచేతను నప్పుడు, మదనారాతియుఁ గలంగి మానినివహముల్
ముదమందఁగఁ గైలాసము, సదనమునకుఁ జేరి మిగులఁ జలచిత్తుండై. 31

గీ. అమ్మహాదేవుఁ డారీతి నరిగినపుడు
మంచుగుబ్బలికూఁతురు మదిఁ గలంగి
చెలులఁ గికురించి తిరుగంగఁ దెలియరైరి
తెలియలేకున్న వారు నద్దేవిఁ జూచి.

పార్వతి తపం బాచరించుట.

వ. అమ్మహాదేవి శరీరంబు లుపదెంచినం గని నిజవాంఛితం బెఱింగించి వారియను మతంబున సఖీహితయై వనంబున కరిగి ఘోరంబు లగు తపంబు సేయుచున్నఁ బెద్ద కాలంబునకు శివ్వుడుం బ్రసన్నుండై రూపాంతరంబు దాల్చి. 33

సీ. బంగారుతీఁగెలు బోలఁగాఁ జెలువిన ముప్పిరిగొని యొప్పుముంజిఁ జుట్టి
చెంగావిచెను గెంపు శృంగార మలరిన కట్టికాపీనంబు కడుఁ గట్టి
దగదగ యనిమించి పట్టమై కనరిన పసిఁడిజందెము క్రొత్తబాగు దనర
నమితతేజస్ఫూర్తి నధికమై వెలసిన కృష్ణాజినము మేనఁ గీలుకొనఁగ

తే. భూతిరుద్రాక్షలు ధరించి ఫాలుపు మిగులఁ, జారుదండకమండలుధారి యగుచు,
గపటవటువేషభావంబుఁ గదలుకొనఁగ, శంకరుఁడు వచ్చెమిగుల నాశ్చర్య మెసఁగ.

క. వచ్చినఁ గనుఁగొని పార్వతి, యచ్చపుభయభక్తు లలర నర్ఘ్యాదివిధుల్
చెచ్చెర నొనరించిన మది, మెచ్చుచు నట విశ్రమించి మెల్లనఁ బలికెన్. 35

గీ. తగినపురుషుఁ గూర్చి తప మొనర్చెదవేని, దగును దపము సేకుఁ దథ్య మరయఁ
దృణము వెదకఁ జనరు మణులనె వెదకుదు, రనఁగ జగతి వినవె యబలనీవు. 36

క. తరుణీ మృదులశరీరవు, భర మగు నతిఘోరతపము భామలకేలా
వరయౌవనసమయంబునఁ, గరముగ భోగించుకంటెఁ గలవే తపముల్. 37

వ. అనిచెప్పిన వటువునకు గిరిజ యిట్లనియె. 38

గీ. తపము చేయకున్నఁ దగినట్టిపురుషుండు, గలుగునే సతులకు ఘనమునీంద్ర
శివుఁడు ప్రాణవిభుఁడు శివభక్తి సులభుండు, పరఁగ నతఁడునాకుఁ బ్రాణవిభుడు.

వ. అనిన నమ్మహాదేవుం డంబిక కిట్లనియె. 40

గీ. శంభుఁ డవ్యయుండు సంగంబు లొల్లండు, నిస్పృహుండు హృదయనిశ్చలుండు
మదనసంహారుండు మహదుగ్రనేత్రుండు, సాధ్యుఁ డనఁగరాదు చాలుఁదపము.

సీ. కుల మిట్టి దనరాదు గుణవంతుఁ డనరాదు పుట్టు వెన్నఁడు లేనిభూతవిభుఁడు
శాంతాత్ము డనరాదు సౌందర్యమా లేదు విషము కుత్తుకనుండు వీతదయుఁడు
పాణిస్థలంబున బ్రహ్మకపాలంబు బట్టి బిక్షం బెత్తు భాగ్యమూర్తి
కట్టఁ గోకయుం లేనిఘనసంపదాఢ్యుండు మూడుకన్నులవాఁడు మూదుక తబిసి

తే. మూపలియెద్దెక్కు వేదురు మోమువాఁడు, పుసుక పేరులుగ శేమునఁ బూర్ణ మైన
వేషధారిని బతియన వెఱగుపడుచు, జనులు హాస్యంబు సేయరే జలజనయన. 42

వ. అని యనేకప్రకారంబుల నీశ్వరుదూషించిన నప్పార్వతి కర్ణపుటంబులు మూసి కొని నమశ్శివాయ యనుచు నవ్వటువును వారింపుం డనుచుఁ దనసఖులకు సంజ్ఞ చేసిన నతం డచ్చటనుండకచని. 43

సీ. నందికేశ్వరు నెక్కి నటన సొంపారంగ నాగభూషణములు నవ్యముగను
వ్యాఘ్రాజినాంశుకవ్యక్తి సొంపారంగఁ బాణిపద్మంబులఁ బరఁగు వరము
నభయంబు శూలంబు నమృతడమరును విలసిల్ల శృంగారవిభవ మెసఁగఁ
జంద్రకళాజాత సౌందర్యమొప్పార నమితతేజస్ఫూర్తి నపహసింప
తే. దివ్యవిభ్రమకాంతులు తేజరిల్లి, నిఖిలభూషణలాంఛన నియతుఁ డగుచుఁ
బ్రమథతతిగొల్వనెంతయుఁ బ్రమద మెసఁగ, హరుఁడుగిరిజకుఁ బ్రత్యక్షమయ్యెనంత.

వ. అయ్యవసరంబున నప్పార్వతీకాంత మహాదేవుని గనుంగొని పరమసంతోషంబున
నిట్లని వినుతించె. 45

క. జయజయ విశ్వాధీశ్వర, జయజయ సర్వజ్ఞ భర్గ శాశ్వతమూర్తీ
జయజయ శంకర పాలయ, జయజయ విశ్వప్రకాశ శర్వ నమస్తే. 46

వ. అనుచుఁ బ్రణమిల్లిన. 47

చ. వినుతు లొనర్పఁగా వినుచు విశ్వగురుండు సదాశివుండను
న్వనజదళాక్షి పార్వతి భవద్ఘననిత్యతపోనిరూఢికిన్
మనమున సంతసించితిని మత్పటుమూర్తి విశేషలీలసే
వనిశము నర్ధభాగమున నత్యనురక్తి వసింపు మింపుగాన్. 48

వ. అని పలికి సబహుమానంబుగా నంబికను వనకరాంబుజంబునం జేరం బిలిచినఁ బర
మానందంబు నొందుచు నప్పార్వతి లజ్జాతిశయంబునఁ బ్రణామపూర్వకంబుగఁ
గృతాంజలియై మదీప్సితం బెఱింగిన సర్వజ్ఞుండవు నేవిన్నవింపంబనిలే దైనను
మదీయజనకుం డైనహిమగిరిం బ్రార్థించి నన్నుఁ గల్యాణం బవధరించి యనంతరంబ
తోడ్కొని కైలాసంబునకు విచ్చేయుండనిన శివుం డొడంబడి యట్లసేయంగల
వాఁడ నని నిజస్థానంబున కరిగె నంతఁ బార్వతియు సఖీజనసహిత యై నిజనివా
సంబునకుం జనియె నంత నిక్కడ.

క. ఆరీతి గౌరితోడను, నోరూరఁగ విన్నమాట నువ్విళ్లూరన్
పేరోలగమై కొలువునఁ, దారాద్రివిభుండు మౌనితండముఁ బిలిచెన్. 50

వ. అట్లు పిల్చిన మహాప్రసాదం బని వారలు వచ్చినం గనుంగొని.

గీ. భర్గుఁ డపుడు తనకుఁ బార్వతీకన్యను, మహిమ మిగులఁ బెండ్లిమాట లాడ
సప్తఋషులఁ బంపె సంభ్రమం బేపార, శుభమనోరథంబు సొంపుదనర, 52

శా. ఆరీతిం జని యంత నమ్మునులు సీహారాద్రికిన్ వేగ సొం
పార న్వచ్చుచుఁ గాంచి రభ్రమున గంగాంభఃప్రఘోషోన్నత
స్ఫారోత్తుంగ తరంగ సంకులమహాచాతుర్యముల్ మిక్కుటం
బారూఢార్భటిఁ బర్వఁగాఁ గదలి రాయాకాశమార్గంబునన్ 53

మ. పరమోత్సాహముతోడ వచ్చుచును సొంపైయున్న యయ్యత్రిఁ జే
రి రెండేడు నన్న గాధిపుండు వారి న్వేక్ష్యదోడ్కొంచుఁ దెం
పరు వారిన్ నిజమందిరంబునకు వింతైయున్న సౌధంబునం
దైన సింహాసనచక్రమధ్యమున బంగారంపు పీఠంబునన్. 54

క. మంచిపదభక్తి వారల, నుంచుమను నగేంద్రుఁ డనియె నోహో భాగ్యం
బంచితము ఫలియించె ను, మంచిదిమునిఁ గనుచు వారి సంగతి సరసన్. 55

గీ. అర్ఘ్యపాద్యవిధుల నర్పించి వేవేగ, సముచితాసనముల సరస నొసఁగి
మహితకాంతిఁ గలిగి నమస్కారములఁ జేసి, విన్నవించె నధికవినయ మెసఁగి 56

ఉ. మీరు మహానుభావులకు మీకు నసాధ్యము లేద యెచ్చటన్
భూరికృపావిశేషమునఁ బుణ్యునిగా నను గారవించి మీ
రాకయవచ్చినారు దయ నానతియుం డది యిష్టమెయ్యదో
నేరుపుతో నొనర్చెదను నిశ్చలభక్తియనూనురక్తులన్. 57

వ. అనిన నగ్గిరిసార్వభౌమునకు నమ్మహాముని లిట్లనిరి. 58

శా. కైలాసాచలవాసుఁ డార్తజనమహాకారుణ్యపుణ్యుండు నా
ఫాలాక్షుండు సకలంకుఁ డర్థపసఖభ్రాజిష్ణుఁ డుద్యత్కళా
శ్రీలావణ్యుఁడు నైనయీశ్వరునకుం జెన్నొంద మీపార్వతిన్
వాలాయంబుగ నిచ్చి కీర్తిమహిమ న్వర్ధిల్లు మశ్రాంతమున్. 59

వ. అనిన విని యమ్మహీధరవల్లభుండు సంతసిల్లి నిజభార్యాయుక్తుండై యింతకంటె మనకు భాగ్యం బెయ్యది యని యమ్మహేశునకుం దనతనయ నిచ్చుట కియ్యకొనియె నంత మహర్షు లానందంబు నొంది కైలాసంబున కరిగి తద్వృత్తాంతం బంతయు సదాశివునకు విన్నవించిన సంతసిల్లి యమ్మహాదేవుండు నందికేశ్వరు నవలోకించి వైవాహికోచితద్రవ్యంబులు సంపాదింపు మనిన నతం డట్లసేయ నుద్యోగించె నిక్కడ హిమవంతుండు నిజపురంబు విచిత్రంబు సేయించి నిజకుమారీవివాహోచితసకలసామగ్రీసంపాదన ప్రయత్ననిశ్చయుం డయ్యె నంత. 60

శా. శ్రీనందీశ్వరుఁ డర్థిఁ గూర్చ విలసచ్ఛృంగారభంగీమహా
హ్వానందప్రమథాధినాథులు నిజాహంకారము ల్మీఱఁగా
నానావాహనవాహితాత్ము లగుచున్ నాగేంద్రభూషాంగు లై
యానిత్యప్రభుఁ గొల్చినిల్చిరి శుభవ్యాసంగ చిహ్నంబులన్. 61

చ. గరుడుని నెక్కి శార్ఙ్గి కడఁకం జనుదెంచె రమాసమేతుఁ డై
సురుచిరశంఖచక్రపరిశోభిగదాధరహస్తపంకజ

స్ఫురితరుచిప్రకాశితప్రసిద్ధపురందరనీలదేహుఁడై
పరమమునీంద్రసంఘము లపారము గొల్వఁగ శంభు పెండ్లికిన్. 62

వ. తదనంతరంబ సాంగవాహనాయుధశక్తిభూషణశృంగారులై బ్రహ్మాదిదేవతాగణం బును దిక్పాలురును రంభోర్వశీమేనకాద్యప్సరసలును గొలిచి నర్తనంబులు సలుపఁ బంచమహావాద్యంబులు మ్రోయ నందివాహనారూఢుండై వివిధరత్నమయకనక కిరీటకేయూరాదిసమస్తభూషణభూషితుఁడై చండీశాదిప్రమథులు కైవారంబులు సేయ సదాశివుండు కదలుటయుఁ దద్భారంబునకు ధరాచక్రం బుత్తరంబు గ్రుం గినఁ గుంభసంభవుం గనుంగొని దక్షిణమలయపర్వతంబునఁ దద్భారనిర్వహణార్థంబు పొమ్మని నియమించి తాను వచ్చునంతకు నిక్కడహిమవన్మహీధరంబు. 63

ఉ. మేరువు గంధమాదనము మేచకము న్నిషధంబు వింధ్యమున్
వారణచందనాచలశివక్రియరోహణరత్నపుష్పభూ
భారవహాదిశైలములు భాగ్యపరంపర లుల్లసిల్లుచున్
ధీరతఁ గల్పవృక్షసురధేనుసమూహము గొల్వ భక్తితోన్. 64

క. ఎదు రేగుదెంచి శివునకు, ముదమున మ్రొక్కుచును శీతభూభృత్పతి స
మ్మదమునఁ గానుక లొసఁగెను, సదమలనవరత్నకనకసందోహములన్, 65

వ. అప్పు డమ్మహాజనసంకులం బత్యద్భుతం బయ్యె, నంత న మ్మహాదేవుఁ దో డ్కొని వచ్చి నిజమందిరసౌధప్రదేశంబున నునిచె. శుభముహూర్తం బాసన్నం బగుటయు. 66

గౌరీకల్యాణము.

శా. కల్యాణోచితసర్వలక్షణకళాకాంతోరుభూషల్ జగ
త్కల్యాణిన్ హిమశైలరాజతనయం గాంతామణిం బార్వతిన్
గల్యాణార్థి వివాహమయ్యె శివుఁ డాకౌతూహలోత్సాహకృ
త్కల్యాణాధ్వను లుల్లసిల్ల శుభమాకల్పాంతరస్థాయిగాన్. 67

వ. అట్టిమహోత్సవంబున సురలు కుసుమవర్షంబులు గురియించిరి దేవదుందుభినినదం బులు మ్రోసె. త్రయస్త్రింశత్కోటిదేవతాగణంబులుం దక్కినసమస్తజనంబులు బరమానందంబుం బొంది యాసమయంబున వేదాంతోపనిషద్వచనంబుల నమ్మహా దేవుని స్తుతియించి రనంతరం బమ్మహీధరవర్యుఁడు సవినయంబుగా సమస్తంబు నీశ్వరునకు సమర్పించినఁ జేకొని పార్వతీసహితుండై సర్వదేవమునిగణంబులు గొలువ నందివాహనారూఢుం డై మహావిభవంబునఁ గైలాసగిరిం జేరి పర మానందంబుఁ బొందియుండి మఱునాఁడు నానాదిగీశులుం దెచ్చిన కట్నం

ంబుల పరీక్షార్థకారంబునకుఁ గుబేరు నియోగించి మందర హరిసురజ్యేష్ఠులకుఁ
గట్టుంబు లిచ్చి యిరువదివజనంబుల కొసంగుటయుఁ గుబేరుముఖంబుగా నడచె నంత
మీవారు వచ్చినం జూచి ఘనముం జెలంగి శివున కిట్లనిరియె. 68

శా. మీరల్ప్రల్లవమేళ నీవటమున న్నాహించి నిష్ఠాపరే
ష్టారూఢిం దప మాచరించి కరుణాత్తా భర్గ నీచిత్తమె
ట్లైనం తృప్తి నట్లు చేయు మన నెంతే ప్రొద్దు చింతించి గౌ
రీరామామణినాయకుం డనియె వారిం జూచి యుప్పొంగుచున్. 69

వ. పరమేశ్వరుండు పరిహాసికవచనారవిందుండై సమస్తజనంబులు విన నిట్లనియె. 70

క. పరమపదస్థానం బగు, పరకైలాసంబునందు వర్తింపంగా
గురుతీవ్రశిఖచరచాపం, బిరవుగ నీవైశ్యమునుల కెల్లను గలిగెన్. 71

గీ. అట్టిశాపమహిమ నబ్జజవచనంబు, దెలిసి వీరి ధాత్రి నెలవుకొలుప
బుద్ధి పుట్టె నాకుఁ బూర్వపురాకృత, కర్మ మెట్టివారుఁ గడపరాదు. 72

క. అనినను విని శివశివశివ, యనుచును వందనము చేసి రండఱు విని య
వ్వనజభవాదుల కైనను, గని విని తెలియంగరాని కైవల్యంబున్. 73

క. వెరవొప్ప నిచ్చి యిపు డా, ధరణీస్థలి కేగుమనుట దయదప్పుట మీ
చరణయుగవిహితసేవకు, మరగినమామనసు ధరకు మరగదు రుద్రా. 74

వ. అని మీవార లప్పరమేశునకు విన్నవించిన. 75

క. అచ్చటికథ మును పే మీ, కచ్చుపడం దెలిపి తనిన నామునితోడన్
సచ్చరితు లిట్టు లని రమ, రచ్చట శివుతోడ నప్పు డాడినమాటన్. 76

గీ. తెలియఁ బల్కె నారు తిరిగి వచ్చెడువేళ, నెచటి నెచటి మహిమ లేమి గనిరి
వినఁగఁ బలుకు సకలవిశ్రుతబహువేద, చయ మెఱింగినట్టి సంయమీంద్ర. 77

వ. అని విన్నవించిన మీవారల కమ్మహాత్ముం డిట్లనియె నట్లమ్మహాదేవుపాదపద్మంబులు చిత్తంబున నిడికొని నిర్భీతులై యిట్లనిరి, మహానుభావా భూలోకంబున కరుగుటకు మాచిత్తంబు లొప్పకయున్నవి. మేము చనుట కోప మనిన నప్పరమేశ్వరుండు వారలకిట్లనియె. 79

మ. జగతిం బావనభూస్థలిం బ్రకటితా సద్భక్త లీలోల్లస
న్నగరాష్టాదశపాలనప్రభువులై నానాప్రకారంబులన్
నగరస్వామి యనంగ నుండుఁడు మహానందంబు సంధిల్లనే
నగరేశేశ్వరమూర్తినై కొని ప్రసన్నత్వంబునుం బొందెదన్. 79

వ. అనిన వైశ్యమును లక్ష్మహాదేవున కిట్లనిరి. 80

గీ. స్వామియాజ్ఞా ప్రకారంబు సంతతంబు, శిరమునను దాల్చి యుండుము ధరణిలోన
నెట్టులోర్తుము సకలలోకేశ యైన, సర్వమంగళపాదదర్శనము మాని. 81

వ. అనిన నద్దేవుం డిట్లనియె. 82

క. అనిశము మదీయసంగతి, వనజాంబక గౌరి వింధ్యవాసిని యనుపే
రను నిల్చి మిమ్ముఁ బ్రోచును, ఘనసంపద లిచ్చి యధికకారుణ్యమునన్.

క. నియతప్రాప్తిన్ సమధిక, ప్రియమున బ్రహ్మాంశభవుఁ డభిమార్థుఁడు నై
జయ మొసఁగి భాస్కరాఖ్యుఁడు, దయతో మీకును బరోహితత్వము సేయున్

క. కుల మభివృద్ధిగ నివన, లలరించుచు నలువ భాస్కరాఖ్యుండును నై
యిలలో జనియించి భవ, త్కులగురువై మెలఁగు బ్రమదగఁగోరియు నెపుడున్.

వ. అని యారీతిచ్చిన మహాప్రసాదం బని మ్రొక్కి వీడ్కొని విష్ణుదేవుని సన్ని
ధికిం జని. 86

శా. ఆనందంబున వైశ్యశేఖరులు సాష్టాంగప్రణామంబులన్
శ్రీనాథుం గరుణావలోకన శుభశ్రీదాయిహారోన్నతు
న్నానావైభవసద్గుణాఢ్యుని జగన్నాథున్ జయోపేతు సు
జ్ఞానస్వాంతుని వే నుతించి రభివాంఛాదానచాతుర్యునిన్. 87

సీ. శ్రీరమ్యవంతతో దారవిభాసిత సకలలోకోద్భవస్థానచతుర
ప్రణతార్థివాసవప్రముఖదేశకిరీట వరమణి విలసితచరణకమల
కౌస్తుభమాణిక్యకమలాలయాకాంతి లలితవక్షస్థలోల్లాసిహార్యదయ
సద్భక్తలోకవాంఛాఫలప్రద దేవ యార్తరక్షాపరాయణ ముకుంద

తే. పుండరీకాక్ష వైకుంఠ భువనవంద్య
యనఘ దాసానుదాసుల మైనమమ్ము
గరుణ భావించి రక్షించు కమలనాభ
ఘనతలక్ష్మీకటాక్షంబు కలిగియుండ. 88

మ. అని భక్తి న్నుతియించువైశ్యులఁ గృపార్ద్రాలోకనపాత్రధి ని
ట్లనియె న్శ్రీరు సుపర్వశిల్పికృతనవ్యాష్టాదశగ్రామపా
లనవిఖ్యాతి ననేక కాలము మహోల్లాసంబుతో భూస్థలిన్
ఘనులై యుండుఁడు సర్వమాన్యు లయి లోకస్తుత్యచారిత్రులై. 89

క. దనుజారి యిట్లను జనార్దననామముతోడ మీపురంబున రమతో
డను గూడియుండుదు వరము,లు నొసంగుచు నహరహంబు లోకము మెచ్చన్.

సీ. భక్తు లన్నచోఁ బరమాత్మకీర్తితో
హరుఁడు నేను నుండు మహాత్మాముఁ
గాన మీరు నరకుఁ గమనీయగతి నేఁడి
మహిమ [illegible] నుఁడు మిగల.

క. శ్రీమన్నారాయణుఁడు మహామునులకు [illegible] నట్టియద్భుతపదముల్
ప్రేమను [illegible], మామహిశైలకును నేఁగి మహిమ నలిర్పన్. 92

క. హరిహరులహృదయకమలము, లరయుంబున నిల్పి భక్తుల నుతించి సురా
గ్రకమణుఁ [illegible] బొగడి సుధీ, వరుల నుతించుచును గదలువారై యచటన్. 93

వ. అంత నవ్వైశ్యవరు లమ్మహాదేవకడకుం జని మాకు సహాయంబు గావలయు నని ప్రార్థించిన మీకు విశ్వకర్మను బ్రహ్మను, సహాయం బిచ్చితి నని పలికిన వీడ్కొని.

మ. చని వేగంబున వార లగ్గిరికి సాష్టాంగంబు గావించి గొ
బ్బున శైలంబులు జాహ్నవీనదులుఁ దెంపున్ దేవతావృత్తమ
ధ్యనటత్కౌతుకయక్షరాక్షసమునివ్యాపారముల్ చూచుచున్
గని రాచెంత నియన్నిటిశతరంగత్తుంగవీచ్యోఘముల్. 95

క. ఆచిత్రవిచిత్రంబుల, గాచాతుర్యముల కలరి యవగాహను లై
వేచనుదెంచిరి యానలఁ, జూచుచు హిమవన్నగంబుఁ జూచిరి వేగన్. 96

క. నగపతికిని మ్రొక్కుచు హిమ,నగ మటుదాఁటి కదలి సనాతనబుద్ధిన్
నగపతిశైర్యు లకౌఘ్యా,నగరం బటుఁ జూచుచును వినమితప్రభులై. 97

వ. మఱియు హరిద్వారంబును సింధుసరయూనదులును ద్రివేణిసంగమంబును నాసి
కాత్రియంబకంబును గాళేశ్వరంబును వృద్ధగంగాతీరంబును జూచి పుష్పకంబు
డిగ్గి రని సాలంకాయనముని తరువాతివృత్తాంతంబు సెప్పుటకై యుపక్రమిం
చుటయు. 98

ఉ. పండితభాస్కరార్యసుతభాస్కరు లంచితభోగశాసనా
ఖండలు లంగనాకుసుమకార్ముకు లూర్జితనవ్యశేముషీ
కుండలిరాట్సమాను లవికుంఠితధైర్యులు బ్రహ్మపాలనో
ద్దండదయాపయోధు లతిధార్మికు లుత్తమవైశ్యు లిమ్మహిన్. 99

మాలిని. నగణనగరశంభుస్వామిపాదాబ్జసేవా
నిగమవిధివిధేయుల్ నిత్యధర్మాద్యుపాయుల్
సుగుణగణవిశాలుల్ శోభనోద్యోగశీలుల్
ప్రగణిత పెనుగొండప్రఖ్యు లారవ్యముఖ్యుల్. 100

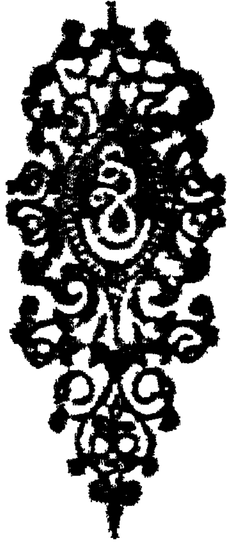
గద్య. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహనిష్యందమకరందబిందుసందోహమధుర ధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస బొల్లనాచార్యపుత్ర భాస్క రాచార్య నామధేయప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణంబునందు మన్మథుం డీశ్వరునిచే దహింపఁబడుటయు రతివిలాపంబును మదనపునర్జీవనంబును పార్వతీదేవితపోనిష్ఠయు శివుండు వివాహార్థంబు సప్తర్షులనంపుటయు శివునివివాహంబును శివుండు పత్నీ సమేతుండై కైలాసంబున కరుగుటయు గంగాదినదీప్రభావంబును నను కథలుం గలది చతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము

పంచమాశ్వాసము.

మద్ద్వినవకసంఖ్యా
గ్రామగ్రామణులు కీర్తిరమణులు సత్య
ప్రామాణికులు మరుద్ద్రుమ
నామప్రాభవులు బాలనగరవరేణ్యుల్. 1

వ. ఆకర్ణింపుఁడు. 2

క. అక్కథకుం డిట్లనియె వ,ణిక్కులనాయకులకు మృదుసితికళాస
మ్యక్కులనాచాతురి పెం,పెక్కఁగ వినుఁ డనినయంత నిట్లని రయ్యల్. 3

మ. అగరాజాత్మజనాయకుం డనినయ ట్లారాత్రి వేవేగ నా
సొగసౌసూర్యరథంబు వచ్చుగతితో సొంపొందుచుం జిత్రమా
నిగమాధిష్ఠితధర్మరూపమయమౌ నీపుష్పకారూఢులై
గగనంబందున రాదొడంగిరి మహాకౌతూహలం బొప్పఁగన్. 4

క. ఆరీతి నడినడవి,స్తారాహార్యాధిపతిని దర్శించుచు మా
వా రంతటఁ బూర్వాంబుధి, తీరంబునఁ బుష్పకంబుడిగి యటు మఱియున్. 5

క. ప్రావమధ్యంబున నేమని, ముజ మొప్పఁగ నిల్చి రిష్టమున మఱి వా ర
య్యోది పనిగా నడచి రదియు, విదితముగాఁ దెల్పు వేదవేదాంతనిధీ. 6

వ. అనిన వైశ్యఋషులకు సాలంకాయనఋషి యి ట్లనియె న ట్లక్కాలనం గలయా
శ్చర్యంబు లవలోకించి బ్రహ్మ కిట్లనిరి. 7

చ. కమలిని యొక్కనాళమునఁ గాంచనదీధితు లుల్లసిల్లుచున్
విమలము లైనపుష్పములు వేడ్కత్రయం బటు గానవచ్చినం
దమకము నొంది చిత్రగతిఁ దద్వణిగన్వయనాథు లబ్బునం
గమలజ యివ్విధంబయిన కారణమే మది యూన తీఁదగున్. 8

వ. అనిన వైశ్యులకు విరించి యిట్లనియె. 9

చ. కలఁడు పులస్తినాఁగ మునికాంతుఁడు యజ్ఞము సేయ భక్తికై
యెలమి మహేశ్వరుండు గిరిజేశ్వరి శార్జియు నేను గొల్వఁగా
నలఘుత నగ్నికుండమున నద్భుతభంగిఁ బ్రసన్నుఁడై మనం
బలరఁగ వేఁడు వాంఛితపదార్థము లన్న నతండు మ్రొక్కుచున్. 10

ఉ. ప్రాకటమైనవాక్యములఁ బ్రస్తుతి సేసి విశేషభక్తితో
నాకు మనోరథార్థములు నవ్యముగాఁగ ననుగ్రహించి సి
వేకత సర్వలోకములు నిచ్చు యెఱింగి కృతార్థుఁ జేటకుం
జేకొని సన్నిధి యిచటఁ జెన్ను వహింప నవశ్య మెంతయున్. 11

వ. అని ప్రార్థించి పలికిన నమ్మహాదేవుం డప్పద్మమూలంబున జ్యోతిర్మయలింగంబై పృథివికి మూలస్థానం బనం బరఁగి మల్లికార్జునేశ్వరుండను బులస్తీశ్వరుండు నను నామంబులఁ బ్రకాశించియుండె నయ్యగ్నికుండంబువలన జ్వలనజ్వాలాజాలంబులు జలంబులై మహాపుణ్యనిలయం బయ్యె నిది పులస్త్యతీర్థంబు దీనిసమీపంబున మీకొక్కనగరంబు నిర్మించెద నని విశ్వకర్మం జూచి పట్టణంబు నిర్మింపు మనిన తక్షణంబ. 12

పెనుగొండపట్టణవర్ణనము.

ఉ. ద్వాదశసూర్యవీథుల నుదారత షోడశసోమవీథులన్
మోదమెలర్పఁగాఁ గనకముఖ్యగృహంబు లనేకభంగులన్
ఆదరమొప్పఁ గేతనమృగాధిపగోపగజాయసంజ్ఞ చే
నాదివిగాఁగ నవ్యగతి నంచితవర్గవిధిన్ సృజించినన్. 13

క. వివిధామరగేహంబులు, వివిధామరభర్మహర్మ్యవేదీతతులు
న్వివిధోద్యానవ్రజములు, వివిధపురద్వారభద్రవేదీతతులన్. 14

వ. ఈరీతిని గౌతమీతీరంబునఁ బురంబుసృజియించె నంత విరించియు నవ్వైశ్యవరుల జటావల్కలంబులు పరిహరించి పత్నీసమేతంబుగా మంగళస్నానంబులు సేయించి దివ్యభూషణవస్త్రంబులు ధరియింపంజేసి ఘనవసుధరం బనుపేరుగల శారదాపీఠంబు సప్తగోదావరీతీరంబున నియమించి యట వసియించు బ్రహ్మమండలంబులఁ బిలిపించి యమ్మహాగణంబు విన సీభాస్కరాచార్యులవా రేకవింశతిపీఠంబులవారు నాయంశంబున నవతరించినవా రని వారలకుం దెలిపి వారలముందర సీవైశ్యవరుల కుల గురువులను బురోహితులను నియమించి కృతార్థులుగండని వైశ్యవరులను నొప్పగించి వారలచే వరంబులిప్పించిన యనంతరంబ యప్పురంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబున భూసురవిసరంబును బ్రాగ్భాగంబున రాజన్యసందోహంబును దక్షిణోత్తరభాగం

...ల సమస్తప్రజానివహంబులను తక్కినవర్ణంబులవారల యథోచితస్థానంబుల నుండ
నియమించి కోరినవరంబు లిచ్చినయనంతరంబ. 15

క. యక్షేశ్వరుఁడు వలిమునుమున, నక్షయముగ ధనము లిచ్చి యవనిస్థలి మా
హేశ్వరంబున మిమ్ముఁగన్, రక్షింపుదు నని వరంబు దయమున నిచ్చెన్. 16

వ. మఱియును: 17

ఆ. మునికులము...స్తవమహిత మై మించిన, మకరకేతనంబు మహిమ నిచ్చి
వానవర్త్రికీర్తిఘనదానంబు లక్ష్మిమీరు, వసుధ వెలయుఁ జేనుచు వరము లొసఁగె. 18

చ. పురమున కొప్పుఁ దూర్పునను బొల్పుగ గౌతమి దక్షిణంబునం
బరుమగ నంబురాశి పవమాన్కృతి నెల్లఁగు పశ్చిమంబునం
బరఁగిన గోస్తనీవిభాసిత మైతగు నుత్తరంబునన్
ధరయు వశిష్ఠగంగయు సమాశ్రిత మైనప్రదంబు నెప్పుడున్. 19

క. సీమాంతరములఁ దిర్చుచు, సామర్థ్యంబునఁ బురంబుఁ జతురత్వమునన్
శ్రీమత్క్షేత్రంబుల న్నారామంబు లనేకవిధుల రచియించి తగన్. 20

క. ఆరామంబుల మహిమల, కారాజీవాసనుండు నద్భుతవృత్తిన్
ధీరత వర్ణన సేయఁగఁ, జారుతరంబయి తనర్చు శంభునికరుణన్. 21

సీ. తరుమూషికాదంతదళితంబులై జాఱి పడి నారికేళసత్ఫలము లంటఁ
బాఁకినపడి నోడి పండఁడి వ్రాలెడి పనసపండులచేత భగ్నమైన
యిక్షుకాండంబుల యేర్పులసందుల మొదల మిశ్రించినముత్తియముల
బెరుఁగుగా మించెడివడగండ్ల వర్షంబు పొరిఁబొరిఁ గురిసిన పోల్కిఁ గాఁగ
తే. తెక్కలందంద తాకిన నుక్కుదక్కి, యెగయుహంసలముక్కులఁ దగిలెడువడి
రాజనపుమళ్లనీళ్లలో రమణఁ దిరుగు, శఫరదంపతు లనఁగల్గు సంతతంబు. 22

వ. మఱియును నవ్వనంబునం గలనారంగమాతులుంగపున్నాగదాడిమాఖర్జూరచందన మందార వాసంతికామల్లికామంజరీకుంజ నిష్యందమకరందధారాప్రవాహలోల కల్లోలమాలాక్రీడద్వరాళీమరాళీపత్త్రచాలనచాతుర్యధుర్యంబు లగుమందానిలబృందంబుల కానందంబు నొందు నిందిందిరబృందంబులపాటలం గలపాటలంకుల సిపలఁ గ్రీడలం దేలి వేడుకలం గూడి కమ్మపూఁబొదరిండ్లకెలంకుల విహారణం బొనరింప నింపెసంగుమధురగంధర్వదంపతీసమంచితవిపంచికాగానంబులఁ బ్రోది సేయుకలకంఠనినదంబుల ముదంబులం గలిగి యందంద నందనవనచైత్రరథంబులం బోలునారామంబులుగలిగి యొప్పుచుండు నప్పట్టనప్రాంత సంవృతభూభాగంబుల.

సీ. శ్రీరామవంకియుఁ జిటిబలుగుత్తియు శ్రీకేసరియుఁ శక్తిశ్రీధరంబు
నీశ్వరప్రీతియు నేనుఁగుకొమ్మును బోడసంపంగియు నోడవతియుఁ

కస్తూరినికరంబుఁ గర్పూరభోగియుఁ గావళికాంభోజి కనకగిరియు
దేవాన్న మెలిమియు దేవగన్నియకొట్టి, సిరుచెంచలియు శృంగారభోగి
తే. వంకి ప్రాసంగి సంపంగి వారణాశి, కామధేనువు నారేళి గంధ్రగోళి
వెదురుమలయంబు బుడమయు వెలువదంబు, రాచమెచ్చును మొదలగు రాజనములు.

క. సెనగయు గోధూమంబును, మినుములు ముద్గంబు కంది మెంతియు మిరియం
బనుములు మొదలగుసస్యము, గొనకొని శివకరుణఁ గొండకోటులఁ బండున్. 25

వ. మఱియు బహువిధవిశేషంబులకు బహుగోత్రసమృద్ధం బగుటంజేసి పెనుగొండ యనునామం బొనర్చి పులస్త్యతీర్థోపరిస్థలంబున దివ్యయంత్రశిలాస్తంభసచిత్ర ప్రాసాదప్రాకారవలయంబులగు దేవాలయంబులు నిర్మించి యనంతరంబ. 26

క. ఈలోకంబుల కెల్లను, మూలస్తంభం బనంగ ముఖ్యప్రతిభన్
మూలస్థానమహేశ, స్థూలకళావాహనంబు సొంపు దలిర్పన్. 27

క. నెగడినశైవాగమవిధి, నగణితమగుమహిమ లెసఁగ నతిభక్తిరతిన్
నగరేశ్వరదేవేశ్వరుఁ, జగ సొంపలరం బ్రతిష్ఠఁ బద్దయుఁ జేసెన్. 28

క. వెలయ జనార్దనదేవుని, గలితమహత్త్వప్రభావుఁ గమలాధీశున్
విలసితవైష్ణవవిధులను, జలరుహగర్భుండు ప్రతిష్ఠచతురతఁ జేసెన్. 29

గీ. కరయవింధ్యవాసి ననుమహాశక్తియుఁ, గురుతరాక్షికమల కోనకమల
వివిధదుర్గలు బహువిధభైరవులు నర్థిఁ, జారుదేవ లనఁగఁ బ్రబలె నంత. 30

క. హరుఁ డట నగరేశ్వరుఁ డై, గిరిజయు నావింధ్యవాసకృష్ణం బరయం
బరఁగ జనార్దనుఁ డయ్యెను, గరుణించుచు లక్ష్మి కోనకమలగ వెలసెన్. 31

వ. మహాగణపతిపురస్సరంబుగ నేకదేవతాప్రతిష్ఠ లొనరించి విరించి యిట్లనియె. 32

సీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ డైనట్టి శంభుండు నగరేశ్వరఖ్యాతి నెగడినాఁడు
కైవల్యసుఖదాయి కమలాధిపతి శౌరి హరిజనార్దనుఁ డయి యలరినాఁడు
శర్వాణి పార్వతి సర్వమంగళ గౌరి వింధ్యవాసిని యన వెలయుచుండుఁ
గమలాక్షి శ్రీలక్ష్మి కాంతాశిరోమణి కోరిక లొనగూర్చు కోనకమల
తే. ఘనతఁ బెనుగొండపురవరంబునను మీఱు, వరము లొసఁగుచు నందఱు వైభవముగ
భవ్య మైనట్టి నామూర్తిఁ బ్రబలినాఁడు, భాస్కరాచార్యవర్యుండు ప్రతిదినంబు,
వారి సేవించి వెలయుఁ జేవిశ్వమునను. 33

వ. మఱియునానాదేవతాసికంబులకు ద్విసప్తతిసియోగంబులనిర్ణయించిన యనంతరంబ యావైశ్యజనులు విరించి కిట్లనిరి. 34

క. మాకోరికి సఫలంబుగ, వేకాలము నిచటనుండుఁ డెంతయు వేడ్కన్
మాకులము వారికెల్లను, బ్రాకటముగ గురువు లగుచు బ్రాహ్మణవరులై. 35

వ. అని ప్రార్థించినఁ జతుర్ముఖుం డట్లగాక యనుచుఁ గౌరినవరంబు లిచ్చి యనంత
రంబ ధర్మ,ధనద,పాంచాల,సిరివద్య,జగన్నాథ, క్షీరకాసార, దెందులూరు, ఏలా,
ఘంటసాల,త్రిపురాంతక, ఘనభీమ,విశాల,కళింగ,నృసింహ, వీరనారాయణ, ఆచంట
నగరంబు లనుపేర బ్రవరగ్రామంబులుం బెనుగొండకు గ్రాసగ్రామంబులుగా నత్యంత
శోభితంబై వసన్నైన క్షత్రమసంఘప్రకృపాలితయాయెను. 36

క. కోటికి నెత్తిన పడగలు, కోటిసి యొక్కొక్కరింటఁ గొమరొందు నవన్
వాటిగను నిత్యలక్ష్మీ, పేటిగ వర్ణింపవచ్చుఁ బెనుగొండపురిన్. 37

క. ఎంచఁగ నానగరంబులు, వంచింపక తిరిగి రేని వసుధాస్థలముం
గొంచక తిరిగినఫల మని, పంచాస్యుఁడు విశ్వకర్మ ప్రతిన యొనర్చెన్. 38

క. అక్కడఁ గౌరి కుబేరుని, నిక్కపుఁ జెయుంగంగఁ జేసెల యిలలో వైశ్యుల్
రొక్కము చపుకించుదురా, పెక్కులు వర్ణింపనేల పెనుగొండపురిన్. 39

ఉ. మాడలు నూఱు జీత మొక మాసికి కొన్నలనాళ్ళ కట్టడా
మాడకు నూఱు చిన్నములు మానుగఁ జిన్నము నూఱు కాసులున్
వాఁడని క్రొత్తమంచి గులవర్తులు కాసుకు నూఱుసన్నపుం
బ్రోడలు లెక్క ప్రాసఁగులఁ బోఁకకుఁ బుట్టెఁడు పట్టనంబునన్. 40

క. ఆందోళికాదివాహన,సందోహారూఢవృత్తి సత్ప్రభువునకున్
నిందితునకు నీచునకును, దందడిఁ బెనుగొండపురిని దలప్రక్కలగన్. 41

ఉ. ఈవణిగగ్రహారమిల నేన్పృపుఁ డైనను సర్వమాన్యసం
భావమునొంది రక్షణము భక్తి నొనర్చినయేని కోటివే
ల్గోవుల నిచ్చుపుణ్య మగు లోలత నీపురమీక త్రోచినన్
గోవధ చేసినట్టియతిఘోరపుఁ బాపము వొందు వారినిన్. 42

వ. మఱియు నట్టి పెనుగొండపురంబు కైలాసంబునుం బోలె నవ్యాహతసకలసంపదల
సొంపుమిగిలి యభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యగుచు మహాసమృద్ధం బయ్యె నయ్యె
వసరంబున విరించి విశ్వకర్మకుబేరభాస్కరాచార్యులకు న వ్వైశ్యుల నప్పగించి
కులసంరక్షణంబునకు నియమించి పుష్పకారూఢుండై నిజనివాసంబున కరిగె నంత
నక్కడ బ్రహ్మోరుసంభవులు దినదినప్రవర్ధమాను లగుచు నిత్యోత్సవంబుల వెలుం
గుచుఁ జతుర్థోత్తరశతసంఖ్యాతవైశ్యమునినిష్ఠాభిజాత్యపవిత్రంబు లగుగోత్రం
బులును దద్బ్రహ్మోపదిష్టశివమంత్రజపపరాయణులు నై నిత్యంబు నన్యోన్యవ్యవ
హార ధర్మపాలనంబునఁ గృషివాణిజ్యగోరక్షణవృద్ధిజీవనంబుల ననుసంధించుచు
శ్రీనగరేశ్వరజనార్దనుల కారుణ్యవిశేషంబునఁ బుత్ర పౌత్రాభివృద్ధిఁ గలిగి వెలసి
రని సాలంకాయనమునియానతిచ్చిన విని యవ్వైశ్యఋషు లిట్లనిరి. 43

గీ. అందుఁ జిత్రవిచిత్రంబు లైన తెఱఁగు, దెలుపుమనివేఁడ వారికిఁ దెలుపఁదొడఁగె
సరసభాషామనీషవాచానిరూఢి, సంభ్రమం బొప్పఁ జెవులకుఁ జవులుపుట్ట. 44

వ. ఇట్లు కృతత్రేతాద్వాపరయుగంబులు చనినసమయంబున. 45

క. సోమాఖ్యుం డగువైశ్యుఁడు, ధీమహిమాఢ్యుం డటంచుఁ దెలియఁగ మహిలో
నేమమున వైశ్యవంశ, శ్రీమంతుం డతఁడు కుసుమసెట్టి పుట్టెన్. 46

సీ. గంధర్వపతి చిత్రకంఠుండు సొంపుగ వైశ్యశాపము నొంది వసుధ నతఁడు
సోమవంశంబున సురరాజభోగి యై రాజరాజనరేంద్రరమ్యపురిని
శుభముహూర్తగ్రహశుభదృష్టి వేళలఁ బరమపాతివ్రత్యభావ యైన
సర్వలక్షణ యగుశర్వాణిదేవికి వంశవర్ధనవిష్ణువర్ధనుండు
తే. పరఁగ జనియించి జగమెల్లఁ బాలనంబు, సలుపుచుండెను శ్రీరామచంద్రు మాడ్కి
తల్లిదండ్రుల గురువుల దైవములను, భక్తిఁ గొలుచుచుండెను రక్తితోడ. 47

వ. అట్టిసమయంబున. 48

సీ. వైశ్యాన్వయఖ్యాత వారిధిచంద్రుండు పరమమాహేశ్వరభక్తియుతుఁడు
చాతుర్దశోత్తరసప్తశతఖ్యాత చిరగోత్రమూర్ధాభిషిక్తఘనుఁడు
నగరేశ్వరేశ్వరు నమ్మినభక్తుండు విహితమహైశ్వర్యవిభవయుతుఁడు
సకలధర్మాధారసంసారవర్తనుం డుద్వాహకులగోత్రుఁ డూర్జితుండు
తే. వసుధఁ గుసుమాఖ్యుఁ డన మించి కుసుమగంధి
యనఁగఁ దనపత్నియును దాను ననుదినంబు
బుధజనంబులఁ బోషించి పొలుపు దనర
ధర్మశాస్త్రంబు వినుచుండెఁ దత్త్వభంగి. 49

క. గుడియును జెఱువును వనమును, నడరఁగ నల్లిండ్లు నిధియు నంచితకృతియున్
బెడఁగుగ నొనరిచి యంతట, నుడుగక పుత్రార్థి యగుచు నుద్యమ మెసఁగన్. 50

సీ. ప్రాసాదగోపురప్రాకారములతోడ నమరఁ గట్టించె దేవాలయములు
ధర సార్వకాలంబుఁ బరిపూర్ణజలముగాఁ జెఱువులు త్రవ్వించెఁ జిత్రగతుల
సహజమాధుర్యమౌ బహుఫలాంచిత మైన వనములు వేయించె వరుసతోడఁ
బూని షోడశమహాదానంబు లొనరించె, నధికసత్ప్రీతిని నిధులు నిలిపెఁ
తే. వెలఁగి బ్రహ్మప్రతిష్ఠలు చేసియంతఁ, దనచరిత్రంబు జగమెల్ల వినుతిసేయఁ
గృతులఁ జెప్పించి దిక్కులఁ గీర్తి నిలిపెఁ, గులములోపల జగజెట్టి కుసుమసెట్టి. 51

క. కుసుమప్రభునికులాంగన, కుసుమాంబయు దానధర్మకుశలత మెఱయన్
వసుధాజనములు పొగడఁగ, నసదృశగతి మెలఁగుఁ బతికి ననురూపముగన్. 52

సీ. పసిఁడికలశములఁ బరిమళోదకముల నప్పత్తిఁ బతికిని జలకమార్చి
కడియొత్తి చాతిమెత్తనివస్త్రము లట్టుకో నిచ్చి గంధంబు మేనఁ బూసి
నిష్ఠఁ గలాంచితానుష్ఠానములతోడ దేవపూజావిధి దీర్చి యంత
గరిమతో నాదిత్యసత్కార మొనరించి బంధుజనంబులు పంక్తినుంచి
తే. సలలితాన్నభక్ష్యభోజ్యంబు సరవిఁ బెట్టి, కుశలచారిత్ర యైనట్టికుసుమగంధి
యనుపలక్ష్మ్యాతిఁ బతిహితం బాచరించు, సకలబంధుజనంబులు సంతసింప. 53

వ. అంత నొక్కనాఁడు. 54

చ. పొసఁగిన పట్టెమంచమునఁ బుష్పలపాన్పున నెక్కి మీఱఁగా
రసికత భర్తయుండ ననురాగముతోడను వీడెమిచ్చి తాఁ
బసిఁడిలతాంగి వృంతమునఁ బైఁ జెమటార్చి పదాంబుజాతముల్
పిసుకుచు ఖిన్నయై మనసు ఖేదిఁ జలించుచు నుండె నప్పురాయె. 55

సీ. సకలదుఃఖాంబుధి శమనోదకం బైన తనయుఁ గర్భంబులోఁ దాల్తు నొక్కొ
యఖిలతమోబృందహారుఁ డైనసూనుని గన్నులఁ గాంక్షతోఁ గాంతు నొక్కొ
యమృతాభిషేకసౌఖ్యప్రాపకుం డైన బాలుఁ గౌఁగిటఁ జేర్పఁ బోలు నొక్కొ
ముద్దుఁబల్కుల నేత ముకిపెంబుఁ బుట్టించి తనయుండు మనసును దనుపు నొక్కొ
తే. పుత్రసంతానవతు లైనపువ్వుఁబోఁడు, లెన్నఁ డిట్టుల మనసులో నెన్నకుందు
రకట దయసేయఁ డయ్యెను హరుఁ డటంచుఁ, జింతనొందుచునుండెను జిగురుఁబోఁడి.

ఉ. అంత నెఱింగి కష్టఁ డగు నాకుసుమాఖ్యుఁడు నాదరంబునం
గాంతను జూచి పల్కె ననుకంప దలిర్పఁగ నీమనంబునం
జింతవహించి నట్లునికిఁ జెప్పుము నీకు మనోరథార్థముల్
సంతసమంద నిచ్చెద విచారము మానుము దైన్య మేటికిన్. 57

ఉ. చేనలఁ బ్రోవ వైతివొ సుధీమతి వేల్పులఁ గొల్వ వైతివో
పూనిక నాఁడు తప్పితివొ భూసురకోటికి నిష్ట మైనయా
దానము సేయ వైతివొ పదంపడి బంధుజనంబు నిన్ను దా
సీనము చేసిరో మనసు చింతకుఁ గారణ మేమి చెప్పవే. 58

వ. అని కుసుమశ్రేష్ఠుండు కులాంగన నూఱడించి పలికిన విని కుసుమగంధి పతికి నిట్లనియె. 59

సీ. రహి మించుచున్న యారత్నభూషణముల నెల్లకాలము ధరియింపఁగలిగె
ననుభవించితిని దివ్యాన్నపానంబులు భక్ష్యభోజ్యంబులు ప్రతిదినంబు
నిత్యదానంబులు నిష్ఠతో నొసఁగితి బ్రాహ్మణోత్తములకుఁ బ్రతిదినంబు
బాంధవజనులకు బహుపదార్థంబుల నిచ్చితిఁ గులకాంత లెల్లఁ బొగడ

తే. సిరుల మించితి మీపాదసేవ చేసి, భాగ్యసంపదఁ గలిగె నాపాటి సతులు
ఎక్కుడై యుంటి నా కింక నొక్క కొదవ, పుత్త్రలాభంబు లేమికిఁ బొక్కు చుందు.

సీ. అనుదినంబును దేవతారాధనక్రియాపరతంత్ర నై యుంటి భక్తితోడ
ముత్తైదువుల కెల్ల మ్రొక్కి చెప్పినరీతి వ్రతముల నోఁచితి వరుసతోడ
అనివారితంబుగ నతిథిజనంబుల కన్నంబుఁ బెట్టితి హర్ష మొదవ
బహుదక్షిణలు పెట్టి గ్రహయజ్ఞములు పెక్కు లొనరించితిని విప్రజనులతోడ
తే. పుణ్యకర్మోచితస్నానభూరిదాన, ధర్మముల నాచరించితిఁ దత్త్వమతినిఁ
బొందలేనైతి నేమిటఁ బుత్త్రలాభ, మచుచుఁ దలపోయుచుందు నాయాత్మలోన.

సీ. సత్పుత్త్రవతిగాఁగ శైశవక్రీడల సొంపుగాఁ గన్నులఁ జూడ లేను
బాలురమాధుర్యభాషావిశేషముల్ వీనుల కింపుగా వినఁగలేదు
వెలయఁగ నాఁడుబిడ్డలకు నల్లుండ్రకు నిష్టపదార్థము లీయలేదు
కమనీయధర్మార్థకామమోక్షములకు నాస్పదం బైనపుణ్యంబు లేదు
తే. నైహికాముష్మికఫలంబు లందరాదు, హరునికృపచేత సకలసౌఖ్యములు గలిగి
ననఘ సత్పుత్త్రుఁ డేయుపాయమునఁ గల్గు, నావిధానంబుఁ దెలిసి నా కానతిమ్ము.

వ. అనినఁ గుసుమసెట్టి యిట్లనియె. 63

క. ఈలోకసుఖముకంటెను, నాలోకసుఖంబె మేలు నాత్మజుకొఱకై
యేలా నీకు విచారము, చాలును ధర్మంబు మనకు జలజాతాక్షీ. 64

క. అనుటయు సతి పతి కిట్లను, ఘనదానతపోజపములఁ గలిగినఫలముల్
విను మది లోకాంతరమునఁ, దనయుం డిహపరసుఖంబుఁ దడయక యిచ్చున్. 65

వ. అనినఁ గుసుమగంధికిఁ దత్పతి యిట్లనియె. 66

సీ. అఖిలధర్మంబుల నాచరింపఁగ వచ్చు నన ఘుఁడై మానుషయత్నమునను
దేవాసురుల కైన భావింపఁగారాని తనయసంప్రాప్తి నా దైవికంబు
నీమనోహర మైన నిజపుత్త్రసంలబ్ధి కలుగునుపాయంబుఁ దలఁచువాఁడ
వెలయు సంతతిలబ్ధి విద్వజ్జనులచేత దెలిసి శదీయోపదేశమునను
తే. సకలజనసన్నుతోదార సత్కుమార, లాభ మొనరింతు హృదయవిలాస మైన
యుక్తిసాధింతునని కాంతనూఱడించె, మృదులమాధుర్యవాగ్వృత్తిసదయుఁడగుచు.

క. అనిపలికినఁ గుసుమాంబిక, మనమున సంతోషపూరమగ్న యగుచు స
త్తనయులఁ గాంచెడి వేడుకఁ, దనపతి దైవంబుగాఁగఁ దలఁచుచు నుండెన్. 68

వ. ఆరాత్రి సుఖశయానులై నిద్రించి మఱునాఁ డుదయంబున మంగళపాఠకగానం
బులవలన మేల్కాంచి కుసుమసెట్టి శివస్మరణసేయుచుఁ గాశీక్షేత్రాదిపుణ్యస్థానం
బులను హేమకూటశ్రీశైలాదిపర్వతంబులను గంగాదినదులను హరిబ్రహ్మలను

నారదమార్కండేయనారదపరాశరవ్యాసవసిష్ఠాదిమునుల నరుంధతీలోపాముద్రాది పు
ణ్యాంగనలను గలవారిన్బ్రహ్మవాదీవేంద్రులను గలంచి లేచి యగ్రభాగంబున
బృందారకతిలకంబులం గని నమస్కరించి బ్రాహ్మణ సంఘ్యాదిములం గిర్చి
సర్వాభరణభూషితుం డై కిరీటముకుటాకృతంబున బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులు గైకొని
వారలకు దానంబులం జేసి బంధువులకు సత్కరించి నగరేశ్వరదర్శనార్థనస్నా
ములకు భక్తిపూర్వకంబుగా దండప్రణామంబులాచరించి సమస్తమంగళాలంకృ
తం బైన నగరేశ్వరస్వామి భోగమండపమునకు జేరె. 69

మ. పరమబ్రహ్మవిదుత్తములన్ బహుశబ్దప్రారంభగంభీరులన్
గరిమాన్వితకృతభోగిపుంగవులఁ బర్యాప్తతాపాపహుల్
సురవేదాదిపురాణశాస్త్రవిలసద్దీక్షాన్వితుల్
వరధర్మాత్మకులం గృపాంబునిధులన్ ...ఋక్షలన్ దక్షులన్. 70

సీ. బహుకాంతిభాస్కరుఁ భాస్కరాచార్యుని బద్మనాభాఖ్యుని బద్మనాభు
శ్రీమద్రత్నాఖ్యుని శ్రీమహానంది వామదేవుని సత్యదేవ దేవుని
సారస్వతాఖ్యుని షణ్ముఖు సర్వదేవాఖ్యుని వినాయకాఖ్యు రుద్రు
శంకరాచార్యుల శంభువిరూపాక్షు బ్రహ్మ శీలభ్రదు భైరవేంద్రు
తే. వంశు లైనట్టి ద్విజులను నతిభక్తి, యుతుల వైశ్యుల సాధుల నొప్పుమికలు
విదితనగరేశకల్యాణవేదియందు, సత్యలోకసభఁ జూచెఁ గుసుమసెట్టి. 71

కుసుమసెట్టి పుత్రకామేష్టియత్నము.

వ. అట్టిదివ్యసభం గాంచి యాకుసుమసెట్టి ప్రదక్షిణపూర్వకంబుగా దండప్రణామంబు
లాచరించి కృతాంజలియై యిట్లనియె. 72

క. సంతానముసంసారికి, సంతానంబై తనర్చు సంతతము స
త్సంతాన మెట్లు గలుగును, సంతసముగ నానతిందు సభవారలునన్. 73

వ. వారలయందు భాస్కరాచార్యుం డిట్లనియె. 74

ఉ. నీవు మహానుభావుఁడ వనింద్యచరిత్ర సుధర్మబుద్ధిచే
నేవిధినైన సంతతుల నేఁడిటిలోపల నా అొనర్చినన్
దేవహితంబు గావున సుదిర్ఘతఁ జేసినలోకమందు సం
భావనఁ బొందఁ జాలుదువు పాపలు లేరని చింత లేటికిన్. 75

వ. అయినను బుత్రాపేక్ష నడిగితివి గావునఁ దొల్లి యనేకక్షత్రియులు సంతతిలేని
వారై పుత్రకామేష్టి యాచరించి సంతానంబు వడసిరి యాపుదేని నియధ్వరం
బాచరింపుము తద్విధం బెట్టనిన నొకలక్షశాలితండులంబులును బదిలక్షలు నానా
ఫలంబులును ననేకసమిత్కుశపుష్పంబులును సప్తముఖంబుల భద్రగజతుండం

ములచందంబున నాజ్యం బతిప్రాజ్యంబుగా నాహుతుల నొసంగవలయు. మఱియుఁ బదివేలగోదానంబులును షోడశమహాదానంబులును చేయవలయును. దీనంజేసి పుత్రసంతానం బయ్యెడ నని పల్కిన మహాప్రసాదం బని మ్రొక్కి యొక్కశుభ ముహూర్తంబున యజ్ఞశాల గంగాతీరంబున నమర్చి యాభాస్కరాచార్యు నాచార్యకంబునకు నియమించి కొందఱు విప్రుల సదస్యులఁగాను గొందఱ బుత్త్విజులఁగాను దక్షిణభూసురుల యజ్ఞాంగకర్తలఁగాఁ బ్రార్థించి మహాయంత్ర సిద్ధికల నాజ్యంబు వట్టించి యపరిమితసమిత్కుశఫలశాలిజాలాక్షతప్రసవక్రముక నాగవల్లీదళపంచగవ్యపల్లవామ్రత పుణ్యతీర్థనానావిధరత్నసువర్ణమణిగణాంబరగంధమాల్యాదియజ్ఞోచితసమస్తవస్తువులను బహువిధకుండమండపంబులను యూపస్తంభంబు మొదలుగాఁ గలయజ్ఞోచితవస్తువుల నమర్చి పుత్త్రకామేష్టి సేయం దొడంగిన. 76

సీ. స్ఫుటతరభంగిని బుణ్యాహవాచన ఘోషంబు లంతంతకుఁ గొమరుమిగుల
సంగీతస్వరశుద్ధసామగానంబులు బ్రాహ్మణజనములు పాడుచుండ
శాంతిసంపద నొప్పు సద్బ్రాహ్మణుల మించు మంజులాశీర్వాదమహిమ లలర
మహితనానావేదమంత్రంబులును మూర్తిమంతంబులై కీర్తిమంతములుగ
తే. సప్తజిహ్వల ననలుండు సవ్యగతుల
నొనర హవ్యసారంబు లాహుతి గొనంగ
భద్రగజతుండసదృశమౌ భవ్యధార
గురిసె నయ్యగ్నిమత్కుండకుహరభూమి. 77

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుత్త్రకామేష్టి సేయుచుండ సప్తాహంబులు చనిన యనంతరంబ. 78

చ. అనలుండు శ్వేతకేతుఁడు మహాధ్వర మొప్పుగఁ జేయుచుండఁగా
ఘనముగ నాజ్యధార లధికంబుగఁ గ్రోలి యజీర్ణి నొందునాఁ
డనఘ మహాప్రతాపుఁ డగునర్జును సొంపున నార్తి దీఱె న
ట్లనుపమశౌర్యుఁ డొక్కఁడుఁ గలండె యటంచుఁ బ్రసన్నమూర్తి యై. 79

వ. ఇట్లు చింతించి యనలుండు కైలాసంబునకుం జని. 80

చ. హరునకు విన్నవించిన మహాకృప నొంది సదాశివుండు దా
నరుదుగ నాత్మశక్తి నఘహారిణి మౌక్తికతారహారిణిన్
గర మనురక్తిఁ జూచి సుతకారణ మధ్వరమొప్పఁ జేయు నా
వరవణిగన్వయాఢ్యున కవశ్యము సేవు ప్రసన్నమూర్తి వై. 81

క. కామితఫలముల నొసఁగుము, శ్రీమహితునిగా నొనర్చు శీఘ్రం బనినన్
సోమకళాధరునాజ్ఞా, సామర్థ్యం బెఱిఁగి శక్తిసంభ్రమ మెసఁగన్. 82

శా. విద్యుత్పుంజము లేక మై యలరెనో విస్ఫారవజ్రాహతిన్
ఛేద్యంబై తెగి మేరుశృంగ మిలపై భీమోద్ధతిం గూలెనో
చోద్యం బంచుఁ గ్రతుస్థలస్థితజనస్తోత్రంబు లొప్పారఁగా
సద్యోద్యోదిత మయ్యె నుజ్జ్వలరుచి న్సర్వాణి నిర్వాణియై. 83

సీ. అగ్నికుండమధ్యమాంతరంబున నిల్చి, యద్భుతంబు గాఁగ హరునిపత్ని
తగఁ బ్రసన్న యైనఁ దా నంతటను మ్రొక్కి, శిరమునందుఁ జేర్చి కరయుగంబు.

క. జయజయ సకలాభీష్టద, జయజయ లోకైకమాత జయరిపుఘాతా
జయజయ భవాని పావని, జయజయ నన్నుఁ బ్రోవు మింక జలజాతముఖీ. 85

దండకము. జయజయ శివే మహాలక్ష్మి గీర్దేవతే శక్తి కంకాళి హుంకారిణి ప్రాణరక్షీ కరాళి త్రినేత్రి త్రిశూలి త్రివేదస్వరూపే భవాని శ్రియం దేహి మే పాహి మాం దేవదేవి త్రయీసర్వదే నిర్వికల్పే సమస్తాపదుద్ధారిణి ధ్యానదీనాపటిష్ఠే గరిష్ఠే వసిష్ఠాదిసంసేవ్యమానాంఘ్రిపద్మే శరణ్యే నమస్తేస్తు తే దేవి తుభ్యం నమస్తే. 86

వ. అనుచు ననేకప్రకారంబుల స్తుతించిన కుసుమాక్ష్యుంజూచి యంబ యిట్లనియె. 87

క. సంతసమున నీకాంతకు, సంతానము గల్గు ననుచు సంతస మెసఁగన్
సంతానార్థప్రద యగు, సంతానఫలద్వయంబుఁ జతురత నొసఁగెన్. 88

వ. ఇట్లమ్మహాశక్తి ప్రత్యక్షంబై వరం బొసంగి యంతర్ధానం బైనఁ గుసుమాక్ష్యుండు సంతసిల్లి భూసురాశీర్వాదయుక్తంబుగా మంత్రపూతంబుగాఁ దనధర్మపత్నియగు కుసుమాంబ కాఫలద్వయం బిచ్చుతఱి నొక్కఫలంబు సమూలంబుగ నుండె మఱి యొక్కటి మూలంబు వదిలియుండె నందున కార్యులు సంశయించుచుండ నామె తత్ఫలద్వయం బనుభవించె. తదనంతరంబు ఋత్విగ్గణంబులకు ననేకబ్రాహ్మణులకు భాస్కరాచార్యులకు నిష్టంబు లైనవస్తుసంపద లొసంగి సుఖం బుండె నంతఁ గుసుమగంధి గర్భంబుఁ దాల్చి. 89

క. అనఘసురద్రుమఫలములు, వినుతముగా ననుభవించి విభ్రమగరిమన్
దిననాథుపగిది నొప్పెను, ఘనవిధి రత్నైకరత్నగర్భయుఁ బోలెన్. 90

ఉ. చెక్కులు పల్చఁబాఱె నునుఁజిట్టుములయ్యె మొగంబు వాడెఁ జ
న్మొక్కలు నల్లనొందె నడుమం దరులుం జెలువారె నారుపో
ల్పెక్కెఁ గనుంగవ న్మెఱుఁగు లేర్పడె నొప్పె మనంబు కోరుకుల్
పెక్కువిధంబులం బొడమెఁ బ్రీతిగ నాతికిఁ జీరచిక్కవన్. 91

క. పొత్తికడుపు మెఱుఁగెక్కెం, జిత్తము జడమునడఁ దోఁచెఁ జెలికత్తెలతో
మెత్తనిమాట మెఱుఁగఁగఁ గని, మెత్తని పాన్పునను నిదుర మెలఁగఁగఁ జేయన్.

క. కొమ్మకుఁ బులుపింపయ్యెను, గమ్మని మన్నంతకంటెఁ గడుఁజవి కెక్కెన్
దమ్మి మొకమ్మున నెక్కెన, తుమ్మెద లనఁ జన్నుదోయి తుదలొప్పారెన్. 93

క. విశదముగ వైశ్యసంతతి, శశాంకునకు నెఱుఁగఁజెప్పి సఖులింపున స
ర్వశుభంబులుఁ గూర్చిరి త, చ్ఛిశువుఁ గన స్వేదఱుచులుచెలి కేలుండున్. 94

గీ. మూఁడునెలలు చలిమిముద్దలు వెట్టిరి, కలఁపుగూళ్లు నాఱు నెలలు వెట్టి
రిడిరివివిధరుచుల నెనిమిదియవనెల, సతికిఁ జూలు నెలలు జరగునపుడు. 95

గీ. తొలుతఁ బోఁకలె నెడమవలను నాసుదతికిఁ, బిదపఁ గుడిని దిరిగె వెలఁదికంతఁ
జంట జీలు గలిగె సతికి నానాఁటికిఁ, బుత్త్రిఁ డేమొ యంచుఁ బొంగుచుండ. 96

క. ఆసతి కాఘనుఁ డష్టమ, మాసంబునఁ గెంట్లమును సమరఁ బెట్టి మహో
ల్లాసంబున నుండఁగ నవ, మాసంబులు నిండె గర్భమహిమ యెలర్పన్. 97

ఆ. చన్ను విరియఁ బొదలె జఘనంబు ఘనమయ్యెఁ
బలుకఁ గష్టమయ్యెఁ బడఁతి కపుడు
రాజయోగ్య మైనరతనంబు దాఁచిన
పసిఁడిపెట్టె యనఁగఁ బరఁగెఁ గడుపు. 98

గీ. నాభి నెఱయ విరిసె నడుము నొవ్వఁ దొడంగె, సతులు వేగ మంత్రసానిఁ దెచ్చి
కూడి మెలఁగ దండికట్లను బొదలక, నాతి యంత సుప్రసూత యయ్యె. 99

ఉ. తేజ మెలర్ప నా ప్రథమదిక్సతి చంద్రుని జంద్రికాప్రభన్
భూజము తెల్ల మెచ్చఁ గడుఁ బొల్పుగఁ గాంచినరీతి నాతియున్
వేజలజాప్తుఁ డాదిస్థిరవేళ గ్రహంబులు నుచ్చయందు వి
భ్రాజితు లైనవేళఁ గనె భానుడుఁ బుత్త్రుని బుత్త్రికామణిన్. 100

క. మందానిలములు వొలయఁగ, బృందారకపుష్పవృష్టి ప్రియమునఁ గురియన్
మందరనినదముతో సుర, దుందుభులును మ్రోసె నపుడు ధూర్జటి కరుణన్. 101

వ. అంత నక్కుసుమసెట్టి. 102

క. నంచనుసిసూతికాగృహ, మందులకుం జనియు స్నాన మాడియు నంతన్
నందితుఁడై పుత్త్రోత్సవ, మందఱు వొగడంగఁ జేసె నాగమఘణిశిన్. 103

వ. ఇవ్విధంబునఁ బక్షాంతంబు గడపి జాతాశౌచాంత్యదివసంబునఁ బుణ్యాహవాచన
పూర్వకంబుగా నామకరణంబు సేయుతఱి నశరీరివాక్యంబుల శిశుం డాకుమారునికి
విరూపాక్షుండును నక్కన్యకు వాసవి యనియు నభిధానంబుల నొనరింపు మని
యానతిచ్చిన గగనవాణి వాక్యంబుల కందఱునాశ్చర్యంబు నొంది రాకుసుమశెట్టి
యుఁ బుత్త్రుల కశరీరివాగ్గదితాభిధేయంబు లిడి యామహోత్సవంబున బంధువులకుఁ

గన్నంబు లిడి భూసురాశీర్వాదపూర్వకంబుగా మంత్రాక్షత లందికొని వారి కనేక వస్త్రభూషణగంధమాల్యతాంబూలంబు లొసంగి యనిచి బంధుయుక్తంబుగా భోజనంబు లాచరించి సుఖంబుండె నదనంతరంబున దినదినప్రవర్ధమాను లగుచు నా కుసుమసెట్టిపుత్త్రీపుత్త్రులు పార్వతీమైనాకులను లక్ష్మీచంద్రమసులనుంబోలి శైశవక్రీడావిలాసంబులఁ దల్లిదండ్రులకు సంతోషంబొనర్చుచు సమస్తబంధుపరిజనోపలాలనంబునం బ్రవర్ధమాను లగుచుండి రానమయంబున. 104

క. కుసుమాఖ్యశ్రేష్ఠిసుతుం, డసదృశలావణ్యగరిమ నలరుచు సుందర్
రసికులు నౌనని మెచ్చఁగ, మసలెడిపుత్త్రకుని జూచి మది నూహించెన్. 105

క. ఇంచుక నైదేండ్లయ్యెను, నంచితముగ వీని కక్షరాభ్యాసము సే
యించెద నని యూహించుచు, మంచిముహూర్తంబు నడుగ మహిమోన్నతుఁడై.

క. భూసురవర్యుల నప్పుడు, భాసిల్లఁగఁ బిలువఁ బంపి ప్రాజ్ఞుల నత్యు
ల్లాసమున నుండి యొంటయుఁ, దా సరగునఁ బిలిచెఁ బురహితబ్రాహ్మణులన్ 107

క. భాస్కరతేజుం డనునా, భాస్కరపండితుని బిలిచి పరఁగంగ మహా
జస్కారు లీయర్భకునకు, సంస్కారము సేయుఁ డనుచు సద్వినయముతోన్. 108

వ. అని యివ్విధంబునం బ్రార్థించిన గంధమాల్యాంబరాదిభూషణంబుల నలంకరించి బాలునిచే నమస్కారింపం జేసి కనకంపుఁ బళ్లెరంబులోఁ దండులంబులుంచి యందు నదక్షరంబులు లిఖియింపం జేసి సమానవయస్కు లగుకొందఱు బాలుర సహపాఠకు లుగాఁ గూర్చి విద్యాభ్యాసంబు సేయించుచుండె నాడింభకునకు నీతిధర్మజ్ఞానబీజంబు లుపన్యసించుచుండ కొంతసంవత్సరంబులు జరుగసమయంబున. 109

గీ. గురుకుమారుల కెంతయుఁ గుంభజుండు
సకలవిద్యలఁ గఱపినచందమునను
నన్నివిద్యలఁ దగవిరూపాక్షునకును
సఫలముగఁ జెప్పె భాస్కరాచార్యవరుఁడు. 110

వ. అంత సకలవిద్యాపారంగతుం డైనశిష్యుని బరీక్షించి కుసుమసెట్టి కిట్లనియె. 111

గీ. కుసుమసెట్టి కపుడు కొడుకును జూపించి, వీనివిద్యఁ జూడు విమలయశుఁడ
యనిన సంకసిల్లి యావైశ్యవరుఁడును, వినియె విద్యలెల్ల వీను లలర. 112

వ. ఇట్లు సంకసిల్లి తనకులపతిని బిలిచి కుమారుఁడు విద్వాంసుఁడయ్యె నిక నుపనయనంబు గావింతమనిన సంకసిల్లి నంత. 113

సీ. భూసురోత్తములను బొందుగాఁ బిల్పించి మంచిలగ్నము విచారించవలయు
నని వట్లుకాక యానతిచ్చు నాచార్యుని రప్పించి యూరవ్యుఁ డొప్పతోడఁ
బంచాంగములు చూచి బాగుగా మాఘశుద్ధంబునఁ బంచమిఁ దనరు లగ్న
మని విన్నవించిన నావైశ్యుఁ డప్పుడు బంధుల రాఁబంచి పరమప్రీతిఁ

గీ. బురము శృంగార మొనరించి భూరిమహిమ, గృహ మలంకరణంబును రహిని నర్చి
పితృపితామహుల కత్యంత ప్రీతిఁ గనర, వడుగు గావించె సజ్జనవరులు మెచ్చ. 114

కం. భాస్కరాచార్యుఁ డప్పుడు పరఁగ వేద
విధిని సర్వంబుఁ గావించి వేడ్క మీఱ
భవతి భిక్షాం దేహి యంచును బలుకఁ దల్లి
దండ్రియును భిక్ష పెట్టిరి తనయునకును. 115

వ. మఱియును బంధుజనంబు నానావిధభూషణంబు లిచ్చిన నవి యాచార్యున కొసంగి సకలభూసురోత్తములకు దక్షిణాతాంబూలంబులు నొసంగి నాలుగుదినంబులు జరిగిన యనంతరంబున బంధుజనంబులకుఁ గట్నంబు లిచ్చి యనిపి యబ్బాలుండు వేదశాస్త్రాదుల సకలవిద్యాపారంగతుండగుటయు నక్కుమారునకు వివాహంబు సేయందలంచి భాస్కరాచార్యుల రావించి సప్తదశపురంబుల నున్న వైశ్యకన్యకలం గాంచి సర్వలక్షణసమేత యై మనోహారిణి యగుకన్యకం జూచి యడిగి రమ్మనిన నాతఁ డంబునన కదలి సుశకునంబులం గాంచి యాయాపురంబులం గలకన్యల నరయుచు హేలాపురంబునకుం జని యాత్రేయగోత్రోద్భవుం డైనయరిది సెట్టికూఁతురు రత్నవతి యనుకన్యం గాంచి యతనితో నిట్లనియె. అష్టాదశపురంబుల కధీశ్వరుం డైన ప్రభాసగోత్రోద్భవుం డగుకుసుమసెట్టికుమారుం డైన విరూపాక్షునకు నీకూఁతురు రత్నవతి నిచ్చి వివాహంబు సేయుం డన నతం డిట్లనియె. 116

గీ. కుసుమసెట్టికొమరుకు కులదీపకుండు వాని, కడుగ వచ్చుమీర లార్యవరులు
ఇంతకంటె మాకు నెయ్యది తగుచోటు, నిర్ణయింపు లగ్ననిశ్చయంబు. 117

వ. అనిన భాస్కరాచార్యుం డత్యంతానందకందళితహృదయారవిందుం డై క్రమ్మఱఁ బురంబున కేతెంచి కుసుమసెట్టిమందిరంబునకు రా నతండు ప్రత్యుత్థితుం డై వందనం బాచరించి యడుగులు గడిగి యున్నతాసనాసీనుం జేసి పదునేడుపురంబులం గలవైశ్యులనేమం బడిగి మీ రరిగినకార్య మాయత్తం బాయెనా యని యడిగినఁ దమబంధుగు లాప్తులందఱు నేమంబె. హేలాపురంబున కరిగి కన్నియలం గాంచి యందు నాత్రేయగోత్రసంభవుం డగునరిది సెట్టికూఁతురు రత్నవతి సర్వలక్షణావయవ ద్యాంగిం గని యావైశ్యోత్తముమందిరంబునకుం జని యతనిచే నర్చనలు గైకొని తగినగద్దియపైఁ గూరుచుండి యాతనిం గని ప్రభాసగోత్రోద్భవుం డగుకుసుమసెట్టి కుమారునకు నీకొమరితె నిమ్మన నతం డత్యానందుం డై యొడంబడి లగ్నంబు నిశ్చయింపు మనియె. నీవృత్తాంతంబు నీకెఱింగింప వచ్చితి నని పలికిన నాకుసుమసెట్టి భార్యాసమేతంబుగా సంతోషించి "శుభస్య శీఘ్రమ్" మ్మనునార్యోక్తి గలదు కావున మీ రాలస్యంబు సేయక కొందఱు వైశ్యవృద్ధుల వెంటంగొని చని లగ్న

నిశ్చయంబు సేసి నిశ్చయతాంబూలంబుఁ బెట్టి రమ్మన నాభాస్కరాచార్యుం డాప్రకారంబున వెడలి హేళాపురంబునకుఁ జని యరిదిసెట్టి మందిరంబుం బ్రవేశించి యాతఁ డత్యంతసంతోషంబున నంపఱకు నాసనార్ఘ్యవిధు లిచ్చి కూర్చుండ నియమించినఁ గొంతసే పిష్టప్రసంగంబులు సేసి యాచార్యుం డతనిం గనుంగొని. 118

గీ. కుసుమసెట్టిసుతుఁడు కోమలదేహుండు, ప్రవిమలాత్మకుండు భవ్యయశుఁడు
రూపవంతుఁ డగువిరూపాక్షుఁ డీఁక నీదు, తనయ రత్నవతికిఁ దగువరుండు. 119

వ. కావున 'శుభస్య శీఘ్రం' బనువచనానుసారంబుగా శీఘ్రంబ వివాహప్రయత్నం బొనరింపు మనిన వల్లెయని లగ్నంబు నిశ్చయింపుం డని తాంబూలం బొసంగి నిశ్చయతాంబూలాదు లాచరించిన మరలి పెనుగొండపురంబున కరుదెంచి కుసుమాహ్వయునకుఁ దల్లగ్ననిశ్చయం బెఱింగించె నాలగ్నసమయం బాసన్నం బగుటయుం దతండు. 120

సీ. సకలబంధువులను సరవితో రప్పించి చీనిచీనాంబరశ్రేణి మఱియు
నవమణిమయోజ్జ్వలభూషణంబులు ఘనసారమాదిసుగంధములను
తైలశర్కరగుడతండులాజ్యాదిసద్ద్రవ్యము లమర్చి ధరణిసురులు
పితరుల నెంతేయుఁ బ్రీతి నొందఁగఁ జేసి గ్రామదైవంబుల రమణఁ గొలిచి
తే. భాస్కరాచార్యుఁ డాదిగా బ్రాహ్మణులను
బంధుజనములు నిరుగడ భద్రదంతి
వాహనంబుల నెక్కి రా వరుస భద్ర
హస్తిపై నెక్కి రావిరూపాక్షుఁ బనిచి. 121

గీ. తాను నుత్తమవాహంబుపైని నెక్కి, రమణతో వచ్చె హేళాపురంబునకును
అంతవృత్తాంతమును విని యరిదిసెట్టి, యెదురుగావచ్చి తోడ్కొని యేగె నపుడు.

వ. ఇట్లింద్రవిభవంబునఁ గుసుమాహ్వయుఁ దోడ్కొని వచ్చి నానావిధరత్నఖచితం బగువిడిదిలోఁ బనిచి వారలుం దానును సరససల్లాపగోష్ఠిని గొంతప్రొద్దు పుచ్చి విశ్వాన్నపానాదులఁ దృప్తులం గావించి నృత్యగీతాదివిద్యావినోదంబుల నద్దివసంబు గడపి యారాత్రి సుఖసుప్తిం జెంది మఱునాఁడు మంగళస్తుతిపాఠంబుల మేల్కాంచి ప్రాతఃకాలకృత్యంబులు నిర్వర్తించి యున్నంత. 123

సీ. పౌరోహితులు వచ్చి పలుకంగఁ గుసుమాహ్వయునిజాబిశుభలగ్నమునకు మీర
[illegible] శుభమునఁ దన సుతులకా కని గంధాక్షతలఁ బిలిచి గల్గువెళ్య
[illegible] విప్రుల వాకిలి కాటె యిచ్చి శోభనద్రవ్యము లురుచిరముగ
[illegible]చార్యుఁ బంచి తానాహోమాదికృత్యములే సేయించి బాంధవశ్రేణికెల్ల

తే. నిష్టమృష్టాన్నములచేతఁ దృప్తినొంద, జేసి తనయుని వేగఁ గైసేయుఁ డనుచు
నానతిచ్చినఁ జక్కనియతివ లతని, శీఘ్రముగ మోదమొప్పఁ గైసేసి రంత. 124

వ. అంత నయ్యరిదిసెట్టియత్యంతసంతోషంబున శోభనద్రవ్యంబుల నొడఁగూర్చిన హో
మాదికృత్యంబు లాచరించి బంధువుల నిష్టాన్నతృప్తులం జేసి తనకూఁతు రత్నవతిని
శృంగారింపించి శుభముహూర్తం బాసన్నం బగుటయుఁ గుసుమాహ్వయుని వృద్ధ
బ్రాహ్మణబంధువుల నంపి పిలువంబంచిన నతండు పెండ్లికొమరుని భద్రగజంబుపై
నెక్కించి కరదీపికాసహస్రంబులు వెలుఁగ భేరీమృదంగశంఖకాహళు
కాకాహళీకంఝారావంబులును గరిబృంహితంబులును దురంగహేషారవంబులును
గాయకపాఠకవైతాళికసందోహసంకీర్తనంబులును విప్రాశీర్వాదనాదంబులును
బణ్యపణ్యాంగనలకల్యాణపుఁబాటలును నొక్కపెట్టు సెలంగ సౌధాగ్రంబుల
నుండి పురపురంధ్రీజనంబు లాజాక్షతలు సల్ల, నెడనెడ వారకాంతలు గుడియెడమ
భాగంబులం జూచువిటకాంతహృదయ మదయంబుగ వ్రీలునోరచూపుల నడ
లించుచు నృత్యంబులు సలుప బాంధవస్త్రీలు మార్తికనీరాజనంబులు నివాళింప నరి
దిసెట్టి మందిరద్వారంబు జేరంజన నాతఁడు బాంధవయుక్తుండై యెదుర్కొని కుసు
మసెట్టికరంబు కరంబునం బట్టించి రాఁ దక్కటిబంధువు లుల్లాసంబునం బొదలు
సల్లాపంబులు సేయ వివాహార్థుండు గజంబు డిగ్గి ముత్తైదువులు నీరాజనం
బొసంగఁ గల్యాణవేదిం బ్రవేశించి రత్నావతి నలంకరించి తేర యువతీజనంబుల
నియమించిన వార లాపెండ్లికూఁతు నలంకరించి తోడ్తేర నవ్వివాహార్థుని రత్నా
వతిని చెరమరుగున నునిచి కన్యావరణంబు చదివి యంత సుముహూర్తం బాసన్నం
బైన వధూవరులచేత నొండొరులపైఁ దలఁబ్రాలు వోయించి శాస్త్రానుసారంబుగ
హోమం బొనరించి కులబాంధవగురుజననీజనకులకు నమస్కారంబులు సేయించి
సకలవైదికలౌకికాచారంబులు నిర్వర్తించి నాకబలి యాచరించి యరిదిసెట్టి య
ల్లుని కనర్ఘ్యమణిమయాభరణాంబరాదిసమస్తవస్తువు లరణంబుల నొసంగి బాంధవు
లకు దివ్యాంబరంబులు కట్నంబు లిచ్చి యర్థుల కీప్సితార్థంబు లిచ్చి యివ్విధం
బునఁ గుసుమాఖ్యుండు వివాహమహోత్సవంబు నిర్వర్తించి మరలి తన పురంబునకు
వచ్చి గృహప్రవేశాదిశుభకృత్యంబు లాచరించి బంధుజనంబుల బహుమానపుర
స్సరంబుగా వారివారిగృహంబుల కనిచి పరమానందంబున సుఖంబుండె నంత. 125

చ. పరహితధర్మవర్తనులు పండితభాస్కరవర్గరక్షకుల్
గురునయనీతికోవిదులు గుంభితవాక్యనిరంతరోన్నత
స్థిరతరకౌతుకాగ్రగుణశీలురు శీలవతీసతీమనో
హరులు పురారిపాదజలజాగ్రమదాళులు వైశ్యు లిమ్మహిన్. 126

మాలిని. ధనకనకవికాసుల్ ధర్మసంచారభాసుల్
కనకవసుధరసైర్యుల్ కల్పితానల్పచర్యుల్
మనసిజరిపుభక్తుల్ మానినీచిత్తసక్తుల్
వినయఘననివాసుల్ వేశ్యపెన్గొండవాసుల్. 127

గద్య. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహామకరందబిందుసందోహమధురమధురిమాధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస శ్రీబ్రహ్మమనీషిబొల్లయామాత్యపుత్ర భాస్కరాచార్య నామధేయప్రణీతంబైన వైశ్యపురాణంబునందుఁ బెనుగొండవర్ణనంబును గుసుమసెట్టి పుత్రకామేష్టిఁ జేయుటయు వానికిఁ బుత్రుండును బుత్రికయుఁ జనించుటయు వారికి నామకరణాదివిధు లొనరించుటయుఁ గుమారునికి వివాహంబు సేయుటయు ననుకథలుగలది పంచమాశ్వాసము.

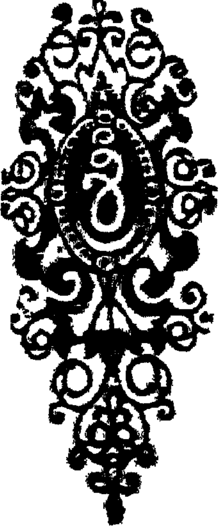

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము.

షష్ఠాశ్వాసము.

మద్వేంగీదేశ
గ్రామమహాగిరిపురప్రకాశితబుద్ధి
గ్రామణులు రాజరాజ
శ్రీమంతులు కీర్తివిజితశేషులు వైశ్యుల్. 1

వ. ఆకర్ణింపుఁడు. తరువాతివృత్తాంతం బెఱింగించుటకై సాలంకాయనమునివర్యుండు వైశ్యర్షుల కిట్లని చెప్పందొడంగె. అట్లు వాసవి దినదినప్రవర్ధమాన యగుచుండ నొక్కరాజు తనకువివాహార్థం బక్కన్యనడిగె ననిన విని యవ్వైశ్యు లాఋషివర్యున కిట్లనిరి. 2

క. వాఁ డెవ్వఁ డతనివంశము, పోఁడిమితో వానిపురము పూర్వవిధంబున్
వేడుకతో నెఱిఁగింపుము, పాడిగ నన వారి కతఁడు పలికెం బ్రీతిన్. 3

క. శ్రీమార్కండేయముని, స్వామికి నిలయం బనంగ జగతీ దివిష
ద్ధామము రాజమహేంద్రుని, నామంబున నొప్పుఁ బురము రమ్యస్ఫూర్తిన్. 4

సీ. శ్రీగౌతమీదివ్య సింధుపావనతోయకణవిమర్దితపౌరకల్మషంబు
ప్రకటమార్కండేయపరమేశకారుణ్యసంభూతశాశ్వతైశ్వర్యయుతము
దానధారాసారదంతావళోదారఘీంకారవైఖరీసంకులంబు
జవవిక్రమక్రియాజనితపౌరుషఘనఘనతురంగమవీరకలకలంబు
తే. రత్న ధనధాన్య వస్త్ర హిరణ్య రజత
సార ఘనసార మృగనాభి చందనాది
రమ్యతరపణ్యవీథికారాజితంబు
సాంద్రవిభవంబు రాజమహేంద్రపురము. 5

వ. ఆపట్టణంబున కధీశ్వరుండు. 6

ఉ. ధూర్జటిపాదభక్తుఁ డరిదుర్గవిభేదనకార్యశాలి స్వా
యూర్జితవైభవంబు విబుధావనకల్పకుఁ డార్యసమ్మతుం
డర్జునవంశవర్ధనుఁ డహర్పతితేజుఁడు విష్ణువర్ధనుం
డూర్జితసర్వసంపదల నొప్పుచు రాజమహేంద్రనాథుఁడై. 7

క. రాజకళాధరభక్తుఁడు, రాజకులోత్తముఁడు దన్యరాజయశస్తే
జోజయశాలిగ వసుధను, రాజితచాళుక్యవంశరక్షకుఁ డెలమిన్. 8

విష్ణువర్ధనుఁడు దిగ్విజయంబు సేయుట.

సీ. రాజన్యజయశాలి రాజాధిరాజపరమేశ్వరుండను యశశ్శాశ్వతుండు
ఘనతఁ బరాహాంకధన్యప్రభావుండు కరవాలభీకరాననభుజుండు
ఆత్రేయమునిగోత్రపాత్రాభిజాత్యుండు భద్రనారాయణకాంతిపరుఁడు
చాళుక్యకులమన్ననాదిచంద్రుండు విమలభీషణదివ్యవిగ్రహుండు
తే. ప్రబలకవనత్రినేత్రుండు పటుతరప్ర, తాపభాస్కరుఁ డత్యంతధార్మికుండు
చండితోద్దండకోదండగాండివుండు, వంశవర్ధనుఁడగు విష్ణువర్ధనుండు. 9

ఉ. సోమకులాగ్రగణ్యుఁడు విశుద్ధయశోనిధి యన్యరాజతే
జోమహిమాపహారుఁడు వసుక్షితిభృత్ప్రమదీపుఁ డిద్ధల
క్ష్మీమహిమాఢ్యుఁ డైయతఁడు మేదిని నేలుచునుండెఁ బెంపునన్
సామజవైరివిక్రముఁడు సారుఁడు రాజమహేంద్రుఁ డున్నతిన్. 10

సీ. అబ్ధిమేఖల యైనయవనిని బాలించె బుధవైరివర్గంబు పాడువడఁగ
ధారణీప్రజల మోదంబునఁ బోషించె నఖిలదిక్కులఁ దనయాజ్ఞ నిలిపె
శరణన్ననృపులను శాశ్వతంబుగ నేలె నెదిరినరాజులమదమడంచె
వర్ణాశ్రమంబులు వరుసతోఁ బాలించె నోలిసంకరము గాకుండఁ దెలిసి
తే. ఆదినృపులచరిత లఖిలధర్మంబులఁ, దాత యైనధర్మతనయుఁ బోలి
నెగడ నెల్లజనులుఁ బొగడంగ విష్ణువ, ర్ధనుఁడు విభవవిజితధనదుఁ డగుచు. 11

క. జవ్వనపురాజ్యమదమున, నెవ్వరిఁ గైకొనఁడు నిర్జరేంద్రుని నైనన్
ఇవ్వసుధ వైరినృపతుల, మువ్వేటం బఱపుఁ బంక్తిముఖుచందమునన్. 12

క. అమరేంద్రవిభవుఁడును రా, జమహేంద్రపురమున నిఖిలజనములతోడం
గుముదాప్తవంశనృపస, త్తముఁ డాస్థానమున నుండి తా నతివేడ్కన్. 13

వ. మఱియు నుదయమార్తాండమండితకుంభవిజృంభమాణప్రాసాదమధ్యబహురత్నకీలిత
ప్రభానూనవితానంబును మరకతమణిమయసోపానరచితచంద్రకాంతవేదికాప్రదేశ
నివసదవనీతలతిలకంబును మణిగవాక్షమార్గగతమలయసమీరమార్గణోచితమేదినీశ్వర

స్వేదఖేదంబును సువర్ణస్తంభగుంభితముక్తాసుధాధౌతనిర్మలకుడ్యస్థలవిరచితచిత్ర
రూపమంగళశృంగారజనితకుతూహలంబును రంభోర్వశీతిలోత్తమాదిబృందారక
సుందరీసందోహకళావిలాస తిరస్కార నిపుణ సౌందర్యలజ్జాభాషావిశేషభావార్ద్ర
కటాక్షవీక్షణప్రణయకలహాదివిలాసమానమానినీజనసేవితంబును బహుళముక్తా
ఫలరంగవల్లీసముల్లాసితసురభిపుష్పమాలికాలంకృతంబును భరతనిరతనర్తనకామినీ
రమణీయకాగ్రంబున సేవాసమాగతనానాదేశరాజలోకాభిధాననివేదనచతురయా
తాయాతవేత్రధారకవచోజ్జృంభణంబును నగునాస్థానమంటపాభ్యంతరసమున్నత
మణివేదికాస్థాపితసింహాసనాసీనుండై బహురాగభేదమిశ్రితపంచమస్వరసమం
చితాలాపంబగుసంగీతంబును మంగళగాయకోత్తము లగ్రభాగంబున గానం బొ
నర్ప నుభయపార్శ్వంబుల నుచితమృదుమధురవాక్యకవితాజనసూక్తంబు లాలకిం
చుచు వామభాగస్థితసుందరీజనకరాగ్రనర్తితచామరడోలాయమానమణికంకణసం
ఘాతశింజితంబును హృదయరంజకంబుగా విద్వజ్జనవ్యాఖ్యాయమానభారతాదికథా
శ్రవణజనితజ్ఞానుండై పరాక్రమవంతు లగురాజులకు దిగ్విజయంబు సేయుట యశ
స్కరం బని తలంచి సమీపవర్తు లగునమాత్యులలోఁ గుమారకంఠీరవుం జూచి
యిట్లనియె. 14

క. జవతురగరథేభభట, ప్రవరులతో నృపతు లెల్ల రావలె దశమీ
దివసము దిగ్విజయమునకు, నవసర మని చాటఁ బంపు మందఱు నెఱుఁగన్. 15

చ. అనుటయుఁ నట్లకాక యని యాసచివేంద్రుఁడు చాటఁబంచినన్
జనపతు లెల్ల నుబ్బి ఘనసాహసశౌర్యమహాధురీణులై
యనుగతఘోటకద్విపరథాధికయోగసమన్వితంబుగా
ముసుకొని విష్ణువర్ధనునిముంగల నిల్చిరి చిత్రవైఖరిన్. 16

క. ధీరతఁ బలి నిత్యకృతా, చారుండై వెడలునట్టిసమయమునందున్
ధీరత మెఱయఁగ విజభట, వీరులఁ బ్రస్థానభేరి వ్రేయఁగఁ బంచెన్. 17

సీ. భయరౌద్రసంజాత భైరవాతిక్రూరఢక్కానినాదంబు ధిక్కరించి
లయకాలవైష్ణవభయదాశ్వహేషితామందనినాదంబు క్రిందుపఱచి
సంవర్తసమయగర్జనపుష్కలావర్తకాభ్రనిర్ఘోషంబు నపహసించి
రఘురామకృతభగ్నధనుర్భంగసంజాతనిర్భరనినాదంబుతో రాయిడించి
తే. సకలదేశసమాగతక్ష్మాతలేశ
చారుహృదయప్రకంపసంజననహేతు
విక్రమకృతాభిచక్రనిర్వక్రమహిమ
విశదముగ మ్రోసెఁ బ్రస్థానవిజయభేరి. 18

సీ. మణిహేమకలశాభిమంత్రోదకంబుల మంగళస్నానంబు మహిమఁ జేసి
స్థిరమతి నగ్నియు దేవతార్చన సేర్చి యభిమతాహారంబు నారగించి
బ్రాహ్మణాశీర్వాదపావనాక్షతములు ఘనమతి మస్తకమున ధరించి
ఆప్తమంత్రులను శుద్ధాంతరక్షణమున కనిచియుఁ బురరక్షకు నియమించి
తే. జయము చేకొని యుత్తమాశ్వంబు నెక్కి, పౌరకాంతావిలోకనచారుదృష్టి
బహుళపుష్పాంజలిక్షేమభావ మలర, నఖిలదిగ్విజయార్థమై యరిగె నృపతి. 19

మ. రజనీశాన్వయవర్ధనుండు ధృతరాష్ట్రస్థాపనిర్భేదకా
గ్రజుఁడుం ధర్మగుణప్రవృత్తి రణరంగభీమసేనార్భటిన్
విజయుండై తగువిష్ణువర్ధనుఁడు దావిశ్వంభరామండలిన్
విజయోద్యోగము సేయకుండునె మహావీరుల్ ప్రశంసింపఁగన్. 20

వ. ఇట్లు దిగ్విజయార్థంబు గదలె నయ్యవసరంబున. 21

సీ. చతురంగబలవేగసన్నాహపదసముద్ధితరజఃపటలంబు దిశలఁ గప్ప
గంధసింధురఘటాకర్ణతాళోద్ధూతపవనంబు తద్రజఃపటలి నడఁప
బహురథస్తంభశుంభద్రత్నకేతుకాంతులు నభంబునఁ జీఁకటులఁగఁ జేయ
మరుఖడ్గసంఘట్టనోద్ధూతవిస్ఫులింగములు దిక్కులకుఁ బ్రకాశ మొసఁగ
తే. ఘోటకాటోపహేషితకుంజరోగ్ర, మహితఘీంకారఘోషభీమప్రతాప
కార్ముకజ్యారవంబు లొక్కటఁ జెలంగ, సిరులఁ బొంపొంద నారాజుసేన నడచె. 22

చ. హరులు తరంగము ల్గజములందు మునింగిన శైలసంఘముల్
అరదము లెల్లఁ గచ్ఛపము లందముగా నరులెల్ల మీనముల్
గురుతర మైన సుళ్లు గొడుగుల్ మతిఫేనచయంబు లీల నా
శరనిధిఁ బోలె నానృపతి పోగెడువేళ నపారసైన్యముల్. 23

క. ముందఱ బ్రతాప మడరఁగఁ, గ్రందుగఁ జతురంగసైన్యగమనము చేతం
జెందుపరాగము వెనుకను, స్యందనములు నడుమ బలముచతురత వెలయన్. 24

సీ. హయవధూరత్నహేమాదులు కానుకల్ ముందుగాఁ గొనివచ్చి మ్రొక్కునృపులు
శరణాగతత్రాణసంపన్నుఁ డితఁ డని కొలవడి సేవించి కొల్చునృపులు
వైరి గెలఁగలేనిపోరాట మేలని పురములు విడనాడి పోవునృపులు
దగ్గఱవచ్చినఁ దబ్బిబ్బు లౌనని దూరంబుననె చూచి తొలఁగునృపులు
తే. మరలిరే కాని బహువిక్రమముల నెదిరి
నిలువలేరయ్యె బహుశక్తి గలిగియుండి
తొలఁగి రేమనవచ్చును బలిమిగలిమి
ధైర్యదుర్వారవిష్ణువర్ధనునిధాటి. 25

వ. ఇట్లమోఘవీర్యుండై వెడల చనిచని కార్తవీర్యుఁ డేలెడిమాహిష్మతీపురంబు చేరం జని యక్కడఁ గంటకపర్వతంబున సేనలు విడియించిన. 26

క. వచ్చినకురువిభురాకకు, మచ్చరమునఁ గురుమరాట మగధాదులుసొం
పెచ్చిన మదమున వారలు, చెచ్చెరఁ దలఁపడిరి వీరశేఖరు లలరన్. 27

వ. ఇట్లిరుదెఱంగులవారు పోరి రాసమయంబున. 28

గీ. విష్ణువర్ధనరాజుతో విగ్రహించి, మడిసి రచ్చటిరాజు లమర్త్యు లెంచఁ
గడమ చిక్కినరాజులు గర్వ ముడిగి, శరణ మనుచు మ్రొక్కి రాతనిచరణములకు.

వ. ఇట్లు నర్మదాతీరంబునం గల రాజులెల్లను వెంటరాఁ గదలి నానావిధంబు లగుదుర్గంబులు సాధించి వారలచే నుపాయనంబులుకొని యచ్చటచ్చట నిజవిజయస్తంభంబులు నిలిపి చనుసమయంబునం గళ్యాణపట్టణాధీశ్వరుం డగుసామంతక్షితీశ్వరుండును దద్వశవర్తు లగురాజులును బ్రతిఘటించిన విష్ణువర్ధనుండు విజృంభించి విజయసింహ విక్రమశాలి వీరసేన సుమంత శాంతనవ చంద్రచూడ సింహధ్వజసునందనామంద విక్రమ బలోద్ధత భీమవిగ్రహ సమగ్రాయుధ శుభగ్రీవ మహావీర కంకీరవ సుబుద్ధి సర్వజ్ఞు లనుషోడశరాజప్రధానులును మఱియు విక్రమసేతిబంధు ప్రభాకరు లాదిగాఁగల యనేక సేనానాయకులును గలసి వారల నిర్జించి తత్పురంబులు గ్రహించి యచ్చోటుగదలి కురువరాటాంగవంగశకఘూర్జరారట్టగాంధారదేశంబులు సాధించివచ్చుచోఁ ద్రివేణీసంగమస్థానంబునఁ గృతస్నానుం డై యచ్చటఁ గదలి యయోధ్యం జేరి యచ్చటనుండి హరిద్వారంబును నైమిశారణ్యంబునుం గని యవ్వల సింధువు దాఁటి రుమ్మిదేశంబుఁ జేరి వారల నిర్జించి సవాలక్షపర్వతంబులు చూచి యచ్చటనుండి యనేకదేశంబులు గడచి శబరపుళిందబర్బరాదిదేశంబులవారి జయించి యచ్చటనుండి దక్షిణాభిముఖుండై కొంకణదేశంబు ప్రవేశించి పశ్చిమసముద్రదేశవాసు లగురాజన్యుల జయించి యచ్చటనుండి సహ్యాదర్దురపర్వతంబుం గడచి సేతువుం జేరి. 30

క. కనుఁగొనె రాజకుమారుఁడు, వనధిం దద్వనధిఁ గ్రుంకి వచ్చియు రామే
శుని బూజించె నవశ్యము, ధనకనకవిశేషవస్తుతతు లొసఁగఁగాడన్. 31

వ. అచ్చోటు వాసి. 32

శా. దండింబాండ్యధరాధినాయకులదుర్దాంతోగ్రశౌర్యంబు దో
ర్దండోద్దండతరప్రభావమున శ్రీరంగంబు సేవించి చం
ద్రుం డచ్చోట దురంతకల్మషము దొంతుల్దుల్చు నాకొల్ని రే
ఖెండం గాచినవాని వంశజుఁడు హాయిం దోఁగి యాపిమ్మటన్. 33

గీ. మహితక్షేత్రమైనట్టి శ్రీరంగమందు
వచ్చి పరవాసుదేవుని జూచి యంత
చిన్మయాకార సర్వేశ శ్రితజనార్తి
హరణ శ్రీరంగనాయక యనుచు మ్రొక్కె. 34

వ. మఱియు ననేకవిధంబుల స్తుతియించి యచ్చోటు వాసి. 35

గీ. జలమయం బైనయట్టియా జంబుకేశు, డగుమహాదేవు భజియించి యచటనుండి
విస్తృతము లైనయుభయకావేరులందు, దానమునకును విష్ణువర్ధనుఁడు వచ్చె. 36

శా. వీరాగ్రేసరనాయకుం డుభయకావేరిం బ్రియం బొప్ప నిం
పారం దానముచేసి దుష్టరిపురాజాళిం దా జోళధా
త్రీరాజేంద్రులఁ జేరఁగాఁ గదలి వారిం గెల్చి శిక్షించ బ తా
నారూఢిం జగకుంభకోణమున కాశ్లేషంబునం జేరుచున్. 37

వ. అచ్చటఁ గుంభేశుని దర్శించి మధ్యార్జునంబుఁ జేరి యందుఁగలమహాదేవుం బూ
జించి చిదంబరంబునకుం జనుదెంచె ననిన వైశ్యు లమ్మహాత్మున కిట్లనిరి. 38

ఉ. అనఘా మానికులాగ్రగణ్యక మహాత్మా పుణ్యచారిత్ర స
న్మునుఁ డారాజా చిదంబరంబునను వేడ్కంగాఁగ నేమేమి గాం
చెను వచ్చేటటి నేత్రప్రభావములు కాంచిదేశమాహాత్మ్యముల్
వినని మ్మాకని వెంట నంటిచను నావిఖ్యాతు డారాజులన్. 39

క. అనుమాటకు మునినాయకుఁ, డనుమానము లేక వారికంతఃకరణం
బునను భవిష్యత్కథ వినఁ, దనుచును మృదుమధురవాక్య మలరఁగఁ బలికెన్. 40

ఉ. శ్రావ్యముగా వినుండు నృపరాజశిఖామణి యైనయట్టికా
రవ్యుఁడు విష్ణువర్ధనుఁడు రాజకళాధరుభక్తుఁ డట్లు శ్రో
తవ్యుఁడు వయ్యె నచ్చటఁ జిదంబరపూర్వరహస్య మెల్ల నా
రవ్యవరేణ్యులార! రిపురాజవిఘాలు బలంబు లన్నియున్. 41

వ. వివరించెదవినుండు పండ్రెండులక్షలునలుబదిరెండువేలుకాల్బలంబును నందు రెండు
లక్షలనిరువదివేలువిలుకాండ్రును రెండులక్షలుపందొమ్మిదివేలుఖండాయుత్తులును
లక్షయునలబదివేలు గోవసీమపడిగెవాగెలును లక్షయుముప్పదివేలుకైకలును నైదు
లక్షలమున్నూఱుగుఱ్ఱంబులు సత్తమలక్షణంబులు ముప్పదిరెండువే లుష్ట్రంబులును
నలువదియైదువేలు గంధసింధురంబులును నన్నియరదంబులును మొగిలీరువిల్లాడో

పాశ్చాత్యులు రెండులక్షలు, రెండులక్షలునిరువదిరెనిమిదివేలు గుఱ్ఱపుఠౌతులును నింకటిబలం బవ్విష్ణువర్ధనునియనుచరులై కొలువ దక్షిణదేశంబులు సాధించి మగిడి వచ్చునెడఁ గావేరీనదితూర్పుసముద్రంబునం గలసినసంగమస్థలంబున కనతిదూరం బునఁ జిదంబరం బనుమహాస్థలంబు మహిమంబులు మున్న విన్నవాఁడై తిరుముట్టు వృద్ధాచలారుణాచలమరకతవల్లీనాథులం గాంచి యచ్చటనుండి కాంచీస్థానంబు ప్రవేశించి శర్గోపురంబు దర్శించి యేకామ్రనాథుఁ గామాక్షీసహితంబుగాఁ బూజించి నుతియించి మ్రొక్కిలిడి వేగవతిం జేరం జని. 42

క. ఆగమివిధిని నృపాలుఁడు, వేగవతిం దానమాడి వేగమె కనె నా భోగిపతితల్ప నటనా, యోగమువిదు లైనవైష్ణవాగ్రణు లలరన్. 43

క. ధన్యుపరస్థుఁడు రిపురా, జన్యు లనందగినరాజచయముల నెల్లన్ జన్యమునఁ గెల్చి నృపమూ, ర్ధన్యుం డాకంచివరదరాజులఁ గాంచెన్. 44

వ. మఱియు శేషగిరి దర్శించి యందలితీర్థంబుల నవగాహంబు చేసి యచ్చటనుండి వేంకటాచలంబుఁ జేరి. 45

సీ. సద్భక్తి రెండవచక్రవర్తి యొసంగు దంతైనవరకిరీటము ధరించి
రవివంశజుం డైనరాఘవుఁ డిచ్చిన గణుతింపరానిభూషలను దాల్చి
తనకు ముత్తాతయాధర్మజుఁ డిడినట్టి ఘన మైనయొడ్డాణ మనువుపఱిచి
బహుయుగాంతరము భూపాలు రర్పించిన యమరేంద్రమణులువక్షమునఁదాల్చి
తే. రూపగాంభీర్యసద్గుణరూఢిమహిమ, నెమ్మెకాఁ డైన శ్రీవేంకటేశుఁ జూచి
శరణు శరణని మ్రొక్కి సాష్టాంగ మమ్ము, జేయుచు నవ్విష్ణువర్ధనుం డెలమితోడ.46

వ. అచ్చటఁ బంచరాత్రంబు లుండి కాళహస్తిఁ జేరి యద్దేవు దర్శించి పూజించి నుతియించి యచ్చోటు వాసి చనిచని. 47

ఉ. మందగిరీంద్రసంభవజనప్రకరాఘసమూహశైలసం
రంభవిభ[illegible]
మందసరోజబృందగళ[illegible]
నందితతీరభూపరివిరాజినిఁ గాంచెఁ బినాకినీనదిన్. 48

వ. తత్తద్విశేషంబులు గనుంగొనుచు నందుఁ గృతావగాహనుఁడై కదలి విక్రమసింహ పురం బనం బరగు నెల్లూరు జేరంజని యందలివిశ్వేశ్వరుని దర్శించి యచ్చటనుండి [illegible] జేరం జని యందలి రాజన్యులఁ దనవశంబుచేసికొని కదలి యహో [illegible] నేరి యమ్మహానుభావుం డగునహోబలేశ్వరు సేవించి యచ్చోటు గదలి.

శా. కేవాటం గలధారిణీశ్వరులు పోరే మాని యారాజునా
శ్రీవం బైనవృపాలుర్యం గదిసి యేతేరన్ విరాఘాటధా

టీనిర్వక్రపరాక్రమక్రమముతో శిఖన్ విజృంభించి యా
భూనాథుం డరిగెం బ్రసిద్ధనృపరాడ్వ్యాపాలురుం గొల్వఁగన్. 50

ఉ. ఆలలిత్విష్ణువర్ధననృపాగ్రణిఁ గన్గొని విస్ఫురజ్ఝరీ
జాలము నోషధీతరువిశాలముఁ బుణ్యలతాలవాలముల్
జాలకశంకరప్రముఖభాసురక్షేలము దివ్యమైన శ్రీ
శైలము ప్రాంశువర్ధిశరసాలము మాన్యతపోనుకూలమున్. 51

గీ. వనజబాంధవసఖుని సద్బాంధవుండు, శ్రీమహాదేవు మల్లేశుఁ జేరి కొల్చి
భక్తతతికెల్ల ధన మనురక్తి నిచ్చి, కడుఁ బ్రయాణాభిముఖుఁ డయి కదలె నపుడు.

వ. ఇట్లు కదలివచ్చుసమయంబున. 53

మ. అరిరాజన్యు లెదిర్చి నిల్చినను యుద్ధాపేక్ష శిక్షించుచున్
శరణం బన్నఁ గృపాళుఁడై యభయహస్తం బిచ్చి రక్షించుచున్
పరవిం గొల్వఁగవచ్చువారలకు నిష్టప్రాప్తి గావించుచున్
ధరలోనం బ్రతివీరశబ్ద ముడిపెం దత్తత్ప్రకారంబులన్. 54

వ. ఇట్లనేకదేశంబులు గెలిచి యనేకనదీనదపర్వతంబులు దాఁటి చనిచని. 55

ఉ. ఆవిభుఁ డంతఁ గాంచె మహితాంచలచంచలచంచరీకసం
సేవితదానగంధమసింధురజాలము రత్నసానుసం
భావితశైలమున్ విజయభంజికకోమలచండసైంధవ
గ్రామవిశాలమున్ బహుసుఖప్రదకేలము నింద్రకీలమున్. 56

వ. ఆనంతరంబు కృష్ణానదిం దర్శించి యందు దవగాహంబు చేసి మల్లికార్జునుఁ దర్శించి
మఱియు నందలిమహాత్త్వంబుఁ దెలియం దలంచి యర్జునుండు తపంబు సేయుం
చున్నయెడ మూకాసురుండు సూకరరూపంబు ధరియించి యచ్చటి కరుగుదెంచిన
దానిం జూచి యర్జునుం డొక్కబాణంబు దొడిగి యేసిన నంత శంకరుండు క్రీడా
కిరాతవేషంబు ధరియించి పార్వతియుం దాను నవ్వనంబున సంచరించుచు నవ్వరా
హంబుఁ గని తా నొక్కమ్ము సంధించి యేసిన నది ముక్తప్రాణం బయ్యె నట శివుఁ
డరుగుదెంచి నిజబాణంబు పుచ్చికొని యర్జునునిపై ననేకబాణపరంపరల నత్తఱి
చేసి నొప్పింప నయ్యర్జునుండు మహాకోపంబుచే నమోఘబాణప్రయోగంబు చేసె
ని ట్లయ్యిరువురకు నతిఘోరయుద్ధం బయ్యె నప్పు డర్జునుని ధనుఃప్రహారణంబు
శివునిజటాజూటమధ్యంబునఁ జెన్నమని కాఁటుటచేఁ గిరీటికి నిజస్వరూపంబునఁ
బ్రసన్నుండై న నప్పు డప్పాండవమధ్యముండు శూలికిం బ్రణమిల్లి, స్వామీ
మిమ్ము తెలియక యిట్లు చేసినవాఁడ నైతినని వినయపూర్వకంబుగా ననేకవిధం
బుల స్తుతింప నత్తఱి శంకరుండు కృపాళుఁడై పాశుపతం బొసంగి యర్జును

సౌందర్యాతిశయంబుఁ బార్వతికిం జూపి యంతర్ధానం బయ్యె. నాఁటంగోలెఁ బార్థప్రహరణం బని శివలింగంబునకుఁ జిహ్నంబయ్యె నట్టిప్రదేశం బిది యని భూకాంతులకుం దెల్పుచు నట చని పాంచాలకురు కుకురుగాంధారాది దేశంబుల రాజుల బశ్చిమంబునకుఁ బాండ్యకర్ణాటచోళాదిరాజుల దక్షిణంబునకు సవినయం బుగ ననిపి యందుల నిలిపి యవ్విష్ణువర్ధనుండు గౌతమీస్నానార్థియై కదలి, తన్న డిగమంగొని కృతావగాహుండై సేనల నచ్చట నిలిపి విజయసింహముఖులు వెను వెంటఁ గొలువ మందఱ చనుమనుసమయంబున మార్గంబున దున్నిమిత్తంబులం గనుంగొని మహేశుని స్మరియించి యంతటఁ గపిలమల్లేశుని దర్శించి పెనుగొండ పురప్రాంతంబునకుఁ జనుదెంచుసమయంబున. 57

క. ఆపురవరఘనశృంగా, రోపవనాసన్నభూమి నుత్సాహముతో
భూపతి నిలిచెన్ సేనా, కూపారము రాజకార్యకుశలత మెఱయన్. 58

వ. ఇవ్విధంబునం బెనుగొండపురప్రాంతంబునకుం జని జగన్మోహనం బగునొక్క మహోజ్జ్వలసౌధంబుఁ గని పరమానందహృదయుం డగునవ్విష్ణువర్ధనుండు నిజచతురంగ బలంబుల గౌతమీతీరంబున విడియించి యథోచితబలబంధుమంత్రిసమేతుం డై యవ్వనంబు మందగమనంబునఁ బ్రవేశించిన. 59

లయగ్రాహి—
చందనసుగంధులగుసుందరులమైచెమటబిందువుల మాన్పుటకు మందపవనుండానంద
మునరాఁగ గురివెందవిరులందు మకరందరసమాన్పడఁగఁ గ్రందుకొనుచున్నిందిందిర
ములుబ్బ మరుఁడందముగఁబువ్వుధనువందుకొనియేయఁ బ్రియమందిమరులత్తిమందిర
ములైమహిమఁజెందుగతిఁదోఁపవనబృందములుకన్నులకువిందులొనరింపన్.

గీ. విష్ణుసన్నిభుండు విశ్రాణభంగులఁ, జైత్రరథమురీతిఁ జతురమగుచు
నందనంబు సొంపు నవ్యమై పొదమెనో, చోద్యమనుచుఁ దిరిగి చూడఁ దొడఁగె.

వ. ఇట్లవ్వనంబెల్లను సంచరించువేళ నొక్కసౌధంబుఁ గాంచి వసియించి యున్నంత రాజాగమనంబు వనపాలురవలన నెఱింగి తద్దర్శనోత్సవకుతూహలులై యపర్ణ [illegible] రత్నభూషణకాంచనాంబరంబు లధికంబులుగాఁ గానికలుగొనుచు రా [illegible] చుకతఱి బాలనగరంబువార లేతెంచి తద్విశేషపదార్థంబులు పలదని వారించి యిట్టనిరి. 62

సీ. మణిగోమేధికవైడూర్యమణిమయ సౌవర్ణదివ్యభూషణము లిన్ని
[illegible]విచిత్రమంజిష్ఠాది కమనీయపట్టాంశుకంబు లిన్ని
కలితముక్తాహారకంకణాంగదముఖ్య ప్రకటరత్నాంగుళీయకము లిన్ని
ప్రియసమాలోకనక్రీడోచితములైన, ఘనజవోత్తమతురంగంబు లిన్ని

తే. యనుచు విధియించి కరణంబు లవనిపతికిఁ, జెప్పి యేటేట వర్తనల్ జేసిమనలఁ
గస్తిపెట్టుదు రిది బుద్ధి గా దటంచు, బహుధనద్రవ్యవస్తువు లరిహరించి. 63

సీ. ద్రాక్షామధూకపుండ్రేక్షుఖండంబులు బింబఖర్జూరీకదంబములును
మల్లికాచంపకమాధవకరవీర సురభిప్రసూనవిస్ఫూర్తి మించు
కర్పూరచందనకాశ్మీరకమశేయకస్తూరికాదిసుగంధములును
క్షీరాజ్యదధిగుడశర్కరాతక్రాది కాభ్యవహారపదార్థములును
తే. గంపలనుబుట్ట పుటికెలఁ గన్నుదనియ, నించి వైశ్యులచేతఁ బట్టించుకొనుచు
ధరణిపతిఁ జూడఁ గుసుమాభిధానముఖ్యు, లర్యులేతెరుదుపవనహర్మ్యమునకు. 64

వ. అనిన విని యవ్వైశ్యు లమ్మహారాజుంగాంచుటకు వారలెఱింగించినక్రమంబున నుప
హారంబులు గొనివచ్చి యయ్యుపవనంబుఁ బ్రవేశించి రాజసమ్ముఖమ్మునకు రానున్నసమ
యంబున. 65

వైశ్యులు విష్ణువర్ధనుని దర్శించుట.

వ. ఇక్కడ విష్ణువర్ధనుండు మహాసౌధం బెక్కి యచ్చట విద్యాభ్యాసంబు సేయు
చున్న కొందఱు వైశ్యకుమారులం జూచి వారల చదువులు వినుచున్నసమయంబున
వనపాలకు లవ్వైశ్యులు దెచ్చినకానుకలు రాజుముందఱ నిడి వైశ్యజనులరాక
యెఱింగింప నప్పుడు వార లారాజునకుఁ దొడిబడ దండంబులు పెట్టిన వారల
ననునయించి సౌధంబుమీఁదికిం జని యందుఁ గాంచనమయవేదికయందుఁ గొంత
తడవు నిద్రించి మేల్కాంచి పెనుగొండపురంబంతయు నిరీక్షించి. 66

మ. కనియెం గాంచనరమ్యహర్మ్యవిలసద్గాంభీర్యకుంభప్రభా
కనదుజ్జృంభితదేవతాలయమహాకళ్యాణతూర్యోల్లస
ద్ధ్వనిఘూర్ణస్థితరం బపారమహిమావ్యక్తప్రకారంబు నా
పెనుగొండాఖ్యపురంబుఁ గాంచనమణిప్రేమాస్పదఖ్యాతమున్. 67

వ. కాంచి తనలోన. 68

సీ. మందారదేవతామణికామధేనువిభ్రాజితం బగుదేవపతిపురంబొ
నిధివరశంఖపద్మాదినివాసప్రకాశితం బగునలకాపురంబొ
హాటకీలసద్మరాగాదిరత్నప్రభావర్ణనీయం బగువరుణుపురమొ
స్ఫటికోపలస్తంభశశికాంతవేదికాశ్లేషంబుచే నొప్పుశివపురంబొ
తే. దివ్యమాణిక్యకాంతిదేదీప్యమాన, పరసహర్మ్యోజ్జ్వలం బగుహరిపురంబొ
ధరణిఁ జెప్పఁదు నిటువంటిపురవరంబుఁ, గనియువినియుండ నెఱుఁగమీకలియుగమున.

ఉ. ఈనగరం బిదెవ్వరిది యిందుకుఁ జెల్లెడిదుర్గ మెంతయో
దీనికి నేమి నామమొకొ దీనికి నిక్కము కర్తయైనవాఁ

డేనరనాయకుండో నను నెన్నఁడుఁ జూడఁగరాఁ డటంచు ను
ద్యానవనాంతరస్థతరుణార్యజనంబులఁ జూచి పల్కినన్. 70

వ. విని బాలకుమారు లిట్లని చెప్పం దొడంగి రని సాలంకాయనముని చెప్పిన యనం
తరకథావృత్తాంతం బెట్లయ్యె నని యవ్వైశ్యు లడుగుటయు. 71

మ. పరదుర్గస్థలదుర్గపట్టణమహాప్రాకారు లత్యంతస
త్కరుణాంభోధిసమాను లాగమకళాగణ్యాగ్రసంరక్షణా
కలనామ్నాయపరప్రచారు లనఘుల్ కల్యాణసత్కీర్తులు
ర్వరఁ బెన్గొండపురీనివాసులు సదావర్ధిష్ణు లిద్ధారిణిన్. 72

మాలిని. జలధివలయితోర్వీచక్రనిర్వక్రకీర్తుల్
జ్జ్వలనిచయవనాంతశ్శారదాసంప్రసాదో
జ్జ్వలమధురవచోసంచారసల్లాపరేఖా
కలితసుజనహర్షఖ్యాతవైజాత్యవైశ్యుల్. 73

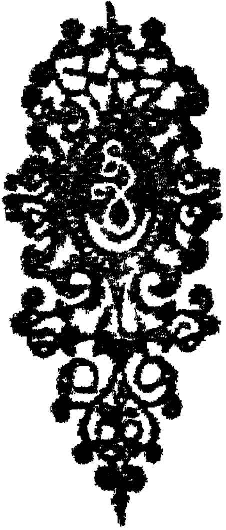
గద్య. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహామకరందబిందుసందోహామధురమధురిమా
ధురీణమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాస బొల్లనార్యతనూభవ భాస్కరా
చార్యనామధేయప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణంబునందుఁ గుసుమాఖ్యునకుఁ గుమారీ
కుమారులు గలిగి దినదినప్రవర్ధమాను లగుటయు విష్ణువర్ధను దిగ్విజయంబును సకల
తీర్థక్షేత్రనదీనదంబులు సంచరించుటయు సేనాపరిగణనంబును గౌతమీస్నానా
ర్థంబు విష్ణువర్ధనుండు చనుదెంచి పెనుగొండకు వచ్చుటయు నుద్యానవనప్రవేశం
బును వైశ్యులారాజదర్శనార్థంబు వచ్చుటయు రాజుసౌధంబుమీఁదికిఁ జని
పురంబు చూచుటయు ననుకథలం గలది షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ గణేశాయ నమః.

శ్రీ శారదాంబాయై నమః.

శ్రీ వైశ్యపురాణము

సప్తమాశ్వాసము

శ్రీ సారస్య విశేషవి
భాసురవాచా ప్రమోద పటువిభవమహా
భూసురసంరక్షణ వి
ద్యాసురభూజ ప్రకాశధన్యులు వైశ్యుల్. 1

వ. ఆకర్ణింపుండని సాలంకాయనమునికి వైశ్యులిట్లనిరి. 2

ఉ. కారణజాంశమ్ము చయిన కౌరవవంశవివర్ధనుండు మే
ల్వాకృతిమి నేఁగుదెంచి పెనుగొండపురోపవనంబునందు శృం
గారవనం బనంగ వర కల్పనగంబులు భూమిఁబుట్ట నా
తీరున నున్నయవ్వనముఁ దేకువఁ జొచ్చి నృపాలుఁ డచ్చటన్. 3

క. కనుఁగొని చిత్రవిచిత్ర, మ్మునఁ గనుపట్టు వరసౌధము ధరాధీశుం
డనుమోదము మ్పిరిగొనఁ, మునినాయక యందునుండె మూర్ధన్యుండై. 4

క. అని యానతిచ్చితిరి యా, వనచారికులుండు మానివర యాసౌధం
బున నుండి యేమి చేసె న్ననిన వినుఁ డని మఱియు నమ్మునీంద్రుం డనియెన్. 5

సీ. ఆబాలనగరంబు లవనీశునకు మ్రొక్కి వినయంబుతోడ నిట్లనిరి పతికిఁ
గమలజు కృప విశ్వకర్మనిర్మిత మైన భాసిల్లు పెనుగొండ పట్టణంబు
అంబికానాయకుం డగ్రహారంబుగా మెచ్చి వైశ్యులకెల్ల నిచ్చినాఁడు
సర్వమాన్యంబుగా జగతీశులెల్లను బాలించుచుందురు భక్తితోడఁ

తే. గలితధనధాన్యసంపదల్ గలిగి మఱియుఁ, జదియు నెనిమిదిపురము లేపట్టణమున
కర్థితోఁ జెల్లివచ్చు శివాజ్ఞ చేత, విష్ణువర్ధనరాజేంద్ర విభవసాంద్ర. 6

చ. అని మధురోక్తి బల్కినధరాధిపవర్యుఁడు శాంత చిత్తుఁడై
పొనపి సుగంధమాలమున మోమలరించిన కృష్ణసర్పమో

యనఁ దమరోషము న్విడిచి యాశ్రమపదంబునఁ బొంది యున్నచో
వనఫలపుష్పముల్ మనుజవల్లభుముందఱఁ బెట్టి రన్నియున్. 7

క. అంతట వైశ్యులు ధరణీకాంతుని దర్శించి మ్రొక్కి కానుక లిడినన్
సంతోషించి నృపాలకుఁ డెంతయు మన్నించె సత్కృపేక్షణ మొలయన్. 8

వ. అనంతరం బారాజునకు వైశ్యు లిట్లనిరి. 9

క. రాజోత్తమ మాపురికిన్, రాజితగతి వచ్చి మమ్ము రక్షింపవలెం
దేజ మెలర్పఁగ నన విని, సౌజన్యంబొదవఁ గదలె సంభ్రమ మెసఁగన్. 10

శా. భేరీభాంకృతు లుల్లసిల్లఁగ మహీభృత్కుంభికుంభస్థలీ
ధారోదారసుహారమౌక్తికరుచుల్ తారాగతిం బర్వ శృం
గారోదారుఁడు విష్ణువర్ధనమహీకాంతుండు సేనారవ
స్ఫారుండై పురి కేగుదేర బదరీపట్టాంశుకోదగ్రుఁడై. 11

వ. అప్పు డవ్విష్ణువర్ధనవసుంధరారమణుం డుచితపరివారసమేతుండై పురావలోకన
జనితకౌతూహలుండై చన నుద్యోగించునప్పుడు మతిమంతు లగు వైశ్యులు పూర్వ
కారణంబుఁ దలంచి, నిజజనాదియానావరోహణవిరహితంబు గావలయు నని
యుక్తిసాధించి పురద్వారంబు మొదలుకొని నగరేశ్వరదేవాలయపర్యంతం బెడము
గాకుండ విజయస్తంభంబులు నిలిపి దర్పణతోరణంబులు నిర్మించి పరికల్పితమార్గ
నిరర్గళమాంజిష్ఠపట్టచీనాంబర పరిచ్ఛాదితాలంకారం బొనర్చినఁ జూచి నిలిచి
సంతోషించి యారాజశేఖరుం డాశ్చర్యంబు నొంది యవ్వైశ్యులఁ జూచి
యీయమూల్యవస్త్రంబు లీమార్గంబున నేలపఱచితిరి గజతురగఖురవిదళితంబు లగు
ననిన వైశ్యులు వినయంబునఁ గృతాంజలులై యిట్లనిరి. స్వామీ నీవు మహారాజవు
పాండవవంశవర్ధనుండవు నీవు నిరాఘాటధాటీవైఖరి నిఖిలవిశ్వంభరావలయంబు
దిగ్విజయంబు సేసి మాభాగ్యవశంబున నవధరించితివి దేవరపాదారవిందంబులకు
మార్దవంబు గావలయునని యడుగులకు మడుఁగులు పఱచినార మనిన సంతోషిత
స్వాంతుండై మంత్రిసామంతపురోహితరాజకుమారసహితంబుగా వాహనంబులుడిగ్గి
పాదచారియై చని పురంబు ప్రవేశించు నప్పుడు దేవాలయాంతర విజృంభితఘంటా
శంఖభేరీమృదంగ వేణువీణాదినిర్ఘోషంబు మేదురంబై రాజదర్శనోత్సుకోభయ
పార్శ్వ హర్మ్య వాతాయనస్థలస్థిత సుందరీమణికలకలంబును నతిసంభ్రమాంతర
గవాక్షస్థితయువతీజనగతిభేదంబును సత్వరగమనసమయవిశ్లథాంశుకగ్రహణైక
హస్తంబును ననుగతశిశుజనగృహీత చేలాంచలంబును బ్రతిగృహద్వారప్రదేశ
సంస్థాపిత సువర్ణస్తంభాగ్రజృంభమాణ విచిత్రపట్టాంశుకశోభితంబును విద్యుల్ల
తానుకారిదేదీప్యమాన రత్న దర్పణతోరణాలంకృతంబును సారఘనసారమృగమద

ప్రసూన జలసమ్మార్జిత విశుద్ధముక్తాఫలరంగవల్లీ విరాజితవిపణిమార్గంబును భూసు
రాశీర్వాదమంగళపాఠకపఠితగృహదోర్వ్రాదాహరణాదిచాటుప్రబంధబంధురంబును నై
ప్రవర్తిల్లుచుండఁ బురస్త్రీలు తమలోన. 12

ఉ. ఉన్నతరత్నహర్మ్యముల నుజ్జ్వలహాటకమండపంబులన్
బ్రన్నని వెండిమాడువుల భవ్యచమత్కృతి గోపురంబులన్
వన్నెగ నెక్కి సుందరులు భావజసన్నిభు విష్ణువర్ధనున్
సన్నుతవిక్రమాన్వితు నిశాకరవంశజుఁ జూచి యెల్లరున్. 13

సీ. ఇతఁడుసూ వైరిభూమీశుల నిర్జించి చెండాడి వచ్చిన దండి మగఁడు
ఇతఁడుసూ కల్యాణపతి నాకలోకులఁ బట్టితెచ్చిన జగజెట్టిబిరుదు
ఇతఁడుసూ రాజమహేంద్రపట్టణమును కడు వైవడి నేలురాజవరుఁడు
ఇతఁడుసూ భామల కింపారునందనుచాడ్పునఁ గాన్పించు చతురమూర్తి
తే. యనుచుఁ బౌరవనిత లంతంత నేతెంచి, చూచుచుండఁ జనులు చూచుచుండఁ
బూర్ణయశుఁడు వచ్చెఁ బురవీథిఁ గురువంశవర్ధనుండు విష్ణువర్ధనుండు. 14

వ. ఇట్లు జనంబులు నుతియించుచుండ రాజమార్గంబునఁ జనుచు శ్రీనగరేశ్వర దేవాలయ గోపురసమీపంబున నిలిచి యుచితాప్తమంత్రిసహాయుండై యాదేవుని గర్భాగారంబు ప్రవేశించి సువర్ణపుష్పంబులఁ బూజించి ప్రదక్షిణక్రియాపురస్సరంబుగా సాష్టాంగ నమస్కారంబు లొనరించి యనేకవిధంబుల నగరేశ్వరదేవు నుతియించి తద్దేవతాపరిచారకదత్తపవిత్రప్రసాదంబులు శిరంబున ధరియించి వెలువడి తన్ముఖమండపాంతరచంద్రకాంతవేదికాప్రదేశసంస్థాపితరత్నసింహాసనాసీనుండై సంతతోత్సవంబుల సేవించి తద్దేవతామాహాత్మ్యంబు వినుచున్న సమయంబున గంధాక్షత ధూపదీపతాంబూలంబు లొసంగిన గైకొని యొక్కవీడు పట్టుచేయించు మనుటయుఁ దత్క్షణంబ వార లట్లుచేసిన నమ్మహారాజు పరమాప్తమంత్రిసహాయుండై నగరేశ్వరు నుద్దేశించి. 15

క. శ్రీకంఠ విరాట్పద, వ్యాకార సురేంద్రవందితాంఘ్రిసరోజా
లోకత్రయసంరక్షక, నాకసద్వరకిరీటనగరేశ శివా. 16

క. స్ఫటికాక్షమాలికాధర, నిటలాక్ష మహానుభావ నిశ్చలయోగ
స్ఫుట శివ తరాది మహా, నటవిభ్రమ దివ్యరూప నగరేశ శివా. 17

క. జగదుత్పత్తిస్థితిలయ, త్రిగుణాత్మక యోగమార్గదీపిత దివ్య
త్రిగుణత్రయ పరమేశ్వర, నగరాజసుతాధినాథ నగరేశ శివా. 18

క. కుందపురందరసామజ, చందనమందారతుహిన శశిసమవర్ణా
నందనసుశ్రీశోభిత, నందీశ్వరవాహనాఢ్య నగరేశ శివా, 19

క. భక్తజనలోకరక్షక, యుక్తాయుక్తప్రకార యోగవ్యక్తా
వ్యక్తవిధానగుణాధిక, నక్తంచరహరణ యాశ నగరేశ శివా. 20

క. సలలిత కరుణాకర నిర్మల దివ్యజ్ఞానసిద్ధి సముద్ధమునిమను
ష్కులరక్షాతివిచక్షణ, నలినాసనవంద్యచరిత నగరేశ శివా. 21

క. పురదనుజాంతకవిక్రమ, శరణాగతరక్షణాఢ్య సర్వజ్ఞ విభూ
వరహృదయాభిమతప్రద, నరవాహనసఖ్యకేశ నగరేశ శివా. 22

వ. అని స్తుతియించి తనబంధువర్గంబుల నొక్కచోట నుండ నియమించి తానమ్మహా
సౌధంబును బ్రవేశించిన సమయంబున. 23

క. విడియించి సంభ్రమంబునఁ, దడయక నీరాజనంబు ధరణీసురకున్
గడువడిఁ దెమ్మని పలికినఁ, గడువేడుక నొంది వైశ్యకామిను లంతన్. 24

చ. సురభితవారిసేకపరిశోభితనిర్మలకాంతి దేహులై
సరసవిచిత్రవస్త్రములు చయ్యనఁ గట్టి సుగంధపుష్పముల్
సిరకబరీభరంబులను జెన్నువహింపగ భూషణప్రభా
గరిమలు దిక్కుల న్మెఱయఁ గాంతలు తళుక్కులవృత్తి పెంపునన్. 25

సీ. ఆలోలభృంగవిహారరత్తకేశపాశప్రసూనవిభ్రాజితంబు
చారు కపోలప్రసన్నతావిజ్ఞాతరమ్యతాంబూలచర్వణవిధంబు
వాసనాప్రకటితవరచంద్రమృగనాభిముఖవిలాసనుగంధమర్దితంబు
సరసముక్తాహారకరమణికంకణక్వణనప్రకాశితాభరణ మహిమ
తే. సుప్తశృంగారవైఖరి కుశలరీతి, వైశ్యకాంతాజనంబులు వన్నె మిగుల
రమ్యకర్పూరదీపనీరాజనములు, గొనుచువచ్చిరి తుహినాంశుకులునిఁ జూడ. 26

వ. మఱియును. 27

రగడ. పున్నమచందురు బోలెడుమోములు, చెన్నగు హేమముఁ జెనసిన చెక్కులు
లలితచకోరులలాగునఁ గన్నులు, మెలుపగు తేఁటుల మించిన కురులును
మరుచాపమ్మును మార్కొను బొమ్మలు, కర మొప్పెడు శ్రీకరకర్ణంబులు
తిలపుష్పంబులఁ దెగడు నాసికలు, లలితార్ధేందునిభాంచలలాటము
బింబఫలంబులఁ దెగడు మోవులు, అంబుధరమును బోల్కం బగు జడలును
ఘనవజ్రప్రభ గలదంతంబులు, ననుపమకంబుసమంచితకంఠములు
చిలుకలపల్కులఁ దెగడుచుమాటలు, తళుకులపోఁగై తగువక్షంబులు
బిసచయముల మఱపించెడుబాహులు, కిసలయముల నంకించెడి కరములు
కరికుంభంబులఁ గాదను కుచములు, హరిమధ్యంబుల నదలుచునడుములు
తరగల డీకొనుదట్టపువళులును, గరుసీలమ్మతిఁ గొమరగునాభులు

ఆవర్తాకృతి నమరెడు నాభులు, పావనపులినము ప్రతి యగుకటియుఁదులు
మచ్చికఁ దమలో మాటికి మాటికి ముచ్చట లాడుచు మోదముతోడను
భావజు మోహనబాణములో యన, శైవమహోజలతాంతతియో యనఁ
బోలు పసుపుకత్తడిబొమ్మ లొకో యన, కలపికి మించిన యప్సరలో యన
నతివలు దమలో నతిమోహంబున, క్షితిపతి నటు దర్శించుచు దగ్గఱి
నీరాజనములు నెఱయఁగ నిచ్చుచు, నారీజనులు నృపతిఁ బొగడుచు
శిరమున ముత్తెపుసేసలు చల్లుచుఁ, గర మనురక్తిని గానుక లిచ్చుచుఁ
జయజయ వాసవసన్నిభవైభవ, జయజయ ఫల్గునశౌర్యప్రాభవ
చాళుక్యాన్వయసాగరపావన, కాశీపతిపదకమలవిభావా
రాజకులోత్తమ రాఘవసద్గుణ, తేజోదినకర ధీరజనస్తుత
ఐరివి మీఱు నృపవీరులఁ ద్రుంచితి, ధరణీశుల మదదర్ప మణంచితి
శరణాగతులకు సంపద లిచ్చితి, గరిమతోడుతను సాధుల మెచ్చితి
నీయమాత్యవరు లీరాజన్యులు, నీవేసుంగలు నీఘోటకములు
నీయరదమ్ములు నీకేతనములు, నీయోధాగ్రణు లీసైన్యంబులు
నీబాహుబలం బీశౌర్యోన్నతి, యీబహుసంపద లెవ్వరికున్నవి
దీనజనంబుల ధీరతఁ బ్రోవుము, మానవపతులను మన్ననఁ గావుము
ధాత్రిజనంబుల దయఁ బాలింపుము, మిత్రుల బంధుల మేలిమి దొరలును
హితజనులఁ బురోహితవర్గంబుల, సుతులఁ బ్రధానుల శూరుల వీరుల
ధనమును ఘనమును దగుసంపదలను, జనవును గల్గను సంరక్షింపుము
ఆయువు భాగ్యము నైశ్వర్యంబును, శ్రీయును గల్గి ప్రసిద్ధయశంబున
భూజనుల నరభూమికి నెల్లను, రాజవు నీవయి రాజ్యము సేయుము. 28

వ. అని యిట్లు. 29

ఉ. రాజకులాధినాథునకు రాజనిభానన లక్ష్మితోడ సే
రాజన మిచ్చి కానుకలు రాసులఁ బోసి శుభోపయోక్తులం
దేజ మెలర్పఁగాఁ దగిన దీవన లిచ్చి చెలంగి నిచ్చినన్
రాజస మొంది వీడెమును రా జొసఁగంగ ననంతరంబునన్. 30

ఉ. పావనలీల వైశ్యకులభామిను లిట్లు నివాళి సేయుచున్
దీవన లిచ్చిన న్నృపతి ధీరత వీడెము నిచ్చునంతలో
నావణిగంగనాగ్రమున నంగజమోహనబాణమో యనం
గా విలసిల్లు వైశ్యవరకన్యకఁ గాంచె దృఢానురాగుఁ డై. 31

క. అప్పుడు మానవనాయకుఁ, డప్పణ్యాంగనలఁ జూచి హర్షముతోడన్
గప్పురవిడెము లొసఁగుచుఁ, దప్పక వీక్షించె నంతఁ దామరసాక్షిన్. 32

చ. ఉడుగణమధ్యమంబున మహోజ్జ్వలకాంతిఁ జెలంగి చెల్వమై
యెసఁగగుచంద్రరేఖఁ గతిఁ బేర్చుచెలోవరి నొక్కకన్యకన్
గని వడి మోహపాశమునఁ గాంచె మనోభవబాణజాలము
ల్వసివడిఁ దాఁకి జర్జరిత కామ మనోగతితోఁ దలంచుచున్. 33

శా. ఈకన్యం ద్రిపురాంతకుం డసదృశుం డీక్షించెనే నర్థమై
జేతోమోదములో సహార్యసుతకుం జింతింప నర్థాంగ మా
యాకల్యార్థము నేలయిచ్చు భవితవ్యం బంచుఁ దన్మగ్నతన్
జాతాశుం డగువిష్ణువర్ధనధరాచక్రేశ్వరుం డుబ్బునన్. 34

ఉ. బాలను బాలచంద్రముఖిఁ బద్మవిరోచనఁ బద్మగంధినిం
బాలమృణాళకోమలవిభాసితబాహను నీలవేణినిన్
లాలితపుష్పపల్లవవిలాసితగాత్రను బ్రహ్మ నేర్పుమై
నేల సృజించెనో ధరణి నెన్నఁడుఁ జూడ మ యిట్టిబాలికన్. 35

శా. ప్రాలేయాచలకన్యయో మఱియు నాపాథోధిరాట్పుత్రియో
మేలౌ భారతియో శచీతరుణియో మీనధ్వజాత్మేశయో
హేలాబంధురనవ్య విభ్రమగతిన్వ్యాత్రిఁ జొల్పారు నీ
బాలారత్నముఁ జూచినంతనె మహాభావంబు నుప్పొంగెడిన్. 36

వ. అని యమ్మహీపాలుండు పూర్వశాపవశంబునబుద్ధి ప్రేరేప మఱియు నిట్లనియె. 37

సీ. హరిణేందుశరధిజంఘాస్యాక్షి కరికుంభ హంసభృంగాలకయాన జఘన
నలినశంఖావర్తనాభిగళాంఘ్రి యుత్పలవజ్రరంభోరుదశనగంధి
నర్ధేందుముకురలతాంగిగండాళిక వసుశుక హరిమధ్యవచనహస్త

... ...

ఆ. సర్వలక్షణప్రశస్త వాసవి యను, కన్నె యలరఁ జూచుచున్నయంత
నమ్మృగాక్షిఁ జూచి యమ్మహీరమణుండు, ప్రసవబాణధరునిబారిఁ జేరె. 38

వ. ఇట్లు మదనసంతప్తమానసుండై యక్కకన్యక నాపాదమస్తకంబుఁ జూచి మఱియు
వర్ణింపందొడంగె. 39

గీ. లలితనవ్యప్రవాళపల్లవసమాన, కాంతి మించె నతిపాదకమలయుగము
సరసరాగాంబురాశిసంచారమునను, నలరఁ బగిలిన యరుణప్రవంబుకరణి. 40

గీ. నవ్యలావణ్యపద్మినీనాళసామ్య, కలితజంఘల నొప్పెఁ బెత్కాంతి పొంసి
సరసమణిహేమమేఖలాపరిఘుయైన, మదనుపురిలీల జఘనంబు మగువ కొప్పె. 41

క. చాలునీలపటీరములు, యూరములక నరుటి[illegible]కులోఁ మరుపురికిన్
సోపానకంబములో యన, చూడక్క లోఁ బ్వారె సరికె నుజ్జ్వలకాంతిన్. 42

క. [illegible]నాగ్ర[illegible], చారంబున నొగి చారిపరిసించబడిన్
మానుగనుధామరేఖా, కారంబున రోమరాజి కాంతను నొప్పెన్. 43

క. కరిపేహలరేక జనస్మృతి యుగళోమారి ఫృంగమాలికఁ బొల్చెన్
అతికష్ట లరయుమనిమ ప్రతికృతి మవె [illegible] పోలెన్. 44

క. శరినికపుగాడ్పకంఠము, బరికించగ న్ముమృ[illegible] బాహువులునదిన్
[illegible] శం,బన్నైరి ఘటించుకంఠపాశము లనఁగన్. 45

క. అతులితకంబుస్మృతి నప్రతిమంబై కాని మెప్పె రాజితమాన
స్థితిచే [illegible] మించెను, [illegible] కాంతిమృకము లనుచున్. 46

ఆ. బంధూకపుష్పకాంతులఁ బరిహసించె, నధరకాంతులచేత నయ్యంబుజాక్షి
జలరుహ మైనకావ్యాజలధియందు, బవడములతీఁగెదరియించుపగిదిఁబోలె. 47

క. విరులు చిగురాకుమీఁదను, ముదమునఁ బవడంబుమీఁద ముత్తెములగతి
న్నరుణాధరపల్లవమున, నెరసిన చిఱునగవు కాంతి నెలఁతకు నొప్పెన్. 48

క. గారవపాపాపంక్తి. సన్మాననలలాటకత్రసాంత్రితమహిమన్
ధరారేఖాచిహ్నాంకము, తారావరకాంతిరాజి తరుణి వహించెన్. 49

క. వదనాంభోజముపైఁ ము,న్నిదాగమిక్రియఁ గేశభరము మించినఁగని స
మ్మదమునిగి స్థిరకేశను, వదలెను ఝమరీమృగములు వాలక్రియముల్. 50

సీ. ఈకన్నె నసమాస్త్రఁ [illegible] యెదవలిలో నగ మేల యుమకు నిచ్చు
నిబాలఁ గనుఁగొన్న సింధురాజేసిని నురమున హరి యేల యుండనిచ్చు
నిరామఁ గాంచిన వారిజగర్భుండు వదనంబునం జేల వాణి నిల్పు
నిలేమ యున్న చోఁ [illegible] నింద్రుండు శచి కేల కామితసౌఖ్య మిచ్చు
తే. భువనమోహనరూపంబు పొందుసేసి, మించి పరమేష్ఠి దీని నిర్మించినాఁడు
నాక నాపూర్వజన్మపుణ్యమునఁ జేసి, సొంపు మెంపార నిక్కాంతఁ జూడఁగంటి.

వ. అని వితర్కించి మఱియు నిట్లనియె. 52

సీ. జలరాశికుక్షిలోఁ జంద్రుతోఁ బుట్టిన కన్య గా దిది వైశ్యకన్య గాదు
మంచుకొబ్బిరాజు మహిఁ బడంబునఁ గన్న కన్యగా దిది వైశ్యకన్య గాదు
పదునాల్గువిద్యలపట్టుగొ మైనట్టి కన్యగా దిది వైశ్యకన్యగాదు
వేయికన్నులవాని విభునిగాఁ గైకొన్న కన్యగా దిది వైశ్యకన్య గాదు
తే. గరుడగంధర్వకిన్నరఖచరయక్ష, కన్యగా దిది మఱి వైశ్యకన్య గాదు
ధాత్రి నిక్కన్యఁ గని తారు ధన్యులైరి, వారలిట సెవ్వ రనిన న వైశ్యసతులు.

వ. ఆరాజున కిట్లనిరి. 54

సీ. బ్రహ్మోరుసంభవప్రఖ్యాతిఁ బొందినవారు మూఁడవజాతి వైశ్యకులము
సిరుల వైశ్యులలోన సెట్టి ముఖ్యుండైన కులదీపకుఁడు తండ్రి కుసుమసెట్టి
సకలపతివ్రతాచారముఖ్యము లైన గుణనిధానము తల్లి కుసుమగంధి
రూపవంతుండు విరూపాక్షనామధేయుఁడు పుణ్యమూర్తి సహోదరుండు
తే. పరఁగ నీచెంత రుండఱు బంధుజనులు, కాంతనామంబు వాసవీకన్య యాంప్రు
ఫరదు నాకిఁక ప్రసాదముఁ గలిగె, వినిన సంతోషమందె నా జనవిభుండు. 55

గీ. కుసుమగంధిసమేతుఁడై కుసుమసెట్టి, బహువిధంబుల దేవతోపాస్తి చేసి
యిష్టసిద్ధిఁ బుత్రకామేష్టియందు, గాంచె నీవాసవీనామకమలముఖిని. 56

క. అన విని యవ్విష్ణువర్ధనుం, డనుమానము లెక్క లెక్క సంగన యనుచున్
మనమున నుబ్బుచుఁ గుసుమా, ఖ్యునిఁ జేరఁగఁ బిలిచి యాసకొలుపుచు నడిగెన్.

క. పరనారీసోదరుఁ డన, ధర నేలితి నేను సకలధర్మజ్ఞుఁడనై
సరసిజముఖి కన్యకయనఁ, గరమర్థిని వింటి మనసుకందుచు దీరెన్. 58

క. కుసుమాహ్వయ నీపుత్త్రిక, నసదృశలావణ్య నాకు నతివేడుకతో
నొసఁగుము మామా యనఁగా, వసుధాస్థలి వెలయు వైశ్యవంశాధీశా. 59

వ. అని పలికినఁ గుసుమాహ్వయుండు తనమనంబులో యుక్తి సాధించి యిట్లని
యోజించె. 60

ఉ. శ్రీమహితస్వభావుఁడు విశిష్టకులోద్భవుఁ డార్యసమ్మతుం
డీ మన మెట్లవచ్చు మఱి యిచ్చెద నన్నను వంశహాని యౌ
నేమి యనంగవచ్చునని యించుక చింత వహించి ధీరుఁడై
స్వామిహితంబుగా మధురవాక్యములం బలికెం బ్రియంబుగన్. 61

గీ. ఇంతకంటెను మే లెక్కడింపఁగఁ గల్గు, నవధరింపుఁ డనిన నంతఁ బోక
తథ్య మనుచు మిగులఁ దాత్పర్యచిత్తుఁడై, యొసఁగవలయు ననినఁ గుసుమవిభుఁడు.

ఉ. ఇష్టధనంబు లెల్లను మహీసురకోటికి నిచ్చి పుత్త్రకా
మేష్టి యొనర్చుచోటఁ దరుణేందుధరుండు తనూజ నిచ్చుచోఁ
దృష్టి వహించి కూరిమిని దొయ్యలిఁ బెంచితి గారవించితిన్
శిష్టత నీయఁ బుచ్చుకొనఁ జెల్లదు వైశ్యులు కర్తలందఱున్. 63

క. భూపాలక విను మావను, మాపాలకుఁ గర్తలైనమహితవిచారుల్
మాపాలికులస్వాములు, మీపాదములాన యనఁగ నిశ్చలబుద్ధిన్. 64

మ. నగరస్వాములదిక్కుఁ జూచి వసుధానాథాగ్రగణ్యుం డనెన్
మృగనేత్రాతిలకంబు వాసవిని పద్మాక్షి నా కీవలెన్
దగురాజ్యంబున నర్ధ మంకువయుగాఁ దథ్యంబు నే నిచ్చెదన్
జగ మెంచంగల లగ్ననిశ్చయగతి న్సాధింపుఁ డీసొంపునన్. 65

వ. అని మఱియును. 66

సీ. చీని చీనాంబరపట్టవస్త్రంబులు పంచెకట్టుములు పచ్చడంపువేలు
రత్నాంచకేయకగ్రైవేయహారంబు లర్థితో నేఁబదియాఱువేలు
కర్పూరకస్తూరికాగంధసారాదు లగుమంగళద్రవ్య మధిక మిత్తు
బహుధనధాన్యసంపదలచేఁ బెంపొందు పురములు వైశ్యుల కరయ నిత్తు
తే. భూధరమువంటి విక్రమస్ఫూర్తిసత్వ, భద్రదంతావళంబులు బహుజవాఢ్య
త్వరయాశ్వసహస్రంబు లిత్తు నాకు, మఱఁదు లైనట్టివైశ్యకుమారులకును. 67

గీ. జగతిఁ బెంపొందుసకలదేశములలోన, ముఖ్యమైనట్టిపెనుగొండ ముదముతోడఁ
బదియునెనిమిది గల్గు నప్పట్టణములు, పసుపుగను నిత్తు వాసవీపద్మముఖికి. 68

వ. అనిన విని యవ్వైశ్యకుమారులు విషాదంబు నొంది యాత్మగతంబున. 69

ఉ. కాలకరాళహేతి నిజకాయము వ్రాఁకినరీతి భీతిచేఁ
దాలిమిమాలి లీలఁగను దైవవశంబున నాకయున్నచో
బాలిక మోహభావమునఁ బార్థివముఖ్యుఁడు గోరుకొన్న తా
తాళికయిడ్డచే నీకమతంబుఁ దలంతుము నీతివైఖరిన్. 70

క. ప్రబలుఁడు నరపతి ధరలో, నబలను నిమనినఁ గనుఁగొని యతిమోహితుఁడై
యబలాకన్యను గొని చను, విబుధాధిపసముఁడు తనదువీటికి నిపుడున్. 71

ఉ. రాజు సమస్తదేశములరాజుల నోర్చిన విష్ణువర్ధన
భ్రాజితనామధేయుఁ డసురాజకులాగ్రణి గాన నద్దిరా
రాజుల మించు నీయుఁగనురాజులు హీనమతైనబుద్ధి దు
ర్వ్యాజము నోర్తురంచు నిరపాయకబుద్ధి కుపాయచిత్తు లై. 72

సీ. జనవిక్రమక్రియాసంపన్నుఁ డారాజు బలిమి నీకుండ శక్తులము గాము
పుడమి జేనిపురంబు విడచిపోవుద మన్న నఖిలదేశములకు నార్యుఁ డితఁడు
చనవరి యగురాజు శరణంపమంటిమా యిలభూపతుల నెల్ల గెల్చినాఁడు
కాఁగ నిద్వాసవకన్యక నిచ్చిన వసకీర్తి చింతు నియ్యవనియందు
తే. నీకపోరాదు నీకన్న నెగ్గుపట్టు, నిత్తు మని లగ్ననిశ్చయం బెడఘటించి
యనుపుడము రాజునని బుద్ధి నధిపుఁడగుచుఁ, గుజగుజలువోయెనొకకాంతకుసుమసెట్టి.

క. కాలక్షేపము సేయుట, మే లగు నీవేళ ననుచు మిక్కిలిధనముల్
లీలను జోస్యుల కొసఁగి న్పృ, పాలాగ్రేసరుని జూచి పలికిరి కణఁకన్. 74

చ. అనఘ పరాక్రమాన్వితుఁడ వర్జునవంశవరేణ్య విష్ణువ
ర్ధననృపరాజచంద్ర సుకధర్మగుణాన్విత దైవికంబుచే
సమపమవృత్తి వైశ్యులకు నల్లుఁడ వైతివి యింక మాకు నీ
చనవు ధనంబు రాజ్యమును సంపదయుం గొదయే తలంపఁగన్. 75

క. దేవరతుఁ గన్య నిత్తుము, పావన మగుమాకులంబు ప్రజ లౌననఁగా
భావించి లగ్నదినము, శ్రీవెలయఁగ నిశ్చయింపు సిద్ధాంతులచేన్. 76

వ. అనిన విని యమ్మహీపాలుండు. 77

క. అంతటను నాత్మలోపల, సంతసము సంతోషమొంది యలమిరి నపురా
చెంతలనయున్న జోస్యుల, వింతగ రావించి విభుఁడు వేడుకతోడన్. 78

క. సచ్చరితు లైనజోస్యులు, వచ్చినఁ ... ప్రకటి వారికి నొసఁగెన్
విచ్చుఁడు పంచాంగంబులు, ... శుభలగ్న మిటంచి యడుగన్. 79

వ. వారును. 80

క. కార్యార్థు లైనవైశ్యుల, కార్యము నాభూమిపాలుఁ కార్యము గలుగన్
ధైర్యంబున మాపానకి, నార్యులు శుభలగ్న నిశ్చయముఁ జేసి రొగిన్. 81

వ. ఇట్లు నిశ్చయించి ప్రభవసంవత్సరమాఘశుద్ధద్వితీయాగురువారంబున జామిత్రశుద్ధ లగ్నం బొక్కటి జాపెక్కినమీఁదఁ గల వనిన వాక్యంబులను సంతసిల్లి పురోహితజనంబులకు బంధుజనంబులకును దానమాలసాదివిధానంబు లొనరించి వదలునయయంబున, విచారించి నిశ్చయించినగలవృద్ధ లగువైశ్యులం జూచి బాలనగరంబు లిట్లని పలికిరి. 82

క. సంతసమున కన్నము లప్పంతక్రియ మెసఁగ నిచ్చి యనుపక వైశ్యుల్
శాంతిమతి నిలిపి దనసి, కాంతుని విచారించి కనలు మటంచున్. 83

వ. అని చింతించి వైశ్యజనంబులకడకు వచ్చి కులోచితసజ్జ లైనబహులుమాటల నిట్లనిరి. 84

సీ. సిరాజనంబుల నెఱుఁగ ... వనికలతోఁ గూడి వచ్చునంతఁ
... గనుంగొని చిత్తంబులోఁ బొంగి ... నోపఁగఁ ...
నెదచేసినిలిపితి మింతటఁ దోస గయ్యోఁ బ్రబలుండు ధారిణీపాలకుండు
పుడుకు దమ్ముల ... పొందఁగా బాజుల మెసఁగ సేతెంచి తా మెట్లుచూచి
తే. రమ్యతర మైనబహుపదార్థములు దివ్య, వనకరాంబరరత్నసంపదలు చూచి
యేమి యూసులు చెలఁగునో యీక్షణంబ, పలుకనేర్పున సుదిఁగింపవలయుననుచు.

సీ. సిరాజనంబులు నెఱుఁగ రప్పించిన వనికలతోఁ గూడ వచ్చినట్టి
చెలువను గనుఁగొని చిత్తకాయత్తుఁడై చెలియపైఁ దనమతి నిలిపె నిని
నెవ్విధంబున మాన్ప నెంతుమా యన్నను బ్రబలుండు ధారణీపాలకుండు
... రమ్మంటిమి ... బంక్తిని గూర్చుంటి మనయొక్కకొమరు గాంచి
తే. యేమి యూహలు సేయునో యీక్షణంబ, పలుకనేర్పున నుడిగింపవలయు ననినఁ
గొంద ... యేటియోజన కూడ దిదియు, గుడుమన్నని యిటులనఁగూడునో ...

మ. పతితుం డైన మహాపరోధి యయినం బాపాత్ముఁడుం డైనఁ గు
త్సితుఁ డైనం గడఁగాక్ష్మి మందయిన విద్వేషంబుతో వచ్చినం
బిత్రుమాతృఘ్నుఁడు డైనఁ జోరుఁ డయినం బీభత్సచండాలసం
గతుఁ డైనన్ భుజియింపఁజేయవలయుం గాలాతిపాతంబునన్. 87

క. ఆతిథ్యసత్క్రియామతి, నితని బ్రాహ్మణులని నేమనవచ్చున్
మీతలఁపుకొలఁది నడపుఁడు, భూతలపతిమనసు కందఁ బొందకయుండన్. 88

వ. అనినఁ బాలనగరంబులు మీరు నిజగృహంబులకుం జనుండు మానెర్చువిధంబునం బలికి రాజును బురంబు వెలువడం గెంటిపోయెద మని నగరేశ్వరదేవాలయంబుకడ నున్న రాజునకుం జని నమస్కారంబు లొనర్చి. 89

సీ. నగుమొగంబుల బాలనగరంబు లేతెంచి పలికి రిట్టని మహీపాలుతోడ
నృపవర్య మాకన్న నీ కిచ్చి వేడుక భుజబరాజ్యము సేయఁ గలిగె ననుచు
మదిఁ బొంగియుండఁగ మాపెద్ద లంపఁగ నిందుఁ జేయఁగ నింకఁ బొందు దప్పె
జగతిలోపల నొక్కసామెత గలయది గడిచిన నడకను కార్య మనుచు

తే. ఘనక్రియమ్మున భుజియింపఁ గదలినమ్మ, ఆరుగవలసిన నిక్షణ మరుగ మనిన
నతికినం జాలు మీయింట్లఁ గతక నేల, ననుచుఁ బరిహాసవైఖరి నరిగె నృపుఁడు. 90

గీ. అట్లుగాక యనుచు నాహవవిజయుండు, విష్ణువర్ధనుండు వెడలెఁ బురము
బాలనగరములును బాయక సంప్రీతిఁ, గొలిచి చనిరి నీతికుశలు లనుచు. 91

ఉ. బాలవణిగ్జనంబులును బ్రాభవచోవిభవంబుతోడ భూ
పాలవరేణ్యు వెంటఁ బ్రియబంధులకైవడి నేఁగి రాప్తులై
శైలనదీనదాంతరవిశంకటచారువనద్రుపుష్పలో
లాళిశుకాకకోకిలవిహారము లాత్మకు నింపు జేయఁగాన్. 92

వ. ఇవ్విధంబున నాభూపాలుండు వైశ్యకుమారులకపటోపాయం బెఱుంగక యాప్తులని భావించుచుం జనుచు వెంటం బడుదేరం బోవుచుండె నంత నిక్కడ మంత్రిసామంతపురోహితభృత్యామాత్యపరిజనంబు లెల్లరాజు గమనించుట దెలిసియాప్తవర్గంబు వెంటఁ బోవుటలేమ. ఎట్టిసంకటం బగుకార్యంబు వాటిల్లునో మనతో విచారింపక తత్తరంబున నేకాకియై చనియెనని విహ్వలులై రాజగమనంబు వీక్షించి హాహాకారులై యలసటం బొందుచు నంతఱుం బోయి రంత. 93

ఉ. అంగజవైరిచారుమకుటాంతరసంగమహారవస్ఫుటో
త్తుంగతరంగ సంచలితతోయపతంగ మహోగ్రసాగరు
గ్భంగ శుభప్రసంగ నిజభక్తజనావనదృష్టిశోభితా
పాంగఁ బటీరచంద్రధవళాంగను గంగను గాంచె నత్తఱిన్. 94

క. జనవరుఁడును దత్తరము, నను నిలిచి నమస్కరించి నలువొప్పఁగఁ దాఁ
జనుదెంచు బలములం గని, మనమున దూర మని యెంచి మహిపతి యంతన్. 95

గీ. అంత నాసన్నులైన సామంతమంత్రి, వర్గములతోడ నిందఱుఁ బలుకకున్న
యింతపనియేమి దేవర యిందు మునలను, చింతయును విడంగవలయు మహీతలేశ. 96

గీ. ఆసిన వారలఁ గనుఁగొని యనియె విభుఁడు, మనకు విందులుసేయఁగ మదిఁదలంచి
చనినక్ష్మాట నవైశ్యతనయు లరుగ, దెంచి యిట్టని పల్కిరి మించి యప్పుడు. 97

వ. ఇయ్యాగ మాకన్యను మీరడిగినప్పుడు మాయింట్లలో భోజనము సేయఁగూడదు. పిలువక వచ్చిన నటుక వచ్చు పెద్దలవాక్య మున్నదిగాన మీరీక్షణంబ వెడలఁ దలిన నరుగుదెంచుచు మనోవికల్పంబున మిమ్ముం బిలువమఱచి కొంతదూర మరుదెంచి వెనుకకుఁ జూచి మీ రరుదేర సంతసించితి ననిచెప్పిన విని సామంతు లా వైశ్యులను సుమతు లని మనంబులఁ దలపోయుచుండ రాజు వారల కిట్లనియె. 98

సీ. కౌస్తుభరత్నంబుఁ గనుఁగొన్నరీతిని బాలఁ జూచినయంత లీలతోడఁ
గోమలి నావెంటఁ గొనుచు రాజమహేంద్ర పురవరంబునకుఁ దేఁబూననైతి
విందుఁజేసినయట్టివిభులను మాన్పించి యనికిరి. వీరు మధ్యాహ్నవేళ
నటమార్గంబులఁ గానరాచున్నది బాలవైశ్యులు బుద్ధిఁ బ్రబలినారు

తే. అనుచు మదిలోన సందేహ మావహిల్ల, వీరిచే నిశ్చయము చేసి వెడలవలయు
ననుచు మనమునఁ దలఁచియమ్మనుజవిభుఁడు, నుచితపరివారమంత్రిసంయుక్తముగను.

ఉ. అనది భూవిభుండు నిగమాంచితవారుణసూక్తపావన
స్నానముఁ జేసి సంయమమనంబున వైశ్యకుమారులార గం
గానదిసూర్యచంద్రశిఖికంతులుసాక్షిగఁ గన్యకామణిన్
మాకుఁ గ నిచ్చి మత్కరుణ మన్ననఁ బొందుఁ డటంచుఁ బల్కినన్. 100

క. అనుమాటకు నవ్వైశ్యులు, మనముఁ జెందెంది మిగుల మదిఁ గలఁగినచో
ధనదాహ్వయుఁ డగుబాలుఁడు, జనపతి కెదురేగి పలికె సంభ్రమ మెసఁగన్. 101

క. మాకెన నేటికి సంశయ, వాదము దేవరకు నిచ్చువారము పావం
గాదేని చచ్చువారము, భూదివిజార్కేందుగగనములు సాక్షులుగన్. 102

వ. అనిపలికి మఱియును. 103

గీ. ఇచ్చువార మబల నిక్కంబిమాయెనా, చచ్చువార మేమి సందియంబు
వలదు నీపురికి వైళంబ విచ్చేయు, మనిన మెచ్చి రాజు నరిగెఁ బురికి. 104

వ. ఇట్లు సత్యంబుపలికినయనంతరంబ ధనదాహ్వయాది బాలనగరంబు లమ్మహానదిం గృతస్నానులై నిజపురంబున కేతెంచి కులవృద్ధులగు వైశ్యవరులకుఁ దద్వృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించిన వార లత్యంతచింతాభరక్రాంతహృదయులై శ్రీనగరేశ్వర

మహాదేవుని ముఖమంటపంబునం గూర్చుండి భాస్కరాచార్యప్రముఖపురోహితుల రావించి వారలతో నిట్లనిరి. 105

క. కులమును మానము శుద్ధియు, బలము విచారించి చూడ వైశ్యుల కెందుం
బలమున భూపతు లేచిన, కలఁకంగా నిలువకున్న నపకీర్తి యగుఁ. 106

గీ. ప్రతిన వలుకఁ దగుచుఁ బ్రబలుఁ డొక భూపతి, బాలనగరములకు బోయి కవ్వఁ
బలికి తిరుగరాదు పలుక కుండఁగరాదు, పలుకుబోదు నమ్మఁ బలికినారు. 107

వ. అప్పుడు వారలు ప్రతిష్ఠింపవలయుఁగావున నన్నింపుఁగార్యంబు గాదు వినుం డశేష వైశ్యసంఘంబులు గూడవలయునని నిశ్చయించి సమయమంత్రిని నియోగించినం బత్త్రంబున సమ్మంత్రివరుండు పదునేనుపట్టణంబులవైశ్యులకు జాబులు వ్రాయుం దలఁచిన వ్రాయఁదొడంగి తెల్లనిన. ఆదిప్రశక్తిస్వస్తిసమస్తప్రశస్తవస్తువిస్తారితభువన భరణవిజృంభమాణవిశ్వవిశ్వంభరాభారశాతకుంభకుంభినీధరాతిశయప్రభావచంద్ర చంద్రికాప్రభావిజితరజతగిరిశృంగవిహార ప్రథితనానాప్రముఖసముదయసముదితా నేకతరణిబింబకదంబకిరణస్ఫురణమహోన్నమండపంబును చింతామణిగణద్యుతిసమా కీర్ణంబును మందారపారిజాతహరిచందనసంతానకల్పకవృక్షంగారవనవిశేషంబును వివిధపరిమళమిళితగంధవాహబంధురసంచారంబును సర్వర్తునిరంతరమిళితప్రసూన వాసనాభాసమానమత్తమధుకరనికరశోభితసరోవరంబును సహకారఫలరసాస్వాదక లకంఠశుకశారికామధురస్వరంబును మాణిక్యతోరణప్రకాశితంబును నగునిజాంతః పురస్థలమధ్యస్థితరత్నసింహాసనంబున సుఖాసీనుండై నిజపదకమలసేవాగతకుమార వాహనాలోకనయక్షాధిపభూషాదేశశేషోద్గతనిశ్వాసప్రదీప్తాలికనయనజ్వలనప్రతా పప్రవస్తాశిబాలశశాంకసుధాసంయోగసంజాతజీవరాజీవానన శిరోమాలికాఫణిత ప్రార్థ్వనిగమాకర్ణనప్రమోదలీలావిలాసమానసుండును నారదాదిసమస్తఋషిగణజే గీయమానుండును మాగధచండీశ్వరకీర్తనీయకీర్తిస్ఫూర్తియుక్తుండును గంగాతరంగ కమనీయజటాజూటకీలితశశాంకరేఖావిభ్రముండును మహాప్రచండమార్తాండ కోటిప్రభాభాసితుండునుసమస్తప్రమథదేవతారాక్షసయక్షగరుడగంధర్వాదిపరివార సేవితుండును దివ్యయోగీంద్రహృత్కమలపూజితుండును నైనశ్రీమన్మహాదేవున కతిప్రియసఖుండును లక్ష్మీస్తనపలిప్తకస్తూరికాముద్రాంకితవక్షుండును శ్రీవత్స లాంఛనుండును బతంగపుంగవస్కంధసీమాసముత్కర్షణకిణాంకితసుకుమారోరుయు గళుండును సకలదేవతారాధ్యుండును పాంచజన్యసుదర్శనకౌమోదకీశార్ఙ్గాదిదివ్యా యుధవిజృంభమాణమహాబాహుండును విన్యస్తకౌస్తుభమణివిరాజితవైజయంతీవన మాలికాపయఃక్రాంతనితాంతవర్తులకంఠుండును మందరధరాధరధరణధురంధరుం డును గోటిసూర్యతేజుండును నగుశ్రీవిష్ణుదేవునాభీకమలమం దుద్భవించినవాఁ

డును సమస్తప్రపంచనిర్మాణకర్మవిచక్షణుండును సకలకళాభిజ్ఞుండును భారతీ
మనోహరుండును నగుచతుర్ముఖబ్రహ్మకుఁ బుత్రుండగు పులస్త్యుండును దత్పుత్రుండు
విశ్రవసుండును నతనికిఁ బ్రియతనూజుండును నలకాపురీశాసకుండును నగుకుబేరుని
యంశసంభవులును బ్రహ్మోరుసంభవులును దపస్సంతోషితసదాశివులును గోకర్ణ
సముద్భవులును శ్రీమన్మహాదేవప్రసాదలబ్ధవిభవులును యజనాధ్యయనదానకర్మ
త్రయపాత్రులును గర్భాధానపుంసవనసీమంతజాతకర్మనామకరణాన్నప్రాశనచౌలో
పనయనప్రాజాపత్యసౌమ్యాగ్నేయవైశ్వదేవసమావర్తన గోదానవివాహాఖ్యషోడశ
కర్మపరిపూర్ణులును,కృషివాణిజ్యగోరక్షణవృద్ధిజీవనక్రియాగరిష్ఠులును శ్రీనగరేశ్వర
జేవజనార్దనదేవపాదపద్మారాధకులును గౌరీలక్ష్మీచరణసేవావిధిజ్ఞులును శ్రీగురుభా
స్కరాచార్యాశీర్వచనాతిశయవిశేషసంపూర్ణాతిరిక్తైశ్వర్యులును ఘనసారకర్పూర
కస్తూరికాకుంకుమమాంజిష్ఠ చీనిచీనాంబరముఖసమస్తవస్తుక్రయవిక్రయవివేకవిశా
రదులును వైడూర్యవజ్రగోమేధికపుష్యరాగమరకతమౌక్తికపద్మరాగనీలప్రవాళాది
రత్నపరీక్షాధికారులును దేవబ్రాహ్మణప్రతిష్ఠాధురంధరులును సాలోక్యసామీప్య
పదసంపన్నులును బాండవవంశసంజనితవిష్ణువర్ధనరాజేంద్రప్రతిపాదితాశేషప్రవర్ధ
మానభూలోకసంపూర్ణకీర్తిప్రతాపులును నానాదేశప్రదేశసంప్రతిష్ఠితదేవాలయా
రామతటాకాగ్రహారభూసురపరిణయకావ్యనిధిముఖ్యసప్తసంతానాధీశ్వరులును శ్రీ
గురుభాస్కరాచార్యోక్తమాదిసమస్త భూసురార్పితగృహారామసస్యక్షేత్రపురశ్రే
ష్ఠకలితాగ్రహారధురంధరులును బ్రతివసంతసంతర్పితవిప్రసహస్రనిర్భూతాత్రిప్ర
వర్తములును అఖండితలక్ష్మీప్రసన్నులును గోటిధ్వజప్రతిష్ఠాపనులును సకలభాషావిశా
రదులును సత్యహరిశ్చంద్రులును సత్కాంతిచంద్రులును భోగదేవేంద్రులును
భాస్కరప్రభాసాంద్రులును బాధోధిగంభీరులును రూపజితకందర్పులును త్యాగ
కర్ణులును ధర్మధర్మజులును బరోపకారమూర్తులును నుత్తమజన్మావతారులును సద్యో
గాభిరాములును మలయజావల్లభులును మేనటికధర్మనిరతులును దేవబ్రాహ్మణపూజా
విధేయులును బెనుగొండపురవరశాసకులును నష్టాదశపురనివాసులైన ఛప్పన్నదేశ
సంచారవ్యాపారులైనసకలపట్టనవిస్తారాలంకారులైనవావివర్తకప్పనిమహానుభా
వులైనశ్రీమత్సమస్తసద్గుణసంపన్నులైన మహామేరుసమధీరులైన పెనుగొండపుర
వరశ్రీనగరేశ్వరముఖమండపంబున ధర్మసింహాసనంబునఁ గులాచారనిర్ణయమునకుఁ
గూడియున్ననగరస్వాములు తమతోఁబుట్టువులైన తన్నామధేయదాంకితులగు
ధర్మపురవాదిపురనివాసులగు నగరస్వాములకు వశ్నివహాప్రియపూర్వకంబుగాఁ బుత్తె
పలయు లేఖార్థములు. కులాచారధర్మనిర్ణయకారణంబునకుఁ గార్యంబుగలిగియు
న్నది. పత్రికాగంధత్వరంబున నతిశీఘ్రంబుగా రావలయు ననిలిఖియించి సప్త
దళలేఖానికలంబు నాచారులైనధూతల కిచ్చి పంచితిమి. - - - 108

ఉ. పత్త్రికలంతఁ జూచి పరబంధురసైకకళాధురంధరుల్
గోత్రపవిత్రు లార్యజనకోవిదు లాఢ్యు లపారధీరతా
పాత్రగరిష్ఠు లక్షయవిశుద్ధసువర్ణమణిప్రజంబులం
జిత్రముగాఁగఁ గూర్చుకొని శీఘ్రమునన్ జనుదెంచి రంపకున్. 109

క. వచ్చినకులజనధీరుల, నచ్చెరువుగ నెదురుకొనుచు నానందమున
న్మెచ్చుచుఁ బగ నుపచారము, లచ్చుగ నొనరించి రంత నమ్మితభంగిన్. 110

క. నగరేశ్వరసౌధంబున, నగణితముగ వైశ్యధీరులందఱుఁ గడఁకన్
జనధర్మసభాసదులై, నెగడుకులాచారధర్మనిర్ణయబుద్ధిన్. 111

వ. ఇట్లరుగుదెంచినవారికెల్ల బసినవసతుల నిచ్చి కొన్నిదినంబులు జరపి యొక్కనాడు భాస్కరాచార్యుతో విచారించి యీవచ్చినవారికి వృత్తాంతం బెఱిఁగించి ముందు జరపవలసినయత్నంబు సేయుం డనిన నట్లె యని భాస్కరాచార్యుండు నగరేశ్వర జనార్దనులముఖమండపమునం గూర్చుండి పెనుగొండ మొదలుగఁ గలయష్టాదశపురంబులనుండి వైశ్యులఁ బిలువంబంచి వచ్చినవారిం గూర్చుండ నియమించి వారల నవలోకించి దత్తావధానులై వినుం డని యిట్లనియె. 112

సీ. విక్రమాటోపుఁడై విష్ణువర్ధనరాజు దిగ్విజయముచేసి దీప్తమహిమ
మనపురి కేతెంచి మహిమతోఁ గుసుమాఖ్యసుత వాసవాహ్వయఁ జూచి కొంత
ప్రేమంబు నిండారఁ బెండ్లియాడెదనంచుఁ బలుకుచు గామాంధుఁడై తత్తరింప
నిచ్చువారము కన్య నీకుంటిమాయెనా చత్తు మటంచును జతనసలిపి
తే. బాలనగరాలు వచ్చిరి ప్రబలిన బలికి, యింక నెబ్బంగి నీకార్య మెట్లటంచుఁ
గలసి యన్యోన్యభాషలఁ గలుగుబుధులు, చేరియాలోచనంబులు చేయఁ జనును.

వ. ఇట్లు వైశ్యసంఘంబు లట్టివార్తాసముదయంబు విని కలంగి భయాక్రాంతస్వాంతులై యనంతరంబు ధైర్యంబవలంబించి ధర్మంబును శాస్త్రంబగు నీతిశాస్త్రంబును దలంచి పెక్కండ్రు పెక్కుబుద్ధుల నిట్లనిరి. 114

క. సోమకులాగ్రేసరునకు, భూమీశున కబల నిచ్చి పోఁగినకృపచే
నేమంబున బ్రదుకుదమా, యీమని జగడంబుసేయ నేటికి మనకున్. 115

వ. అని కొందఱు పలికిన మఱికొందఱిట్లనిరి. 116

సీ. చాళుక్యకులవార్ధిచంద్రుండు భూపతి యర్హమౌసంబంధ మని తలంపఁ
గలియుగం బిదిగానఁ గడుహీనకులుఁడైన రాజు నేనని మీఱి రక్షసేయ
యుగయుగధర్మంబు లొక్కొక్క విధములు మాతృధర్మంబుల జోద్యవిధులు
నీతియు ధర్మంబు నిజకులాచారధీయుం వృద్ధానుసారంబు వెదకి వెదకి
తే. దుర్బలప్రబలత నొందు ధోరయవలయుఁ, గాన నేయుపాయంబులఁ గన్య నీక
సామభేదాద్యుపాయముల్ సంగ్రహించి, నేర్పు పెంపున మానంబు నిలుపవలయు.

మ. నవరత్నోజ్జ్వలహారముల్ నవలసన్నానావిచిత్రాంబరల్
ప్రవికాసాంచితశుద్ధకాంచనగజప్రాజత్తురంగాదులన్
సువిచిత్రంబుగ నిచ్చి రాజతలఁపుల్ శోధించి తద్భృత్యులన్
వివిధోపాయములన్ వశం బొనరుపన్ జిత్తింపఁ గార్యం బగున్. 118

వ. అని విచారించి మిత్రసైన్యసుహృద్భాగసంధివిగ్రహామాత్యాదితంత్రంబులకు సామదాన
భేదాద్యుపాయంబులకు సాధింపరానికార్యంబులు లేవు. తద్విధానజ్ఞులం బ్రతి
భావంతు లగుమహానుభావులం బంచి రాయబారంబు చేయింపవలయు నని తన
సభాసదులలోన. 119

సీ. వేదశాస్త్రజ్ఞుల వివిధపురాణజ్ఞు లను సదాచారవర్తనుల మఱియుఁ
నీతికళాజ్ఞానవిఖ్యాతగరిష్ఠుల మాధుర్యవాక్ప్రౌఢిమానవిదుల
మాయాప్రతిష్ఠుల మహితప్రతాపుల నిశ్చయస్వాంతుల నియతమతుల
సవ్యాహతోక్తుల సద్భుతోద్యుక్తుల సకలభావజ్ఞుల సత్యధనుల
తే. బంచదశసంఖ్యధీరుల భాగ్యయుతుల, నమితధనవస్త్రసన్మాను లలరఁ గూర్చి
కలితవాక్యచయంబుల గారవించి, రాయబారంబు బంపె నుపాయవిదుల. 120

క. అంతట నవ్వైశ్యులు మది, నెంతయు సంతోషమంది యెలమిని ధనముల్
చింతింపఁగ నటుఁ గూర్చియు, వింతగ నారాత్రి గడపి వేకువ సంతన్. 121

వ. మంగళపాఠంబుల మేల్కొన్నవారై ప్రాతఃకాలవర్తనంబులు నిర్వర్తించి నగరే
శ్వరజనార్దనులభవనంబుల కేగి ప్రధానమస్కారంబు లొనరించి ప్రార్థనపురస్సరం
బుగా గురునాశీర్వాదమంత్రాక్షతలు గైకొని ప్రయాణోన్ముఖులై యున్నవారలం
జూచి. 122

గీ. నృపతి సమ్ముఖమునఁ జేరి నేర్పుమీఱ, పలుకు వారల నెమ్మనముల నెఱింగి
సెలవు గైకొని మాటాడవలయుఁ గాని, చెదరిపోకుండఁ జేయుఁడు చెప్ప నేల. 123

వ. అని పలుయుక్తు లెఱింగింప వారలు తదాజ్ఞావిశేషంబున బహువిధవాహనారూఢు
లై కదలి గౌతమమహాముని తపస్సామర్థ్యంబునం బ్రవహించిన వృద్ధగంగోత్త
రణంబు సేసి రాజమహేంద్రపురప్రాంతంబునఁ బద్మగిరిశృంగంబున సమస్తవైభవ
విభ్రాజితంబై నదివ్యమణిహాటకప్రభాపటలప్రచురప్రసిద్ధరమ్యహర్మ్యనివహం
బులం గలిగి చంద్రకాంతవితర్దికాస్థలమాధవీమంటపప్రముఖదేవతాగృహక్రీడా
వనప్రాకారతోరణరత్నకవాటభద్రశాలావృషభధ్వజస్తంభ హోమకుండమండప
సౌధోత్తరచిత్రభిత్తికావాతాయనాదివిశేషంబులచేత నద్భుతం బగుచున్న యభినవ
కైలాసంబనం బరఁగు మార్కండేయేశ్వరస్థానంబున మహాగణపతీశ్వరునకు షోడ
శోపచారంబులు సేసి భైరవాదిదేవతానికాయంబుల దర్శించుచుఁ బ్రదక్షిణంబులు
సేసి యమ్మహాదేవుని గర్భాగారంబుఁ బ్రవేశించి యిట్లని స్తుతియించిరి. 124

శా. ఆరాధ్యకృతవిచిత్రప్రకాశిత మహామాణిక్యతాపీఠ ప
ద్మరాగోపల వాద్యర్కమ్మలకాంతార్క ప్రకాశాత్మసో
పర్యాన్నాగ్రము నిత్యవైభవసుకస్థాను స్మహాదేవ శ్రీ
మాన్యాండేయుమహేశు నెంచిరి వణిక్సామ్యుల్ ప్రమోదంబునన్. 125

ఆ. మహితహేమపుష్పములు బాగ లొనర్చి, యఖిలవైభవముల నర్థిఁ జేసి
కపిల కర్పూరంబుఁ గపురఁ బ్రవేశించి, చని నృపాలుని మొగసాల నిలిచి. 126

వ. ద్వారపాలురు వణిగ్రాజమహాత్ములం జూచి తమరాక రాజున కెఱుంగునట్లు విన్న
పంబు సేయుం డనిన వార లరిగి విన్నవించుటకు సమయంబుగాక కొంతతడ వుండి
యంతఃపురంబున నున్న నిష్టవర్గముం జూచి ప్రణామంబు లొనరించి కృతాం
జలు లై. 127

ఆ. అవధరింపవలయు నవనీపతీశ్వర, విన్నపంబు సేయుచున్నవార
మినసమానతేజ పెనుగొండపురవరుల్, వరగుణాఢ్యు లైన వైశ్యు లిపుడు. 128

క. వినుతమహాసంపదలను, ఘనముగఁ గానుకలు దెచ్చి ఘనగాంభీర్య
మ్మున వాకిల నిటు నిలుచుచు, వినయంబున నవసరంబు వేఁడ మెట్లన్నన్. 129

వ. నిజాగమనంబు దేవరకు విన్నపంబుసేయవలయునని పలికితి మనిన నెఱింగించితి
మనవుడు నమ్మహారాజేంద్రుండు. 130

మ. పరమానందవికాసమానస శుభప్రారంభసంభావ్యుఁ డై
కర మొప్పం బ్రతిహారరత్నముల కొంకం గట్టంబు లిప్పించుచున్
వరసద్వైభవభవ్యసంభ్రమగతిన్ వైశ్యాబ్ధిపూర్ణేందులన్
గరిమం దోడ్తెం డనుచుం బలికెం గారుణ్యసంధాయి యై. 131

వ. తదనంతరంబ. 132

సీ. ఖచితసౌరభపుష్పకబరీతలంబున వెలయునుజ్జ్వలశిరోవేష్టనంబు
నవరత్నబహుదివ్యనవ్యభూషణకాంతి పర్యంకభూములఁ బ్రతిఫలింపఁ
గస్తూరికాసారఘనసారచందన పరిమళంబుల దిశ ల్పరిమళింప
సర్వోత్తమానర్ఘచారుదివ్యాంబరపటుతరస్ఫురణలు పరిఢవిల్లఁ
తే. బ్రథితశృంగారలక్ష్మ్యధిపతియు నగుచుఁ, గనకరత్నసౌధంబునఁ గాంతిమహిమ
వజ్రసింహాసనస్థుఁ డై వన్నె మిగుల, నతుఁడు గొలువుండె సర్వోన్నతవర్ధనుండు. 133

కొలువున్నవర్ణన సీసమాలిక:—

ఘటురాటముగ భూధిపతులు వింజామర లలరింపఁ జోళవంగాధిపతులు
ముక్తాఫలచ్ఛత్రములు పట్టి త్రిప్పుచుండు శుభరత్నఖచితమాసురత్తి వీవఁ
గుంతలుం దడదుండు కోర్కెలతో ధరియింపఁ బసిఁడిపళ్లెము పట్టబర్బరుండు

మణిదర్పణము పట్టె మఱియొకతె భోజనము చతుర్విధపక్వాన్నము పసిఁగెఁ దాల్చెఁ
గాంగబంగాళకాశ్మీరకాంభోజ లాటకేరళహూణులై యొప్పుమిగుల
సౌరాష్ట్రనేపాళచోళకర్ణాటజు లవణాబ్ధిపర్యంతా లద్దిఁ జేయఁ
సకురుమహారాష్ట్రఘూర్జరపాంచాలు రనయంబు జయజయధ్వనులు సేయ
యవనకొంకణసింహళాధీశు లంతంత భక్తి నమనము బద్ధి నిలఁగ

తే. మఱియుఁ బక్కినదిక్కుల మనుజవిభులు, భయభక్తిసేవావిధిజ్ఞులై కొలువఁ గొలువ
నాదిమబ్రహ్మసృష్టి రాజాన్యవిభులు, చారుపక్రమకీర్తులు సన్నుతింప. 134

చ. తరుణులు పట్టుచీరలు తామరసాక్షులు కీలుకొప్పులన్
సరసిజగంధు లున్నతకుచద్వయలాస్య సుధాంశుబింబ ల
త్స్ఫురకటిభార లంచితకృశోదర విద్రుమదామబింబోజ్జ్వలల్
పరమవిలాసినీమణులు కప్పిన బొమ్మలపుష్పగంధులున్. 135

వ. మఱియు ననేకసౌభాగ్యవతు లగువిలాసినీజనులు గొలువఁ గొలువుండి చెలువు
మిగిలి విజయసింహవిక్రమశాలి వీరసేనసుమంతశాంతనచంద్రహాస సింహధ్వజసు
మందనామంద విక్రమబలోద్ధతభీమాగ్రహాసమగ్రాయుధశుభశ్రీవమహాధీరకుమార
కంఠీరవ్రు లగుహితప్రధానులును బ్రహ్మాంతబలప్రముఖోద్దండమహాభుజదండమండి
నాయకులును విక్రమకీర్తియుగంధరు లగుసేనాధిపతులును నతిరథమహారథార్ధరథు
లనం బరఁగిన రథికసికాయంబులును మహామోఘవీరులును నిరర్గళబాహాటోప
దీపితు లగునపరిమితవీరభటులును సముద్ధతభుజసత్త్వసాహసచిత్తు లగువీరరాహుత్తు
లును దిగ్దంతిసమానంబు లైనగజవ్రజంబులును సూర్యరథ్యసమానంబులైన తురంగం
బులును సనత్కనకరత్నఖచితస్యందనంబులును ఋగ్యజుస్సామాథర్వవేదవేదాంత
వైశేషికభాట్టప్రాభాకరాదిశాస్త్రపద్మహంసు లగువిద్వాంసులును నీతిశాస్త్రాధిపతు
లును రంభాద్యప్సరస్సమాన లగుమదనమోహినీమంజువాణీరత్నతిలక రత్నావతి విశా
లాక్షి శృంగారిణి దివ్యాంగి బింబాధరి పద్మావతి పద్మగంధి కంబుకంఠి తనుమధ్య
నిమ్ననాభి వసంతమంజరిలావణ్యావలికళావతు లనంబరఁగిననర్తకీకాంతలు నాట్యంబు
సలుపఁ బందమహాశబ్దంబులు ఘుమఘుమాయమానంబులై చెలంగఁ బాండవవంశ
వర్ధనుం డైనయవిఘ్నవర్ధనుండు ద్వీపసప్తతి వినియోగాధీశ్వరుం డై వరాహలాంఛ
నాదిబిరుదధ్వజ విలాసంబు లలరఁ గొలువుండునవసరంబున నవైశ్యవరులు తమ
తెచ్చిన నానారత్నకాంచనరథాశ్వగజాద్యుపాయనంబులు సమర్పించి యాభూ
పాలశిరోమణిం గనుంగొని. 136

క. ధీరత నింపొదవ నమ, స్కారంబులు సేసి నిలిచి ఘనతరమహిలో
నేరాజుల కీభాగ్యము, లీరీతి న్మహిమ నలరు నెవ్వని కనుచున్. 137

క. మన్ననసుమతి నేసిన, యన్నరనాథులకెలాపు లాజయలక్ష్మీ
సన్నాహమునఁ గీర్తుల, నన్నతముగ నిఁక జెల్లు సర్వజ్ఞమణీ. 138

క. ధరణీలవర్ణాశ్రమముల, నరుడవడి లోకపాలకులఁ గలయకుండఁగ నెలమిన్
బరఁగిన ధర్మస్థితితో, స్థిరముగ రాజ్యంబు సేయ జేపట్టు తగున్. 139

వ. అని సన్మానించుచున్న యవ్వైశ్యోత్తములం గనుంగొని చిత్తంబునం గృప వొడ
మొత్త నుత్తుంగసంగతకుతూహలంబు క్రొత్తక్రొత్తలై వర్తింప వాసవీకన్యకా వివా
హం బవధరింప రమ్మని తోడ్కొనిపోవుటకై వచ్చినారు గావలయు ననుచు విజ
యసింహాదిప్రధానుల నందఱం జూచి మదీయసింహాసనసమానంబు లగు గద్దియ
లందఱకు నిడి యుపచారంబులు సేయుండని వారలట్ల కాక యని కమనీయ
రత్నసింహాసనంబులు వెట్టించి కూర్చుండ నియమించిన నాగద్దియలం జూచి
వైశ్యు లారాజున కిట్లనిరి. 140

క. రాజులు గూర్చుండెడియా, రాజితనవరత్నహేమరత్నాసనముల్
నైజముగా మాకేటికి, రాజన్యకలావతంస రక్షితభువనా. 141

వ. అనిన విని సస్మితవదనారవిందుండై సమస్తరాజ్యధురంధరుండును సకలకళానిపు
ణుండును నైనవిజయసింహుం డనుసమాత్యశిఖామణి రాజానుమతంబున నవ్వైశ్య
జనుల కిట్లనియె. 142

ఆ. రాజుమామ లీరు రాజరాజాంశులు, రాజ్య మేలఁదగినరాజు లనఁగ
మీకె రాజు లింక మేదినిమండలిఁ, రాజు లెన్న రనుచు రమణఁ బలికె. 143

క. వల్లమునిగో ప్రభృతులను, నల్లిసిరులను గణికిసెట్టి యూరప్ప్యలతోఁ
జెల్లముగఁ బలికె నప్పుడు, ఫుల్లసితాననముతోడఁ బూజ్యుల మనుచున్. 144

వ. అనిన విని యందఱు సుఖాసీనులై రంత. 145

సీ. కానుకల్ ప్రియమునఁ గైకొని వైశ్యుల దగ్గఱ గనకపీఠముల నునిచి
తడయక కర్పూరతాంబూలములు వెట్టి క్రమముతో వేర్వేఱ గారవించి
పరిణామమే యూరుభవులార మీకును భద్రమే వాసవీపద్మముఖికిఁ
గల్యాణమునకు లగ్నము చేరువయ్యెనే శోభనద్రవ్యముల్ జోకవడెనె

తే. కడమ గలిగినఁ జెప్పుఁడు కాంచనములు, భద్రగజములు హయములు పాడిపసులు
పటము లాదిగఁ గన్యకకుపారమైన, యంతయును విచ్చెద ననిన నాయూరుభవులు. 146

వ. రాజున కిట్లనిరి. 147

క. చక్కఁదనము నృపకన్యలు, పెక్కండ్రీభూమిఁ గలుగఁ బృథివీశ్వర నీ
వెక్కడ వైశ్యకుమారిక, లెక్కడఁ గక్కురితిమాట లేలా మీకున్. 148

వ. అనిన విజయసింహుఁడు రాజానుమతంబున నిట్లనియె. 149

ఉ. ఇందుకులాంచితాభరణుఁ డిన్నిజగంబుల నేలఁజాలు సం
క్రందనతుల్యుఁ డాతనికిఁ గామిను లెందఱు లేరు ధాత్రి మీ
నందనమీఁద నేటికొ మనం బొకయించుక నిల్పె నిందు మీ
రందఱుఁ బుణ్యవంతులు మహాధనవంతులు నైతి రుర్విలోన్. 150

క. వైవాహికశుభకరము, శ్రీవిభవసమస్తవస్తుశృంగారముల
న్నావిధి నొనఁగూర్చితిరే, భూవరుఁడును గనఁగవచ్చుఁ బొందు దలిర్పన్. 151

క. మీరందఱుఁ జనుదెంచిన, కారణ మది యేమి మిగులఁ గనలుఁ దురుశక్తిన్
ధీరత దేటఁ జెప్పుఁడా, సారస్యము మీఱ వైశ్యసత్తములారా. 152

వ. అని యమాత్యవరుం డిట్లాడిన చాతుర్యవాక్యంబు లుల్లసిల్ల వైశ్యులలోన. 153

చ. మునికులగోత్రసంభవుఁడు మోదమెలర్పఁగ మార్కసెట్టి యి
ట్లనియెను మీరు మమ్ము నపహాస్యము సేయఁగ నేల ధాత్రిలో
ననఘచరిత్రులైన వసుధాధిపు లెవ్వరు వైశ్యకాంతలన్
మునుపు వివాహమైరె సచివోత్తమ యేల వృథాప్రయత్నముల్. 154

వ. అనిన విని. 155

క. ఆహరాఖ్యాఖ్యుఁడిఁ గనుఁగొని, యామంత్రివరేణ్యుఁ డనియె నద్భుతమతి యై
సోమాన్వయసంబంధము, సామాన్యమె మీకులంబుసారం బయ్యెన్. 156

క. అన సచివునిఁ గని కనలుచు, మనమున నాభీలగోత్రమల్లాఖ్యుఁ డనెన్
విను నృప సంబంధముచే, ఘన మగునాకునత కేమికారణ మరయన్. 157

క. మాకులము విడచి పొందెదము, ప్రాకటవిభవంబు లేమి పని వైశ్యులకున్
లోకేశ్వరుఁ డగువిభునకు, మాకన్యకఁ గోరఁ దగునె మంత్రివరేణ్యా. 158

వ. అనిన మఱియొకమంత్రివర్యుం డి ట్లనియె. 159

సీ. వైశ్యాన్వయంబున వసుధాధిపతులకు సంబంధ మర్హంబు శాస్త్రభంగిఁ
గాదనువచనంబు గల్గినఁ జెప్పుఁడు నిర్వహింపఁగలేని నేర్పు లేల
సతులు వేవురుగల్గి సత్కృపానిలయుఁ డై కన్యాశిరోమణిఁ గడఁకఁ జూచి
కలఁపుచేయుటఁ జేసి ధన్యులై ప్రబలుచు నావిరాజసుఖంబు లనుభవించి
తే. నిత్యవైభవభంగుల నెగడుఁ డెలమి, నఖిలవిశ్వక్షితీంద్రుల నడిగి యైన
మనసునం దనుమానంబు మాని శుభము, శీఘ్ర మొనరింపుఁ డూరక చింతయేల.

మ. అని వాగ్వైఖరిఁ బల్కి మించఁగను దా నత్యుగ్రభావంబునం
గనుఁగొంచున్ హరశిష్టగోత్రవరదాఖ్యాధీశుఁ డేపారఁగా
వనియెన్ శాస్త్రము లేల చూడ భువిలో నర్యాంగనం బెండ్లియై
వినుతిం బొందినరాజు లేయుగమునన్ లేరీ విమర్శింపఁగాన్. 161

గీ. అనిన నవహసించి యమ్మంత్రి యిట్లను
నర్యజాతకాంత నంగజాఖ్య
రాష్ట్రి మెఱుఁగఁగ ధృతరాష్ట్రుఁడు పెండ్లాడి
యుత్సవంబుతో యుయుత్సుఁ గనఁడె. 162

వ. అనిన విని మఱియొక్క వైశ్యుండు. 163

క. ఎరసెల్లిగోత్రధీరుఁడు, నరనాథునిమంత్రితోడ నారాఖ్యుఁ డనున్
ధర నది ద్వాపరధర్మం, బిరవుగ నీ విట్లుపలుక నిపుణత్వంబే. 164

వ. అని పలికిన విక్రమశాలి యప్రధాని యిట్లనియె. 165

క. మీకును దెలిపెద వినుఁడీ, ప్రాకటముగ విప్రజాతిభామను బెండ్లై
లోక మెఱుఁగఁగ వెలయఁడె, శ్రీకలితుం డగు యయాతి చిరతరకీర్తిన్. 166

వ. అప్పలుకులు విని సమస్తపురాణపారీణుండు. 167

మ. ఘనమైత్రేయసుగోత్రుఁ డావరవణిక్కాంతుండు నాగాహ్వయుం
డనియెం గామిని దేవయాన కచుచే నత్యుగ్రశాపంబునన్
మనుజాధీశ్వరుభార్య యయ్యె కనుక న్నాపాప కే శాప మి
వ్వనజాతాక్షి గణింపఁగాఁదగునె పూర్వద్వాపరప్రక్రియన్. 168

వ. అనిన వీరసేనుం డనుమంత్రివరుం డిట్లనియె. 169

చ. జలనిధి మేరదప్పిన నిశాకరబింబము త్రోవదప్పినన్
బలువిడి ధాత్రి గ్రుంగినను భాస్కరుఁ డిట్లుదయింపకుండినం
గులగిరి సంచరించినను గూర్మము భూమి భరింపకుండినన్
బలికినఁ బొంకనేరరు కృపాకరులై తగువైశ్యు లెప్పుడున్. 170

వ. ఇట్లనినవాక్యంబులకు సంతసించి సభాసదు లౌరౌరయని సంస్తుతించిరి. అమ్మంత్రి మఱియు నిట్లనియె నదియునుం గాక గౌతమీనదికి నంపిపోయిన మీబాలనగరంబు లిమ్మహారాజేశ్వరుని వెంటఁ బరమాప్తులై వచ్చి రందు సరసస్లాపంబు లాడినమాటలు దలంచికొండు వట్టివాగ్వాదంబు లేమికారణంబు ధర్మసూక్ష్మంబు లనేకవిధంబులు గలవు మీ రెఱుంగని ధర్మంబు లేదు సంతుష్టచిత్తులై కన్య నొసంగి మహారాజుకృపావిశేషంబునం బ్రదుకుం డనియొడంబఱచుసమయంబున. 171

గీ. శ్రీలకాఖ్యగోత్ర సింధుశశాంకుండు, సోమిసెట్టి పలికె సొంపుమిగుల
విడి నెపంబు చేసి యిబ్బంగి నన నేల, ధనము గొనుఁడు మాకుఁ దగినపాటి. 172

వ. అని పలుకుసోమాఖ్యుం గనుంగొని వీరసేనుం డనుదండనాథుం డిట్లనియె. 173

క. ధన మెన్నఁడు మిమ్ముఁ గొన మని, ఘనముగ శాసనము లిచ్చి కలకాలంబున్
మమ మని మాన్యము నేతుమె, ధన మెంతటిమాట గాఁగఁ దడవితి రనఘా. 174

వ. అనిన విని. 175

క. గోసీలగోత్రజాతుఁడు, వాసిగఁ గందలుఁడు పలికె వసుమతి మమున
ర్వేశుఁడు నుపమాన్యులుగాఁ, జేసి ప్రతిష్ఠించినాఁడు సిద్ధస్ఫురణన్. 176

వ. అనిన సుమంతుం డను ప్రధాని యిట్లనియె. 177

క. దైవములు సేయుమాన్యము, లీవసుధను సాగు ననుట యిది నిజమైనన్
భూవరుఁడు వేల్పుగాఁడా, నావిష్ణుర్భూపనియెడు నాస్మృతివినఁడే. 178

వ. మఱియు నొకండు. 179

క. ఉత్కలగోత్రజుఁ డుత్తముఁ, డతనికి నిట్లనియె మంత్రి కంతుకలీలన్
పతి మత్తేభాకృతి ను, ద్ధతుఁడై చరియించె నేని దగ్గఱవలదే. 180

వ. అనినఁ జంద్రమాడుం డను ప్రధాని యిట్లనియె. 181

గీ. ఎందుఁ గందులేని యేణాంకవరవంశ, వర్ధనుండు విష్ణువర్ధనుండు
సకలధర్మవేత్త సర్వజ్ఞుఁ డారాజ,శేఖరునకు మేము చెప్ప నేల. 182

వ. అనిన విని మఱియు నొకండు. 183

క. నెఱిమాసాంతలగోత్రుఁడు, నెఱజాణగునక్రిసెట్టి నృపమంత్రి కనున్
వెఱపేమి కన్యనీ మని, మొఱపెట్టఁగఁ బెండ్లి గలదె ముల్లోకములన్. 184

వ. అనిన సింహధ్వజుం డనుదండనాథుం డిట్లనియె. 185

క. మును కన్యనిచ్చెదము నే, మని సత్యమువలికి యిప్పు డానోటనె యీ
మని మొఱవెట్టఁగ నేటికి, నినశేఖరుతోన మొదల నీ మనరాదే. 186

వ. అనిన యనంతరంబ వీరధ్వజుం డనుమంత్రివరుండు కోపోద్దీపితమానసుం డై యిట్ల
నియె, నీసార్వభౌముండు మీకల్లుం డైన నంతకంటెఁ గీర్తియు సౌఖ్యంబును
బ్రతాపంబును గలదె. మీకు నైహికాముష్మికంబులు సిద్ధించు వేర్వేఱ మాట
లాడకుండుండు మీ రీశ్వరప్రసాదలబ్ధవిభవులరు, మీకు సమస్తశాస్త్రజ్ఞానవిశేషం
బులు ధైర్యగాంభీర్యమాధుర్యవాక్యంబులు నైజంబులు గావునఁ జెప్ప నేల మీరా
డినమాట తప్పక కన్యనిచ్చుటమేలు రాజునకు మీకంటె నావశ్యక బంధులులేరు.
అదియునుం గాక నింకొక్కటి వినుండు మున్నుఁ గాంచీపురంబునఁ గాంతార
వంతుం డనురాజు నిఖిలవిద్యావిశారదుండును మహాతపోధనుండు నగు కేశవాచా
ర్యుండను విప్రుని కొమార్తను బాణిగ్రహణంబు చేసె నంతకంటె మీకులం
బెక్కుడే శుభయత్నంబు సేయుం డని వాలాయించి పలికిన. 187

క. కరుణింపుము మాపం పర, తరములనుండియు విశేషధర్మముగల ద
చ్చెరువుగ మాతులకన్యా, పరిణయ మిజ్జగమునందుఁ బ్రఖ్యాతముగాన్. 188

వ. అని విన్నవించిన వైశ్యులం జూచి విజయసింహుం డిట్లనియె. 189

ఉ. రాజితలీల మీపురము రాజకులాగ్రణి చూడవచ్చినన్
తేజ మెలర్ప మీరు సుదతీజనకృత్యము లైనయట్టిసి

రాజనవేళఁ గన్యకకరగ్రహణార్థము సమ్మతించి వి
ర్వాణ్యజముగాఁగ నిచ్చితి రవర్ణ్యము ధర్మము దప్పనేటికిన్. 190

గీ. అనిన మాటకు మంత్రితో ననియె నప్పు, గుణగరిష్ఠుండు పాకాలగోత్రజుండు
తిరుమలాఖ్యుండు సితిచే సరసు లెంచఁ, బరమమాధర్య వినయసంప్రార్థనముగ. 191

క. నగవులకుఁ గన్య నడిగెను, జగతీశ్వరుఁ డనుచు రాజు సంతోషింపన్
మగువను నైకొనుమంటిని, తగునా యటువంటిమాట తథ్యము సేయన్. 192

క. నగ వైనను నిజమైనను, జగతీశ్వరుఁ డైనఘనునిసంబంధముచేఁ
బొగడొందెను మావంశము, తగుఁ దగ దని తలఁపకుండు తత్సంశయమున్. 193

చ. వరగుణబుద్ధి నీతిజయవంశపరాక్రమకీర్తిసంపదల్
సరియగువారితోడ బుధసమ్మతిచే సుభయోనుకూలతం
బరిణయవైభవంబు సలుపం దగుఁగాక భవాదృశక్షితీ
శ్వరులకు వైశ్యకన్యల వివాహము గాఁదగ దెన్నిభంగులన్. 194

వ. అనిన మంత్రివరుం డిట్లనియె. 195

గీ. అవనిపతి కీయదలఁచిన నధమవృత్తి, యీమహారాజవరునకు నిచ్చినపుడ
మీరు రాజసమానులు మేదినిపయి, నేల హీనాధికత్వంబు లెంచి చూడ. 196

వ. అనిన వైశ్యవరుం డిట్లనియె. 197

సీ. ధర విప్రవరులకుఁ దమతమశాఖల వైవాహికంబు బలిపావనంబు
క్షత్రియస్వయంవర గాంధర్వనిజకులోద్వాహంబు నృపులకు వర్ణితంబు
బ్రహ్మోరుసంభవప్రఖ్యాతవైశ్యుల కురుకీర్తి నిజవంశపరిణయంబు
బలిమి నన్యులకన్యకలఁ దెచ్చి పెండ్లాడ శాస్త్రంబు దలఁపఁ బైశాచవృత్తి
తే. ధర్మశాస్త్రక్రమంబునఁ దత్త్వ మెఱిఁగి, యైహికాముష్మికఫలంబు లతులకీర్తిఁ
గలఁగకుండుట ధారిణీశులకుఁ దగవు, వైశ్యులకు రాజవంశవివాహ మేల. 198

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 199

సీ. అమరుల భక్షింప నంబుధిఁ బుట్టిన కాలకూటము నీలకంఠుఁ డడఁచె
వనదీశరుశైలవారాశిజంతుసంయుతమహీస్థలి భోగిపతి ధరించె
శౌరి సోమత్వాష్ట్రవతారాదిబహువిధజననంబు లొంది రాక్షసుల నడఁచెఁ
జంద్రార్కమరుదగ్ని జలధరంబులచేత రాజిల్లు లోకసంరక్షణంబు
తే. నట్టిదేవాంశసంభవుఁ డనఘమూర్తి, పాండవాన్వయుఁ డిటువంటిపనిఁ దలంచి
కరుణ దప్పుచు వర్ణసంకరము సేయ, దలఁచుచుండఁగఁ గా దనవలదె మీకు. 200

వ. అనిన విని కుమారకంకీరవుండను ప్రధాని యిట్లనియె. 201

క. నాలుగుజాతులకన్యల, నోలి వివాహంబుగాఁగ సుచితంబై భూ
పాలునకు వర్ణసంకర, మాలిన్యము లేదు శాస్త్రమార్గములందున్. 202

క. పరకామినీసహోదర, బిరుదాంకితుఁ డన్యసతులఁ జేర్కొనఁ డెప్పుడున్
వరమితి కన్యక గావునఁ, బరిణయమున కిచ్చగించెఁ బాపము గలదే. 203

వ. అనుమాటలకు వారల నంపఱ నివారించి వసిష్ఠగోత్రుం డగుకేశవాఖ్యుం డిట్లనియె.

ఉ. రాజకులైకభూషణుఁడు రమ్యచరిత్రుఁడు విష్ణువర్ధనుం
డేఁగమెల్ల గెల్చి ధరణీపతు లిచ్చినరాజకన్యలం
జేతముతోడ గైకొనుట ధీరగుణం బటుగాకయున్న మ
రాష్ట్రజము వైశ్యకన్యకవివాహ మనర్హము శాస్త్రవేదికిన్. 205

ఉ. శ్రీగలరాజపుత్రులకుఁ ఉత్తమువచ్చినచో వివాహమై
భోగకరాయణత్వమునఁ బొల్పు వహించుట రాజనీతి వే
దాగమశాస్త్రవేత్తల కనర్హము రాజున కీయఁ గన్యకన్
భోగినియాఁ బరీయు లగుపుత్రులు రాజ్యము సేయఁ గర్తలే. 206

వ. అనిన జయధ్వజుం డనుమంత్రి యిట్లనియె. 207

క. మీకులకన్యకుఁ బుట్టిన, యాకొమరుఁడు నిఖిలభూతలాధీశుం డై
కైకొనియెడుఁ బితృసంపద, మీకును సందేహ మేల మీఱ తదాప్తుల్. 208

వ. అనినఁ గరుణకులగోత్రుం డగుగౌతమాఖ్యుం డిట్లనియె. 209

క. శంతనువివాహమునకును, గాంతామణి సేయకున్నఁ గాంగేయుఁడు ని
శ్చింత నిజోద్వాహమ్ము ని,తాంతమతి స్వీడంతు రాజ్యతంత్రం బనియెన్. 210

గీ. ఇట్టి కథలుండ మా కేటి కింతపనులు, వలదు నృపకన్య లుండంగ వైశ్యకన్య
స్వర్ణరత్నవిభూషణోద్దీప్త లయిన, శుద్ధచరితుల కిత్తడిసొమ్ము లేల. 211

క. తలిదండ్రులు చింతిల్లఁగ, గులకన్యక లుండ నన్యకులకన్యకలన్
చలమున పరియించినపతి, వెలయుఁనె యిటువంటిభ్రమలు విడువఁగవలయున్. 212

వ. అనిన శుచిశ్రవుఁ డనుప్రధాని యిట్లనియె. 213

క. సంతతధార్మికుఁ డగుదు, ష్యంతుఁడు శశివంశమందు జన్మించి వన
ప్రాంతమున నున్నయట్టిశ,కుంతలఁ గణ్వఋషిపుత్రిఁ గోరి వరించెన్. 214

గీ. అగ్రకులమున జన్మించి యధికులైన, భూసురోత్తమకన్యలఁ బుచ్చుకొనుట
నీతి నృపులకు మూఁడవజాతి యయ్యు, మీకుమారికఁ గైకొంట మేలుగాదె. 215

చ. అన విని విష్ణువర్ధననృపాగ్రణి వైశ్యులఁ జూచి పల్కె మీ
రనుపమధర్మమార్గచరు లాడినమాటలు బొంకఁ జెల్లునే
వనజదళాక్షి నిందుముఖి వాసవకన్యక నిత్తు మంచు మ
మ్మని పెదునాఁడు నేఁ డనృతమాడినఁ గోమలి నీక తీఱునే. 216

వ. అనిన విని. 217

క. నాళీలగోత్రవంశజుఁ, డాళీలవిరోధరోషణాకృతి బలికెన్
నీభూమి నున్నసకల, క్షోభం బగుఁ బెండ్లిగలుగఁ గులములు గలవే. 218

వ. అనిన రా జిట్లనియె. 219

గీ. మల్లిసెట్టి మామ మఱియేల కోపింపఁ, జంద్రవంశజుండ సాంద్రయశుఁడ
మీరు వైశ్యవిభులు మీకన్యఁ బెండ్లిగాఁ, దగును మాకు శాస్త్రధర్మ మగును. 220

వ. అనిన వైశ్యులలో నొక్కరుండు. 221

చ. చతురత నెంచుపాఖ్యకులచంద్రముఁ డిట్లను గీర్తిసెట్టి సి
వితరులభంగి ధర్మగుణహీనత నేటికి మమ్ముఁ బల్కె నూ
ర్జితయశము న్నయంబుఁ గులశీలములుం దిగ నాడి మేముభూ
పతికిని బాస నిచ్చిన సభాసదులందఱు మమ్ము నవ్వరే. 222

గీ. అనిన విజయసింహుఁ డను వణిగ్వరుతోడ, నూర కిట్లుపలుక నుచితమగునె
ధర్మగుణము విడిచి ధరణీశుఁ డాడిన, మాట యెద్ది యనుచు మండిపడియె. 223

వ. తదనంతరంబ. 224

చ. కొసరక మంత్రి నైనగులగోత్రజుఁ డిట్లను భూరిసెట్టి యీ
వసుమతిలోపలం బ్రజలవంక నధర్మము పుట్టె నేనియున్
వసుమతి నాయకుం డెఱిఁగి వారలకుం దగుశిక్ష సేయుం నా
యసము త్యజించి నింపలకు నాలయమై యిటు సేయఁ బాడియే. 225

వ. అనిన మంత్రివరుం డిట్లనియె. 226

గీ. ధరణిఁ బూర్వనృపులు తమకంటెఁ దక్కువో, కులమునందుఁ బాపఁ గొన్నవార
లెందఱైనఁ గలుగ రెఱుఁగుదు మిందుకై, యిందువంశపతికి నేటి నింద. 227

వ. అనుటయు. 228

క. మెండులగోత్రభవుం డు, ద్దండత నాకపిలసెట్టి తా నిట్లనియెన్
మండలనాథునిఁ గామాం, ధుం డనఁగా మెలఁగుమంత్రి మాఱాడగదే. 229

వ. అనినఁ గోపాటోపంబున మంత్రి యిట్లనియె. 230

క. ఒక తెఱుఁగ కన్యభామను, గడుసరి యై పట్టువాఁడు కామాంధుఁడు గా
కొడఁబఱిచి పెండ్లియాడెదు, కడుఁబుణ్యుఁడు రాజవరుఁడు కామాంధుండే. 231

వ. అనిన విని. 232

చ. కులవినుతుండు గంధశిలగోత్రజుఁ డిట్లను లోకిసెట్టిలో
కులు దెగడ న్నృపాలునకుఁ గోమలి నిచ్చితిమేని యెప్పుడుం

గులసతి గాదు రాజునకుఁ గోమటికన్నియ భోగకాంత యీ
చెలువ యనంగ నేము విన సిగ్గగుఁ జావఁగఁ జాల మేటికిన్. 233

వ. అనినవిని సుబుద్ధి యనుమంత్రి యిట్లనియె. 234

గీ. హీనజాతివాని కెఱుఁగక యిచ్చిన, సిగ్గుగాక మీకు క్షితిపతికిని
నధికవంశజునకు నాత్మజ నిచ్చిన, వన్నెగాదె మీకు వైశ్యులార. 235

వ. అనుటయు. 236

క. బలిశిష్టగోత్రజాతుఁడు, బలియుండు వసుకసిటిసెట్టి పలికెను వినుఁ మా
కులమున కెక్కువ తక్కువ, కులమునఁ గీడేమి వన్నె గూడదు మాకున్. 237

క. కూడ దనసేల యనుఁగుఁడు, మాడలుఁ దురగములు కరులు మాణిక్యములున్
వేడుక నిచ్చెద మే మని, యాడంగాఁ దగదు మీకు నధిపతియొద్దన్. 238

వ. అనిన మఱియు నొక్కఁడు. 239

క. సూర్యకులగోత్రసంభవుఁ, డార్యులు విన దుగ్గిసెట్టి యప్పు డిట్లనియెన్
మర్యాద దప్పి యుండుదు, లర్యాంగన కిత్తు మనుట యర్హమె మీకున్. 240

వ. అనిన విజయసింహుం డిట్లనియె. 241

క. ఉండుదు లొల్లడు రాజని, శంకింపరు మనములోన జననాయకుఁ డీ
వంకరకొంకరమాటలఁ, బంకజముఖి వినుచుఁ జెన్నిభంగుల నైనన్. 242

వ. అనిన విని. 243

క. తుప్పాలగోత్రసంభవుఁ, డప్పుడు నృపమంత్రితోడ నమృతాఖ్యుఁ డనున్
దప్పక మామేనటికమొ, యిప్పుడు మాకన్యఁ బతికి నిమ్మనుటెల్లన్. 244

వ. అనినమాటకు విక్రమసేనుం డను ప్రధాని యిట్లనియె. 245

క. రాజునకుఁ గన్య నిచ్చినఁ, దేజం బెవ్వరికిఁ గలదొ తెలియదు మదిలో
రాజనుమాత్రమె ధరవి, భ్రాజిష్ణుండతని కిడుట భాగ్యము గాదే. 246

వ. అనిన విని. 247

గీ. కనలి చన్నట్లగోత్రుండు గౌరిశెట్టి, పలికె మాకన్య మీనరపతికి నీఁగ
లట్టిసౌభాగ్య మాతేజ మదియె లెస్స, హారికి సారంగి నిచ్చినయట్లు కాదె. 248

వ. అనిన నప్పలుకులకు మంత్రు లిట్లనిరి. 249

క. అటువంటిమాట లేటికి, నిటలాక్షుఁడు సాక్షిగాఁగ నిజముగఁ గన్యన్
బటుభక్తిఁ దనకుఁ బట్టపుఁ, గుటిలాలకఁ గాఁగ మెలఁపుఁ గోర్కులు దీర్పన్.

వ. అనినఁ గోపంబున. 251

క. పుచ్చకులగోత్రధీరుఁడు, సచ్చరితుఁడు గోపిసెట్టి సచివుల కనియెన్
మచ్చరమున నిటుతగునా, రచ్చలకెక్కించి మమ్ము రాయిడి సేయన్. 252

వ. అనిన సుబుద్ధి యనుమంత్రి యిట్లనియె. 253

గీ. జనకవేణ్యునకును సన్నకసన్నగాఁ, గన్నె కోసఁగు మనినఁ గాదటంచు
వచ్చి మీకు మీర వచ్చుకు నెక్కితే, యింత రోజీఁగి మమ్ము నేల దూఱ. 254

వ. అనిన విని. 255

గీ. పడిసిశిలగోత్రరత్నంబు పాకిసెట్టి, యమాత్యునిమాటల కాగ్రహించి
పలికె రఘురామచంద్రుని భార్యఁ జూచి, కాముకుం డైన రావణుఁ డేమి కుడిచె.

వ. అనిన రోషించి విజయుం డిట్లనియె. 257

ఉ. మానవభోజనుం డధికమన్మథుఁ డై నృపు డాఁగురించి త
న్మానినిఁ గోరుచుఁ బోవు టది మానృపుచర్యకు సాటిచేసెదే
మానిని పృచ్ఛిలించెను క్రమంబున మానృపుఁ డివ్వసుంధరన్
గానక యిట్టు లాడ నగుఁ గాదనరే వినువార లిప్పుడున్. 258

వ. అనుటయు. 259

గీ. బుధురకులగోత్రుఁ డిట్లను భోగిసెట్టి, మంత్రి వైయుండి గెలువనిమాటలేల
వావి దప్పి వరించినవనజభవుఁడు, శిరము గోల్పోవు టెఱుఁగవే శివునిచేత. 260

వ. అనిన మంత్రివరుం డిట్లనియె. 261

క. పరమేష్ఠి వావి దప్పిన, హరుఁ డధికుఁడు గాన నణఁచె నది తథ్య మగున్
ధరలోన మీ రెఱుంగఁగ, ధరణీతలభర్త వావిదప్పెనె చెపుడా. 262

వ. అనుటయు. 263

గీ. వినుకులశ్రేష్ఠగోత్రుండు వీరిసెట్టి, వినిమహాఘోషమున మంత్రివిభుని కనియె
గౌతమాంగనఁ గోరి యాఖండలుండు, చెడ్డచేటు మహీస్థలిఁ జెప్పవినవె. 265

వ. అనిన మంత్రిముఖ్యుం డిట్లనియె.

క. పరకాంత బలిమిఁ జెఱచిన, పురుహూతుఁడు చెడియెఁ గాక పురుషాధమ యే
పరకాంతను గోరెను మా,నరపతి యన్యాయపరుఁడె నాకుం జెపుమా. 266

వ. అనిన నవైశ్యులందఱుం గలసి యిట్లనిరి. 267

చ. అనఘుఁడు రాజచంద్రుఁడు మహాత్ముఁడు సంతతికాంక్షనైనఁ బా
వననిజవంశకన్యను వివాహము గాఁదగు భోగకాంక్షకై
నను జగమెల్ల గెల్చి నరనాథుల కన్యలఁ దెచ్చినాఁడు నె
మ్మనమున కిచ్చయైనఁ బ్రియమానినుల న్వరియింపఁగాఁ దగున్. 268

సీ. అనినమాటకుఁ బ్రధానాగ్రగణ్యుం డైన విజయసింహుం డిట్లు వెలయఁ బలికె
మహనీయకౌస్తుభమాణిక్య మబ్బిన నన్యరత్నమునకు నాస యగునె
యతిమనోహర మగునమృత మబ్బినచోట దీర్ఘికాజలములఁ దుష్టియగునె
కామధేను వ దింటఁ గలిగినపిమ్మట మహిషదుగ్ధము మీఁద మనసు గల్గునె

తే. కన్యకామణి వాసవకన్యయందుఁ, గాంతఁ జేసిననృపుఁ డన్యకాంతలందుఁ
గలుపుచేయఁడు చలమున బలిమి నైన, నబలఁ గైకొను లోకవిఖ్యాతిగాఁగ. 269

చ. అన విని విష్ణువర్ధననృపాగ్రణి యుగ్రకృశానుతుల్యుఁ డై
మనమునఁ గొంకు లేక వెతమాటలు పల్కులు నుచ్చరింపఁగా
వినుచును సమ్మతింపెదరు వీరల వే చెఱఁ బెట్టి గ్రామముల్
గొనకొని కాల్చి కన్నియను గొబ్బునఁ దెం డని పొండు వేగమే. 270

వ. అన విని. 271

సీ. పాంచాలగోత్రాబ్ధిబంధురసోముండు నరపతి కీర్తను నాగిసెట్టి
పూర్వాద్రిపర్యంతభూపాలు రిచ్చిన యశ్వాళ్లు లోకనూఱునైదుపదులు
నున్మత్తులైనట్టి యుత్తరాధీశ్వరు లిచ్చినచంద్రాస్య లేడుపదులు
పశ్చిమదక్షిణపతు లొప్పగించిన నారీమణులు వేడ్క నాల్గువేలు
తే. నిట్టిపూఁబోండ్లకంటెను నధికమైన, చక్కఁదనమెక్కుడిది కన్యఁ జనదు గోర
మనుజనాయక మంత్రులమాట వినవు, క్షోణిజనమిత్ర పాండవకులపవిత్ర. 272

వ. అనిన రా జిట్లనియె. 273

క. రాజు లొసంగినకన్యలు, తేజోధిక లైన వారి తెఱఁ గేనొల్లన్
నాజీవము మీకన్యక, నేఁ జూచినఁగాని నిలువనేరదు మామా. 274

క. చక్కని మెఱపులఁ గలపుచు, నొక్కటఁ బ్రోవినటుఁ బోసి యుంచినకేలిన్
నిక్కము జేసె విరించియుఁ, దక్కిననతు లెల్లఁ గన్యతరమగునతులే. 275

వ. అనిన విని. 276

సీ. వేగొట్లగోత్రాబ్ధిశేఖరుండైనట్టి కొండి సెట్టిట్లనుఁ గోర్కెతోడ
ముఖము చంద్రుం డని మోహాన భ్రమసిన శ్లేష్మాంబురాశిచూ చెప్ప నేల
పిఱుఁదు చక్కన యని ప్రేమ మోహించిన మూత్రపురీషాలమొదలి నెలవు
స్తనము లందము లని సతుల మోహించిన మాంసఖండము గాదె మనుజనాథ
తే. కాన నింతులపై నతికాంక్ష లేల, రాజఋషులు మీ పెద్దలు రాజవర్య
వారివర్తన వెలయుము వాదులేల, నవ్యగుణగణ్య జనసుతనరవరేణ్య. 277

వ. అనిన రా జిట్లనియె. 278

క. యోగము మామలు చెప్పిన, బాగుగ నే నెఱిఁగి భామఁ బాసెద నన్నన్
వేగెడుఁ జిత్తము మఱియును, యోగమె కోరెదను చిత్త ముండదు నియతిన్.

వ. అనుటయు. 280

సీ. శ్రీలయుంతనకుల శ్రీహనుమంతన్న యొదుఁగునే నొయ్యన బెదరు లేక
చక్రవర్తుల మించి చవ్రులైనరాజ్యంబు గలిగి దిగ్విజయంబు ఘనతఁ జేసి

యీభూమి పాలించి యింద్రుని నటుమించి భోగించి దిక్కులఁ బూజ వడసి
కోమటికన్యకఁ గోరుట ధర్మమా మాకులక్షోభకా మనుజనాథ
తే. కానలుసాగనికోర్కులు కోరి లేని, మోహవారాశిఁ బడి నీవు మునుఁగ నేల
కాంతమీఁదిమనసు మృత్యుకారణంబు, కాన వలదంటి మిది పగగాదు దేవ. 281

వ. అనిన రాజిట్లనియె. 282

క. కాంతను జేయకయుండినఁ, గంతునిచేఁ బ్రదుకఁ గాని కాలునితోడన్
ఎంతే బలవంతుఁడ నై, పంతంబునఁ బోరి గెల్తు బాహాస్ఫురణన్. 283

వ. అనుటయు. 284

సీ. పడగశిల్లోత్రుండు భానుసమానుండు పలికె ధర్మము పుట్ట బాలిసెట్టి
దేవ రెండవజాతితేజోధికుండవు దిక్కులు గెల్చినధీరమతివి
త్రైవర్ణికుల మేము ధనదాంశభవుల మ దింతకాలము ధర్మ మిట్లు నడచె
నిప్పుడు నీవేల యీరెండుజాతులు సంకరంబులు గాఁగ సమయఁ జేయ
తే. వలదు నృపవంశవర్య యీవనితఁ బెండ్లి, యగుట యిదిధర్మవర్తన మగునె చెప్పుమ
చెప్పితిమి నేర్చునట్లుగాఁ జిత్తగింపు మనుచు మ్రొక్కిన నిట్లను నవనివిభుఁడు.

క. వలదని మీరలుచెప్పినఁ, జలమున నేఁ బెండ్లియైన సంకర మౌటం
దెలియఁగఁ జెప్పితి రందఱుఁ, గలఁచిన మన్మథునిఁ బట్టి కావనలేరే. 286

వ. అనుటయు. 287

సీ. గంధసిల్లోత్రుండు సింధుగంభీరుండు లోకేశుతో నను లోకిసెట్టి
గడియాధముల నాజి గడఁగొని ధరఁ గూల వేయు నాశౌర్యంబు వెరసి లేదు
వింట నాయుధముల వీరులఁ జెండెడి బంటుతనము లేదు బవరమందు
ఉప్పుగుడా లమ్మి యూరిలోఁ దిరిగెడు బుద్ధి కోమటికన్యపుత్రు లవఁగఁ
తే. గలిగి యందును క్షాత్త్రంబు గలుగ దెందు, దేవ యీకన్యఁ బెండ్లిగాఁ దివిరె దేల
ధరణిఁ బాలింపఁ జాలినతనయుఁ గాంచు, సూర్యవంశజఁ బెక్కొమ్ము సుజనవినుత.

వ. అనఁచుండ మఱియు నొక్కండు. 289

క. పట్టపుదేవికిఁ బుత్త్రులు, పుట్టిరనుచుఁ గన్య నడుగ భువి యేలంగా
నెట్టన వీరు లనేకులు, గట్టిగఁ గులసతులు గలరు కడఁగుము రాజా. 290

సీ. పొకులగోత్రుండు సన్నుతాచారుండు పలికె నారాజుతో భద్రిసెట్టి
మీతాత భీష్ముండు మించి రాజులగెల్చి కన్యల మూవుర ఘనతఁ దెచ్చి
తమ్ములకును బెండ్లిఁ దాఁ జేయవచ్చిన నందులో నొకపాప యన్నమాట
వేవొక్కరాజున కిల్లాల నని పూఁచి బాస పొందొనరించి పలికె నపుడు
తే. మగువ నొల్లక యారాజు మరల ననిపె, నట్టిరాజాన్వయుండవ యధిప నీవు
అరయ నరిసెట్లగోత్రున కాదియందు, నిర్ణయించినపరకాంత నీకు వలదు. 291

వ. అనిన రాజిట్లనియె. 292

క. పెనుగొండకు నేవచ్చుట, ఘనముగ మీకన్య నడుగఁగా నిమ్మనుచున్
మనమున మోహము పుట్టెను, వినుఁ డిఁక మీ నేర్పు లేల వెలఁదుక సింక. 293

వ. అనుటయు. 294

సీ. వేసలగోత్రుండు విమలచారిత్రుండు వీరిసెట్టియుం జనవిభున కనియె
ద్రుపదభూపాలుండు ధూర్జటివరమునఁ గన్యకారత్నంబు గాంచి యంత
మత్స్యయంత్రముఁ బన్ని మహిరాజలోకంబు రప్పింప నర్జును డొప్ప మిగిలి
లక్ష్యంబు నేసియు లలనఁ గైకొని వచ్చె భుజశక్తియుఁ గీర్తి భూమిపాల
తే. వసులు మెచ్చంగ వసుధలో వాసి కెక్కి, నట్లు చేసిన సత్కీర్తి యలరుఁగాక
వైశ్యసతిఁ బెండ్లియైనను వసుమతీశ, ధారిణీశులు నవ్వరే ధరణియందు. 295

వ. అనిన విని రాజిట్లనియె. 296

క. ఎక్కడిరాజులు నవ్వఁగ, జెక్కాడుదు వారిఁబట్టి సెలవులు గోతున్
నిక్కము మీ కిట వెఱచెదఁ, దక్కిన నన్నెదురువారు ధరణిం గలరే. 297

క. ఇందఱు వలదని చెప్పిన, సుందరి నీకమాన లేదు సుడియక దయతో
డం దగ నిచ్చిన బ్రదికెద, నందఱుఁ గాదనకుఁ డయ్య యార్యకులారా. 298

వ. అనిన. 299

సీ. తెలియఁగొప్ప ననియెవివరిసెట్టిగోత్రుండు కన్న సెట్టియు రాజుఁ గాంచి యపుడు
దేవర యీకన్య దేవిఁగాఁ గైకొన్న రెండుకోలా గ్లెన్నయుండు ననుచు
శకునంబుఁ జూచిన జయ్యనఁ బక్షులు దావాగ్నిపొదలలోఁ దరియఁ జొచ్చెఁ
బట్టుఁ గొమ్మయు లేదు ఫలసిద్ధి కాదిది వలదండ్రు పెద్దలు వసుమతీశ
తే. అట్లు గావున నీకన్నె నట్టె మాని,యుండుటయ లెస్స యీ కార్య మొప్పదయ్య
జెప్పితిమి మీకు మేలగుఁ జిత్తగింపు, మంచిపని గాదు నీపెండ్లి మాను మధిప. 300

వ. అనుటయు రాజిట్లనియె. 301

క. శపథము శకునము చెప్పఁగ, నుపశ్రుతి సాముద్రికంబు నుర్వి నివియుఁ దా
మువమింపఁ గాక మానును, నెపములు సంధింప నేల నేర్పరు లగుచున్. 302

వ. అనిన. 303

సీ. చందనకులభవ్యసాగరచంద్రుండు పాపిసెట్టియు రాజుఁ బలికె నిట్లు
మహదుగ్రకరులచే మదమున నెదిరిన తూర్పురాజుల నెల్లఁ దూలఁ జేసి
యురుతరాటోపు లై యుత్తరం బేలెడి రాజలోకము నెల్లఁ దేజ మడఁచి
యశ్వఖురోద్ధూళి నరుగని నడఁగించు పడమరరాజుల భంగపఱిచి
తే. దక్షిణంబు [illegible] లెపుడు, నిపదంబులు సేవించి నిలుచునట్టి
దిగ్విజయములు సేకొన్న ధీరమతివి, వైశ్యకులకన్య నీకేల వసుమతీశ. 304

వ. అనినఁ గోపోద్దీపితమానసుం డై రాజిట్లనియె. 305

చ. వదరుచు బిట్టపల్కుచు నవాక్యవిరోధముతోడ వైశ్యులం
దెదరఁగనీక మంత్రిగణశేఖరుఁ డైనసుమంత వీరలన్
దెదరఁగనీక సంకెలలఁ బెట్టుఁడు పట్టుము చూడఁబెట్టి యా
సుమతిని బట్టి తెమ్మనిన స్రుక్కి సుమంతుఁడు రాజుఁ బల్కెడున్. 306

చ. వలదు నృపాలచంద్ర వరవైశ్యకులంబునఁ బెండ్లియాడఁగాఁ
దలఁచెద నీవు వీరలిటు ధర్మము గాదని మ్రొక్కి వేఁడఁగాఁ
జల మరి రాజపుత్రికలఁ జక్కనికాంతలఁ దెచ్చి యిచ్చెదన్
వెలఁదుల లక్ష నీవిపుడు వేడుకఁ గొమ్ము నృపాలశేఖరా. 307

వ. అనిన రాజిట్లనియె. 308

గీ. కమ్మవలచుపసిఁడికళ మించుశశిరేఖ, మెలఁగి యాడ నేర్చు మెఱుపుఁదీవ
పలుక నేర్చినట్టిపసిమిపుత్తడిబొమ్మ, కన్యఁ జూచి మనసు కరఁగె నాకు. 309

ఉ. బాలికఁ జూచినంతటనె భావజుచేఁ బ్రసవాస్త్రపంక్తులా
జాలఁ గలంగె నామనసు సైరణ దప్పె మనోజవహ్నిచేఁ
గ్రాలఁగ మాన్ప మీవశమె కన్య వరించుట మానుమంటివి నీ
వేల సుమంత కాఱడవి నేర్చుపవాగ్నులు చేత నారునే. 310

వ. అనిన శాంతనుం డనుమంత్రిశేఖరుం డిట్లనియె. 311

సీ. ప్రకటతేజోరూపభాస్కరసత్కీర్తి నిఖిలలోకములందు నిండె నీకు
మదదంతిఘోటకమంత్రిసామంతుల సందడి నీమొగసాలఁ గలదు
మహితమౌక్తికహేమమాణిక్యనీలంబు లలరు నీభండారమందు నెపుడు
సురయక్షఖేచరసుదతుల కైనవన్నె వనితలు నినుఁ గొల్చువారసతులు
తే. కానఁ గోమటికన్యక ఘనత గాదు, చక్రవర్తులు రాజులు చనరె మున్ను
వారికాలంబునను రూపవతులు లేరె, వీరి వెలఁదుక నడిగినవారు గలరె. 312

వ. అనిన రాజిట్లనియె. 313

శా. ఏ వీబాలిక మానుమంచుఁ బగునే నిర్బంధముఁ జేయఁగా
భావం బొక్కటఁ జాల నొచ్చె మరుచేఁ బడ్డట్టినాప్రాణముల్
గావం జాలరు మంత్రులెవ్వరు దయం గంజాక్షి నెట్లైన నా
కీవింగా నొనఁగూర్పు శాంతనుఁడ నీధీరత్వ మేపారఁగన్. 314

అనిన మంత్రిశేఖరుం డిట్లనియె. 315

క. భుజబలమున కీర్తి క్షత్రియు, విజయంబున నిపుడ తెత్తు వేగమె యింతిన్
[illegible] గుణశాలి కన్యక, విజయుఁడ వగునీవు వైశ్యవెలఁదుక యేలా. 316

వ. అనిన రా జిట్లనియె. 317

మ. సుదతీరత్నము నామనంబు వెసఁ దా జూఱాడెఁ జైనుండె యా
మదనుం డేయఁగఁ జొచ్చెఁ బుష్పశరముల్ మర్మంబుఁ దేపెల్లఁగా
ముదితం బెం డిటు మంత్రివర్యులకు నామోహంబు మీకొప్పదే
చెదరెం జిత్తము వాసవాంగనకు నై చేకూరదా చెప్పుఁడా. 318

వ. అన నతులశాంతుఁ డనుమంత్రి యిట్లనియె. 319

చ. వినుము నరేంద్రచంద్ర కటువిక్రమశాలి నర్యశోభన
జ్ఞనగుణధర్మమార్గమున సన్నుతి కెక్కినరాజు వింకనీ
తనయుని రాజ్యభార మిడి తామరసాక్షుల నెంద తెసియుం
గొనకొను కామసౌఖ్యములఁ గోమటికన్యకఁ గోర నేటికిన్. 320

క. పరకులమువనిత లెల్లను, బరకాంతలు వారియందుఁ బడసినసుతులున్
నరకంబునఁ ద్రోతురు మఱి, ధరణి ధరింపంగఁ జగరు తత్కులహానుల్. 321

క. దేవా భోగస్త్రీ యని, భావించియుఁ గని నీవు బలిమి వరింపం
గా వసుధాధిప తప్పిరి, యీవైశ్యకులంబుఁ దెలుప నేటికి మీకున్. 322

వ. అని నలువ్వురుమంత్రులు ధర్మంబు గా బలిన విని రా జిట్లనియె. 323

చ. ఇటుమును పెళ్లి సేయబలసిత్తురు పొమ్మనికొఱ్ఱులుండనేఁ
డిటుఁదగవైశ్యకోవిదులు సీమసిచెప్పినరోషమెత్తికే
నటమటకాంద్రగోమటుల నందఱనుం జెఱసాలబెట్టి మీ
రటుచనికన్యఁ దెమ్మనిన నాలన మొందుట మంత్రిధర్మమే. 324

వ. అని యిట్లు పలుకుసమయంబున సేనాధీశ్వరుం డగుసింహసేనుం డిట్లనియె. 325

సీ. తోడరి దిగ్గజములతొండము ల్చేఁబట్టి పడఁద్రోతు నే బాహుబలము మెఱసి
కాలాహివిషములఁ గ్రక్కించి స్రుక్కించి కోఱలు విఱుతు నేఁ గొడవ లేక
చెనసి మృత్యువుజిహ్వ చీరి మీసంబులు పెఱుకుదు నే యుగ్రభీమగతిని
లయకాలరుద్రులలాటాగ్ని నఱచేత నణఁతు నే దిక్చక్రమవలఁ గదియ
తే. నిట్టిజగజెట్టి నే నుండ నేమి కొఱఁత, దేవర తలంపు గూడంగ దీప్రగతిని
బట్టి తెచ్చెదఁ గన్యతోఁ బణ్యజనుల, నవధరింపుము విన్నపం బవనినాథ. 326

క. పతిహిత మొనరించినయా, పతికి నిహముఁ బరముఁ గల్గుఁ బరమాయువు నా
శ్రితముగఁ గల్గును ధరలోఁ, బతిహితుఁ డగుమంత్రి కొప్పు బరహితచరితా. 327

వ. అని యిట్లుపలుకుసమయంబున విష్ణువర్ధనుని బుజంబులు తలకడచె వైశ్యులు
చింతాక్రాంతులై యుండొరులం జూచి యీదాపి దమ్ముఁడు వీఁడు నెఱవెడి
శీఘ్రము ఘట్టుగా వినిపింపు మని పురోహితుల నియమించిన వారువారు త

గాంచినట్లు మంత్రులు సమ్మతించిరి. అనంతరంబు సింహసేనుండు రాజున కిట్లనియె. దేవా యీ వైశ్యులపాలికి విప్రుల పంపించి తెలియఁజెప్పి చూత మనిన రాజి ట్లనియె. 328

క. పరివాదింపను మంత్రులు, గొన మరుమగ నిపుడు గూడి కన్యక నా కే
వెరవున నిచ్చిన మీరలు, ధరణి న్నగమేల నిత్తు ధర్మము దప్పక్. 329

వ. అనిన విని సింహసేనుం డారకున్న కరినాయకుం డంతయు వైశ్యులచేలాంచంబులు గొనుట యెఱింగి కోపోద్దీపితమానసుండై మంత్రుల కిట్లనియె. 330

క. స్వామిద్రోహము వగనే, యేమియు నపటంబు లేక యిప్పటి కైనన్
నామనము నమ్మి యుండక, పామరగణంబులార యిట్టి పాపము గలదే. 331

వ. అని. 3 2

చ. ఘనతరరోషి యై నృపతి కర్ణకఠోరము పల్కు వైశ్యులన్
విని కమలోన నంతయు వివేకము దూలి ముఖాలు నల్లనై
మనమున భీతి నొంది యసమానునిపాదయుగంబు పైఁ బడన్
జనవిభుఁ డగ్నిలోన నెయిచల్లిన కైవడి మండి యిట్లనున్. 333

మహాస్రగ్ధర. ఘనకోపాటోపదీవ్యత్కుటిలకరాళనేత్రాగ్నిబింబం
బన లోకప్రస్ఫులింగప్రచురనిజసభాభ్యుద్భయక్షోభకం బై
వనజాక్షిం బట్టి తెం డీవణిగ్ఘనుల నవ్వారి దుర్భాష లాడన్
విని యొప్పన్ సమ్మతింతున్ వెఱచఱవఁబుల్ పీంద్రుఁ బట్టింతు నంచున్. 334

వ. తలంచి. 335

క. సంకెలలఁ బెట్టుఁ డిండఱుఁ, బంకజముఖిఁ బట్టితెండు పట్టనముల ని
శ్శంకం గాల్పుఁడు పొం డని, జంకించుచు నుగ్ర మెసఁగఁ జారులఁ బలికెన్.

వ. ఇట్లు పలికి కోపోద్దీపితమానసుం డై లేచి ముందఱ నిలిచిన వైశ్యులందఱు భయపడి యేకవాక్యముగా ని ట్లనిరి. 337

క. గోకర్ణజనుల మెవ్వరు, మా కపకారంబు చేసి మఱి భ్రమకరుగా
నీ కీకోపం బేటికి, నీకోపము నేటికార్య మిది యె ట్లనుచున్. 338

సీ. పట్టణశ్రేణుల భస్మంబుగాఁ జేసి స్త్రీసమూహంబులఁ జెఱలఁ బెట్టి
మమ్మునందఱఁ జంపి మహిమతో మీఱిగిన నెంత చేసినఁ గవ్య నీముమీఁదు
మాకుఁ బ్రాణము తృణమాత్ర మై లోఁచును నీకైన నపకీర్తి నిలుచు జగతి
శ్లాఘనమె చాలు మా కింకఁ బ్రాణంబు ధనములు నీసొమ్ము మనుజనాథ
తే. తగవు ధర్మంబుఁ దప్పక దయఁ దలంపు, ధరణిఁ బ్రజలకు రాజులు తల్లిదండ్రు
లిందు నశ్యులు వైశ్యుల మమితగుణుల, మెవరి తెరువునఁ బో నొల్ల మింత యేల.

వ. అని వెఱవక నిష్ఠురోక్తు లాడిన వైశ్యజనంబులం జూచి నరపాలుండు ప్రధానుల దెస నవలోకించి యీవైశ్యుల శృంఖలల బంధించి దండువెడలి పురంబులు గాల్చి యందఱను జెఱపట్టి తెండనిన నాసమయంబునం దక్షభాస్కరుం డనుకయుం గల కలం బయ్యె నంత విజయసింహుం డనఘు వైశ్యుల వేఱుగాఁ గొనిపోయి యుండె నంత దళంబుల నివారించి రాజు నిజాంతఃపురంబునకుం జనియె నాసమయంబున దళంబులం గొంతతడవు నిలుపరించి మంత్రివర్యుండు వైశ్యుల బహుప్రకారంబుల ననునయించి కన్యక నిచ్చుటే మేలని చెప్పుటయు నయ్యవసరంబున మంత్రిజనులకుం దత్కాలోచితంబులు ఘనప్రాస్తికమసన్మానంబులుం జెప్పి యిక్కార్యం బిట్లు చక్కంజేయుం డనిన విజయసింహుండును రాజాంతఃపురంబుం బ్రవేశించి రాజునకు శాంతం బగునట్లుగా నిట్లని విన్నవించె. 340

క. వీరేటికిఁ జెఱఁ జిక్కఁగ, ధీరతఁ బ్రజలేలఁ గన్యఁ జేకొం బనుచున్
వీరలు కన్యకుఁ గర్తలు, భారకు లగువైశ్యజనులు బహుళం బనఁగన్. 341

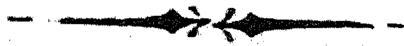
గీ. అంచుఁ బలికి నృపతి యాజ్ఞావశంబున, వలయు దళము గూర్చి వైశ్యవరులఁ
బంపఁ గదలి వచ్చి బహుభంగిఁ జెరుగొంద, పురముఁ జొచ్చి రంత బుధులు మెచ్చ.

వ. వచ్చిన వైశ్యజనంబుల ముఖావలోకనమాత్రంబున నచ్చటికార్యభంగులు నిశ్చయించి శ్రీనగరేశ్వరముఖమండపంబున నున్న వైశ్యజనంబులు తద్వృత్తాంతం బంతయుం దెలిసికొనివచ్చిన సేనానాయకుల వివిధోపచారంబుల ననునయించి వారలకు నివాసంబులు గల్పించి వారకాంతాజనంబువలనఁ బ్రమత్తులం జేయించి సకలసేనాజనంబులం గలిమల్లేశ్వరస్థానంబున నిడియించిరి. మఱియు నిక్కడ నష్టాదశపట్టణ నివాసు లగునగరస్వాములకు లేఖలు వ్రాయించి తుదలఁ బ్రాణత్యాగ సంకల్పితంబులు చేయించి సూతచారులచేతం బంపించిన వార లతిత్వరితగతిచేఁ గదలి లేఖలు చూచినంతఁ దక్షణంబ పుత్రమిత్రకళత్ర బాంధవసహితంబుగా నాకులధర్మంబు నుద్ధరించుటకై పెనుగొండపురంబునకు వచ్చిరి. అంత వారల మన్నించి యొక్కయేకాంతస్థలంబునకుం జని భాస్కరాచార్యుల రావించి వారలకు సమస్తకార్యంబులు విన్నవించిన వారు భవిష్యద్వర్తమానంబులకుఁ బరమేశ్వరుండు రక్షకుండు గలండు విచారంబునకుఁ బనిలేదు ముందఱికార్యంబులు కులోద్ధారణంబునకుఁ దగినకర్తవ్యంబులు చేయుఁడ మని యెఱింగించిన వారలు తత్కార్యపరులై యుండిరని సాలంకాయనముని చెప్పుటయు. 343

ఉ. భారతపర్వసన్నిభవిభాసితవైశ్యపురాణసత్కథా
సారసుధారసోన్నతరసజ్ఞులు వేదపురాణశాస్త్రభా
షారమణీయు లాశ్రితవిషాదహరుల్ మధువైరిపాదసం
సేరుహభృంగముల్ బుధసభాశ్వవిధేయులు వైశ్యు లిమ్మహిన్. 344

మాలిని. భవభయహరశంభుస్ఫారపాదాబ్జసేవా
ప్రవిమలహృదయాబ్జుల్ భవ్యవాక్సిద్ధితాజ్ఞుల్
రవిసమఘనతేజుల్ రాజలోద్రాజరాజుల్
భువనభరితకీర్తుల్ భూనుతు ల్పుణ్యమూర్తుల్. 345

గద్యము. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాస చరణ మకరంద నిష్యందసందోహమాధురీధురీణమధుకరాయమానమానస సరసకవితావిలాస బొల్లనార్యతనూజవర్య శ్రీభాస్కరాచార్య ప్రణీతం బైన వైశ్యపురాణంబునందు వైశ్యులు రాజమహేంద్రవరంబునకు వచ్చుటయు రాజసందర్శనంబును ప్రధానులకును వైశ్యులకును సంభాషణంబు నడచుటయు సేనానాయకునిచాగ్రహంబును రాజుతో వైశ్యులసంభాషణంబును రాజు కన్య నిమ్మని కఠినముగా నడుటయు రాజకోపంబును నప్పటికి మంత్రిమూలంబునఁ గార్యంబు చక్కపఱచికొని పెనుగొండకు వైశ్యులు వచ్చుటయు సేనాప్రయాణంబును నష్టాదశపట్టణవైశ్యులయాలోచనంబును నను కథలం గలది సప్తమాశ్వాసము.

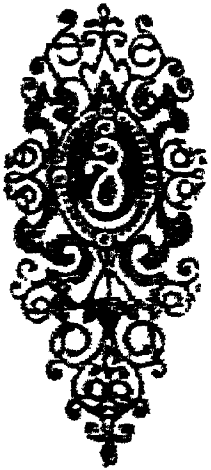

శ్రీగణేశాయ నమః.

శ్రీశారదాంబాయై నమః.

శ్రీవైశ్యపురాణము.

అష్టమాశ్వాసము.

శైలముఖ్యనానా
దేశమహాతీర్థభూప్రతిష్ఠితనగరా
ధీశమహేశ్వరభక్తి
శ్రీశాలులు సుప్రసిద్ధశీలురు వైశ్యుల్. 1

వ. ఆవధరింపుండు వైశ్యఋషులకు సాలంకాయనఋషి చెప్పందొడంగె నట్లు బాల
నగరంబులకు భాస్కరాచార్యుం డిట్లనియె. 2

శా. రాజోత్తంసుఁడు విష్ణువర్ధనుఁడు సర్వక్ష్మాపసంసేవ్యుఁడై
తేజం బందుచు భూమి నేలి పిదపం దీవ్రాంగజోన్మాదుఁడై
సౌజన్యం బుడిగె న్వణిగ్వరులచే శాపంబునుం బొందెడి
వ్యాజం బేటికిఁ జూడఁ నున్నగతి నయ్యార్యుండు గ్రుంకెం దగన్. 3

వ. తదనంతరంబ సంధ్యాద్యనుష్ఠానంబులు దీర్చి యొక్కయేకాంతస్థలంబున నష్టాదశ
పట్టణ నగరస్వాములు గూడి కార్యాకార్యవివేకంబులు దలపోయుచు నిట్లనిరి. 4

సీ. కలియుగధర్మంబుక్రమము విచారింప శాస్త్రసంగులు గావు సరణి యిపుడు
గత మైనయన్యాయకార్యంబు మీఁదట న్యాయమై వర్తించు నంతకంత
పూర్వమర్యాద నీభూమిపతుఁ డెవ్వఁడే కులధర్మమార్గంబు కుఱుచ చేయు
భూదేవతాయూధములు వేడ్క దమతమ శాఖలందే కాని సతులఁ బెండ్లి
తే. యాడ నొల్ల రదెవ్వరు నర్థి మున్ను, గరియకున్న వివాహంబు కార్యమేల
సుజను లొనరింతు రెందు భూప్రజలు మెచ్చ,మనకు రాజులతోడి సంబంధమేల.

క. భూపతితోఁ బాటోపము, పాపమునకు రోయ దెంత బలవంతుండై
పాపం బొడిగొని రం డని, యేపారఁగ వీరభటుల నిందఱఁ బనిచెన్, 6

గీ. వారి నింక నిలుప వశమేమియును గాదు, శెట్టి లగ్నవేళ కిచటఁ గదలి
వెడలవలయుఁ గాన వేగంబునను బోలఁ, దెం డటంచు వచ్చి రుండ నీక. 7

వ. త్వరచేసెడుభటసంఘంబునకుఁ బ్రియంబు సెప్పి మహారాజుతోడి ప్రయోజనంబు సామాన్యంబుగా దతిప్రయత్నంబున నాయత్తపడవలయుఁ బరంబు శృంగారింపవలయుఁ గదలుద మని వారి నొడంబఱిచితిమి. ఈరాత్రియంద సమస్తప్రయోజనంబులుం దెలియవలయు నెవ్విధంబున నైనఁ గడకుఁ దొలంగరాదు కావున నొక్కనిశ్చయంబు వలయు వినుఁ డాలస్యంబు పనిలేదు రాజుతోఁ బ్రతిఘటించి తిరుగంబడి బలంబులఁ గూర్చి యుద్ధంబుచేయ శక్తులముగాము. వేదశాస్త్రార్థపద్ధతి విచారించినఁ గులాచారంబును మానంబును బూర్వవర్తనంబును మాని కుపథంబున నడచుట మహాపాతకంబుగావున నెవ్విధంబున బ్రదుకరా దని యవ్వైశ్యవిభులు నిశ్చయించి మఱియు నిట్లనిరి. 8

క. మానప్రాణంబులలో, మానం బధికం బటంచు మహితవిచారుల్
మానంబె చంద్రార్కము, మానుగఁ బ్రాణంబు తృణము మఱి తలపోయన్. 9

క. కులగోద్విజరక్షణకై, యలరంగాఁ బ్రాణ మిచ్చునతిపుణ్యునకున్
వెలయ సదాశివుఁ డొసఁగును, జెలువుగఁ గైలాసపదము సిద్ధం బనుచున్. 10

గీ. బాలనగరవరుల ప్రతినయుఁ దప్పదు, కన్యతోడమనము ఘనత మండు
నగ్ని సొచ్చి ప్రాణ మర్పింత మభవున, కనుచు నిశ్చయించి రాక్షణంబ. 11

వ. చండప్రచండవిక్రము లనునాయకులఁ బిలువం బంచి నగరంబున నగరేశ్వరదేవునిం గులాభిమానంబులఁ గులాచారనిర్ణయంబు నైహికాముష్మికంబులకును నపేక్షించువార లెవ్వరుగలిగినను సపత్నీకులై యగ్నిప్రవేశంబు సేయుటకు నాయత్తపడి నగరేశ్వరదేవుని ముఖమండపంబునకు రండు. ఈచెప్పిన ధర్మంబు లొల్లనివా రెల్లరును వైశ్యకులబహిష్కృతులు గాన నీపురంబున నుండక వెళ్లుం డని పురవీథులను సందులను జాటుం డని నిశ్చయంబుగాఁ జెప్పి నిజగృహంబులకుఁ జనిరి తదనంతరంబ. 12

క. అలకరికలవరు లుబ్బునఁ, జెలువగు బలుభేరణమ్ముఁ జేఘంటికలుం
బలువిడి నధికము గూర్చియు, నెలమిని ఘంటాపథమున నేగిరి కణఁకన్. 13

వ. అచ్చటిభటసంఘంబులఁ గూర్చికొని నిర్భయులై వా రానతిచ్చినయంతకంటె నధికంబులుగాఁ బంచమహావాద్యంబులు మ్రోయించి యత్యుగ్రధ్వనులు సెలంగ నేకవాక్యంబుగా నిట్లనిరి. 14

సీ. విష్ణువర్ధనరాజు విగ్రహావ్యగ్రుఁడై కన్నె నిమ్మని పట్టి గాసిఁ బెట్టెఁ
గులము పీడఁగ లేక చెలువుగా మానంబు నిలుప వైశ్యవరులు నిష్ఠతోడఁ

గన్యకాయుక్తులై కదఁగి సభార్యత నగ్నిప్రవేశంబు లక్షిఁ జేసి
ముక్తిఁ గాంచె మనుచు మోదంబుతోఁ బల్కి ప్రబలిన చేసిరి గాన భక్తి గల్గి
తే. కులము నగరేశ్వరుండును గోత్రములును, నగరశబ్దంబు మానంబు నయముతోడ
వలయువారుండుఁ బొల్లనివారలెల్ల, వైశ్యకులబాహ్యులై పొందు వసుధ ననుచు.

క. ఆంగళ్లు వీథిసందుల, సంగతముగ రచ్చపట్లఁ జాటినయంతన్
వెంగలివైశ్యులు తమతమ, ముంగిళ్లను మూఁక లైరి మూకత నిగుడన్. 16

క. అందఱు నక్కడ నక్కడ, కందఁడిగా మూఁకి లగుచుఁ దత్తరపడుచున్
బొందెఱుఁగక సిద్దయు లై, సింహింపందొడఁగి రంత చీచోద్యోక్తిన్. 17

సీ. ఈకన్య భూమిలో నేటికి జనియించెఁ గులకుఁ దోఁచిన ధూమకేతుభంగి
సీత పుట్టఁగ లంక చెడ్డట్లు పెనుగొండఁ జెఱుపఁగాఁ బుట్టె నీశిశు వటంచు
కులమను జలరాశి గొబ్బున మ్రింగఁగఁ బడబాగ్ని యయ్యెనీపను చటంచు
నృపతికిఁ దగ నిచ్చి నెమ్మది నుండక సాహసం బేటికిఁ జత్తుమనుచుఁ
తే. గులమువారలు బ్రమసిరి కుల మదేల, గోత్రము లవేల మానంబుఁ గోర నేల
యిప్పు డెక్కడినగరేశుఁ డేటినగర, మేటిశీలంబు లిందుల కేల చావ. 18

వ. అనుచు ననేకప్రకారంబుల విషణ్ణహృదయులై మఱియు నిట్లనిరి. 19

క. మా కీపెనుగొండేటికి, మా కీనగరేశుఁ డేల మఱి పుర లేదా
మా కీపురం చావనేటికి, మా కీవైశ్యత్వ మేల మానితి మనుచున్. 20

వ. ఇట్లనేకప్రకారంబుల గుములులై వాడవాడలఁ బలువిడిఁ దిరుగువారును మన
యిండ్లలోఁ గలపాపలలోఁ జక్కనికన్యకం దెచ్చి శృంగారించి యతనిచే రా
జ్యంబెల్ల భరించ మనువారును మనకు రాజ్యం బేల యీవైశ్యత్వం బేల యె
క్కడ కేనియుం జని తిర్యగ్జాతిలక్షణంబులు ధరించి ప్రాణంబులు రక్షించుకొంద
మనువారును మనపాల దైవంబుగల దింత దలంచినవా రెవ్విధంబుననైన రాజకీ
యభటులచేతఁ బట్టి తెప్పించి గుండంబుల వేయక తెలియఁ జెప్పి మేలు చేసి
రనువారును నిక్కన్నియమీఁదితలఁపు విడిచి యెక్కడికైన నిపుడె చనువారల
మనువారును నాలస్యంబు పనిలేదు వెడలవలయు వినుండు వినుం డనువారును బలు
కుచో నోరు లెండి రసనాగ్రంబులు తడిలేక పెదవుల దడపువారును బదంబు
లు తొట్రిల దగ్గుత్రిక పెట్టి యశక్తులై యిడుగు వడినగతిఁ గదలనేరక కదలి హా
దైవమా యనువారును గటకటా యనుచు గాత్రంబులు కదలుపనేరక యాతుర
పడుచు దైవంబుల దూఱుచు నిలువేల్పులకు జాతరలు నేయుదు మని మ్రొక్కుదు
గట్టుచు నింగిఁ బలుమఱుఁ దొంగిచూచుచు నిగిడి నిలువక పాఱిపోవుచు ముందఱ
గానక తొడివడ నడుగు నిడ నడరి యడవిం బడి మరలుచుఁ దమతమవారలం
బిలుచుచు నక్కడక్కడ నిలుచుచుఁ బరమేశ్వరా యింతే చేయుదగునా యని

దైవంబు నాయువారము మఱికొంచెము విభ్రాంతులై వంత నొంది యొక్కొక్కొ ళ్లు నమ్మక మనంబులు జల్లన వెల్లివిరిసిన శోకంబున నల్లకల్లోలంబై తల్లులఁ బిల్లల డిగ్గవిడిచి చని యొక్కొంతసేపునకుఁ దెలివొంది పసుపులెత్తి ముందఱఁ జనువా రలఁ బలకరించి తమకుఁ దోఁచిన తెఱంగున సెరువులు పట్టుకొని పోవువారును ని ట్లనేకవిధంబులఁ బురంబు వెడలి దూరంబుగా మనంబులు నిలువక బహువిధ మార్గంబులం జనిచని. 21

సీ. కమ్మటవా రని కమ్మవారిని జేరి రిన్నూఱుగోత్రాల హీనమతులు
గోవగొల్లల మంచు గోపులై మున్నూఱు గోత్రాలవా రేఁగి రాత్రపడుచుఁ
బడమటి కేగిరి భగ్నమై దుష్టత దూఱిపాఱుచుఁ జేసి తూర్పు లనఁగఁ
దూరుపుఁజాటికి మర్గాగ్నులై యేఁగి రెనుబదిగోత్రాలహీనమతులు
తే. దక్షిణంబును నెడనెను ధరణి యనుచు, నోడి రొకనూటముప్పదిమూఁడుగోత్ర
ములదురాత్ములు త్వరమున కెలమితోడఁ, బ్రాణభయమున నంతంతఁ బరువులిడుచు.

వ. ఇవ్విధంబునఁ గులాచారంబులు విడిచి చనిన యనంతరంబ. 23

ఉ. ధీరులు ధర్మవర్తనులు దేవయశోధను లీశ్వరభక్తు లా
చారగరిష్ఠు లంచిత విచారులు శూరులు సత్యసంధు లిం
పారఁ బ్రతిజ్ఞ దప్పనిమహాత్ములు వైశ్యులు సాభిమాను లై
వీరత నుల్లసిల్లఁ గడువేగమునం జనుదెంచి రంతటన్. 24

వ. ఇట్లు పరమోత్సాహంబునం జనుదెంచి నగరేశ్వరునకు నమస్కారంబులు సేసి తన్ముఖమంటపంబున నిలిచి భాస్కరాచార్యముఖపురోహితవర్గంబుల రప్పించుకొని వందనంబు లాచరించి వారికిట్లనిరి. కులాచారధర్మమార్గంబులు విడిచి బహిష్కృ తులై పఱచినయాతొన్నూటపండ్రెండుగోత్రంబులవారల విలోకించితిరె యింక ముందరఁ బ్రాణవిసర్జనోన్ముఖు లైనవారలచేఁ దాంబూలంబు లందినఁగాని నమ్మ రాదు తద్విధానం బంగీకరించి వీరకంకణంబు లీయవలయు నని ప్రార్థించిన భాస్కరాచార్యుం డిట్లనియె. 25

క. వరశోభనకాలంబునఁ, గరకంకణధారణంబు కడువిభవంబై
పరఁగిన తాంబూలంబులు, నిరవుగ నొనరింప మాకు నీపని తగునే. 26

వ. మఱియు నింకొక్కటి వినుండు మిమ్ములఁ బుత్రవాత్సల్యంబున సంరక్షణ సేసి యిహపరంబులఁ గోరిన నేనే యాముష్మికఫలంబు లపేక్షించినట్టి పరమపుణ్యు లైన యావైశ్యులకు వీరకంకణధారణంబు సేయంజాల శివశివా యని కర్ణంబులు మూసికొనిన నాసమయంబున నవ్వైశ్యు లిట్లనిరి. 27

క. ధరఁగలవర్ణాశ్రమముల, గురువులు మీ రిట్టివిధము గోరుట తగునా
కరుణింపుఁడు గురునాయక, పరమునకును గర్త లైనబంధువు లౌరే. 28

వ. కావున మాకు సమస్త విద్యావిశేషంబు లొసంగి పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిగా నాశీ
ర్వదించినగురుస్వామి లీ కరుణం జేసి యి ట్టి [illegible] జగత్ప్రఖ్యాతంబు
గాఁ బద్విధం బంగీకరింపకుండు మనిన నాగాత యభి [illegible] తంబు లగు
సూత్రంబులను ప్రముఖ [illegible] చేసి వీరకంకణతాంబూలంబులు
పసిఁడిపళ్లెరంబుల నాయకుం [illegible] చేసి [illegible] బట్టుకొని [illegible] ంబున
నవైశ్యవరుల కిట్లనిరి. 29

మ. కలము [illegible] కులము [illegible] గోత్రాభిమానంబు [illegible]
పలుక [illegible] శ్రీనగరేశ్వరు జ్వాలయువా రగ్నిప్రవేశార్థ మై
వెలయం [illegible] వీరకంకణములన్ [illegible]
[illegible] ల్పుకి [illegible] మిగుల [illegible] ఘోషించుచుం బల్కినన్. 30

వ. అమ్మహాత్ముసివాక్యంబులు విని [illegible] ంబ. 31

క. ధన [illegible] బాలు [illegible] ఘనమగు బాల్యముఁ దలఁపక, [illegible] వైశ్యవరులసభ [illegible]. 32

[illegible]. వచ్చినయతి [illegible] వరకంకణంబులు, [illegible]
[illegible] మెచ్చి వైశ్యులం [illegible] భాస్కరార్యులప్పుడు. 33

క. మీతల్లిదండ్రులు వృద్ధులు, మీతాత్పర్యంబుఁ జూచి మెచ్చితి మనమా
ఖ్యాతికి నింతే చాలును, భూతలమున వైశ్యవంశభూషణ మఱియున్. 34

క. మీ [illegible] ధనపత్యులు, ఘోరాగ్నిఁ [illegible] కులమునకర్థుల్
ధారణి నేకాలంబును, ధీరతతో వెలయుఁ [illegible] ప్రభు లై. 35

వ. అనిన నతం డిట్లనియె. 36

క. [illegible]స్వాములు ధరలో, నగణితముగఁ బల్కి తిరుగ [illegible] మహిం
[illegible] ప్రతిభలు దలఁపక, తగునే నను [illegible] దలఁచుట మీకున్. 37

వ. అని పల్కి యొడంబడక వీరావేశహృదయుం డై వీరకంకణంబు ధరించి వీరతాం
బూలం బందిన విస్మయం బంది యచటి వైశ్యు లంతటను వీరావేశంబు లావహిల్లఁ
గ్రేష్ఠిఱికి యొక్కొక్కళ్లఁ దలకడచి వచ్చి తమతమ కీయవలయు నని ముందుముందు
గా వచ్చుటం జూచి తమకింపవల దని యొకరొకరిఁ బిల్చి వీరకంకణంబుల నొసం
గినఁ బరిగ్రహించి యనంతరంబ తమతమగోత్రంబులు లిఖియించుటకుఁ దామ్ర
శాసనంబులు నిర్మింపం జేయించి యందు గోత్రంబుల లిఖించి రెట్లనిన. హా,
స్తర్య, గణముఖ, హారితిష్ట; ఉద్వాహ, సాళీల,తిలక,మైత్రేయ,త్రుకశిష్ట, మునికుల

మార్కండేయ, జమదస, గంధశీల, కౌండక, సూర్యకుల, ఫలక, పదశిష్ట, పృథ్వి, మాసంతల, విక్రమ, పౌండ్రయాపక, కులశిష్ఠ, శ్రేష్ఠకుండల, సనక, కర్ణాకుల, కరపాల, వసిష్ట, ఉపకల, మాండవ్యకకుల, అనుపాల, తుప్పాల, అనమాండవ్య, లౌగాక్షి, అనంత, పాబాల, ప్రకబలశిష్ట, ప్రకాళ్ల, ఉపమన్య, ఛందోవాసిష్ఠ, గోపాల, ప్రాచీశిష్ట, పుష్పిమాసంతల, వనగుహ, పారాశర్య, వకగుహ, రవిశిష్ట, సూక్ష్మాంక, చంద్రమాడ, తోటక, విపశిష్ట, శ్రీసోళ్ల, రంటక, రనుపాల, రాకసుల, కామిశిష్ట, హోశాంత, కామధేను, చెయుకోల, ఉపలాల, వసంతభ్రమర, మద్దికవసిష్ఠ, అగ్నిముఖ, అభిమంచిక, హస్తిక, చిత్తాల, చింతక, చింతమశిష్ఠ, చెనశిష్ఠ, జాతుకముల, జనకచంద్రక, చంద్రిక, చంద్రకుల, చంద్రముల, ఘనశ్రీల, విక్రమ, కుమారక, మానాదికుల, మన్యుకుల, స్వామిసమాహిత, శిష్ట, ఘంటాఖ్య, ఘరంకార, సూరిశిష్ఠ, వేదిశిష్ఠ, శ్రీరంగుల, పోలికుల, మూలకపటన, శిక్షామార, శకచంద్ర, చెన్నకుల, కరకపాల, క్షేమ, శిష్పలాఖ్య, భీమశిష్ట, ధనద, హరప, కుసుమ, మల్యాఖ్య, సోమాఖ్య, నాగాహ్వయ, భోగాహ్వయ, లోక, జగతి, రామ, పార్థివప్రముఖనామంబులం గలవైశ్యశిఖుల సపత్నీకులంగా లిఖియించి తదనంతరంబ యాగోత్రంబులం గలముఖ్యప్రవరలు, నిశ్చయించి లిఖితంబులు చేయించు విధం బెట్టిదనిన. ౩౪

౧. ప్రభాత, గౌశిష్ట, ధనంజయ, సుమంగ, అతిథి, పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత ప్రభాతఋషిగోత్ర:—ఇందుకు మఱుఁగు - పెండ్లికులగోత్రము, రవిశిష్ఠ గోత్రము.

౨. మౌద్గల్య, త్రితు, భార్మ్యశ్వ, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మౌద్గల్య ఋషిగోత్ర:—ఇందుకు మఱుఁగు-మునికుల, మూలకుల, నాక్షీలగోత్రములు.

3. ఆత్రేయ, విశ్వామిత్ర, సైన్యక, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత ఆత్రేయస గోత్ర:—ఇందుకు మఱుఁగు, ఎరశిష్ఠ, అరశిష్ఠ, అగసకులగోత్రములు.

౪. పారాశర్య, కృత్స్నమద, శౌనక, భార్గవ, చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత పారాశర్యసగోత్ర:—ఇందుకు మఱుఁగు - పడగశీల, పాణిశీల, పాంచాల, కామధేను లనునాలుగు గోత్రములు.

౫. వామదేవ, బృహద్దుగ్ధ, మతనతి, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవఋషి గోత్ర:—మఱుఁగు- ఉపమకుల, ఉపమన్యుకుల, ఉపలాలకుల గోత్రంబులు.

౬. పూతిమాష, జామదగ్ని, భృగు, త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత పూతిమాష కులగోత్ర:—మఱుఁగు - తురియాటకుల, తులశిష్ఠగోత్రములు.

౭. పౌండ్రక, వాహూ?, సావేద, మాస్య, చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత పౌండ్రకఋషి గోత్రు—మనుగు- ప్రోలకుల, ఫుంజమూంజుల, ప్రోవిశిష్ఠ గోత్రములు.

౮. జతుకర్ణ, వాహాళి, వైరోహిత్య, వటుక, మాండవ్య, పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత జతుకర్ణఋషిగోత్రు—మనుగు- చంద్రవశిష్ఠ, చంద్రమూలకుల, చంద్రశిష్టగోత్రములు మూఁడును.

౯. సత్యక-వాసిష-దాల్భ్య - ప్రాచీనకళ - త్రయారుకపంచార్షేయ ప్రవరాన్విత సత్యకఋషి గోత్రు—మనుగు-పింతకుల-పింతాల-పింపమశిష్ఠగోత్రములు.

౧౦. వాయవ్య-ఆప్లువ- సౌర్వసావర్ణి-జీవంతి-దేవరాంతకషడార్షేయప్రవరాన్వితవాయవ్యఋషిగోత్రు-మనుగు-వ్రంగమూల-ప్రకాల్యుల-ప్రకశిష్ఠగోత్రములు.

౧౧. పౌలస్త్య-పాంథన-బృహస్పతి-సర్వస్తంభ -కర్తావ-వచస - గార్గ్యసప్తార్షేయప్రవరాన్వితపౌలస్త్యర్షి గోత్రు—మనుగు-గోశీల, ఉత్తమశీల - శ్రీగోశీల-పునగోశీల-భీమగోశీల - పట్టుగోశీల - కల్లవగోశీల - సత్యగోశీల - కందిగోశీల - సూర్యకుల గోత్రములు.

౧౨. శ్రీవత్స- చ్యవన-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత శ్రీవత్సర్షిగోత్రు—మనుగు-శ్రీలకుల-శ్రీకంఠగోత్రములు.

౧౩. మైత్రేయ - మృకండు - మండవాక - త్ర్యార్షేయప్రవరాన్వితమైత్రేయర్షిగోత్రు—మనుగు-మిశ్రవకుల, మద్రికులగోత్రములు.

౧౪. ఉత్తమోజ-గాధేశ - హవ్య-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత ఉత్తమోజకులర్షిగోత్రు—మనుగు, ఉత్తకుల, ఉదశిష్ఠ, గోత్రములు.

౧౫. కాంచన-మైత్రావరుణ, శక్తి-పునమన్య-చతురార్షేయప్రవరాన్వితకాంచనర్షిగోత్రు-మనుగు-చేటుకుల, చేఁగొట్లగోత్రములు.

౧౬. పవిత్రపాణి-పాలక-తాలక-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత పవిత్రపాణిర్షిగోత్రు-మనుగు-వైసెట్లు, వైశిష్టగోత్రములు రెండును.

౧౭. గోపక-యాజ్ఞవల్క్య - బృహదగ్ని - త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత గోపకర్షిగోత్రు—మనుగు-ఇంచుపాహ్వాయ, గొంటకుల గోత్రములు.

౧౮. సనక- కాలభేద-వలది-బభ్రులోహిత - చతురార్షేయప్రవరాన్విత సనకర్షిగోత్రు—మనుగు సనకుల, సన్నకులగోత్రము.

౧౯. కణ్వ-అజామిళ-ద్వ్యార్షేయప్రవరాన్విత-కణ్వర్షిగోత్రు—మనుగు - కర్ణాకుల, కాటుకులగోత్రములు.

౨౦. ముకిరాజ-సాలంకాయన-శ్యావకృ-శ్యామాక - రయపూరి - పంచార్షేయప్రవరాన్విత మునిరాజర్షి గోత్రకి-మున్నకుల-మానాభులగోత్రములు వీనికి మఱుఁగు.

౨౧. సుతీక్ష్ణ-శ్యావపత్త-అగ్నిదేవ- శ్యామాక-కౌశికపంచార్షేయ ప్రవరాన్విత సుతీక్ష్ణగోత్రకి-మ-వంకకుల-రాంకకుల గోత్రములు.

౨౨. అగస్త్య-వీతహవ్య-దృఢచ్యుత - త్ర్యార్షేయప్రవరాన్వితాగస్త్యర్షి గోత్రకి మ-ఆరవకుల-అనపాలగోత్రములు రెండును.

౨౩. జరత్కారు-ఆస్తీక-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత జరత్కార్వృషిగోత్రకి-మ-పన్నకుల-జానకుల గోత్రములు రెండును.

౨౪. పల్లవ ఆపస్తంబ ఆఖ్యమఘ-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత పల్లవర్షిగోత్రకి-మ-సుంటాకుల-గాజకులగోత్రములు.

౨౫. వాల్మీకి - చందన - వైదికత్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత వాల్మీక్యర్షిగోత్రకి-మ-ఫలకుల-పటసమ-శిష్టగోత్రములు రెండును.

౨౬. దుర్వాస- ధనంజయ ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత దుర్వాసర్షిగోత్రకి-మ-పాంకాకుల, పెంటాకులగోత్రములు.

వ. ఈ యిరువదియాఱును బంటుగోత్రంబులు.

౧. కశ్యప-శృంగి-కైతవ-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత కశ్యపర్షిగోత్రకి-మఱుఁగు-గణముఖులగోత్రము.

౨. శాండిల్య-కౌశిక-శ్వవారి-మాండవ్యాక చతురార్షేయప్రవరాన్విత శాండిల్యర్షిగోత్రకి-మఱుఁగు-తుప్పాలగోత్రము.

3. గౌతమ-అంగిరస-ఆయాస్య-ఔచథ్య-శుచి పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత గౌతమఋషిగోత్రకి-మఱుఁగు-గంధశిలగోత్రము.

౪. బౌద్ధాయన-కాంత్వీవక-వామదేవ-బృహదుక్థ-చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత బౌద్ధాయనఋషిగోత్రకి. మఱుఁగు-బుద్ధికులగోత్రము.

౫. వాలఖిల్య-అఘమర్షణ-సునాభక-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వాలఖిల్యఋషి గోత్రకి. మఱుఁగు-విపరిశిష్ణగోత్రము.

౬. వసిష్ఠ-ప్రథమ - ఇంద్రప్రమద -వసు - సంకృతి-పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత వసిష్ఠఋషిగోత్రకి, మఱుఁగు-వస్తికులగోత్రము.

౭. సౌంద్య-సునాభ- వనస-దుమాఖ్య - చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత సౌంద ర్యర్షిగోత్రకి-మఱుఁగు-చినుకులగోత్రము.

౮. సుకాంచన-కురుత్సేక-హవ్యసేన-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత సుకాంచనఋషి గోత్రః. మఱు:గు-పుచ్ఛకశిలగోత్రము.

౯. వరతుంతు-కౌశిక-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్వితవరతంతుఋషిగోత్రః. మఱు:గు మాగంటకులగోత్రము.

౧౦. విశ్వామిత్ర-దేవరాత-ఔలకి-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత విశ్వామిత్రర్షి గోత్రః. మఱు:గు-విక్రమశిష్టగోత్రము.

౧౧. పింగళ-మనస్తంతు-పాలక-కితాలాక చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత పింగళ ఋషిగోత్రః. మఱు:గు-పనకులగోత్రము.

౧౨. కపిల- శాండిల్య - కాశ్యప - త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత కపిలర్షిగోత్రః. మఱు:గు-ముంపకులగోత్రము.

౧౩. భారద్వాజ-దాల్భ్య-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత భారద్వాజర్షిగోత్రః. మఱు:గు-బలిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౪. చ్యవన-ఆంగిరస-గౌతమ-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత చ్యవనర్షిగోత్రః. మ ఱు:గుపద్మశ్రేష్ఠగోత్రము.

౧౫. జాత్రేయ-భార్గవ-వైరోహిత్య-వటు-ప్రాచీనపంచార్షేయ ప్రవరాన్విత జాత్రేయఋషిగోత్రః. మఱు:గు-వరిష్ఠగోత్రము.

౧౬. మందపాల-మతంగ-మాలన-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మందపాలఋషి గోత్రః. మఱు:గు-వెన్నకులగోత్రము.

౧౭. మార్కండేయ-జామదగ్న్య-జాబాలి-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మార్కం డేయఋషిగోత్రః. మఱు:గు-మోరాకులగోత్రము.

౧౮. ఋశ్యశృంగ-రోమహర్ష-తృణబిందు-శృంగి-చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత ఋశ్యశృంగఋషిగోత్రః. మఱు:గు-అనంతకులగోత్రము.

౧౯. ఆశ్వలాయన - వీతహవ్య-ద్వ్యార్షేయప్రవరాన్విత- ఆశ్వలాయనఋషి గోత్రః. మఱు:గు-వెలిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౦. ఉగ్రసేన-అంబరీష-శతబలి త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత ఉగ్రసేనఋషి గోత్రః. మఱు:గు-కొమిరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౧. మాంజ్యాయన-వైశ్య - ద్వ్యార్షేయప్రవరాన్వత మాంజ్యాయనఋషి గోత్రః. మఱు:గు-ముంజికులగోత్రము.

౨౨. యాజ్ఞవల్క్య-యాశ్యమాని-హర్యక్ష,త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత యాజ్ఞ

వల్క్యఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-అభిమంచికులగోత్రము.

౨౩. శండిల్య-శాండిల్య-శౌనక-శుక చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత శండిల్యర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-శిరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౪. ఆంగిరస-అయాచిక-ఔచిత్య-కాంత్మీవక-శుచి-పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత ఆంగిరసర్షిగోత్రః. మఱుఁగు పైడికులగోత్రము.

౨౫. జైమిని-కపిల-మహావక్ష - త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత జైమినిసగోత్రః. మఱుఁగు-వెలిగోళ్లగోత్రము.

౨౬. కౌశిక - విశ్వామిత్ర ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత కౌశికఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-కరపాలగోత్రము.

౨౭. బృహదశ్వ-బృహదుద్గ-భార్గవ-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత బృహదశ్వఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-పెరిశ్రేష్ఠగోత్రము.

౨౮. కృష్ణ-పింగళ-పింగళిత్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్వితకృష్ణర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-ఘనదకులగోత్రము.

౨౯. గార్గ్య-చ్యవన-మందపాల త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత గార్గ్యర్షిగోత్రః మఱుఁగు-భ్రిమదకులగోత్రము.

౩౦. కౌండిన్య-కౌశిక-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్వితకౌండిన్యఋషిగోత్రః.మఱుఁగు-ఘనలోలగోత్రము.

౩౧. హరివల్క్య-బృహదశ్వ-గౌతమ-వామదేవ- వామలోచన పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవఋషిగోత్రః మఱుఁగు-గోరంటకులగోత్రము.

౩౨. వామదేవ-సనక-సనందన - సనత్కుమార-సనత్సుజాత పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత వామదేవఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-భీమశ్రేష్ఠగోత్రము.

౩౩. సౌవర్ణ-ఆంగిరస-బుదురు-గౌతమచతురార్షేయ ప్రవరాన్వితసౌవర్ణ ఋషిగోత్రః మఱుఁగు-బుదురుకులగోత్రము.

౩౪. సంవర్త-మరీచి - అత్రి-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత సంవర్తఋషిగోత్రః మఱుఁగు-రెంటకులగోత్రము.

౩౫. జమదగ్ని-భృగు-భార్గవ - త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత జమదగ్నిసగోత్రః మఱుఁగు-దిత్తమశ్ఠగోత్రము.

౩౬. సౌవర్ణ-జీవంతి-దేవరాత-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత సౌవర్ణఋషిగోత్రః మఱుఁగు-నూపాలగోత్రము.

౩౭. వ్యాస-వసిష్ఠ-పరాశర-శుక - శౌనక పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత వ్యాసర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-ఘనదకులగోత్రము.

౩౭. శుక్ల-సుతాన-శౌనక-సునంద-చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత శుక్లఋషి గోత్రః. మఱుఁగు-శ్రీసాళ్లగోత్రము.

౩౮. బుదుర-గౌతమ-వ్యార్షేయ ప్రవరాన్వితబుదుర్వర్షి గోత్రః. మఱుఁగు-పెద్దిశెట్టిగోత్రము.

౪౦. వాల్మీక-వాలఖిల్య-వాసంతి వైశ్య కృష్ణ- వాసుదేవ షడార్షేయప్రవరాన్విత వాల్మీకఋషిగోత్రః మఱుఁగు-పాంతాలగోత్రము.

౪౧. భృగు-భార్గవ - చ్యవన - త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్వితభృగుఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-పృథ్విశెట్టిగోత్రము.

౪౨. కృష్ణ-త్రిజట-దేవవల్క్య-హారిత-పిప్పల పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత కృష్ణర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-యిసపకులగోత్రము.

౪౩. పార్థివ-విష్ణువృద్ధ-ప్రవరకృష్ణ - త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత పార్థివర్షి గోత్రః. మఱుఁగు-ప్రొడయాచకులగోత్రము.

౪౪. శౌనక-హరివల్క్య-శక్ర - త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత శౌనకర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-శనకాలుగోత్రము.

౪౫. శరభంగ-శల్య-సౌరభేయ-శామర్షణ-చతుర - పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత శరభంగ ఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-తుకశిష్ఠగోత్రము.

౪౬. జాబాలి-తృతీయ-మేళియ-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత జాబాల్యర్షిగోత్రః. మఱుఁగు త్రివిక్రమశిష్ఠగోత్రము.

౪౭. మతంగ- పావలోచన-ద్రోణ-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మతంగఋషి గోత్రః. మఱుఁగు-చిద్రుపిళ్లగోత్రము.

౪౮. వ్యుత్కృష్ట-మణిభద్ర-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వ్యుత్కృష్టర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-కొప్పిసులగోత్రము.

౪౯. జంభసూదన-విరూళి-దంష్ట్రనామ త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత జంభసూదనఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-చెంగాలగోత్రము.

౫౦. చక్రపాణి-వృషదశ్వ-అశ్వనామక-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్వితచక్రపాణి పగోత్రః. మఱుగు-చక్రమూలగోత్రము.

౫౧. ఆశ్వలాయన-మమణ-సౌఖ్య-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత ఆశ్వలాయనగోత్రః. మఱుఁగు-అగ్రమూలగోత్రము.

౫౨. కౌంతేయ-భృగు ద్వ్యార్షేయప్రవరాన్విత కౌంతేయఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-కామిశిష్ఠగోత్రము.

౪౩. నారద-పారాశర్య-తుంబురు త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత నారదఋషి గోత్రః. మఱుంగు-పాలకులగోత్రము.

౪౪. సుబ్రహ్మ-సునంద-ద్వ్యార్షేయ ప్రవరాన్విత సుబ్రహ్మర్షిగోత్రః. మఱుంగు-చందనకులగోత్రము.

౪౫. సనందన-సనత్కుమార-సనత్సుజాత త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత సనందన ఋషిగోత్రః. మఱుంగు-సమశిష్ఠగోత్రము.

౪౬. కాంతీవత-వాసుదేవ-శుచి-అత్రి- చతురార్షేయ ప్రవరాన్విత కాంతీవతర్షిగోత్రః. మఱుంగు-క్రమశిష్ఠగోత్రము.

౪౭. తరుణ-ఉపవీత-అనష్టవ-హార్యక-అనతారణి పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత తరుణఋషిగోత్రః. మఱుంగు-త్రిమూలకులగోత్రము.

౪౮. వరుణ-వారుణ-వైష్ణవ-వైరోహిత-వైశ్య- పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత వరుణర్షిగోత్రః. మఱుంగు-[illegible]రిశిష్ఠగోత్రము.

౪౯. సనత్కుమార-సతుండి- శమితానక త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత సనత్కుమారఋషిగోత్రః. మఱుంగు-సురిశిష్ఠగోత్రము.

౫౦. ఔచ్ఛిద్య-కోలంబ-అఘమర్షణ-త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత ఔచ్ఛిద్యర్షి గోత్రః. మఱుంగు-ఎనసకులగోత్రము.

౫౧. త్రిజ్వ-హారితల్క్య-జాబాల్య-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్వితత్రిజటర్షిగోత్రః. మఱుంగు-ఊసిరికులగోత్రము.

౫౨. శుచి-మను-భృగు-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత శుచిఋషిగోత్రః. మఱుంగు-ఇలమంచికులగోత్రము.

౫౩. విష్ణువృద్ధ-ప్రవరకృత్స్న-బాదరాయణ-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత విష్ణువృద్ధర్షి గోత్రః. మఱుంగు-పిప్పలాదిగోత్రము.

౫౪. వైరోహిత్య - వసంత- వాసస-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత వైరోహిత్యర్షి గోత్రః. మఱుంగు-వసంతకులగోత్రము.

౫౫. దేవవల్క్య-హారిత- పిప్పల- త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత దేవవల్క్యర్షి గోత్రః మఱుంగు-దేశిష్ఠగోత్రము.

౫౬. సౌమ్య-మందపాల-రేఫ-రైభ-చంద్రమూల-పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత సౌమ్యర్షి గోత్రః. మఱుంగు-మాస్తికులగోత్రము.

౫౭. మాండవ్య-జడభరత-మతంగ-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత మాండవ్యఋషి గోత్రః. మఱుంగు-ముద్దుకులగోత్రము.

౧౮. జమభరత-జామదగ్ని-దాన్యత్రైయ ప్రవరాన్విత జమభరతర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-పుంజకులగోత్రము.

౧౯. మను-మందపాల-మాతంగ-మరీచి-మాను పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత మనుఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-మానకులగోత్రము.

౨౦. శక్తి-త్రిభయ - వసిష్ఠ - త్ర్యార్షేయప్రవరాన్విత శక్తిఋషిగోత్రః. మఱుఁగు-చెరికోలగోత్రము.

౨౧. కపిల-భారద్వాజ-భంజనూపన-త్ర్యార్షేయ ప్రవరాన్విత కపిలర్షిగోత్రః. మఱుఁగు-హస్తకులగోత్రము

౨౨. అత్రి-మరీచి-భృగు-నేత్రపాండు-కౌశిక-పంచార్షేయ ప్రవరాన్విత అత్రిఋషిగోత్రః-మఱుఁగు-ఛందోగలగోత్రము.

౨౩. గాలవ-భారద్వాజ-ద్వ్యార్షేయప్రవరాన్వితగాలవర్షిగోత్రః- మఱుఁగు-తుఃల్వకిష్టగోత్రము.

౨౪. పుండరీక-త్రినయన-చతుష్పాద-వీరసేన- పరిక్ష - పంచార్షేయప్రవరాన్విత పుండరీకర్షి గోత్రః-మఱుఁగు తొంటుకులగోత్రము.

వ. ఈ డెబ్బదినాలుఁగు నొంటిగోత్రంబులు.

శ్లో. ఏతే వైశ్యమునిప్రోక్తాః ప్రఖ్యాతేన శతద్వయమ్,
పుత్రపౌత్రప్రదా నిత్యం లభ్యంతే బహువైభవాః.

వ. మఱియు నయ్యవసరంబునందు వీరవ్రతులైన వైశ్యవిభులనిజగోత్రజన్ములైన సమస్తబంధుజనంబులు సమూహంబులుగాఁ గూడి మనకులాచారధర్మంబుల సన్మార్గంబులును, చాతుర్యతాత్కాలికవిశేషంబులుం దెలియుం డనుచు మున్ను నను గురువు లుపదేశించినవిధంబున నిట్లనిరి. 38

క. క్షమ బలము శక్తి జనులకు, క్షమయె బలంబు ప్రభువి నశక్తులకైనన్
క్షమ లోకవశీకర మగు, క్షమకు నసాధ్యంబు లేదు క్షమ గలుగవలెన్. 39

క. పలుకులఁ బ్రియమును దయయును, పలుకుచు నేమఱక మిగుల ధైర్యముతోడన్
బలవంతుఁ డనఁగ నెఱుఁగుచుఁ, గులధర్మవిధిజ్ఞు లగుచుఁ గొమరొందుఁ డిలన్. 40

క. శివభక్తియుఁ బురుషార్థము, బ్రవిమలమతి దానధర్మ బంధుప్రియతన్
కవిజనపోషణగతియు న,నవరతమును మఱవకున్న నతిపుణ్యుఁ డగున్. 41

క. కాలము దేశము మిత్రులఁ, జాలిమిలోఁ దనదుబలముఁ దలఁపుచుఁ గడఁకన్
మేలుగ నేర్పరి యై తా, త్కాలికబుద్ధిగలవాఁడు ధన్యుఁడు తలఁపన్. 42

వ. ఇవ్విధంబునఁ గల్గునీతియు ధర్మశాస్త్రంబులును నపారంబులుగల వైనను నొక్క సూక్ష్మధర్మమార్గంబు గలదు. మున్ను శాస్త్రవేత్త యగు భర్తృహరి నీతిధర్మజ్ఞాన బీజంబు లగుపల్కులు వచించెను. స్వజనులయందును బరిజనులయం దనుకంపయు, దుర్జనులయందు శాఠ్యంబును, స్త్రీజనులయందు విస్మయంబును, విద్వజ్జనులందు ఋజాగతియును, శత్రువులయందుఁ బ్రతాపంబును, గురువులందు క్షమయును, మాయావిజనులందు ధూర్తత్వంబును గలిగి యీవిద్యావిశేషంబులందు నెవ్వడు నేర్పరియై విహరించు నతండు ప్రియుండని చెప్పె గావున మనకు సమస్తజ్ఞానంబు లుపదేశింపఁ గర్తలు మనభాస్కరాచార్యులు, భీమనాథ, వామదేవ, హరి, సర స్వతి, షణ్ముఖ, సర్వదేవ, జనార్దన, శంకర, శంభు, విరూపాక్ష, బ్రహ్మ, నీల గ్రీవ, భైరవ, శ్రీధర, వినాయక, బొల్లనాచార్య, గొడ్డాచార్య, మాధవ, పుండరీ కాక్ష, పద్మనాభ, ప్రముఖుల నెన్నఁ దేమఱకుండుండని పలికి మఱియు నిట్లనిరి.

గీ. కాలకంధరుండు గణకతో మనకును, సుంగరప్రధాన మొసఁగినాఁడు
నరణ మంచు మనకు నమరులు నెఱుఁగంగ, దాని నడపి విడెముఁ దలఁపవలయు.

క. ముదమలరఁగ నుద్వాహము, మొదలగు కులకార్యములను మొగి నొనరింపన్
వదలక ద్వాదశసంఖ్యను, సదమలగతిఁ జేయుఁ డిదియె సత్యం బరయన్. 45

వ. అది యేయేప్రకారంబుల నడిపింపవలయు ననిన నెఱింగించెదము సావధానుల రై వినుండు. 46

సీ. సృష్టికిఁ గర్తయౌ శ్రీసదాశివుఁడును ఘనత మూలస్థాన మనఁబరంగె
త్రిగుణాత్మకుఁ డనంగఁ దేజరిల్లుశివుండు నగరేశ్వరుం డయ్యె జగ మెఱుంగ
జనుల కాహ్లాదంబు సలుపు శ్రీవిష్ణుదేవుఁడు జనార్దనుఁ డయ్యె భూరిమహిమ
వింధ్యదేశమునందు విహరించుగిరిసుతవింధ్యవాసిని యయ్యెఁ ద్రు విమలమతులు
కోనఁ బావనభూమిఁ గొమరొప్ప వసియించు సిరికోన కమలనాఁ జెలువుమిగులుఁ
గుల మభివృద్ధిగాఁ గోరిక దీక్షించుఁ గులగురుభాస్కరకోవిందు
చాతుర్దశోత్తరసప్తశతఖ్యాతి నుద్వాహగోత్రజుఁ డార్జితుండు
పరహితక్రమముఁ దప్పక చేసె మనగణ ముఖ్యుండు ప్రాబల్యమునను మెఱయ

తే. పార్వతీయాంశజాతకు వాసవికిని, సుగుణసంపదగలబాలనగరములకు
నూటయిద్దఱకును జగన్నుతుఁడు మహిమ, సెట్టికిని వీడెముల నెత్తుఁ డిట్టి వరుస. 47

ఆ. వాలవదివసంబు నాకబలియుఁ గాఁగ, దండపసుపుఁ జిమ్మిలుండ లమరఁ
బంచవలయుఁ గాన భక్తి నేకాలంబు, నొవర నిలుపుఁ డిట్టి ఘనయశంబు. 48

తే. కులములోపల యేవొక్కకోర్కి గాఁగ, సలలితంబుగ నడపింప సమత బుద్ధి
నోటు గలుగును మీకును మేదినిపయి, విలసితంబుగఁ జలుపుఁడీ విభవ మెసఁగ.

క. అకలంకు లైనవైశ్యులు, ప్రకటితముగఁ బలికి మిగులఁ బ్రఖ్యాతముగా
వికలత చేసినవాఁడు న,రకకూపమునందు యమపురంబునఁ గూలున్. 50

క. ఇదియుంచు దప్పక నడిచిన, విదితముగా మీకు శివుఁడు విష్ణుఁ డజుఁడు సం
పదలు సుతపౌత్రకర మిచ్చెదరు దయాదృష్టిఁ జూచి సిద్ధం బరుచున్. 51

సీ. శ్రీనగరేశ్వర శ్రీజనార్దనదివ్యమహితోత్సవస్థానమందపమున
వైశ్యు లెల్లరుఁ బాలవైశ్యవర్గముఁ జూచి పలికి రస్మితముఖభాషణములఁ
సరవొప్ప మాతులకన్యావివాహంబు వెలయఁ జేయుఁడు కులవృద్ధిఁ గాఁ గనుఁ
గన్యకాదోషంబు గ్రహమైత్రి కూటరాశ్యాదిభేదవరయోగభేదములను
తే. సప్తనక్షత్రజననాదిదోషములును, దలఁపవలదు మే నరికధర్మమునకు
వదలక మేనరిక మిచ్చిన వైశ్యవరుఁడు, పుత్రపౌత్రాభివృద్ధితోఁ బొలుపుమిగులు.

శా. మేనర్కం బను ధర్మ మెక్కుడు ధరన్ మిథ్యావచోక్రూరుల
జ్ఞానాధీనతఁ ద్రోసినం గులజనుల్ శాసింపఁ డాదుర్మతి
న్నానోపాయములన్ ఘటింపవలయు న్నానాటికిం ధర్మ మే
స్థానంబంచును నవ్యభంగిఁ దలఁప స్సన్మార్గ మాసంతయున్. 53

చ. కొమరిని మేనమామసుతు గూర్తురు పుట్టినవేళ నాఁటనే
యమరఁగ మేనయల్లునికిఁ గాఁగ దలంచు మహాత్ము లప్పుడే
ప్రమదముతోడఁ జేయఁగ శుభం బగు వైశ్యకులంబు దుర్నిమి
త్తములు దలంప కిచ్చుటది ధర్మువు వైశ్యుల కెల్లకాలమున్. 54

క. మేనరికంబును దప్పక, పూని యొనర్చినయతండు పుణ్యుం డగునా
మేనరిక మీక త్రోచిన, హీనుఁడు కులబాహ్యుఁ డగుచు నిలమీఁదఁ జెడున్. 55

ఉ. లంచము పుచ్చుకొంచును గులంబున మేనరికంబు మర్మదం
బంచితవృత్తిఁ ద్రోచిన రయంబున నానరుఁ డెన్నిభంగులన్
వంచనతోడ దుర్గతి నవశ్యము నొందును బాపభీతి ని
ష్పించినపుణ్యమూర్తి పరమేశ్వరుసత్కృప నొంది వర్ధిలున్. 56

క. పరఁగఁగ మాతులి గర్భిణి, నిరవొందఁగఁ బెండ్లి చన దవెవ్వరికైన
న్వైరవున మేనరికంబున, నరయం దీర్ఘంబు నాఁడునంటటిదాఁకన్. 57

ఆ. దత్తపుత్రుఁడగును దగఁ దన్నుఁబోషించు, తల్లియనుజపుత్రుఁ దగ దొసంగ
మేనమామ పుత్త్రి మేదినియందును, బనియులేదు శాస్త్రపద్ధతులను. 58

చ. ఎనఁగును జ్యేష్ఠపుత్త్రికయు నించుక చిన్నతనాననుండియున్
విసదృశలీలచేతను గనిష్ఠునిపుత్త్రిక పెద్దదైనచోఁ

బోసఁగుచు మేనయల్లునికిఁ బొల్పుగఁ గన్యక నిచ్చుటొప్పు నీ
వసుమతి ధర్మమంచు ఘనవర్తను లివ్విధిఁ జేసి రిమ్మహిన్. 59

క. తొలుత వివాహం బైనను, వలనుగ నది తప్పెనపుడు వచ్చినమేటిన్
గలిగినమగఁ డేవలయును, యిల నలుపదియేండ్లదాఁక నెన్నిక మీఱన్. 60

క. ఎన్నైనవివాహంబులు, కన్నెకు మఱి గలిగెనేనిఁ గడునెయ్యముతోఁ
బన్నుగ మేనల్లునికిని, పన్నుగముగఁ గన్యఁ గొనుట యుచితము ధాత్రిన్. 61

వ. ఇది మనకులంబునకు వాలాయంబై శాశ్వతంబున నుండుచుండుఁ గలదు. ఇటువంటి మేనఱికం బైనను జేయరానిస్థలంబులు గల వవి యెవ్వి యనిన. 62

మ. కులహీనుండును నపుంసకుండును ముసలిం గుబ్జుండు జాత్యంధుఁడుం
బలురోగిన్ సతికంటెఁ జిన్నయయినన్ భార్యాసమేతుండు క్రూ
ర్యులర న్వెఱ్ఱియు నంగహీనుఁడు విహీనాంశుండు శాస్త్రోక్తమై
యిలలో నర్హులు గారు బాలికలఁ దా నీకున్నఁ బుణ్యం బగున్. 63

సీ. కలిదండ్రి లేకున్నఁ దగ నొంటిగాఁ డైన నల్పరోగియును గృహాశుఁ డైన
మూఁగయుఁ జెవుడును మూర్ఖుఁ డైనను బాపకర్ముఁ డైన బాంధవరహితుఁ డైన
మతిహీనుఁ డైనను మఱి పొట్టివాఁ డైనఁ బేద నైనను గనుఁ జేడ యైన
జూదరిగాఁ డైనఁ జోరుఁగరిగాఁ డైన రాజులఁ గొల్చిన రట్టుఁ డైన
తే. ననువుదప్పినవాఁ డైన నబలుఁ డైన, దిటవు లేకున్న నత్యంతకుటిలుఁ డైన
మేనవానికి నిటువంటివాని కైనఁ, గన్య నీవలెఁ దప్పక క్రమ మెఱింగి. 64

క. తనవంతుపడుచు లేనయెడ్డన యుండియు నవల వంతు తగ నీయంగాఁ
గని కొనియును రెండవపడు, చు నడుగ మేనఱిక మీరు సుజనులు ధాత్రిన్. 65

క. తనవంతుపడుచు నొల్లక, చని రెండవపడుచు నడుగ నరి నీయంగాఁ
జనదా మాతులుఁ డైనను, జనుపున నిప్పింపవలదు సతులను వైశ్యుల్. 66

క. మేనఱికమునకు భిన్నము, పూనినవారలు సహాయము గొనువారల్
మానక త్రోసినవారల, దీనయగతిఁ జేయవలయుఁ దెలియఁగ నాజ్ఞల్. 67

క. మొదటనుండి వంతువరుసలు, వదిగాఁ దప్పించినట్టి వైశ్యులు కడు పెం
బడి మేనఱికం బిడయని, చెడుగులు కులబాహ్యు లాజ్ఞ చేయఁగ నర్హుల్. 68

క. మునుపు సుతులు లేకుండిన, ననువుగ మఱియొకతెఁ బెండ్లియాడిన సుతులన్
గనిన సవతాలి యనుజులు, దనయుల మేనఱిక మొసఁగ ధర్మము చెల్లున్. 69

వ. మఱియు సవిస్తరంబుగాఁ జెప్పెదము వినుండు. వరునికంటెఁ గన్నియ గడియ తక్కువగా నైన జనించిన వివాహంబు చేయ ధర్మంబు కన్యకయున్నతత్వంబును

వరునివామనత్వంబును జూడఁదగదు. ఈడుగాని దని భుజగర్వంబునఁ ద్రోచిన
రాజులమంచివలనఁ బోనాడిన ధనమదంబుచేత నైనఁ బహుప్రశిరత్నధనధాన్యాం
దోళికాచ్ఛత్రచామరదంతితురగభూషణ మణిపీతాంబర పుత్రపౌత్రమహదైశ్వ
ర్యంబులఁ గన్నుగానక మేనఱికంబు ద్రోసినఁ బరులకిచ్చిన యితరకన్యకం బుచ్చు
కొన్నఁ గన్యకజనకునకు వరునిజనకుండు లంచంబు నొసంగి సమ్మతిపడి యొసఁగిరి
మనిన వరునిజనకునకుఁ గన్యకజనకుండు లంచం బిచ్చి యుభయులు నేకమైతి మని
కలసి మేనఱికంబు ద్రోసినఁ గన్యకకు వ్రణంబు లెంచిన వరుండు రూపరి గాఁ
డని మేనఱికం బైన సమ్మతింపదని జాతిశాస్త్రుల వివాహంబు చేసిన వంతఁ వరుసలు
దప్పించి మేనఱికంబుఁ బుచ్చుకొన్న శకునంబు గాదని కన్యక సురూప గాదని
విడచిన నేవిధంబున నైన మేనఱికంబు దప్పించిన పాపాత్ములకు గురుదూషకులకుఁ
గులదూషకులకుఁ బితృమాతృద్రోహులకు నాజ్ఞ సేయఁదగు నాయాజ్ఞాక్రమం
బెట్టినిన విధంబు బుత్రత్రయంబు నాజ్ఞయును వెనుక భాస్కరాచారులకు నగ
రమువారికినిఁ గులబాహ్యం బైన యాశిక్షితుండు సాష్టాంగదండప్రణామంబు చేసి
సర్వాపరాధక్షమ చేయవలయు నని ప్రార్థించిన వారికిఁ బ్రతిక్రియ చేసెను క్రమ
ము భాస్కరాచార్యులముద్ర బ్రాహ్మణులవెంటఁ గొనిపోయి కాశీగయాప్రయాగ
స్నానంబు లాచరింపంజేసి పంచగవ్యప్రాశనంబు చేయింపవలయుఁ బ్రాయశ్చిత్తమం
బెట్టినిన మొదటిదివసంబున నుపవసింపఁ జేసి గోమయాహారంబు నేయించి నూఱు
గోదానంబు లలంకారసహితంబుగాఁ జేయించి సహస్రబ్రాహ్మణభోజనంబు
చేయించి యారాత్రి రామకథలు వినుచు జాగరణంబు చేసి రెండవదివసంబున సంక
ల్పయుక్తంబుగా గంగాస్నానంబు చేయించి పంచశతగోదానంబు లలంకారపూర్వ
కంబుగా బ్రాహ్మణుల కిప్పించి పంచశతబ్రాహ్మణభోజనంబు గావించి గోమూత్రం
బాహారంబుగా నారాత్రి శివస్మరణ చేయించి జాగరణంబుంచి మూఁడవదివసం
బున గంగాస్నానంబు చేయించి యిరువదియైదుగోదానంబులు నిన్నూటయేఁబం
డ్రుబ్రాహ్మణులభోజనము చేయించి గోక్షీరం బాహారంబుగా నారాత్రి భాగవతపు
రాణంబు వినుచు జాగరంబుండి నాలవదినంబున మృత్తికాస్నానంబు చేయించి
గోదానంబులు నేయించి బ్రాహ్మణభోజనంబు నేయించి గోదధ్యాహారంబు గొనిపిం
చి పంచమదివసంబున సర్వప్రాయశ్చిత్తంబు నేయించి సాలగ్రామదానంబు లిప్పించి
బ్రాహ్మణభోజనంబు గావించి గోఘృతం బాహారంబు గావించి భగవన్నామసంకీర్త
నలచే జ్ఞానియై గురూపదేశంబున నారాత్రి జాగరణంబు చేయించి యాఱవదివసం
బునఁ బంచగవ్యస్నానంబును హోమంబును జేయించి పిష్టాహారంబుగా జాగరణంబు
నేయించి యేడవదివసంబున సుగంధస్నానంబు చేయించి బ్రాహ్మణులకు శివలింగం
బులు దానంబు లిప్పించి భస్మధారణంబును ముద్గభక్షణంబును జేయించి శివపురా

ణంబు వినుచు జాగరణంబు సేయించి యష్టమదివసంబున గురుప్రార్థనమహాసంకల్ప
పూర్వకంబుగాఁ బుష్పఫలజలస్నానంబులు చేయించి బ్రాహ్మణభోజనశేషం
బైనయన్నంబు నిడి యారాత్రి రామచరిత్రంబులు వినుచు జాగరణంబుంచి మఱు
నాఁడు గంగాస్నానంబు లాచరించి భాస్కరాచార్యముద్రాముద్రితుం డైనబ్రా
హ్మణునితోఁ గదలి స్వగ్రామంబు ప్రవేశించి భాస్కరాచార్యు లైన కులస్వాము
లకు దండంబులు పెట్టి వారియనుమతి నగరేశ్వరజనార్దనవింధ్యవాసినికోనకమల
వాసవకన్యకాబాలనగరంబులకు మహోత్సవంబులు గావించి నగరేశ్వరునకుఁ బ
ద్రెండుమణుఁగులకంచుచు భాస్కరాచార్యులకు గురుదక్షిణగోదానంబు నిరువదై
దోసంగి బ్రాహ్మణభోజనం బొనర్చి కులస్వాములకు భోజనంబులు చేయించి గురు
వులయనుమతిని లవణంబును పఫియును దాను వడ్డించి వారలయనుమతి బంతిభో
జనంబు చేసి గురువులచే గంధాక్షతతాంబూలంబులం గైకొని సభకుఁ బ్రదక్షిణ
దండంబు లాచరించి వారియనుమతి సుఖంబుండవలయు నిట్లు మేనరికంబు దప్పిం
చినవారికిని దప్పినవారికి సిద్ధంబున నాజ్ఞ నడిపింపనివైశ్యులు నిర్మాల్యులై లో
కాపకారులై యుందు రని చెప్పి మఱియును. 70

సీ. ముదమున వరునిది మొదటిగోత్రంబును కన్యకతండ్రినిగన్నతల్లి
పుట్టింటివారిది పొందుగమూఁడును దనరంగఁ గూడినమనమరాలు
బాలిక జనయిత్రి మూలగోత్రంబును బాలుని మూఁడును లీలఁ దల్లి
యగాను వారిద్దఱ లది పిన్నవానిది రెండును బకుచుది ప్రేమ మూఁటఁ
గీ. చెరసి మఱియొక్కటైనను బిడ్డవాని, కూఁతువానిది రెండోది కోర్కె లలరఁ
కొడుకువానిది రెండోది కూర్మి యలర, నేకముఁ జేని యావావి యత్తయగును. 71

గీ. రెంట మూఁడింట గోత్రంబు లొంటి వైనఁ, బ్రవర లైనను బంధుల ప్రవరయైన
వరుసతోడుతఁ జేయంగ వావి గాదు, కన్య నీకున్న మిగులఁ బుణ్యంబు గలదు.

గీ. పితమగోత్రంబు మిగులను బెంపు మీఱఁ
చేయరా దంద్రు మిగులసంచితము గాఁగఁ
గన్యగోత్రంబుమిగులను గ్రమముతోడఁ
బురుషగోత్రంబు మూఁడుగాఁ బొందియున్న
మిథునసమ్మతి మొదలను మేలు చేయు. 73

గీ. పిన్నవానిది రెండోది పిన్నపసుచు, వారిగోత్రంబు మొదటిది వరుసతోడ
మఱఁదలకుఁ బెండ్లికొడుకునకరయ నదియుఁ, గుతుకమునిట్టు నెట్టనఁ గోడలగును. 74

వ. మఱియుఁ గులాచారధర్మంబు లనేకంబులు గలవు. ఋతుకాలపద్ధతియు గర్భా
ధానాదిషోడశకర్మంబులును యజనాదికర్మత్రయంబును కృషివాణిజ్యగోరక్షణ
వృద్ధిజీవనంబులును సప్తసంతానధర్మవిశేషంబులును మొదలుగాఁగల వైశ్యకుల

ధర్మంబులు సమస్తంబును దెలియంజెప్పి యనంతరంబ భాస్కరాచార్యుల నవ
లోకించి వైశ్యు లిట్లనిరి. 75

ఉ. మీరు మహానుభావులు సమిద్ధవచోవిభవాభిరాము లిం
పారఁగ వైశ్యవంశము మహాత్మత వృద్ధి వెలప్ప కీవనల్
ధీరత నిచ్చి గోత్రశతదిక్తయశస్థితిశీలమూల మై
వీరత లుల్లసిల్లఁగఁ గవిత్వకృతిం గృతిసేయు మొప్పుగన్. 76

క. మును మా పెద్దలచరితము, మునిసాలంకాయనుండు మునుమునుఁ జెప్పెన్
ఘనముగఁ దత్ప్రకృతి పొందుగ, ననుగుణముగఁ జేసి చెప్పఁ దాంక్రొత్తింపగన్.

వ. అని చెప్పి భాస్కరాచార్యులకు సబహుమానంబుగాఁ గర్పూరతాంబూ
లంబు లొసంగి తమకుం గలసమస్తధనంబులు బాలనగరంబుల కొక్కభాగం
బును దేవతాగారంబులకుఁ బటాకంబులకు నొక్కభాగంబును విద్వజ్జనకవిగాయక
జనంబులకు నౌచిత్యంబుగా నొక్కభాగంబునుగా నిచ్చి యివ్విధంబున నెప్పటి
యట్ల నడపుం డని బాలనగరంబుల కొప్పగించి భాస్కరాచార్యులకు జాహ్నవీ
తీరంబునఁ దామరవాడ యనుగ్రామం బగ్రహారంబుగా నిడుం డని చెప్పి పెను
గొండలో నర్థాంశంబు తత్పురదేవతామహోత్సవంబున కొసంగి మిగిలినయర్థంబు
గులగురువు లైన పండితవర్గంబుల కిమ్మని పురమధ్యంబున శాసనస్తంభంబు నిలిపి
భాస్కరాచార్యులకుఁ దామ్రదానశాసనపత్రిక లిఖియింపఁ జేసిరి. తత్క్రమం
బెట్టిదనిన. 78

శ్లో. స్వస్తి శ్రీనగరేశశోవకమలా శ్రీవింధ్యవాసీ జయా
శ్రీవత్సాంకజనార్దనశ్చ సువిశో విఘ్నేశ్వరః శ్రీనిధిః
సూర్యేంద్వారబుధేజ్యశుక్రరవిజస్వర్భానవః కేతవః
సాన్నిధ్యం పెనుగొండపట్టనవరే కుర్వంతు దీర్ఘాయుషః.

శ్లో. కల్యాద్యబ్దగణేఽష్టనేత్రరసదృక్సంఖ్యాగతే వత్సరే
ప్రాప్తేదే ప్రభవే తపస్యపి సితే పక్షే ద్వితీయాగురౌ
ఆర్యా భాస్కరపండితాదిధరణీబృందారకేభ్య స్సదా
ప్రీత్యాష్టాదశపట్టనాధిపతిభిః దత్తం శుభం శాసనమ్.

శ్లో. గృహేగృహే విశాం వర్షే వర్షే ద్వాదశగోత్రిణామ్
వివాహేచ వివాహేచ శ్రీమత్సీమంతకర్మణి
పుత్రే పుత్రే సముత్పన్నే కన్యాయా జన్మజన్మని
గద్యాణి కం తదర్ధంచ గద్యపద్యాదిసత్క్రియా.
శాంతికే పౌష్టికే చైవ పైతృకే వృద్ధికర్మణి

అన్యస్మిన్ పుణ్యకాలే చ గ్రహణే చంద్రసూర్యయోః
లక్ష్మీనారాయణానంతవ్రతాదిషు సమంతతః
గోత్రప్రవరవిజ్ఞానే కులనిర్వాహకర్మణి.
ప్రతిష్ఠేషాం కృతా వైశ్యాః స్వస్వాత్పండితాశ్రయాః
యథాకాలం యథావిత్తం యథాదేశం తథాచరేత్
విత్తశాఠ్యం నక్రియేత విఫలే ఫలకాంక్షిభిః
అకృత్వా సత్క్రియా న్మూఢో నరకే పరిపచ్యతే.
పురాణోక్తప్రకారేణ కృతవాన్ ధర్మచింతయా
ఆయురారోగ్య మైశ్వర్యం పుత్రపౌత్రప్రవర్ధనమ్
ఇహికాముష్మికం చైవ లభతే నాత్ర సంశయః
పూర్వాశ్రితాన్ పరిత్యజ్య సమీపస్థాన్ కులాగతాన్
యో దదా త్యన్యవిప్రేభ్య స్తద్దానం నిష్ఫలం భవేత్
ఇత్యుక్త్వా తే విశ స్వస్య పుత్రాన్ ధర్మపరాయణాన్
భాస్కరాచార్యపూర్వేభ్యః ప్రదదు ర్ధర్మశాసనమ్,
కులోద్ధరణ చారిత్రాన్ బ్రాహ్మణాన్ శృణుయా త్సుధీః.
పాషండాః పతితా శ్శూద్రాః మద్యపాయ్యంత్యజాతిభిః
న శ్రోతవ్యా కథా స్మాకం తేభ్యో దానం నదాపయేత్
స్వదత్తాద్ద్విగుణం పుణ్యం పరదత్తానుపాలనే
పరదత్తాపహారేణ స్వదత్తం నిష్ఫలం భవేత్. 81

సీ. మునుమొప్పుఁ గల్యాణమున వైదుపిందులు వేర్వేఱ నొక్కొక్క పెద్దమాడ
వరుస సీమంతోత్సవమునను వరహాయుఁ దనయుండు గల్గఁ బ్రతాప మరయఁ
బుత్రిక జనియింపఁ బోలుపార ధరణంబుఁ బ్రదమార్తవంబునఁ బరఁగఁ జెల్పె
వ్రతపితృకార్యదైవతమహోత్సవములఁ గర్తలు మీఱె విఖ్యాతమునను
తే. గట్టిగా వర్తనలు దప్పినట్టివారు, ఘోరరౌరవనరకాలఁ గూడి మునిఁగి
వెక్కువర్షంబులెంతయుఁ బెంపుచెడుచుఁ,బుడమిబహుపాతకంబులఁబొందువారు.

సీ. భాస్కరపండితప్రముఖసంఘముతోడ వినుఁ డంచు వైశ్యు లిట్లనిరి మఱియు
మావంశచరితంబు మహిలోన వెలయించి పుత్రులరీతిని బొందఁ జేసి
పితృదేవతోత్సవవ్రతశుభములయందు వర్తనల్ గైకొని కర్తలగుచు
నెవ్వారి వర్జింప కేకోటఁ దప్పక గురుపూజ సేయించుకొనుచు నాజ్ఞ
గీ. సీమలకు నెల్ల వెలయ సుస్త్రీలతోడ, బాలనగరాల దీవించి ప్రబలఁ గోరి
ప్రవరలెఱింగించి కల్యాణపరులఁజేసి, ధాత్రి వెలయింపుఁ డాచంద్రతారకముగ.

వ. అని యివ్విధంబున శాసనంబు వ్రాసి బాలనగరంబులం జూచి యిట్లని రయ్యా! మీర లీయుభాస్కరాచార్యుల నమ్మినంబును బాలించుచు వీరియాజ్ఞానుసరణంబున నడువగలవార లనిచెప్పి యనంతరంబ జలచరులం జూచి మీర లీనగరేశ్వర దేవాలయంబునకుఁ బడమర మిట్టపల్లంబులుతేసి సమస్థలంబున గుండంబు లాయత్తంబులు సేయుం డనిపలికిన వారు భయంబంది మెల్లనచేరి వైశ్యుల పాదంబులు పట్టుకొని వందనంబు లిడి యిట్లని విన్నవించిరి. 84

[illegible]. మీరు వెంటఁ జెరఁగి మీపాదపద్మంబు, లనుదినంబుఁ గొలిచి యధికమతిఁ
బొదలి యింక మీరు పోవఁగ ముక్తికి నేఁగ, నిచట నుండ గొల్ల మెట్టు లయిన.

వ. అని యనేకవిధంబుల విన్నపంబులు చేసికొని వారలయనుమతి వడసి వెంటఁ జనువారై వీరకంకణంబులు ధరియించి గంధంబులు పూసి యలంకరింపఁ జేసిరి. 86

సీ. పన్నీరుచిలికినపట్టుసైనజవ్వాది కలితమృగనాభికర్దమంబు
కలయంగనలికినఁ గమ్మనియ పరిమళించు గుమ్మంబులో మేటికొమరుమిగులఁ
ముత్యాలముగ్గుసంఘములఁ దద్దయు మెరుగా వివిధమౌక్తికరత్నవితతి పసిఁడి
రంగవల్లులఁ దీర్చి శృంగారధంగులఁ బటుతరస్ఫురణలు పరిఢవిల్ల

తే. గంధసారద్రుమంబులు ఘనత మెఱయ, గుంపములవింతఁ బఱపుచు దండిమిగులఁ
జక్కికర్పూరతైలంబు చమురుగతులఁ, గప్పి రంతటఁ గర్పూర మొప్ప మిగుల. 87

వ. ఇవ్విధంబున నలంకరించుచు నానాచిత్రవిలాసంబు లలర మహోన్నతంబు లగుపటకంబులు ముప్పిరిగొనఁ జిత్రవస్త్రతోరణ రంభాస్తంభగుచ్ఛలు దీపనివారంబుల నొప్పంజేసి రాసమయంబున వైశ్యులు తమకులాంగనలం గని యిట్లనిరి. 88

క. వాసవకన్యాసహితము, గా సరభసవృత్తి మీఱు ఘనశృంగారో
ల్లాసితలై యుండుఁడు సం, త్రాసానలకీలలకును దార్కొనవలయున్. 89

వ. అని సాధ్వీసముదయంబులకుం జెప్పి తదనంతరంబ వైశ్యవరులు వీరవ్రతంబులు ధరియించి పరమోత్సాహంబున నిట్లనిరి. 90

చ. మనమతిధైర్యవంతులము మానకమానకఠోరవీరతన్
జనులు నుతింపఁ బూనితిమి సాహసవైఖరిఁ జెప్పఁ జిత్రమై
కనలెడునగ్నికుండములఁ గ్రక్కున వచ్చి యనుప్రజంబులం
దనరి శివార్పణం బనుచుఁ దద్దయుఁ బూనిన సాహసక్రియన్. 91

మ. విని యెబ్బంగిఁ దలంచునో నయగతి న్వర్తించి యవ్వాసవి
న్యనమారం గడు నూఱడించి తలఁపు ల్నానావచోయుక్తులన్
దనర న్నారసి నేర్పు పెంపున మహాధైర్యప్రతాపస్థితుల్
ఘనమౌచిత్తముసంఘటింపవలయుం గైవల్యసంసిద్ధికిన్. 92

వ. అని మఱియు నెఱుంగ కంటిమిగాక యవ్వాసవిచిత్తంబును నతిసాహసక్రియ యయుచు మన మెఱుంగదుమె కద యిదియ మృదుమధురవాక్యంబుల ననునయింపు మని కుసుమాఖ్యుగృహంబున కనిచి బాలనగరంబులం జూచి పురంబుల శృంగారంబు సేయింపుం డనిన వారలుం దత్క్షణంబ. 93

గీ. పురము పెక్కు నలంకారములు దనర్చి, దమచమత్కృతి నత్యాదరమును మెఱయ
సకలవస్తువితాన సుసంగతముగ, జేయుచుండిరి విమలసుశ్రీలు చెలఁగ. 94

వ. అంతఁ గుసుమాయుధుండు నిజమందిరంబునకుం జని పుత్రియైన వాసవి నవలోకించి యిట్లని విలపింపం దొడంగె. 95

శా. నీరూపంబును నీదుమంచితనము న్నీ నేర్పు నీముద్దులున్
నీరమ్యాంబకము రాజహంసగతియు న్నీరాజబింబాస్యమున్
న్నీరత్నావళిహారశోభిగళము న్నీమందహాసంబు నిం
కేరీతి న్మఱపంగవచ్చుఁ జెపుమా యేణాక్షి యోవాసవీ. 96

సీ. పాండవవంశసంభవుఁ డగువిష్ణువర్ధనుఁ డేల ధాత్రికి దండు వెడలె
విమతులఁ బరిమార్చి విజయంబుఁ గైకొని లీలతో మనపురి కేల వచ్చె
వచ్చిన మనవేల వరుసతో నతనికిఁ బొడసూపితిమి పరిస్ఫురణ మెఱయ
మనతోడఁగూడ సమ్మదలీలతో వచ్చె నీకన్య మున్నతఁ డేల చూచెఁ

తే. జూచి మోహనలీలల సొబగు మీఱఁ, దేలకల్యాణ మగఁ గోరి యిచ్చ నుబ్బె
నింతేయును విధివశము గా కింతవట్టు, మనలఁ ద్రోచెఁ దురితకర్మంబుకతన. 97

చ. సతతము పెక్కుదానములు సద్ద్విజకోటికి నిచ్చి సూనృత
వ్రతము లొనర్చి ధర్మము లవారణలీల ఘటింపఁజేసి శా
శ్వతబహుభోగసంపదలఁ జాలఁగఁ గైకొని నిన్నుఁ బుత్రిగాఁ
జతురతఁ గంటి నోసరసిజాతవిలోచన వాసవాంగనా. 98

వ. అని పలికి. 99

క. అప్పుడు శోకభరంబున, ముప్పిరిగొనఁ గుసుమసెట్టి మోహపుఁబుత్రిం
దప్పక చూచి కలంగుచు, నప్పంకజగర్భు దూఱె నకటా యనుచున్. 100

సీ. కన్య నాయంత్రీణిఁగా మత్కులంబునఁ బుట్టింపఁ దగునె యంభోజగర్భ
బాలాలలామను భర్తృహీన్యనుగాఁగఁ గావింపఁ దగునె యోకాలకంఠ
పుత్రికారత్నంబు భోగభాగ్యశ్రీలఁ బాపంగఁ దగునె యోపద్మనాభ
యీపుష్పకోమలి నెట్లు నిర్దయుఁడవై యాహుతిఁగొనియెద వగ్నిహోత్ర

తే. దేవతతులార రవిసుధాదీప్తులార, యక్షపన్నగఖేచరాధ్యక్షులార
మౌనివరులార భూనభోమాన్యులార, దయదలంపక యిటు చేయఁదగునె మీకు. 101

వ. అని పెక్కువిధంబుల నక్కమలగర్భముఖ్యులు దూఱి శోకవిహ్వలహృదయం
దగుచు నక్కన్యామణిరూపంబు దనమదిం దలపోయుచు మూర్ఛిల్లి యొక్కింత
సేపునకు సేదదేఱి తన కెదురుగా నేతెంచిన యక్కన్యారత్నంబు నెత్తుకొని
కూర్చుండి తనతొడలపై నిడికొని తేఱిచూడఁజాలక చూచినయెడ దృష్టిదోఁ
కునో యని కలంగుచుఁ బలుకులు తల నిమురుచు నెట్టకేలకుఁ గన్యామణి విన
నిట్లనియె. 102

శా. లక్ష్మీ వాసవి వాసవాంగన మహైశ్వర్యప్రతాపాఢ్య సం
ఫుల్లాంభోజవికాసితాస్య విను మాపూర్వాదిభాగ్యంబునన్
నెల్లం బైనసుఖంబునన్ సుకృతినై తేజంబునం గాంచితిన్
ముల్లోకంబులఁ గీర్తి నించితి జను ల్మోదంబునం బొంగఁగాన్. 103

క. నగరంబునఁ గలవార్తలు, నగరస్వాముల ప్రతిష్ఠ నానావిధము
ల్తగినన్నృపాలునికలఁపును, నగణితముగ నెఱుఁగుదమ్మ యంభోజముఖీ. 104

క. మన మేమితలఁచుచుండఁగఁ, దనరారఁగ దైవ మేమి దలఁచునొ యవలన్
మనుజాధిపుఁ డివ్విధమునఁ, గొనకొని యన్యాయకార్యగోచరుఁ డయ్యెన్. 105

ఉ. నిన్నవె వట్టితెత్తు మని నిర్దయవృత్తి నృపాలసద్భటుల్
దన్నుగ వచ్చినారు కులపావని వాసవి నీమనంబున
న్విన్నఁదనంబు నొందక వివేకముపొందుగ ధీరచిత్తవై
సన్నుతకీర్తి నొందవలె సమ్మతి నొక్కటలంపుఁ జెప్పెదన్. 106

వ. అనుచు నక్కుసుమవిభుండు దుఃఖార్ణవంబున మునింగె. 107

గీ. చెప్పలేక కలఁకఁ జెప్ప నుద్యోగించుఁ, జెప్ప నోపికయుఁ జెప్పకుండుఁ
జెప్పకున్న బాలచిత్త మెట్లుండునో, యెప్పటికిని కుసుముఁ డెప్పఁదొడఁగె. 108

సీ. విష్ణువర్ధనుఁడు పృథ్వీతలేంద్రుల నెల్ల నని గెల్చి మనవీటి కడకు వచ్చి
నిన్ను నిమ్మని పట్టి నిగ్రహింప మహోగ్ర బాహువిధంబుల మమ్ము బాధచేయ
మానంబుఁ బాటించి మనకులస్వాములు ప్రాణంబు విడిచి యేఁ బ్రతిభ దనర
వంశసత్కీర్తులు వసుధలో నెగడంగ నగ్నిప్రవేశంబు లర్థిఁ జేసి

తే. ముక్తిఁ బొందఁ దలంచిరి మోహమలర, నీసహాయం బపేక్షించి నిత్యపదము
గలుగు నిట్లని కులమువారలు దలంచి, పలుకు మని నన్నుఁ బంచిరి పలుకులెల్ల. 109

వ. అని కుసుమవిభుం డవరిపడఁ బల్కిన విని యతనిసాధ్వి యైనకుసుమగంధి శోక
పరవశ యై మూర్ఛిల్లి కొంతతడవునకు సేదదేఱి తనముద్దుఁగూఁతు నెత్తికొని పుర
పురం బొక్కుచు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె. 110

ఉ. నోములు సద్వ్రతంబులును నూతనభంగి నొనర్చి భామినీ
స్తోమము మెచ్చ మాసములు తొమ్మిది మోసియు నిన్నుఁ బుత్త్రిగా
నేమముతోడఁ గాంచితిని నీరజలోచన మమ్ము డించి నీ
వేమని యగ్ని కాహుతిగ నేగెదు మా కెఱుఁగంగఁ జెప్పుమా. 111

క. నినుఁ గొడుకుపగిదిఁ గంటిని, వనజారికళావతంసువరమున నీవున్
జననమా సౌభాగ్యం బన, జనియించితి నిన్ను సర్వజనులు నుతింపన్. 112

సీ. పైఁడిగిన్నెలలోనఁ బాలు నేయును బోసి పంచదార యొకింత మించ వేసి
బహువిధంబుల జోలపాడుచుఁ ద్రావింతు నీముద్దుపలుకుల నేర్పు మెఱసి
విందు నెయ్యముతోడ వీనులకింపుగాఁ గలసి చరిత్రలు కలికి మతులు
వీక్షించి వ్యాపారదక్షంబులోపల నానందమొందుదు నద్భుతముగ

తే. నెట్లు నిన్నగ్నికీలల నెఱియ ధాత్రి, యందు నొప్పింతు నక్కటా హరిపికించి
ముఖ్యులెట్టికిఁ దెలియరో ముగ్ధ నీదు, మృదులభావంబుఁ దలపోసి మదినివగతు.

గీ. పుత్త్రకామేష్టి చేసి శంభుని గుఱించి, తనయగా గంటి నిన్ను వృద్ధాప్యమునను
అకట! నీమేలు చూడలేదయ్యెఁ బిదప, నట్టిసంతోష మెక్కడ నణఁగెఁ జెపుమ.

వ. అని యిట్లు పరమదుఃఖితులై యున్నతల్లిదండ్రులం జూచి వాసవకన్యకాసహోదరుం డైనవిరూపాక్షుం డిట్లనియె. 115

సీ. ప్రియము రెట్టింపంగఁ బెంచితి విన్నాళ్లు మాత విన్నెట్లు నే మఱతు నమ్మ
నిఖిలవిద్య లెఱుంగ నేర్పినతండ్రివి కనువేడ్క విన్నెట్లు విడుతునయ్య
అభివాంఛితంబు లిమ్మనియెదు చెల్లెలి నింక నేనెవ్వరి కిత్తునమ్మ
వేడ్కతో ననుగారవించుబంధువులార వంతతో నెట్లు వేగింతు నయ్య

తే. యనుచుఁ బలుమాఱు వేర్వేఱ నాప్తుఁదలఁచి, ఘనతరం బైనదుఃఖాబ్ధిమునిఁగి లేచి
వేయుభంగులఁ దాఁ బలవింపఁ దొడఁగె, నంతకంతకు నావిరూపాక్షుఁ డెలమి.

వ. అనంతరంబు కుసుమాఖ్యుండు కూఁతుం గనుంగొని యనేకవిధంబుల దుఃఖించి గద్గదకంఠుండై మఱియు నిట్లనియె. 117

మ. అనలజ్వాలలఁ జొచ్చునప్పుడు మహాహంకార మేపారఁగా
జను లత్యద్భుతభంగిఁ జూడఁ గడఁకన్ సంరంభజృంభాత్మవై
ఘనభక్తి న్మది శంకరుం దలఁచుచుం గారుణ్యభావమ్మునన్
మన వైశ్యాన్వయ మెల్లఁ బావనముగా మన్నించి రక్షింపుమీ. 118

క. నీవలనను మనవంశము, ధీనుతం బై ధరిత్రిఁ దేజం బెసఁగం
బావకశిఖలను భీకర, భావంబులు గాఁగఁ జూచి భయమందకుమీ. 119

వ. అనుచు ననేకవిధంబుల బోధించుచు శోకవివశుండై యుండె నంతఁ గుసుమగంధి
యుఁ దుఃఖార్ణవమగ్న యైయుండె నయ్యవసరంబునఁ దల్లిదండ్రులను సహోదర
బాంధుజనులం జూచి యూఱడించుచు వాసవి యిట్లనియె. 120

శా. ఏలా యజ్ఞులరీతి మూఢమతులై యిబ్భంగి శోకించుచున్
జాలిం బొందకుఁ డింక నన్నుఁ గడఁక న్సంరంభజృంభంబునన్
బాల న్నుగ్రతఁ బట్టితెం డనునృపున్ వైశ్వానరాక్షీలమై
కాలోగ్రం బగుశాపఖడ్గమున నే ఖండింతుఁ దత్కంఠమున్. 121

ఉ. మీకు విచార మేల బలిమిం జననాథునిభృత్యు లుగ్రులై
చేకొని పట్టవచ్చినఁ బ్రసిద్ధఘనప్రతిభాగ్నివీక్షల
స్తోకగతిం దనర్చు భయదుస్సహశాపమహావిజృంభణ
న్లోకము లెల్ల మెచ్చ భటలోకము నుగ్రత భస్మ మేర్చెదన్. 122

చ. జ్వలదనలోగ్రకుండమునఁ జయ్యనఁ జొచ్చి యనువ్రజంబుల
న్వెలయ శివార్పణం బనుచు విప్రశభక్తి నొసర్చి శంభునిం
గొలిచి వణిక్కులంబుఁ దగఁ గుంభిణియం దతిపావనంబుగాఁ
నలరఁగ మీకుఁ బుణ్యగతు లచ్చుగ నిచ్చిన మెచ్చరాదొకో. 123

చ. వగపున కేమికారణము వైశ్యు లనాథ లటంచుఁ బ్రొద్వనం
బగఁగొని భూతలాధిపుఁడు పాపముసేసిన నెవ్వరడ్డ మీ
జగతిని జావులేనిమనుజవ్రజముంగలదే వణిక్కులం
బగణితకీర్తి నొంద మృతు లచ్చుగ నిచ్చెద దుఃఖ మేటికిన్. 124

క. ఏమియు నెఱుఁగని మూఢత, నే మతి సంసారదుఃఖ మేలా త్రవ్వన్
భూమిని మును జనవారలు, నేమంబున జగతి నుండ నేరరె చెపుఁడా. 125

గీ. తేజ మొనరించి సుజ్ఞానదీపలక్ష్మి, చేత నజ్ఞానతిమిరంబు చెండి వైచి
శ్రీమహాదేవుఁ గైలాసశిఖరివాసు, నెలమి మెప్పించి కైకొందు నిష్టసిద్ధి. 126

చ. నలపురుకుత్స చంద్రసుతనందన రంతిగయాంబరీషరా
ములు శశిబిందుపంక్తిరథముఖ్యధరాతలనాథు లోలి దో
ర్బలయుతులై మహీతలము పాలన చేసిరి గాక కాలముం
గెలువఁగ శక్తులైరె మది ఖేదము నొందకు తండ్రి యెంతయున్. 127

వ. అనుచు ననేకవిధంబుల నావాసవకన్యాలలామంబు పూర్వకథావిశేషంబుల జ్ఞాన
వైరాగ్యంబు లుపదేశించుచుండె నంత నబ్బాలనగరంబులు పురంబు సముద్భట
చటులవీరాలాపంబును నానాదేవతామందిరద్వారపంచమహావాద్యఘుమఘుమా
యంబును వివిధమణిగణప్రయుక్తకనకధ్వజముక్తాఫలచ్ఛత్రచామర దివ్యాంబరవితాన

విరాజితంబును బుణ్యపణ్యవీథీకాంగణకస్తూరికాజలసంప్రోక్షిత మణిరంగవల్లికావేల్లితంబును మధురసుధాధౌతశాతకుంభప్రభాధగద్ధగితభూనభశ్శికకుబంతంబును సదా శివధ్యాననిష్ఠాగరిష్ఠవీరమాహేశ్వరసంకులంబును నై కైలాసనగంబునుంబోలె మెఱుంగులం బొదలి కీర్తితైశ్వర్యం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 128

క. లలనలు వాసవకన్యా, నిలయమునకు నేగుదెంచి నియమవ్రత లై
చెలఁగుచుఁ బరమానందం, బులు మెఱయఁగ వెలయ సద్విభూత్యనురక్తిన్. 129

సీ. మగువలు పన్నీట మజ్జనంబులు దీర్చి కమనీయచిత్రాంశుకములు గట్టి
కస్తూరిజవ్వాదికలపముల్ మైఁ బూసి ఫాలస్థలంబున బాగు మెఱయఁ
దిలకంబు లొగిఁ దీర్చి దివ్యభూషణములు కడు నొప్పుమీఱ నంగమునఁ దాల్చి
చెంగల్వరేకులఁ జేమంతిపూవులు జడలందుఁ గొప్పుల సంతరించి
తే. తమ్మలమ్ములు సేయుచు దర్పణములు, మంచిఫలములు పాణిపద్మముల మెఱయ
సుడిసి బహువిధగంధము లొస్సకుముట్ట, వాసవాంగనయింటికి వచ్చి రపుడు. 130

వ. ఇట్లు వచ్చిన. 131

క. కుసుమాంబ సంభ్రమంబునఁ గుసుమసుగంధులను జూచి కోరికఁ బలికెం
బొసఁగఁగ వాసవకన్యను, రసికలఁ గైసేసి రండు రాజితలీలన్. 132

క. అని చెప్పిన నాఁగాకని, యనురాగముతోడ సప్త దంగన లెల్లన్
నివ్వయమునఁ గన్యకామణి, నెనయఁగఁ గైసేయఁ బూని రింపులు వెలయన్. 133

క. సంపంగినూనె శిరమున, సొంపునఁ గలయంగ నంటి జొబ్బిల మేనం
బెంపున మైమర్దనగా, వింపుచు నలుగొప్పఁ బెట్టి వేడుకతోడన్. 134

సీ. కస్తూరియును బచ్చకర్పూరమును గోవజవ్వాదియును మంచిచందనంబుఁ
బన్నీటఁ బదనిచ్చి పంకంబుగాఁ జేసి యందుల నటకవి నమరఁబెట్టి
గంగాజలంబులఁ గలయ మజ్జనమార్చి పంచవర్ణాన్నంబు బడిసి వైచి
దివ్యాంబరంబుల దేహంబు తడి యొత్తి కుఱులు నున్నఁగ దువ్వి కొప్పు వెట్టి
తే. ధాళధళమగుబహుపుష్పదామకములు, నెఱయఁ గబరీభరంబున నిండఁ దుఱిమి
నొసల మృగమదతిలకంబు పొసఁగఁ బెట్టి, చెందుమణిదర్పణంబును జేతి కిచ్చి. 135

క. పాటీరగంధి కన్నులఁ, గాటుక నేరుపునఁ బెట్టి కనకమణిశ్రీ
తాటంకంబులు చెవులఁ బ, టాటోపంబుగ ధరించి రంచితలీలన్. 136

గీ. చెలఁగి కట్టాణిముత్యాలచేరుచుక్క, విశ్రుతం బైనసీమంతవీథియందు
నించి కోమలదివ్యమాణిక్య మైన, ముక్కుఱ యపుడు నాసాగ్రమున నమర్చి. 137

సీ. పచ్చలకడియాలఁ బాణిపద్మంబులఁ గీలించి రత్నసంకీర్ణ మైన
బవిరెలు మృదుకర్ణభాగంబులను బెట్టి తారహారముల నూతనము లైన

పదకముల్ గళమున భాసురంబుగ వైచి భుజయుగంబున బాహుపురుల నుంచి
కటితటంబున రత్నకాంచికాదామంబుఁ జెలువొప్ప నమరించి చిత్రలీల

తే. పంజెలును వీరమద్దియ లంద మైన, మెట్టెలను బెట్టి పిల్లాండ్లు మెఱయఁ బూన్చి
మేనఁ గస్తూరి గంధంబు మిగుల నలఁది, వాసవాంగన నప్డు వైనేసి రెలమి. 138

వ. మఱియు ననేకభూషణంబులు తొడిగిన నావాసవకన్యక చంద్రరేఖయుంబోలెఁ జెలరిల్లె నయ్యవసరంబున బాలనగరంబులు వసంతంబులు చేయించి యనంతరంబ కుసుమాంగనయును వాసవకన్యయు నెలవొసంగ వైశ్యకాంతలు నిజమందిరంబుల కరిగి. 139

గీ. దివ్యబహుగంధగంధితదీప్య మైన, చందనంబులు మేనులఁ జాల నలఁది
మల్లికాదిప్రసూనంబు లమితభంగి, నదర ధమ్మిల్లములయందు ముడిచి రంత. 140

వ. మఱియు ననేకవిధంబు లైన యంబరంబులం గట్టి దివ్యభూషణంబుల ధరియించి బాలనగరంబులఁ బిలిపించి వారల నాదరించి వసంతంబులాడుటకై యుద్యోగించుటయు వారలు పసిఁడి కొప్పెరల నిండఁ బన్నీరు నానావిధంబుల నించి వెండితొట్లలఁ గర్పూరతైలంబులును జాదుమొదలైనవస్తువులును బట్టించి మఱియును వసంతోచిత నానావిధద్రవ్యంబు లనేకంబులుగాఁ గూర్చి చిమ్మనగ్రోవులు మొదలైన యనేకచిత్రంబులు గూర్చి వసంతంబులకు రండని బాలనగరంబులు పిలిపించి రాసమయంబున. 141

శా. సాక్షాదాదిమలక్ష్మివోలె సుషమాసౌభాగ్యభాగ్యోదయం
బెక్షోణిం బ్రభవించె నొక్కొ శుభమత్తేభంబుఁ దానెక్కిన
న్వీక్షింప న్సతులెల్ల భవ్యతురగాశ్వోత్తమారోహ లై
యక్షీణప్రభ లుల్లసిల్లఁగ మహాహంకార లై వచ్చిరల్. 142

మ. కదలె న్వాసవకన్యకామణి మహోగ్రవ్యాఘ్రజృంభాత్త యై
సుదతీసంఘము గొల్వ మాగధజనస్తోత్రంబు లేపారఁగా
విదితచ్ఛత్రపతాకచామరఘటా విభ్రాజమానస్ఫుర
న్మదధారాభినవానుమోదనటనామందామితానంద మై. 143

వ. అప్పుడు. 144

సీ. శర్మకుంభంబులఁ బట్టినపన్నీరు చిమ్మనగ్రోవులఁ జిమ్మువారు
ఘనచిత్రవేదికాకమనీయకర్పూర సిరములు వెదచల్లి చెలఁగువారు
మణిఘటసంపూర్ణమంజులమృగనాభిపంకంబు లొగి వేపి పరఁగువారు
బహుయంత్రదీర్ఘికాపరిపూర్ణచందనజలకేళి యందంద పలుపువారుఁ

తే. గుంకుమప్రసూనాగరుఘుసృణసురభి, వస్తునిచయంబుఁ దగఁ జల్లువారు నగుచు
నవ్యకాంతావణిగ్ర్యాలనగరవరులు, గొలువ నేతెంచె వీథులఁ గువలయాక్షి. 145

సీ. అలరఁగఁ బంచమహాశబ్దములు మ్రోయ వివిధభంగులరాజవీథి నేగి
రాజిల్లు నగరేశ్వరస్వామిఁ బూజించి తాత్పర్యమున జనార్దను భజించి
వేడుకతోఁ జని వింధ్యవాసిని గొల్చి కడుభక్తితోఁ గోనకమల కెఱఁగి
కొదవ లేకుండంగఁ గొఱఁతనోములు నోఁచి ధారిణీసురులకు ధనము లొసఁగి
తే. యిష్టబంధుజనంబుల కీప్సితార్థ, సంచయము లిచ్చి యర్థులఁ జాలఁ దనిపి
తమ్ము నెప్పుడు దయతోడఁ దలఁపుఁ డనుచు, బాలనగరాల దీవించి ప్రబలఁగోరి.

శా. ఆకన్యామణిఁ జూచి వైశ్యవరు లత్యాశ్చర్యముం బొందుచు
న్లోకశ్లోకశుభోక్తినిత్యకరుణాలోలాత్ము లై యుబ్బుచున్
శ్రీకీర్తిస్థితిగా నెదుర్కొని బహుశ్రీవాహనారూఢు లై
భూకంపంబుగ వీథుల న్మెఱయుచుం బుష్పావళు ల్జల్లుచున్. 147

చ. తరుణులుఁ బ్రాణవల్లభులుఁ దక్కినచూపఱు లుల్లసిల్లుచు
న్వరుస వసంతము ల్సలిపి వాసవకన్య సఖీజనంబులు
న్సరసవచోవిలాసముల సంభ్రమ మొప్ప ననుగ్రహించుసొం
పరుదుగ వింధ్యవాసినిగృహంబున కేగె నుదారమూర్తి యై. 148

సీ. అమ్మహాశక్తికి ననురక్తితో మ్రొక్కి విధిపురస్సరముగా వినుతమహిమఁ
గొఱఁతనోములు నోఁచి కొమరొంద సఖులకుఁ దద్వ్రతశుభపదార్థంబు లొసఁగి
యిల బాలనగరాల బలుమాఱు దీవించి చిరవృద్ధి నొంద నాశీర్వదించి
ప్రాణవయస్యలఁ బలుమాఱు వేర్వేఱఁ బిలిచి కౌఁగిటఁ జేర్చి ప్రియము చెప్పి
తే. తొరఁగుబాష్పాంబుధారలఁ దుడిచి మిగుల, నూఱడించుచు నేర్పుల నొకరి కొకరి
నప్పగించుచు నియతితో నాదరించి, వెలయ దీవించి మన్నించి వేడ్క లలర. 149

సీ. శ్రీజనార్దనమహాశ్రీనగరేశుల నతిభక్తిఁ బూజింపుఁ డనుదినంబు
భాస్కరపండితప్రముఖపురోహితవిభులఁ భావింపుఁడు వేడ్కతోడ
నారూఢిఁ గులధర్మమైన మేనఱికంబుఁ దప్పక సేయుఁ డుదారవృత్తి
ధీరతతోడ మదీయసంప్రీతిగా నుత్సవంబులు సేయుఁ డొప్ప మిగులఁ
తే. బుడమి దుర్జనసంగతి విడువవలయు, నిజకులాచారవర్తన నెఱపవలయు
ననుచు వాసవకన్యక యానతిచ్చి, చెలఁగి వైశ్యుల నెల్ల నాశీర్వదించె. 150

లయగ్రాహి. ఇందిరయుఁ బోలె మకరందజలభరిత మగు
కుందకురువిందములసందడిలకుండం
బొందుపడ వెంద్రుకల నందముగఁ దుఱిమి జయ
మందిర విభవం బెసఁగ దుందుభులు మ్రోయన్

సందడిగ వాసవియుం మంటపగతిఁ గదలెఁ జెలు
లందఱు భజింపఁ జెలువొందఁ శుభలీల
స్యందనమున లోనవ సుందరులు చెలఁగ సుర
బృందములుం జేరి దివి నొందఁ గనుఁ జూడన్. 151

వ. అప్పుడు నానావిచిత్రపీతపీతాంబరంబులు శుద్ధసువర్ణద్రవ్యంబులుఁ బుష్పంబులుఁ బరిమళవస్తువిశేషంబులు వజ్రవైడూర్యగోమేధికాదిరత్నంబులుఁ జేతులఁ గొలఁది వెదచల్లుచు సుగంధద్రవ్యంబుల వసంతంబు చల్లుచు వింధ్యవాసినీనిలయంబు చేరి యమ్మహాశక్తికి షోడశోపచారంబులఁ బూజ గావించి కవి మూలస్థానమల్లికార్జున శ్రీనగరేశ్వర శ్రీజనార్దన కోనకమలాదుర్గాదివివిధదేవతానికాయంబుల బహువిధోత్సవంబుల బహువిధద్రవ్యంబుల నొసంగి వేదవేదాంతవేత్తలైనవిప్రులకు విధ్యుక్తదానంబు లిచ్చి పెద్దలు కవిగాయకులు దీవింపఁ గులవృద్ధులైనవైశ్యసంఘంబులు గొలువఁ బెనుగొండపురంబునం గలుగు నాబాలగోపాలంబుఁ జూడ నేతేర బాలనగరంబు లుప్పొంగుచు మహోత్సాహంబున నెచ్చరించుచున్నట్టిసమయంబున నవ్వాసవకన్యామణి మొదలైనవైశ్యసంఘంబులు భద్రవంతాపకంబుల నెక్కి వందిమాగధులు కైవారంబుసేయ వికసితవదనులై కదలి శ్రీనగరేశ్వరనిలయంబునకుఁ బశ్చిమభాగంబున భద్రవేదికాస్థలంబున నవ్వాసవి నిల్చి సింహపీఠంబున పీఠాసనాసీన యైననిజదివ్యదేహంబునఁ బ్రకాశమానం బగునట్లుగాఁ గన్యాకుమారీశక్తి నష్టాదశకరాళాట్టహాసంబుతో ననేకాయుధంబులు ధరియించి యవ్వాసవి హృదయకమలంబుఁ బ్రవేశించినఁ దత్క్షణంబ దుర్నిరీక్ష్యం బగుఫాలాక్షునిలలాటాగ్ని నిజరూపంబు ధరియించి ప్రబలభయంకరాకారంబుఁ జూపినట్లు విష్ణువర్ధనభూపాలునిమృత్యుదేవత కనిపించినరీతిని మఱియు శుంభనిశుంభచండముండరక్తబీజమధుకైటభులమీఁద భద్రకాళి కనిపించినచందంబున రాక్షసులమీఁద రఘురాముండు చూచుచుండ సీతామహాదేవి కనిపించినవిధంబునఁ గ్రవ్యాదులమీఁదఁ గృష్ణుండు చూడ సత్యభామ రణంబునకుం దొడరినట్లు విష్ణువర్ధనమహారాజేంద్రు మీఁద నమ్మహావాసవాంగన దివ్యదేహంబున ననేకాయుధహస్తులై శివదూతలుద్భవింపం జూచి వారందఱు భయకంపితులై యుండె నట్టిసమయంబున వాసవి నలుదిక్కులు వీక్షించినమాత్రంబున వీరరసం బుప్పతిల్లఁ గనువిప్పు లరుణకమలంబులై కనుపట్టె నట్టిసమయంబున వాసవి యిట్లనియె. 152

శా. కోపాటోపమహోగ్రమూర్తి యగుచున్ ఘోరాగ్ని వీక్షించుచుం
బాపాత్ముం డగువిష్ణువర్ధనమహీపాలుండు దుర్మార్గుఁడై
యీపుణ్యాత్ముల కిట్లు చేసె నకటా యెబ్బంగి ఖండింతునా
పాపుండుం దగువానిమూర్ధము మహాకాలాగ్నిహోమంబునన్. 153

వ. అని వికర్కించి రఘురామబాణసమానం బైనవాక్యంబున నిట్లనియె. 154

ఉ. ఎప్పుడుఁ గన్యయు న్సుతులు నీవణిగన్వయసత్యసంధులు
న్నిప్పుడునగ్నిజాలముఁ బ్రవేశముసేయుట విన్నమాత్రనే
తప్పక రాజమస్తకము ధాత్రితలంబునఁ జెక్కువ్రయ్యలై
చెప్పు విచిత్రమై పడుట సిద్ధమటంచు శపించె నుగ్రతన్. 155

వ. మఱియుఁ దదనంతరంబునఁ గులవృద్ధులైనవైశ్యులను భాస్కరాచార్యులను వే ర్వేఱఁ బిలిచి బాలనగరంబులకు భాస్కరాచార్యుల నప్పగించి వారల విలోకించి ప్రతిజ్ఞ మీఱ నిట్లనియె. 156

సీ. మదగజాకృతితోడ మట్టిమల్లాడుదుఁ బెనుగాలినై వీతుఁ బెఱికి పోవ
బ్రహ్మరాక్షసి నయి బాధింతు వాకిట విడువక శూలినై మడియఁ జూతుఁ
గాళికాదేవినై ఖండించి చంపుదుఁ గంగనై మ్రుంగుదుఁ గసిమసంగి
గరుడినై మీఁది కెగరిన బోరిగొందుఁ గ్రుంకిన మొసలినై కుదియఁ జూతు
సింహంబుచందమై చెండుదు నఖములఁ బులిరీతిఁ జమిరేఁచి పొడియఁ జూతు
వెలిగాఁడిపామునై విడువకుండుదు నింటఁ గంపునై పెరుఁగుదు గట్టిగాను
మృత్యురూపంబున మితి లేక చంపుదు జముఁడనై ప్రాణుల సంహరింతు
తే. నన్ను నట్టింటఁ బూజింపకున్నవారి, భాస్కరాచార్యవర్యులఁ బ్రతిదినంబుఁ
గొలువకున్నట్టినీచులకుల మఱంతు, ననుచుఁ బోకలకుండఁ జట్టనుచు ఠావఁ
బగులవ్రేయుచు మిగుల నార్భటముతోడ, నన్నిజూచుచుమఱియునిట్లనుచుఁ బల్కె.

సీ. మొదలిరాజులనెల్ల ముయ్యేడుమాఱులు తెగఁజూచురేణుకాదేవిరీతిఁ
బ్రతిభటపర్వతపక్షంబు లగలించు తగునింద్రుశతకోటిధారఁ బోలి
తఱిలేని జీవులఁ దరియంగ నాలుక కసివోవ దినుభద్రకాళిరీతిఁ
బటుతరబ్రహ్మాండభాండంబు లవియంగ మోఁదెడుశితికంఠమూర్తివగిది
తే. మనుజపతిచేత జాజ్వల్యమాన మగుచు, నోదవు నాక్రోశవహ్ని కాహుతిగఁ జేతుఁ
గులము వైశ్యులు నను భక్తిఁ గొలుకున్న, భాస్కరాచార్యశిక్షచేఁ బ్రబలకున్న.

సీ. ఆఱచేతిమాణిక్యమై కోర్కెలీడేర్తు సిద్ధాంజనంబనై సిరు లొనర్తు
మ్రానఁ గట్టినకామధేనువై ఫలియింతుఁ బెన్నిధానంబనై ప్రియము సేతుఁ
గొంగుపసిండినై చెంగలింపఁగఁ జేతుఁ బెరటికల్పకమనై కరుణ మనుతు
నికటహేమాద్రినై సిరిఁ బియక్కఱఁ దీర్తుఁ బహుపుత్రపౌత్రులఁ బ్రబలఁజూతు
తే. సంతతంబును భాస్కరాచార్యులకును, వందనోదారవినయసద్వర్తనలను
హితమొనర్చినవైశ్యుల కెల్ల ననుచుఁ, గరుణ దీవించి వాసవకన్య మఱియు. 159

సీ. చండకరోద్దండమండలకరోదగ్రమూర్తి నై మాలుతఁ మొదలు ముట్టఁ
బ్రళయకాలకరాళపటుపావకోజ్జ్వలజ్వాల నై కాలుతఁ నేలఁ గూల
గర్వదుర్వారోగ్రదర్వీకరస్వామిమూర్తిఁ గఱచుచు నణఁగిపోవ
జంభదానవమహాస్తంభకర్కశలసద్దంభోళి నై త్రుంచఁ దల లవంగ

తే. భాస్కరాచార్యవర్యులఁ బ్రతిదినంబు, నుచితపూజల నలరింపకున్నవారి
ననుచు వైశ్యుల నియమించె నాగ్రహమున, గనుఁగొనినవారిమనములు కలఁకవార.

క. మండలమున మనభాస్కర, పండితులం గొలువకట్టి పాపాత్ము లొగిం
జండాంశుఁడు గలకాలము, మండుచు నతిఘోరనరకమోదితు లగుచున్. 161

క. రాముని బాణము రక్షస్స్తోమంబులఁ దప్పఁ జూచి త్రుంచినరీతిన్
భీమం బై నాశాపము, తామసు లగువైశ్యవరులఁ దాఁకెడు ననుచున్. 162

ఉ. ఇమ్మహిలో వణిక్కులబహిష్కృతి వేడెడి కమ్మవారిలిం
ద్రిమ్మరు లై యధర్మగతిఁ జేఱిన తూరుపునాటిగోడలం
న్నెమ్మి మదీయశాపపటునిష్ఠురపావకదగ్ధదేహు లై
యిమ్ముగ భ్రష్టతాదు లగ నెన్నఁగ నుండు దధర్మవృత్తులన్. 163

క. పరువలఁ గోమలు ధరలోఁ, గరముగ సిద్ధాల మనుచు గడుదుష్టగతిం
దిరుగుచుఁ జెడుదురు గాక శివ, గురుకరముగ శాపమిచ్చెఁ గుంభిని యద్రుదన్.164

చ. కులమును బాయుకమ్మదొరగోడలఁ దూరుపునాటిదుష్టులం
గలసి భుజించిరేని తమకంబున వియ్యములందిరేనియుం
బలువిడి గోవధంబులును బ్రాహ్మణహత్యయు మద్యసేవయుం
జెలఁగుచు మాంసభక్షణముఁ జేసినపాపము చెందు వారికిన్. 165

గీ. మనకులాచారదూరుఁ డై మండలమునఁ, బాఱిపోయినయాద్యన్నటపదియారెండు
గోత్రములవారు వంశసంఘుష్ఠు లగుచు, సర్వ నొక్కఁడు వర్ధిల్లఁ గుందవలయు.166

వ. అనుచు నవ్వాసవకన్యారత్నం బాత్మజనంబుల బంధువర్గంబుల నాజ్ఞాపించి శ్రీనగరేశ్వరభాస్కరాచార్య పండితాజ్ఞాప్రతిపాలనంబు సేయుం డని బాలనగరంబులకుం దెలిపి వారల నాగురువున కొప్పగించి దేవబ్రాహ్మణశ్రీపాదపద్మారాధకు లై పుత్రమిత్రకళత్రపౌత్రులతో వర్ధిల్లుదురు గాక యని దీవించి మఱియును. 167

చ. క్రముకఘటంబు హస్తమునఁ గ్రక్కునఁ బట్టి మహోగ్రమూర్తి యై
సమదగతిన్ శిలాస్థలి నశంకత బ్రక్కలుగాఁగఁ జేసి సం
భ్రమము చెలంగ ధీరగతిఁ బావకచంద్రపయోజమిత్రులుం
గ్రమమున సాక్ష్యసాత్ము లని కన్నియ పల్కెను శాపవాక్యముల్. 168

ఉ. వేదపురాణయుక్తమయి విశ్రుతమైనవణిక్పురాణసం
వాదము విప్రవర్గము లవశ్యముఁ జెప్పఁగ వింట మేలు మ
ర్యాద లెఱుంగలేక కుటిలాత్ములు గర్వమదాంధయుక్తి శూ
ద్రాదులచెంత విన్నఁ గులహాని యగు న్వసుధాస్థలంబునన్. 169

సీ. విష్ణువర్ధనరాజుతో విగ్రహించి, చెలఁగి యగ్నిప్రవేశంబు చేసినట్టి
నూటయొనుబండ్రచరితంబు చూత్స్నభంగి, విన్నవారికి వంశాభివృద్ధి యగును. 170

వ. అని పలికి బ్రహ్మదేవు నుద్దేశించి యిట్లనియె. 171

క. మాకులమునందుఁ జక్కని, యీకన్నియపుట్టుకతన నిటు గావలసెన్
లోకేశ యింతనుండియుఁ, జేకొని యిటువంటిసతుల సృజియింపకుమీ. 172

క. ఘనమగుమత్కులమునఁ జక్కనికన్నియ వలదు గుణము గలకాంతలు గా
జనియింపఁజేయు మీశ్వర, యని ప్రార్థనచేసె వాసవాంగన కడఁకన్. 173

వ. అని పలికి యాసింహపీఠంబు నుండి డిగ్గనలేచి యచ్చోటువదలి సాంద్రతరం బైన మృగేంద్రనాదంబులు చెలంగ వికటాట్టహాసంబు చేసి ప్రస్ఫురితభుజాస్ఫాలనంబుచేసి సారెసారెకు విచ్చలవిడిగా మత్సరంబులు పిచ్చలింప నవ్వాసవాంగన వీరరసం బుప్పతిల్ల హుంకరించి వికవికనవ్వి కేకలువేసి పుట్టింటికిఁ బోయినతెఱంగునఁ గదలి యతిరయంబునఁ జని బహువిధాలంకారంబు లైన తమగమకంబుల నెక్కి యార్చి వీరవ్రతు లైనసపత్నీకు లగువైశ్యవరులును జండబలప్రచండబలులును దమతమగమకంబు లెక్కి వీరవ్రతు లై సాహసోల్లాసవీరావేశంబులఁ బ్రకాశితసంరంభవిజృంభమాణు లగుచున్నసమయంబున. 174

మ. కులభూభృన్నిచయంబు పెల్లగిలె దిక్కుంభీంద్రము ల్బెగ్గిలెం
గలఁగె న్సప్తసముద్రము ల్బెదరె నక్షత్రేశుఁడున్ భీతిచే
నిలపైఁ జుక్కలు రాలెఁ బక్షినివహం బేపార మ్రోసె న్వడిం
గలయం ధాత్రి వడంకె దేవగణము ల్గంపించె నయ్యుగ్రతన్. 175

వ. అంత విఘ్నేశ్వరనందినాథనందిమహాకాళవీరభద్రవిజయరుద్రఘంటాకర్ణదారుకర్ణప్రముఖప్రమథగణంబులును బరమభాగవతులును సేవింప లక్ష్మీసమేతుండై శ్రీమన్నారాయణుండును నవబ్రహ్మదిక్పాలరుద్రాదిత్య నవగ్రహవసుమునిగణంబులును ద్రయస్త్రింశత్కోటిదేవతలును యక్షరక్షఃపక్షిగరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుషసిద్ధవిద్యాధరసాధ్యాది సమస్తఖేచరులును నుతింప బ్రహ్మయును రంభోర్వశీమేనకాతిలోత్తమాదిదివ్యసురకామినీనికాయంబులు విమానంబుల నుండి నాట్యంబులు సలుప నారదతుంబురులు వీణెలు ధరియించి గుండక్రియ రామక్రియ మొదలైన యఱువదినాలుగురాగభేదంబుల గానంబులు సేయఁ బార్వతీసమేతుండును నందివా

హనారూఢుండును నాగపాశాంకుశడమరుఖడ్గవరదాభయకురంగాదిలాంఛనంబులు ధరియించి వచ్చి భక్తవత్సలుండును త్రినేత్రుండును జగదాధారుండును సమస్తవేదర్షి బ్రహ్మర్షిరాజగణసేవితుండును ననేకకోటిసూర్యజ్వాలాజ్వలత్ప్రభాభరిత దిగంతరవ్యోమభూభాగుండును నై సదాశివుండు గగనమార్గంబున నిలిచి ప్రకాశించుచుండె నయ్యవసరంబున. 176

క. ద్వితయోత్తరశతసంజ్ఞిత, వితతమహాకుండచండవిభ్రమరేఖా
తతబహుళదహనదహన, స్థితకహకహారవము లెసఁగ మింటం బొలిచెన్. 177

లయగ్రాహి. మంటెఁ బెనుమిణుఁగురులు ఖండములఁ దుండములఁ
నొండొరులఁ జెలఁగి శశిమండలము స్రుక్కన్
బాండుసుతదగ్ధపటుకాండవవనోగ్రశిఖి
మండలమహానియతకుండకనకోద్య
త్కుండ దివిషజ్వలనమండితసమగ్రభయ,
దాండజకశోరజలజాండరుచిదీవ్య
చ్చండిమఘనానలమునిండి దశదిక్కులనఖండ
గతిఁ బొంగివడి మెండుకొనియుండెన్. 178

క. ఆకాలప్రళయోజ్జ్వల, భీకరకృశానుఁ జూచి బెదరక కడఁకన్
జేకొని ధీరత తమగం, బాకంపింపంగ వాసవాంగన యంతన్. 179

వ. అనేకవిధంబు లగునిజకుండంబులమీఁద వీరపత్నిసహితుల నిజవైశ్యకులంబులవారి నెల్ల నవలోకించి చండబలప్రచండులు మనతోడ గుండంబులఁ బ్రవేశించిరి,మఱియు వారలసంతతిజనంబుల కెల్లకాలంబును మీరలు వర్తనచేసి రక్షింపుఁ డని యానతిచ్చి యనంతరంబ. 180

చ. ఫెడఫెడనార్చి కుండములఁ జేర్చినమంటలు మింట నంటఁగా
వడిఁ దగ హేమపుష్పమణివర్షము లద్భుతభంగిఁ జాలుగాఁ
గడువడి దివ్యతూర్యములు గ్రక్కున మ్రోయ మహానలంబులోఁ
దడయక ధీర లై యుఱికెఁ దత్పరభంగి సురల్ నుతింపఁగన్. 181

శా. హాహాకారము లుల్లసిల్లఁగ మహాహంకారనిశ్శంక లై
బాహాటోపత నూటయిర్వురు వడిన్ భాష్యాసమాయుక్త లై
స్వాహా యంచు నమశ్శివాయ యనుచు న్నాతాగ్నిలోఁ ద్రెళ్లిన
న్నోహోధ్వానము లుల్లసిల్లె దివిషద్వ్యూహంబు లుప్పొంగఁగాన్. 182

వ. ఆసమయంబున. 183

చ. అనలము చల్ల నై జలములౌశతకుండముల న్సమగ్ర మై
భువకమలాకరాకృతులు నై కొని యుండినఁ జూచి వైశ్యులు

స్వనితలఁ జిత్రభంగి కడివస్త్రము లొయ్యనఁ గట్టుకొంచుఁ బ
య్యెన జలకేళి సల్పిరి మహావరసంభ్రమ లీల లుబ్బఁగాన్. 184

వ. ఇవ్విధంబున నగ్నికుండంబులన్నియు నతిశీతలకమలాకరంబులకై వడి చెలువు మిగిలి యున్నతఱి నమ్మహాజలంబులమీఁద సమీరజనితతరంగంబు లొయ్యనొయ్యనఁ బట్టి యీఁదువారై సమస్తజనంబులు వెఱఁగందిచూడ నవ్వైశ్యులు పత్నీసమేతులై గుండంబులు వెలువడి వచ్చి వైశ్వానరునకుఁ బెక్కువందనంబులు చేసి యిట్లని వినుతించిరి. 185

చైవారగద్యము. జయజయ హవ్యవాహన ॥జగత్త్రయసంసేవ్యమానచరణసరసీరుహ త్రితయశోభిత ।సప్తహస్త చతుశ్శృంగసంగతప్రభావిజృంభణమస్తకద్వయవిరాజమాన నమో వైశ్వానర తుభ్యం నమో దేవదేవ నమస్తే నమస్తే నమః. 186

వ. అని యనేకవిధంబుల నుతియించుచుఁ బునఃపునఃప్రణామంబులు సేయుచుఁ గరకమలంబులు మొగిచి యార్చి పేర్చిన నయ్యగ్నిదేవుం డశరీరవాణిగ నిట్లనియె.

ఉ. మీ రతిపుణ్యవారిధులు మిమ్ము నకారణ మే హరింపఁగా
నేరక యున్నవాఁడ రజనీకరశేఖరభక్తి యుక్తులై
చేరి శివాపవర్గసుఖసిద్ధి రహించితిరేని నానిజా
కారముఁ జూడుఁ డంచు లయకాలదవాకృతి నిండి మండినన్. 188

వ. సంతసిల్లి వైశ్యు లవ్వైశ్వానరుం గనుంగొని యిట్లనిరి. 189

క. భువనంబుల నీతేజము, నవిరళమహిమం జనించు ననవరతంబున్
దివిజమునిలోకపూజిత, పవమానసఖుండ మమ్ముఁ బాలింపు దయన్. 190

వ. అని నుతించి యుప్పొంగుచు. 191

చ. తడిసినచీర లూడ్చి నెఱిదారనిచీరలు గట్టి పుష్పము
ల్ముడిచి నవాంగరాగరసముఖ్యసుగంధశరీరులై కడు
న్వడిఁ బమగంబు లెక్క తెగి వాసవకన్యయు నూటయిర్వురుం
దడయక తత్సతీమణులుఁ దత్పరమానసులై మహోగ్రతన్. 192

క. శివశివశివయని పలుకుచు, బ్రవిమలసద్భక్తి నిలిచి పావకతతిలోఁ
గువలయము వణఁక నుఱికిరి, దివిజులు వెఱఁగంది పొగడ దిక్కులు నెదరన్. 193

వ. తత్సమయంబున. 194

మ. కురిసెన్ దైవతపుష్పవర్షము మహాఘోషంబుతో మ్రోసె నం
బరవీథి న్సురదుందుభిధ్వను లొగిన్ భర్గుండు కన్యామణి
న్వరవైశ్యాన్వయనాథుల న్సులలనావైశ్యేంద్రసద్భృత్యుల
న్వరుసం దోడ్కొని తద్విమానవిసరావాసాధ్యులం జేయఁగన్. 195

శా. కైలాసంబున కేగి వైశ్యజనముల్ కైవల్యపాదంబునన్
ఫాలాక్షుం దగఁ గొల్చి నిల్చిరి సుఖభ్రాజిష్ణులై లీలతో
శ్రీ లింపారఁగ వాసవాంగన జయశ్రీరుద్రశక్తీశ్వరి
స్త్రీలాలాలితభంగిఁ గూడి వెలసె న్నిత్యప్రభావోన్నతిన్. 196

వ. ఆట్లవ్వాసవియు వైశ్యజనంబులు గుండంబులం బ్రవేశించినయనంతరంబ విష్ణువర్ధనుండు వివాహకౌతూహలస్వాంతుండై తద్విరహతాపంబునఁ బొక్కుచు నిద్రలేక యెట్టకేలకుఁ గనుమొఱంగ్చునెడ నత్యంతదీర్ఘకరాళదంష్ట్రాభీకరయైనమృత్యుదేవతం గని భయంపడి వెఱఁగంది లేచి ముందఱ సూక్ష్మక్రిమిభావంబుగా సంకటంబు జూచి తనదుస్స్వప్నంబు మంత్రుల కెఱింగించి నిద్రలేక సత్కథావినోదంబులం బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నంత నిక్కడ వేగుటయు. 196

సీ. అంధకారంబుచేతఁ జీకాకుపడిన, ప్రజల కెల్లను సంతోషభరితముగను
భాస్కరునిమాత వచ్చె నేర్పడ ననంగ, నరుణుఁడుదయించెఁ బ్రాగ్దిశాభ్యంతరమున.

వ. అనంతరంబ. 199

చ. తరుణవణిగ్జనంబులు పదంపడి దుఃఖితమోబిలంబులోఁ
బరువడిఁ బ్రుంగుఁడై భ్రమసి పొల్పడ శోకముమాన్ప దక్షుఁడై
కరుణ దలిర్ప వచ్చుసఖుకైవడి రాగము గప్ప దిక్కులం
గరముగ నిండిపర్వఁగ వికర్తనుఁ డుద్భవమయ్యెఁ దూర్పునన్. 200

ఉ. అంతట విష్ణువర్ధననృపాగ్రణిభృత్యులు వీతనిద్రులై
కాంతలగేహముల్ వెదలి గ్రక్కునఁ దత్పురిసర్వసంధుల
త్యంతనిశాంతపౌరనికరాశ్వకరీంద్రవిరోధఘోషమై
వింత లెసర్చినం బెదరి విస్మయమందుచు విహ్వలాత్ములై. 201

క. వడిఁ జనుదెంచి పురంబున, కడరంగా విష్ణువర్ధనాధిపుసెముటం
గడగడవణఁకుచు భయమునఁ, జిడిముడిపడి విన్నపంబు చేసిరి యార్తిన్. 202

గీ. అవనినాథ పెండ్లి కాయత్తపడువార, పోలె వైశ్యవరులు పురములోనఁ
గదలి మధ్యరాత్రి కాంతాసమేతులై, కన్యతోడ నగ్నిఁ గాలి రనిన. 203

చ. స్ఫుటకటినోగ్రవార్త చెవి సోఁకినయంతన ఘోరభంగిగాఁ
బటపటఁబాసి మస్తకము భంజితమై కడుఁ బెక్కువ్రయ్యలై
పటుగతి నుగ్గులై పడఁగఁ బల్మఱుఁ గన్యకశాపఘాతిచేఁ
గుటిలుఁడు విష్ణువర్ధనుఁడు గూలె ధరిత్రి విచిత్రరూపతన్. 204

వ. ఇట్లు శిరంబు పగిలి భూమిం గూలినఁ దత్క్షణంబ. 205

క. ఉర్వీపతి యప్పుడు గం,ధర్వనిరూపంబు దాల్చి తద్దయు వేడ్కన్
సర్వజనంబులుఁ జూడఁగ, గర్వంబున దివికి నేగెఁ గౌతుక మెసఁగన్. 206

వ. అంతఁ బెనుగొండపురంబునం దవశిష్టవైశ్యశ్రేష్ఠులు బాలనగరంబులుఁ బిన్నాం గనలు బాలికలు నానాజనంబులు శోకాతురులై యనేకవిధంబుల విలపించు చున్నం జూచి భాస్కరాచార్యుండు దుఃఖోపశమనంబులగువాక్యంబుల నిట్లనియె.

చ. జ్వలనముఖంబున న్నిలిచి వైశ్యులు చేసినసాహసక్రియం
జలరుహసంభవాదులకు శక్యముగానిపదంబు గల్గె మీ
కులము పవిత్రమై వెలసెఁ గుంభినియందును గీర్తి నిల్చె మ
ర్త్యులకును గర్మబంధములు త్రోవఁగ రా దెటువంటివారికిన్. 208

చ. మనముల శోకదైన్యములు మానుఁడు బంధుకళత్రమిత్రనం
దనులను భక్తితోఁ బ్రతిదినంబును రక్షణమాచరింపుఁ డిం
కను భవదీయమాతృజనకప్రియకార్యము లౌర్ధ్వదైహికా
దినిజకులోచితక్రియలు ధీరతఁ జేయుఁడు చింత లేటికిన్. 209

వ. అనుచు బహువిధంబుల బాలనగరంబుల ననునయించిన వారలు దుఃఖంబులు మాని నిజగృహంబులకుఁ జనిరి. తదనంతరంబ వారలచేత భాస్కరాచార్యులు విధ్యుక్త ప్రకారంబుల నుత్తరక్రియలు సేయించి శోకం బుడిపి కాశిగయాప్రయాగలకుఁ దోడ్కొని చని యచట స్నానంబులు సేయించి మఱియు భూమింగలయుత్తమ తీర్థక్షేత్రంబులకుం గొని చని యచ్చటచ్చట వారలచేత స్నానదానాది కృత్యంబు లాచరింపం జేసి పెనుగొండపురంబునకుఁ దోడ్కొని వచ్చి కన్యాశక్తిని ప్రతిష్ఠ సేయించి యనంతరంబ తమపితృనామాంకితంబు లగు శివాలయంబులు నిర్మింప నాజ్ఞాపించి తటాకంబులు కల్పితంబులుచేయించి వనంబులఁ గల్పించి యఖండంబులైనదీపంబులు పెట్టించి సప్తసంతానంబులు గావించి తత్పుణ్యవిశే షంబున శ్రీనగరేశ్వరజనార్దనవాసవకన్యకాకృపావిశేషంబులఁ దమయాశీర్వచ నంబులను బుత్రపౌత్రాభివృద్ధి యగునట్లు దీవించి తదనంతరంబ తత్ప్రకారంబున సుఖులై మీవారందఱు నూటయిబ్బండ్రు నగరస్వాములు తమతమపితృమాతృ ప్రీతికరంబు లగుపనులు నడపించుచు బహువిధంబు లగుద్రవ్యంబులు విప్రకవి గాయక దీనజనులకు నొసంగుచు సకలవ్రతంబు లాచరించుచు సంతతివిరహితం బగునొక్కగోత్రంబు దక్కఁ దక్కిననూటనొక్కగోత్రంబులవారలు సుఖంబుండి రని సాలంకాయనముని యానతిచ్చిన విని యమ్మహాత్మునకు దండప్రణామంబు లాచరించి వైశ్యర్షులు నిజాశ్రమంబులకుం బోయి రని చెప్పి శిష్యసమేతుండై నైమిశారణ్యంబునకుం జనియె నీపుణ్యకథ వినినవైశ్యులకు నుత్తరోత్తరాభివృద్ధి యగు నిది వినుటకుఁ గ్రమవిధానంబు వివరించెద నెట్లనిన. పురాణప్రారంభకాలం బున శక్త్యనుసరణంబుగా బ్రాహ్మణభోజనంబు చేయించి పురాణజ్ఞునకు నొక్క

యుచితాసనం బిచ్చి కూర్చుండ నియోగించి వైశ్యజను లందఱును వచ్చి వందనం బాచరించి భక్తివిశ్వాసయుక్తులై శ్రద్ధచే వినుటకుఁ గూర్చుండవలయుఁ బురాణ పుస్తకంబునకు మొదట రెండుఖండంబులు కల్పించి ధూపదీపనైవేద్యంబుల నర్పించి పురాణం బుపక్రమింపవలయుఁ బురాణశ్రవణానంతరంబునఁ బునర్ధూప దీపనైవేద్యతాంబూలాదులఁ బూజించి పుస్తకంబు గట్టవలయు నిది క్రమం బీ క్రమంబునఁ జదువక వినక దుర్మదంబున విధిరహితంబుగా నాచరించినజనంబులు బురాణశ్రవణఫలంబు లభింపక పాపాత్ములగుదురు. ఇదియునుగాక శాంతిచేయు స్థలంబులు వినుండు. పార్వతీపరమేశ్వరవివాహఘట్టంబునకు వైశ్యులు పుర ప్రవేశంబుచేయు సమయంబునను వాసవాంగనాజననంబునను గోత్రసంకేతలిఖిత కాలంబునను శాంతిచేయవలయును. దంపతీపూజలుచేయవలయుఁ గుండప్రవేశ ఘట్టంబునఁ జేయవలసినశాంతి వినుండు. వైశ్యులెందఱుఁ గలరో యందఱు గృహ మర్యాదప్రకారంబున వాయనదానంబును దంపతీపూజయు గోదానంబులును బ్రాహ్మణభోజనంబులును విశేషించి చేయవలయుఁ బురాణశ్రవణానంతరంబున యథాశక్తి బ్రాహ్మణభోజనంబును బురాణజ్ఞునకు దివ్యవస్త్రమాల్యాదులచేఁ బూజించి యథాశక్తి సువర్ణపుష్పంబు లొసంగి ఫలమంత్రాక్షతలు గైకొని పురాణంబు శాంతిపూరింపవలయు నీక్రమంబున నడపవలయు నిదిపురాణశ్రవణక్రమంబు నిదిచే వైశ్యులకు సకలసంపత్సమృద్ధియుఁ బుత్రపౌత్రాభివృద్ధియును గంగాది సమస్తనదీస్నానపుణ్యంబును గలిగి వాసవాంబికాకటాక్షంబున సుఖంబుందురనిన విని సంతసిల్లి బాలనగరంబులు తత్క్రమంబు నిలిపి రని చెప్పి. 210

. కేకయమాళవద్రవిళకేరళగూర్జరముఖ్యపట్టన
ప్రాకటకీర్తివర్తనులు బంధుజనావనపాకశాసనా
నోకహము ల్మహామతు లనూనకృపాకరు లిందుశేఖర
శ్రీకరవిష్ణుపాదసరసీరుహభృంగము లూరుసంభవుల్. 211

మాలిని.—

కలశజలధికన్యాకాంతపాదాబ్జలిప్తో
న్మలయజఘనపంకోన్మగ్నఫాలస్థరేఖా
విలసితఘనచిహ్నావిష్కృతుల్నిష్కళంకో
జ్జ్వలవరమతిమంతుల్ శాంతు లీవైశ్యు లుర్విన్. 212

ంసపదవృత్తము.—

వందనాగతామరేంద్రబృందచారువర్ణనా
నందపూర్ణమానసాబ్జసవ్యభవ్యవిక్రమా
కుందచంద్రికాప్రకాశకోమలాంగశోభితా
నందివాహనాధిరూఢనాగభూషణోజ్జ్వలా. 213

వనమయూరవిరాజితము.—

పంకజలోచనపద్మజశక్రశుభప్రదసూతనపద్మపదా
శంకరశర్వలసద్ఘనచంద్రశశాంకవృషధ్వజచారునటా
కింకరరక్షణకేళికలాకలకేళివిలాసుకీర్తిధరా
న్యంకుధరామరనారదముఖ్యవినాయకవందితదివ్యపదా. 214

గద్యము. ఇది శ్రీసరస్వతీవిలాసచరణసరసీరుహద్వంద్వమకరందబిందుసందోహ మాధురీమధుకరాయమానమానససరసకవితావిలాసబిల్లనార్యతనూజవర్య శ్రీగురు భాస్కరాచార్యప్రణీతం బైనవైశ్యపురాణం బను పేర బిలసిల్లుకన్యకాచరిత్రంబునందు వైశ్యులు రాజుచేసినకాపట్యంబు వినుటయు వచ్చినరాజదూతలకు నివాసంబులు గల్పించి వారాంగనాలోలు రౌనట్టుగాఁ జేయుటయు హోమకుండప్రవేశంబు చేయుటకు నిశ్చయించి గ్రామంబునఁ జాటఁ బంచుటయుఁ దద్వార్త విని యార్యులుపన్నిద్దఱు పలాయితు లగుటయుఁ దక్కిననన్నూటయిబ్బంద్రు వీరకంకణతాంబూలంబు లందుటయు నిజగోత్రలిఖితంబులను భాస్కరాచార్య దానపత్రక్రమంబును బాలనగరంబులకు వైశ్యులు కులధర్మంబులు సూచించుటయు వాసవకన్యకాసమాధానంబును బురశృంగారంబును వీరవసంతంబు లాడుటయును గుండప్రవేశంబును విష్ణువర్ధనుమరణంబును బురాణశ్రవణక్రమ సంవిధానంబును బాలనగరంబులు సుఖం బుండుటయు ననుకథలుగల యష్టమాశ్వాసము సర్వంబును సంపూర్ణము.

వైశ్యపురాణము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1929.

ఆంధ్రగ్రంథములు.

వచనగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
ఆంధ్రవచనభాగవతము, ద్వాదశ స్కంధములు,ఒకేసంపుటం	9	0
,, మూడుసంపుటములు	10	8
ఆంధ్రవచనభారతము—		
,, ఆదిసభాపర్వములు	4	0
,, ఆరణ్యపర్వము	4	0
,, విరాటోద్యోగపర్వము	4	0
,, భీష్మద్రోణపర్వములు	4	8
,, కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	3	0
,, శాంతిపర్వము	5	8
,, ఆనుశాసనికము మొదలు స్వర్గారోహణపర్వము వరకుగల సంపుటము	4	8
ఆంధ్రవచనవాల్మీకిరామాయణము, 2 సంపుటములు	(అచ్చు)	
ఆంధ్రవాఙ్మయచరిత్రసంగ్రహము	1	12
ఆంధ్రకవిత్వచరిత్ర, బసవరాజు అప్పారావుగారిది	1	12
శ్రీగురుజాడ శ్రీరామమూర్తిగారి ఆంధ్రకవిజీవితములు	4	0
అరేబియన్నైట్సుకథలు	1	4
న్యాయవిచారణ, ప్రహసనం	0	4
తులసీదాసురామాయణము	12	0
తిలకుగారిసెక్యూరిటీకేసు, ఉపన్యాసములు	0	14

	ప్రతి 1-కి రు.	అ.
ద్వాదశోపనిషత్తులు, వచనం	అచ్చు	
భారతరమణీమణులు, 1 భా॥	0	12
డిటో రెండవభాగము	0	10
యజుర్వేదకథాసంగ్రహము	0	8
శ్రీమహాభక్తవిజయము, నూతనముద్రితము	6	0
నీతిచంద్రిక, చిన్నయసూరి	0	12
పంచతంత్రము, వచనము	0	12
నవనాథభక్తులచరిత్ర	2	8
నీతిరత్నాకరము	0	12
సంగ్రహరామాయణము	1	0
సంగ్రహభారతము	1	8
సంగ్రహభాగవతము	1	8
ప్రాచీనదేశచరిత్రలు	అచ్చు	
పతివ్రతలచరిత్రలు	2	8
దక్కనుపూర్వకథలు	2	8
భోజునికథలు	0	8
హితోపదేశము, సులభశైలి	0	12
భోజకాళిదాసకథలు, 1 భా॥	0	12
,, 2 భా॥	0	12
తెనాలిరామలింగనికథలు, జీవితము	0	6
సంస్కృతనాటకకథలు	2	0
దశకుమారచరిత్రము	2	0
మదనకామరాజుకథలు	0	14

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
రాజశేఖరుడు, గోపాలుడు	0	8
విక్రమార్కునికథలు	0	8
చార్ దర్వేషుకథలు	0	8
తాతాచార్యులకథలు	0	6
వైద్యులకథలు	0	4
బేతాళునికథలు	0	8
వీరాంగనలు	0	12
పరమానందశిష్యులకథలు	0	3
నలుగురుమంత్రులకథలు	0	4
అయిదుగురుదొంగలకథలు	0	6
రేచుక్కపగటిచుక్కకథ	0	3
సత్యసేనవిజయము	0	6
ఋషులచరిత్ర	0	8
పురాణగాథలు I	0	12
,, II	0	12
బాజీరాయని చరిత్ర	అచ్చు	
రఘువంశకథ	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర	1	0
వివేకానందవిజయము	2	8
పరిహాస్యవినోదకథలు	0	12
ఈసబునీతికథలు, 1-వ భా॥	0	8
డిటో 2-వ భా॥	0	12
పంజాబుఅల్లరి	0	8
శుకసప్తతికథలు	0	6
మర్యాదరామన్నకథలు	0	3
మైరావణచరిత్ర	0	1
షేక్స్పియర్ నాటకకథలు	అచ్చు	
అనంతసాగరము, బుక్కరాయ సముద్రచరిత్ర	0	12
ప్రహ్లాదచరిత్ర, ప్రతిమలతో	0	6
[illegible] ,,	0	6

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
నల	,,	0	8
సావిత్రి	,,	0	6
హరిశ్చంద్ర	,,	0	8

నవలలు.

		రూ.	అ.
సీతారామము		1	8
ఐవన్హో,	నవల	0	8
మదాలస	,,	(అచ్చు)	
సుజనరంజని	,,	0	8
విజ్జలదేవి	,,	1	8
ఉన్మాదిని,	నవల	0	4
రాధారాణి	,,	0	4
అస్తమయము	,,	2	0
దుర్గేశనందని	,,	0	12
కపాలకుండల	,,	0	12
లక్షణ	,,	0	12
టిప్పుసుల్తాన్	,,	1	8
లీల	,,	0	6
రాజర్షి	,,	1	8
తారాబాయి	,,	1	0
దిలారామ	,,	1	8
కోవలన్ కన్నకి		0	12
మనోహరి	,,	0	14
వీరబాల	,,	0	8
ఆనందమఠ	,,	1	0
లాలాబాయి	,,	0	8
ఆంధ్రరాష్ట్రము	,,	1	8
రోషినార	,,	0	12
బాలాదిత్య	,,	3	0
దేశభక్తుడు		1	8
శంభుతో నాకనాటిసహవాసం		0	4
చంద్రగుప్తుడు, నవల		2	8

ఆంధ్రగ్రంథములు.

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
శ్రీమదాంధ్రభారతము - పద్యకావ్యము:—		
7 సంపుటముల ప్రతి ...	14	0
3 సంపుటముల ప్రతి ...	13	0
ఆది, సభాపర్వములుగల సంపుటము ...	2	0
ఆరణ్యపర్వము ...	2	0
విరాటోద్యోగపర్వములు ,, ...	2	0
భీష్మద్రోణపర్వములు ,, ...	2	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు ,, ...	2	0
శాంతిపర్వము ,, ...	2	0
ఆనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణ పర్వములుగల సంపుటము ...	2	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము ...	5	8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము ,, ...	3	12
శాంతిసప్తకము ,, ...	3	12
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది ...	0	8
శకుంతలాపరిణయము, కృష్ణకవికృతము ...	0	12
తెనుఁగుసమస్యలు, చక్కనికూర్పు ...	0	2
భాస్కరరామాయణము, చక్కనికూర్పు ...	4	0
కృష్ణరాయవిజయము, కుమార ధూర్జటికృతము ...	0	8
లంకావిజయము (రావణదమ్మీయము) సటీక, పిండిప్రోలు, లక్ష్మణకవికృతము	1	8
నిర్వచనోత్తరరామాయణము, మేలుప్రతి ...	1	0
ఉత్తరరామాయణము, కంకంటి. పాపరాజప్రణీతము	2	0
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు ...	3	0
గోపీనాథరామాయణము, 2 సంపుటములు శ్రీమద్రామాయణమునకు సరియైన పద్యము, కవనము మిక్కిలియింపు, టీక అతివిపులము ...	7	8
మొల్లరామాయణము, చిన్నసైజున పెద్దక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రితము	0	10
మార్కండేయపురాణము, మారనకృతము ...	1	12
అచ్చతెనుఁగురామాయణము శుద్ధప్రతి ...	1	4
ఆంధ్రభాగవతము, పోతనామాత్యప్రణీతము, ఇదివఱకు ముద్రితమైన ప్రతులకన్న అన్నివిధముల బాగుగనున్నది. ...	5	8
డిటో మేలుప్రతి, రెండువాల్యములు ...	7	8
డిటో అత్యుత్తమప్రతి, మూఁడువాల్యములు ...	9	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
మనుచరిత్ర, సటీక, వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రిగారి వ్యాఖ్యానముతో చిన్న సైజున మేలుకాకితములమీఁద స్ఫుటమైన అక్షరములతో చక్కఁగ ముద్రించియున్నాము.	...	2	0
మనుచరిత్రవిమర్శనము, శ్రీ చినసీతారామస్వామిశాస్త్రికృతము. అత్యద్భుతము లగు క్రొత్తవిషయము లనేకము లిందుగలవు	...	1	0
వసుచరిత్ర, సవ్యాఖ్యానము, చక్కనికూర్పు	...	4	0
ప్రభావతీప్రద్యుమ్నము, క్రొత్తకూర్పు	...	0	10
డిటో కాలికోబైండు	...	0	14
కళాపూర్ణోదయము, వళిపరికాకితములు	...	2	4
రాఘవపాండవీయము, సటీక, చక్కనికూర్పు	...	2	0
కాశీఖండము, చక్కనిక్రొత్తకూర్పు	...	1	8
కవికర్ణరసాయనము, మాంధాతచరిత్ర	...	1	8
నరసభూపాలీయము, అట్టబైండు	...	0	10
విజయవిలాసము, చేమకూర వేంకటకవి	...	0	8
రంగరాయచరిత్రము, దిట్టకవి, నారాయణకవిప్రణీతము	...	0	8
రామాభ్యుదయము, అయ్యలరాజు రామభద్రకవికృతము	...	1	4
నిరంకుశోపాఖ్యానము, రుద్రకవికృతము	...	0	6
నీలాసుందరీపరిణయము, కూచిమంచి తిమ్మకవికృతము	...	0	4
హరిశ్చంద్రోపాఖ్యానము, శంకరకవిప్రణీతము	...	0	12
అనిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము	...	0	8
విక్రమార్కచరిత్ర, జక్కనకవిప్రణీతము	...	1	4
భోజరాజీయము, అనంతామాత్యకృతము	...	1	2
బసవపురాణము, పిడుపర్తి సోమనాథప్రణీతము	...	2	4
చెన్నబసవపురాణము, పాపకవికృతము	...	1	2
పంచతంత్రము, నారాయణకవికృతము	...	0	12
డిటో వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	4
సీతారామాంజనేయసంవాదము, సటీక, అనేక నూతనాంశములు చేర్చి చిన్న సైజున ముద్రించినారము, సటీక, వివరణము మిక్కిలి విపులము. ఈవఱకు ప్రకటితమైన ప్రతులకన్న బాగుగనున్నది. సాధారణప్రతి		2	0
డిటో మేలుప్రతి, కాలికోబైండు	...	3	8
జైమినిభారతము అశ్వమేధపర్వము, చక్కనికూర్పు	...	1	0
ఉత్తరహరివంశము, నాచన సోమనాథకృతము	...	1	8
హరివంశము, ఎఱ్ఱాప్రెగ్గడ, క్రొత్తకూర్పు	...	3	0

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.